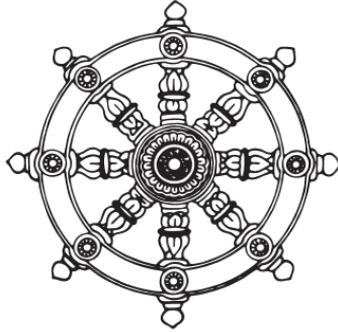

බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්

ධර්මවක්‍රය

ධර්මවක්‍ර යනු සංස්කෘත වචනයකි. කරත්තයක කැරකෙන රෝදයකට සමානව බුදුදහම පෘථුලව සහ නිරන්තරයෙන් ලෝකයේ ව්‍යාප්ත වීම මෙයින් සලකුණු කරයි. රෝදයේ ගරාදි අට බුදුදහමේ අතිශයින් වැදගත් වර්ගාමාර්ගය වන අරිඅට්ඨමග නියෝජනය කරයි. අරිඅට්ඨමග යනු නිවැරදි දැක්ම, නිවැරදි කල්පනා, නිවැරදි කථා, නිවැරදි කර්මාන්ත, නිවැරදි දිවිපැවැත්ම, නිවැරදි උත්සාහය, නිවැරදි සිහිය සහ නිවැරදි සිතෙහි ඵලභ්‍ය බවයි. අතීතයේ බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රතිමා සහ අනෙකුත් රූපයන් නිර්මාණය කිරීමට පෙර මෙම ධර්මවක්‍රය වන්දනාමාන කරනු ලැබීය. වර්තමානයේදී ජාත්‍යන්තරව බුදුදහමේ පොදු සලකුණ වශයෙන් වක්‍රය භාවිතා කරනු ලැබේ.

බුදුකර්මදේශනාසංග්‍රහය. මුද්‍රණය 1966,1986,2015

ප්‍රකාශකයන්ගේ අවසරය නොලබා මේ පොතෙහි ඕනෑම කොටසක් උපුටා ගත හැකි ය. එවිට බුදුකර්මදේශනාසංග්‍රහය, ටෝකියෝ පැසපුමට ලක්විය යුතු අතර ඔබේ ප්‍රකාශනයෙහි පිටපතක් අප වෙත එවන ලෙස ඉල්ලමු.

ස්තූතියි.

බුදුකර්මදේශනාසංග්‍රහය
(බුදුදහම ව්‍යාප්ත කිරීමේ ආයතනය)
3-14, 4-චෝමේ, ෂිබා
මිනතොකු-ටෝකියෝ, ජපානය 108-0014
දුරකථනය (03) 3455-5851

BUKKYO DENDO KYOKAI
(Society for the Promotion of Buddhism)
3-14, 4-Chome, Shiba
Minato-ku, Tokyo, Japan 108-0014
Phone: (03) 3455-5851
Fax:(03)3798-2758
E-mail: bdk@bdk.or.jp <http://www.bdk.or.jp>

සංශෝධිත තෙවැනි මුද්‍රණය - 2015

මුද්‍රණය

සීමාසහිත කෝසයිදෝ සමාගම

ටෝකියෝ

ජපානය

බුදුන්වහන්සේගේ බුද්ධිය ඉතා පුළුල් එකකි. එය සාගරය හා සමාන වේ. උන්වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මය මහා කරුණාවෙන් පිරී පවතී.

බුදුන්වහන්සේට ස්වරූපයක් නොමැත. නමුත් උන්වහන්සේ අතිශය රමණීයත්වය තුළ පෙනී සිටිති. එමෙන්ම උන්වහන්සේ කරුණාබර මුළු හදවතින් අපට මග පෙන්වති.

මෙම ග්‍රන්ථය අගනා දෙයක් වන්නේ ග්‍රන්ථ 5000 කට වැඩි ප්‍රමාණයක රචනා වී ඇති බුදුදහමේ වැදගත්ම කරුණු මෙහි ඇතුළත් වන බැවිනි. ලෝකයේ දේශසීමාවන් හා ජනවාර්ගික බාධාවන් ඉක්මවමින් මෙම ඉගැන්වීම් අවුරුදු 2500 කට වඩා කාලයක් ආරක්ෂිතව පවත්වාගෙනවිත් ඇත.

මෙම ග්‍රන්ථයේ අන්තර්ගත බුද්ධ වචන මිනිස් ජීවිතයේ සියළු පැතිකඩ ස්පර්ශ කරන අතරන එයට අර්ථයක් ගෙන දේ.

ධම්මපදය

මේ ලෝකයෙහි කිසිදා වෛරයෙන් වෛරය නොසංසිදේ.
අවෛරයෙන්ම වෛරය සංසිදේ. මෙය පැරණි පිළිගත්
සත්‍යයෙකි. (5)

යම් නුවණ නැති කෙනෙක් තමන්ගේ නුවණ නැතිබව දැනී ද ඔහු
ඒ කරුණින්ම නුවණ ඇති කෙනෙකු වන්නේය. තමන් නුවණ
ඇති කෙනෙකු යැයි සිතන නුවණ නැත්තා ඒකාන්තයෙන්ම
මෝඩයෙකි. (63)

යමෙක් ලක්ෂ ගණනක් මිනිසුන් යුද්ධයෙන් දිනුයේ නමුත් නියම
ජයග්‍රාහකයන් නොවන්නේය. තමා තමන්ම ජයගන්නා කෙනාම
නියම ජයග්‍රාහකයා වන්නේය. (103)

සත්‍ය ධර්මය නොදැක අවුරුදු සියයක් ජීවත්වන්නකුගේ ජීවිතයට
වඩා සත්‍ය ධර්මය දකිමින් එක්දිනක් ජීවත්වන්නාගේ ජීවිතය වඩා
උතුම්ය. (115)

මිනිසකු වශයෙන් ඉපදීම අමාරුය. එමෙන්ම මිනිසකු වශයෙන්
ජීවත්වීම අමාරුය. යහපත් ධර්මය ඇසීම අමාරුය. බුදුවරුන්ගේ
ඉපදීම දුර්ලභය. (182)

සියලු පව් නොකිරීම ද සියලු කුසල් (හොඳ) කිරීම ද තමාගේ සිත
පිරිසිදු කිරීම ද යන මේ කරුණු සියලු බුදුවරුන්ගේ අවවාදයයි.
(183)

මරණය පැමිණි විට තමාට ආරක්ෂා පිණිස දූ පුතුන් නැත. පියා ද
නෑදෑයින් ද නැත. එවිට නෑයන්ගෙන් තමාට පිහිටක් නැත. (288)

පටුන

බුදුන්වහන්සේ

පළමුවෙනි පරිච්ඡේදය - ශාකාමුනිවරයාණෝ -----	2
I. බුදුන්වහන්සේගේ ජීවිත කථාව -----	2
II. බුදුන්වහන්සේගේ අවසාන දහම් දෙසුම -----	11
දෙවෙනි පරිච්ඡේදය - සදාතනික හා ප්‍රභාමත් බුදුන්වහන්සේ --	15
I. උන්වහන්සේගේ කරුණාව හා ප්‍රතිඥා -----	15
II. බුදුන්වහන්සේගේ පිළිසරණ හා අපගේ විමුක්තිය -----	20
III. සදාතනික බුදුන්වහන්සේ -----	23
තුන්වෙනි පරිච්ඡේදය - බුදුන්වහන්සේගේ ස්වරූපය හා ගුණ -----	27
I. බුදුන්වහන්සේගේ ත්‍රිවිධ කායික පැතිකඩ -----	27
II. බුදුන්වහන්සේගේ පහළ වීම -----	32
III. බුදුන්වහන්සේගේ ගුණ -----	35

ධර්මය

පළමුවෙනි පරිච්ඡේදය - හේතුඵල ධර්මය -----	44
I. චතුරායඪී සත්‍යය -----	44
II. හේතුඵල ධර්මය -----	48
III. පටිච්ච සමුප්පාදය -----	50
දෙවෙනි පරිච්ඡේදය - චිත්තමාත්‍රතාවාදය හා ධර්මයන්ගේ යථා තත්ත්වය -----	54
I. අනිත්‍ය භාවය හා නිෂ්පුද්ගල බව -----	54
II. චිත්තමාත්‍රතා වාදය -----	58
III. ධර්මයන්ගේ යථා තත්ත්වය -----	61
IV. මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව -----	67

තුන්වෙනි පරිච්ඡේදය - බුදුන්වහන්සේගේ ස්වභාවය -----	76
I. සුපිරිසිදු මනස -----	76
II. බුදුන්වහන්සේගේ ස්වභාවය -----	83
III. අනාත්මතාව -----	89
හතරවෙනි පරිච්ඡේදය - ක්ලේශයෝ -----	95
I. මානුෂික ක්ලේශයෝ -----	95
II. මිනිසාගේ ස්වභාවය -----	104
III. මනුෂ්‍ය ජීවිතය -----	106
IV. මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ යථා තත්ත්වය -----	113
පස්වෙනි පරිච්ඡේදය - බුදුන්වහන්සේ විසින් දෙන ලද සහනය -----	121
I. අමිත බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රතිඥා -----	121
II. අමිත බුදුන්වහන්සේගේ නිර්මල භූමිය -----	131

පිළිපැදීමේ මග

පළමුවෙනි පරිච්ඡේදය - නිර්මල මාර්ගය -----	136
I. සිත පිරිසිදු කර ගැනීම -----	136
II. හැසිරීමේ යහපත් මග -----	144
III. ඉපැරණි කථාවන්හි එන ඉගැන්වීම් -----	157
දෙවෙනි පරිච්ඡේදය - ප්‍රායෝගික සාර්ථකත්වයේ මග -----	173
I. සත්‍ය සෙවීම -----	173
II. පිළිපැදීමේ මාර්ග -----	188
III. ශ්‍රද්ධාවේ මග -----	203
IV. උතුම් වදන් -----	212

ශ්‍රාවක සමාජය

පළමුවෙනි පරිච්ඡේදය - ශ්‍රාවක සමාජයේ යුතුකම් -----	226
I. අනගාරික භික්ෂූහු -----	226
II. ගිහි අනුගාමිකයෝ -----	233
III. සත්‍ය ජීවන මාර්ගයට ප්‍රායෝගික මග පෙන්වීමක් -----	247

දෙවෙනි පරිච්ඡේදය - බුද්ධ භූමියක් ගොඩ නැගීම -----	263
I. ශ්‍රාවක සමාජයේ සමගිය -----	263
II. බුදුන්වහන්සේගේ භූමිය -----	274
III. බුදුන්වහන්සේගේ භූමියේ කීර්තිය ලද්දෝ -----	279
අංගුත්තර නිකාය -----	286
“බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථය සඳහා උපයෝගී කරගත් මූලාශ්‍ර -----	289

උපග්‍රන්ථය

I. බුදු දහමේ ඉතිහාසය කෙටියෙන් -----	302
II. බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්වල පැතිරීම -----	316
III. “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ ඉතිහාසය -----	322
IV. “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ සූචිය -----	327
V. සංස්කෘත ගැටපද විවරණය -----	337
බෞද්ධ ප්‍රවර්ධන පදනම හා “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථය බෙදාහැරීම -----	346

බුදුන්වහන්සේ

පළමුවෙනි පරිච්ඡේදය

ශාකාමුනිවරයාණෝ

I

බුදුන්වහන්සේගේ ජීවිත කථාව

1. හිමාලයේ දකුණුදිග කඳුපාමුල්වලින් ගලා හැලෙන රෝහිණි ගංගාධාරය අද්දර ශාකාචංශිකයෝ වාසය කළහ. ඔවුන්ගේ රජ කිරුළ දරන සුද්ධෝදන ගෞතම රජතුමා සිය රජදහන කපිලවස්තු පුර ආරම්භ කරන්නේ රාජමාලිගා තනා අර්ථයෙන් හා දැහැමින් ජනයා පාලනය කෙළේය.

අග මෙහෙසිය මහාමායා දේවී වූවාය. ඕ සුදොවුන් රජුගේ මාමා කෙනෙකුගේ දියණියක් වූවා අසල්වැසි ශාකාචංශික රාජ පරම්පරාගත කාන්තාවක් වූවාය.

විසි අවුරුද්දක් තුළ දරුවන් නො ලද්දේ එක් රාත්‍රියක මහාමායා දේවී තොමෝ අරුම පුදුම සිහිනයක් දුටුවාය. සුදු ඇත්පැටවකු ඇයගේ දකුණු ඇලයෙන් කුස තුළට ඇතුළු වනු සිහිනෙන් දුටු ඕතොමෝ නොබෝ දිනකින් ගැබ්නියක වූවාය. රජතුමා ද රාජචංශිකයෝ ද නොඉවසිල්ලෙන් රජ කුමරකුගේ උපත බලාපොරොත්තු වූහ. වාරිත්‍රානුකූලව කුමරිය ප්‍රථම දරු ප්‍රසූතිය සඳහා

දෙමව්පියන් ළඟට යන්නී උණුසුම් වසන්තයේ ලුම්බිණි උද්‍යානයේ මී විවේක ගත්තාය.

අශෝක පුෂ්පයෝ ඇය සඳහා ම විකසිත වූවෝය. හද පුරා උදම්වන ඇය විකසිත වූ අශෝක පුෂ්පයන් දැක උදම්වන්නී දකුණු අතින් පුෂ්පයක් නෙලා ගැනීම පිණිස අත්ත ස්පර්ශ කරන්නී කුමරා බිහි කළාය. ඇය සතුටින් පිරි සැමගේ ආශීර්වාද ලැබුවාය. ළදරු කුමරාගේ උපත ඇසූ දෙවිදේවතාවෝ ද මිහිකත ද සතුටු කඳුළු සැළවුවෝය. ඒ අමරණීය දිනය අප්‍රේල් මස 08 වැනි දින විය.

සතුටින් උදම් වන රජකුමා දරුවාට සිද්ධාර්ථ යැයි නම් කැබිය. සියලු ප්‍රාර්ථනා සම්පත් ඉෂ්ට වූයේය යනු එහි තේරුම විය.

2. රජමාලිගාවේ සතුටු කාලය නිමේෂයකින් දුක්බර සමයට පත්වූයේ මහාමායා දේවියගේ මරණය නොබෝ දිනකින් සිදුවීමෙනි. ඇගේ බාල නැගණිය මහා ප්‍රජාපතී දේවිය කුමරාගේ සුළුමව් වන්නී කුමරා රැක බලා ගත්තාය.

අසිත තවුසා රජමාලිගයේ ප්‍රීතිජනක පුවත අසා මාලියගට පැමිණෙන්නේ රජු ඔහුට කුමරා පෙන්වීය. හේ අනාගත වදන් පවසමින් "මේ කුමරා මාලිගයේ විසුවහොත් සක්විති රජ වේ. එහෙත්

මාලිගයෙන් බැහැර ගියහොත් හේ බුදුබව ලබා සකල ලෝකයාට සේවය කරන්නේ යැයි පැවසීය.”

පළමුව රජතුමා ඒ පුවත අසා සතුටු වී සිය එකම පුතු මාලිගය හැරයාම ගැන බොහෝ සේ කණගාටු වූයේය.

උන්වහන්සේ අවුරුදු හතේ දී අවිආයුධ හරඹ ඉගෙන ගත්තේ නමුත් ඔහුගේ සිතුවිලි ස්වභාවිකව වෙනත් දෙයකට යොමු විය. එක් වසන්ත දිනක සිය පියාණන් සමඟ මාලිගයෙන් බැහැර යන්නේ කෙත්වතු අද්දර විවේක ගනිමින් ගොවියෙකු කුඹුරු හානි දෙස බලා සිටියේය. ඝණයකින් නගුල මතු පිටට එන පස් පිඩැල්ලේ රැඳෙන පණුවන් ගිලදමන කුරුල්ලන් දුටු කුමරා “අහෝ මෙලොව වසන සැමදෙනා ඔවුනොවුන් මරමින් ජීවත් වන්නෝ දැයි?” තමාටම කියා ගත්තේය.

උපත ලත් වහාම මවගේ මරණයෙන් තනි වූ කුමරාට මේ කුඩා සතුන්ගේ බේදවාචකය තදින් බලපෑවේය. ඔහුගේ වැඩිමත් සමඟ මෙම ආධ්‍යාත්මික තුවාලය කුඩා ගසක කැළලක් ලෙසින් වර්ධනය විය. මිනිස් ජීවිතයේ දූක ඔහුගේ මනසේ වඩ වඩාත් කා වැදුණි. තවුසාගේ අදහස් මෙනෙහි කරන රජු සිය පුත් කුමරා සතුටු කිරීමට සෑම ප්‍රයත්නයක්ම දැරුවේය. රජු පුත් කුමරාට විවාහ යෝජනාවක් පිළිබඳ සිතුවේය. මහාමායා දේවියගේ සහෝදර දෙවිදහ රාජවංශික

සුප්‍රබුද්ධ රජුගේ දියණිය වන යසෝධරා කුමරිය දහනව හැවිරිදි කුමරාට පාවා දෙන ලදී.

3. දස අවුරුද්දක් තුළ වසන්ත, සරත් හා වස්සාන සෘතුවලට උචිත මාලිගා සාදා නැටුම් වැයුම් මධ්‍යයේ තරුණ කුමරා සැප විඳින්නේ, නිතරම සත්‍ය මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ වින්දනය කුමක්දැයි මෙනෙහි කිරීමට පුරුදු විය.

“රජ මාලිගයේ සැප, මේ සැපවත් සිරුර, මේ තරුණ භාවයෙන් මට ඇති පල කුමක් ද?” කුමරා කල්පනා කළේය. කවදා හෝ අප ලෙඩ වේ. වයසට පැමිණේ. මරණයෙන් ගැලවීමක් නැත. තරුණ භාවය නිසා උදම්වීම නිරෝගී භාවය නිසා උදම් වීම ජීවිතය නිසා උදම් වීම ප්‍රඥාවන්තයෝ හෙලා දකිති.

ජීවත්වීමට ප්‍රයත්න දරන මිනිසා වටිනා දෙයක් සාමාන්‍යයෙන් සොයන්නේය. බලන විධි දෙකකි. එනම් හරි සහ වැරදි ආකාරයෙනි. යමෙක් වැරදි මග ඔස්සේ බලන්නේ නම් ඔහු ලෙඩ වීම, මහළු වීම සහ මරණය නොවැලැක්විය හැකි ලෙස තේරුම් ගනී. නමුත් ඔහු එහි විරුද්ධ පැත්ත සොයයි.

ඔහු හරි ආකාරයෙන් බලන්නේ නම් ලෙඩ වීමේ, මහළු වීමේ හා මරණයේ සත්‍යතාව හඳුනා ගන්නේය. ඒ තුළින් සියළු දුක් ඉක්මවා

ගිය තත්ත්වය ඔහු සොයයි. “මගේ කාමභෝගී ජීවිතයේ මා වැරදි අයුරින් බලන බව පෙනේ.”

4. කුමරාගේ සිතේ හටගත් අධ්‍යාත්මික අරගලය වයස 29 දී එකම පුත් රාහුල කුමරාගේ උපත ලබන තුරු පැවතුණි. මේ සිදුවීම්වල උපරිමයට පැමිණිවිට රජ මාලිගයෙන් බැහැර යාමට අධිෂ්ඨාන කර ගත්තේය. සත්‍ය සෙවීමේ අධිෂ්ඨානයෙන් තවුස් බව රැකීමට එක් දිනක රාත්‍රී රජවාසලින් ඡන්ත රියදුරු ද කැටුව කන්ථක සුදු අසු පිට බැහැර ගියේය.

ඔහුගේ අසතුට අවසන් නොවීය. බොහෝ යක්ෂයෝ ඔහුට “නැවත ඔබ රජ මාලිගයට ගියහොත් සියලු ලෝකය ඔබ සතු වන්නේ” යැයි ඔහු පෙළඹවූහ. නමුත් මෙතුමෝ මුළු ලෝකයම තමාට අවශ්‍ය නැතැයි යක්ෂයින්ට කීවේය. ඔහු හිස මුඩුගා අතේ පාත්‍රය ද රැගෙන දකුණු දෙසට ගියේය.

කුමරා පළමුව “භාගව” තවුසා හමු වී ඔහුගේ භාවනා ක්‍රම භොදිත් ඉගෙන ගත්තේය. ඉන්පසු ඔහු ආලාර කාලාම හා උදුක රාමපුත්ත තවුසන් වෙත ගියේ බුද්ධත්වය ලබා ගැනීමේ ඔවුන්ගේ ක්‍රමයන් හැදෑරීමටයි. නමුත් ටික කලක් ඒවා ප්‍රගුණ කිරීමෙන් පසු ඒ තුළින් බුද්ධත්වය ලබා ගැනීමට බැරි බව ඔහුට වැටහුණි. පසුව මගධ දේශයට ගොස් ගයා හි තේරංජනා නදී තෙර ඇති උරුවිල්ලා නම් වන පෙදෙසක භාවනා කිරීමට ගියේය.

5. ඔහුගේ භාවනා ක්‍රම විශ්වාස කිරීමට බැරි තරම් දුෂ්කර විය. තමා මැනවින් දමනය කරන්නේ “මෙලොව කිසිම තාපසයෙකු අතීතයේ දී මා මෙන් දැඩිව භාවනා කළේ නැත. වර්තමානයේදී ද නොකරයි. අනාගතයේදී ද නොකරන්නේ යැයි යන සිතුවිල්ලෙන් ඔහු විරිය කළේය.

කුමරා තවම බුදුබව ලබා නොගත්තේය. වනාන්තරයේ සය අවුරුදු දුෂ්කර ක්‍රියා කළ හෙතෙම අවසානයේ දී එය අත්හැර දමා අසල්වැසි ග්‍රාමයේ සුජතා මෙහෙසිය පිළිගැන්වූ කිරිබඳුන පානය කොට ස්නානය කිරීම පිණිස ගංගාව දෙසට පා තැබුවේය.

කුමරා සමඟ සාවුරුද්දක් තුළ වාසය කළ යහළුවෝ 05 දෙනා කුමරා කන්‍යාවකගේ අතින් කිරි ලැබ පානය කිරීම ගැන කළකිරී ඔහු අතහැර ගියහ.

කුමරා හුදකලාවම වාසය කළේය. හේ තවම දුර්වලය. නමුත් ජීවිතය පරදුවට තබා ධෛර්යයෙන් යුතුව භාවනා කරන්නේ තමාටම මෙලෙස කීවේය. “මගේ ශරීරයේ ලේ සිඳේවා. මස් දියවේවා. ඇට ගැලවේවා. නමුත් මම මෙතැනින් බුදුබව අත්පත් වනතුරු නොනැගිටින්නෙමි.”

එය ඉතා බලවත් සටනක් විය. කළයුතු දෙයක් නොදැන අදහස් රැසක පැටලී තමා වටා කළු වලාවලින් ගැවසී ඇති බැව් තමාටම දැනුණේය. ඉතා ප්‍රවේශමෙන් හා ඉවසීමෙන් යුතුව එකිනෙක පරීක්ෂා කරන්නේ එකිනෙක ප්‍රතිකේෂ්ප කළේය. ඇත්ත වශයෙන්ම දරුණු සටනකි එය. සිය සිරුරේ රුධිර ධාවනය මඳවිය. මස්පිඬු පෙරළිණි. ඇට පිපිරිණි.

එහෙත් ඉරිමා උදෑසන දිනකර නැගෙනහිර අහසේ බබලවමින් නැඟ එද්දී මෙතෙක් දැරූ ප්‍රයත්නයන් අවසන් කරමින් කුමරාගේ සිත පැහැදිලිව අවසානයේදී බුදුබව ලබාගැනීමේ මාවතට පා තැබුවේය. දෙසැම්බර් මස 08 දින උන්වහන්සේ වයසින් තිස්පස් වියට පා තබන්නේ බුදුබව ලබා ගත් සේක.

6. මෙතැන් පටන් කුමරා නොයෙක් නමින් හැඳින්විනි. “බුදුන්වහන්සේ, සමාසක් සම්බුද්ධ, තථාගත හා සමහරු ශාකාචංශික ශ්‍රේෂ්ඨ උතුමාණන් වූ ශාකාමුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ ලෙස ද, මුළුලොව ගරු කළ තැනැත්තා (ලොකගුරු) යන නමින් ද හැඳින්වූහ.

පළමුව එතුමාණන් බරණැස මීගදාවට වැඩියේ හය අවුරුද්දකට පෙර තමා සමඟ සිටි පස්වග මහණුන් බැහැ දැකීම පිණිසය. උන් වහන්සේගේ පැමිණීම දුටු ඔවුහු පෙරගමන් පැමිණීම ප්‍රතිකේෂ්ප කළහ. පසුව දහම් අසා තථාගතයන් වහන්සේගේ ප්‍රථම ශ්‍රාවකයෝ වූහ. ඉන්පසුව උන් වහන්සේ රජගහ නුවර පිහිටි රජවාසලට වැඩියේ

තමා සමග මිත්‍රකම් පැවැත්වූ බිම්බිසාර රජු බැහැදැකීම පිණිසය. එතැන් පටන් ගමන් ගමට පිඬු සිඟා වඩිමින් තමා සොයා ගත් මාර්ගය උගන්වමින් සැරි සැරෑහ. ජනයා සාගතේ සිටින්නෙකුට ආහාර හා වතුර ලබා දෙන්නකු වෙත එන අයුරින් උන්වහන්සේ වෙත පැමිණියහ. අග්‍රශ්‍රාවකයන් දෙදෙනා වූ සාරිපුත්‍ර හා මොග්ගල්ලාන දෙදෙනා ශ්‍රාවකයන් සමග උන්වහන්සේ වෙත පැමිණියහ.

පළමුව බුදුන්වහන්සේ තම පියතුමා වූ සුද්ධෝදන රජතුමා බැහැදැකීමට ගිය සේක. උන්වහන්සේ සිය එකම පුත්‍රයාගේ ඒකමතික තීරණය උඩ රජවාසල බැහැර යාම ගැන කළකිරි පසුතැවිලි වන්නේ පසුව බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෙක් වූයේය. බුදුන්වහන්සේගේ සුළුමව් මහා ප්‍රජාපතී දේවී හා බිරිඳ යසෝධරා දේවී ඇතුළු සියලු ශාකාභක්ෂිකයෝ බුදුන්වහන්සේගේ අනුගාමිකයෝ වූහ. අනිකුත් විශාල ජන සමූහයක් උන් වහන්සේගේ විශ්වාසදායී අනුගාමිකයෝ වූහ.

7. හතළිස් පස් අවුරුද්දක් තුළ බුදුන්වහන්සේ ධර්මය දේශනා කරමින් තමා අනුගමනය කරන ලෙස ජනයාට අවවාද අනුශාසනා කළ සේක. එහෙත් උන්වහන්සේ අසුවැනි විශේ දී විසාලා නගරයේදී සහ රජගහපුර සිට ශ්‍රාවස්තිපුරයට වඩින අතරතුර දී රෝගී වූහ. තුන් මසකට පසු එතුමාණෝ පිරිනිවන්පාන බව ප්‍රකාශ කළ සේක. උන්වහන්සේ පාවා නගරයට වැඩම කොට එහිදී චූන්දකර්මාර විසින්

පිළිගැන්වූ ආහාරයෙන් දරුණු ලෙස රෝගාකූර වූ සේක. දැඩි වේදනාවෙන් හා දුර්වලකමින් පෙලෙමින් කුසිනාරාව අසල පිහිටි වනාන්තරයට පැමිණි සේක. එතුමාණෝ මේ අයුරින් උන්වහන්සේ ලෝකයේ ශ්‍රේෂ්ඨතම ආචාර්යවරයා වශයෙන් සිය කටයුතු නිමකොට විශාල සල්ගස් දෙකක් අතර සැතපී පිරිනිවන් පා වදාළ සේක. අවසාන මොහොත වනතෙක්ම උන්වහන්සේ ශ්‍රාවකයන්ට කරුණාවෙන් දහම් දෙසූහ.

8. බුදුන්වහන්සේගේ සම්පතම ශ්‍රාවක ආනන්ද තෙරුන්වහන්සේගේ මගපෙන්වීම ඇතිව උන්වහන්සේගේ ශ්‍රී දේහය පිළිබඳ අවසාන ගරු බුහුමන් කුසිනාරා නගරයේදී යහළු මිත්‍රාදීන්ගේ උපකාර ඇතිව පවත්වන ලදී.

අසල්වැසි සත් රජවරුන් හා අජාසත් රජුගේ ද බලවත් ඉල්ලීම වූයේ බුදුන්වහන්සේගේ හෂ්මාවශේෂ ඔවුන් අතරත බෙදා දෙන ලෙසටයි. මුලින්ම මෙයට කුසිනාරා නගරවැසියෝ විරුද්ධ වූහ. මතභේද සටනක් දක්වා වර්ධනය විය. නමුත් ඥානවත්ත ද්‍රෝණ නම් බමුණාගේ අවවාද අනුශාසනා උඩ බුදුන්වහන්සේගේ හෂ්මාවශේෂ විශාල රටවල් 08 ක් අතර බෙදා දෙන ලදී. ආදාහන සොහොන් විතකයේ අළු හා උන්වහන්සේගේ ධාතුන් බෙදූ මැටි භාජනය තවත් රජවරු දෙදෙනෙකුට ගෞරව කිරීම සඳහා දෙන ලදී. මේ අයුරින් උන්වහන්සේගේ ධාතුන් සහ අළු තැන්පත් කොට විශාල චේතිය දහයක් බුදුන්වහන්සේ සිහිපත් කොට තනවන ලදී.

II

බුදුන්වහන්සේගේ අවසාන දහම් දෙසුම

1. කුසිනාරාවේ සල්ලැක් සෙවනේ උන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන්ට අවසාන දේශනය පවත්වමින්, “ඔබටම පහතක් වන්න. තමාම පිහිට කරගන්න අනුන්ගෙන් පිහිට නොපතන්න. මගේ දේශනා ඔබගේ ආලෝකය කරගන්න. ඒ දහම අනුගමනය කරන්න. අන් දහමක් අනුගමනය නොකරන්න.

“තම ශරීරය ගැන සිතන්න. එහි අපිරිසිදු බව ගැන මෙනෙහි කරන්න. එහි වේදනාව හා සතුට යන දෙකම දුකට හේතු වේ. ඒ නිසා එහි ආශාවන්හි ඔබ යෙදෙන්නේ කෙසේ ද? ඔබේ ආත්මය ගැන සිතන්න. එහි අනිත්‍යභාවය ගැන සිතන්න. ඒ පිළිබඳ වැරදි හැඟීම්වලට මුලා වී ආඩම්බරකම සහ ආත්මාර්ථය අනිවාර්ය දුකින් කෙලවර වන බව දැන ඒවා අගය කරන්නේ කෙසේ ද? සියලු දේ ගැන සිතා බලන්න. ඒවා අතරත නොවෙනස් වන “ආත්මයක්” ඔබට සොයාගත හැකි ද? කවදා හෝ කොටස්වලට බිඳී නොයන්නේ ද? විසිරී නොයන්නේ ද? දුකෙහි පොදු බව ගැන විකෘෂ්ට නොවන්න. මගේ පරිනිර්වාණයෙන් පසුවත් මගේ ඉගැන්වීම් අනුගමනය කරන්න. ඔබ දුකින් මිදෙව්. මෙය අනුගමනය කරන්න. සත්‍යයෙන්ම ඔබලා මගේ අනුගාමිකයෝ වන්නේය. මා අනුගමනය කරන්න. සත්‍යයෙන්ම අනුගාමිකයෝ වන්නෝය.”

2. “මාගේ ශ්‍රාවකයින්, මා ඔබට දෙසූ දහම කිසිදා අමතක නොකරන්න. අත් නොහරින්න. ඒ දහම නිතැතින්ම අගනා වස්තුවක් ලෙස සලකන්න. එය සිතීම සඳහාය. පුරුදු පුහුණු කිරීම සඳහාය. ඔබ මේ දහම අනුගමනය කරන්නේ නම් ඔබ සැමවිට මානසික ප්‍රබෝධය ලබා ගන්නේය.

“දහමේ ප්‍රධාන අරමුණ වන්නේ ඔබේ සිත දමනය කිරීමයි. ලෝභයෙන් ඉවත්ව ඔබගේ සිත තබාගන්න. එවිට ඔබේ හැසිරීම නිවැරදි වනු ඇත. ඔබේ මනස පිරිසිදු වනු ඇත. ඔබේ වචන විශ්වාසදායී වනු ඇත. අනිත්‍යතාව මෙනෙහි කරන විට ඔබ ලෝභයට සහ ද්වේෂයට විරුද්ධ වීමේ හැකියාව ලබනු ඇත. එමෙන්ම සියලු පවු වළක්වා ගැනීමට හැකි වනු ඇත.

“ඔබගේ සිත තෘෂ්ණාවෙන් පිරී ඇත්නම් ඒ සිත තෘෂ්ණාවෙන් වෙලී ඇත්නම් තම සිතෙහි පෙළඹවීම දමනය කළ යුතු වේ. “ඔබේ සිතේ පාලකයා ඔබම වන්න. සිත ඔබ බුදුවරයෙකු කරන්නේය. එසේ නොවේ නම් මාගයකු කරන්නේය. වරදින් නොමඟ යන්නා රුදුරු බවට පත් වේ. එසේ නොවන්නා ශාන්තුවරයෙක් වන්නේය. ඒ නිසා ඔබේ සිත දමනය කරන්න. සත්‍ය මාර්ගයෙන් ඉවතට යන්න ඉඩ නොහරින්න.”

3. “ඔබ එකිනෙකාට ගරු කළ යුතුයි. මගේ දහම අනුගමනය කරන්න, මතභේදවලින් වළකින්න. ඔබ වතුර හා තෙල් මෙන්

එකිනෙකා තෙරපා හැරිය යුතු නොවේ. කිරි හා වතුර මිශ්‍ර වන්නාසේ එකට බැඳී සිටිය යුතුය. එක්ව හදාරන්න. එක්ව ධාරණය කරන්න. මගේ දහම එක්ව අනුගමනය කරන්න. ඔබගේ සිත හා කාලය අලස කමින් සහ දැර කිරීමෙන් අපතේ නොයවන්න. නිසි කලට පිපෙන බුද්ධත්වයේ මල්වලින් සතුටු වන්න. නිවැරදි මාර්ගයේ ගමන් කොට එහි එල ප්‍රයෝජන ලබාගන්න. ඔබට මා දෙසූ දහම එම මාර්ගය මා විසින්ම අනුගමනය කොට දෙන ලද්දකි. ඔබ මේ දහම අනුගමනය කළ යුතු වේ. සැමවිටම එහි හරයට අනුගත වන්න. ඔබ එය නොසලකා හැරියහොත් එයින් අදහස් වන්නේ ඔබ කිසිදා මා හමු නොවුණ බවයි. එනම් ඔබ මා සමග ඇත්තෙන්ම සිටියත් ඔබ මගෙන් බොහෝ ඇත් වන්නේය. නමුත් ඔබ මාගේ දහම අනුගමනය කරන්නේ නම් ඔබ ඇතිත් සිටියත් මා ඔබ අසලම වන්නේය.”

4. “මගේ ශ්‍රාවකයනි, මගේ අවසානය ළඟ ළඟම එන්නේය. අපේ වෙන්වීම නුදුරින් එළඹේ. නමුත් දුක් වන්න එපා. ලොව සියල්ල අනිත්‍යයයි. මරණයෙන් කිසිවෙකුට මිදිය නොහැකිය. මේ ශරීරයේ බිඳෙන බව මගේ මරණයෙන්ම පෙන්නුම් කෙරේ. මගේ ශරීරය දිරූ කරත්තයක් මෙන් බිඳී යනු ඇත.

“නිශ්ප්‍රයෝජන ලෙස පසුතැවිලි වෙන්න එපා. එහෙත් මෙලොව ස්ථිර කිසිම දෙයක් නොමැති බැව් සිතා ගන්න. මනුෂ්‍ය ජීවිතය අස්ථිර එකක් බව ද මෙනෙහි කරන්න. වෙනස්වන සුළු දේ, වෙනස් නොවන බැව් සිතා වැඩ කටයුතු නොකරන්න.

“භෞතික ආශාවන් නමැති රකුසා නිරන්තරයෙන් සිත රැවටීමට මාන බලමින් සිටී. ඔබගේ නිදන කාමරයේ පොළඟෙකු වසන්නේ නම් සැනසිලි සිතින් නිදා ගැනීමට උග්‍ර පළමුව ඵලවා දමා නිදාගත යුතු යි. සර්පයා ඵලවා දමන්නා සේ ලොව ආශාවන් ප්‍රහීන කළ යුතු වේ. තම සිත හොඳින් ආරක්‍ෂා කරගත යුතු වේ.”

5. “මගේ ශ්‍රාවකයිනි, මගේ අවසාන මොහොත පැමිණ ඇත. නමුත් මරණය මේ කයේ අවසානය පමණක්ම බව අමතක නොකරන්න. කය දෙමව්පියන්ගේ බලපෑමෙන් මෙසේ උපත ලැබ ආහාරවලින් පරිපෝෂණය විය. එය රෝගී වේ. මරණයට ගොදුරු වේ. නමුත් සත්‍ය බුදුන්වහන්සේ ශරීරය නොවේ. බුදුබව ලත් තැනැත්තෝය. මනුෂ්‍ය ශරීරය මරණයට පත්විය යුතු වේ. නමුත් නිවන් අත්පත් කරගත් තැනැත්තා ධර්ම සත්‍යය තුළ සහ ධර්මය අනුගමනය කිරීම තුළ සදා අමරණීය වේ. මගේ කය පමණක් දකින්නා සත්‍ය වශයෙන් මා නොදකියි. මගේ දහම පිළිගන්න තැනැත්තා පමණක් මා දකී.

“මගේ මරණයෙන් පසු දහම ඔබගේ ගුරුවරයා වේ. දහම අනුගමනය කොට මගේ සත්‍ය අනුගාමිකයකු වන්න.

පසුගිය හතළිස් පස් වසර තුළ මා මගේ දහමෙන් කිසිවක් නොදී ඇරියේ නැත. එහි රහසක් නොමැත. ගුප්ත අදහසක් නොමැත. සියල්ල ඵලිදරව් කර ඇත. සක්සුදක් සේ පැහැදිලි වේ. මගේ ශ්‍රාවකයිනි, මෙය අවසානය වේ. තව මොහොතකින් මම පරිනිර්වානයට පත් වෙමි. මේ මගේ උපදේශය වේ.”

දෙවන පරිච්ඡේදය

සදාකනික හා ප්‍රභාමත් බුදුන්වහන්සේ

I

උන්වහන්සේගේ කරුණාව හා ප්‍රතිඥා

1. ශාස්තෘවරයාණන්ගේ සාරය වනාහි කරුණාව සහ මෛත්‍රියයි. මහා මෛත්‍රිය යනු නන් අයුරින් සියලු මිනිසුන් මුදා ගැනීමේ උනන්දුවයි. මහා කරුණාව යනු රෝගී වූවන් සමග රෝගී වීමටත් දුකට පත්වූවන් සමග දුක් වීමටත් පොළඹවන උනන්දුවයි.

“ඔබගේ දුක මගේ දුක වේ. ඔබගේ සතුට මගේ සතුට වේ” යි බුදුන්වහන්සේ වදාළ සේක. යම්සේ මවක් සිය දරුවන්ට ආදරය කරන්නේ ද එසේම උන්වහන්සේ මොහොතකටවත් එම ගුණය අමතක නොකරති. එය බුදුබවේ ස්වභාවයයි.

බුදුන්වහන්සේ අසරණයන්ට සරණ වූයේ මිනිසාගේ අවශ්‍යතාව උඩ නානා ප්‍රකාරයෙනි. මිනිසාගේ විශ්වාසය මෙම කරුණා ගුණයේ ප්‍රතික්‍රියාවයි. එය නිවන් අත්පත් කර ගැනීමට ද ආධාර වේ. යම්සේ මවක් සිය දරුවන් තමාට ආදරය දක්වන විට තමා ලත් මාතෘභාවය හැඟී යන්නාක් මෙන් දරුවා මව් තුරුලේ තම ආරක්‍ෂාව හා සහනය ලබන්නා සේ හේ නිවන් අත්පත් කර ගනී.

තවම මිනිසා බුදුන්වහන්සේගේ ගුණය ගැන හැඟීමක් නොමැතිව අවිද්‍යාව හා ආශාවන් නිසා මෙලොව දුක් විඳී. ලෝකික ආශාවන් තුළින් කරන ලද ක්‍රියාවන් නිසා ඔවුහු දුක් විඳිති. ඔවුන්ගේ වැරදි ක්‍රියාවල දැඩි බර උසුලමින් මෝහාන්ධකාරය තුළ ඔවුහු ඔබමොබ ඇවිදිති.

2. බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව මෙලොවට පමණක් බැව් නොසිතුව මැනව. එහි කාලසීමාවක් නොමැත. අවිද්‍යාව නිසා මිනිසාගේ සිත අයාලේ යෑමට පටන් ගත් දා සිට එනම් අනාදීමත් කාලයක සිට සදාකතික බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව ක්‍රියාත්මක වේ.

බුදුන්වහන්සේ නිතර මිනිසා ඉදිරියේ පෙනී සිටියේ ඉතා කරුණා ලීලාවෙන් හා ඉතාමත්ම ඥානවන්ත වූ විමුක්ති මාර්ගයන් ඔවුන්ට ලබාදීමෙනි.

ශාක්‍යමුනිවරයාණෝ රාජ කුමාරයෙකු වශයෙන් ශාක්‍යවංශයෙහි උපත ලැබ රජ සැප අත්හැර නිසල ශාන්ත භාවනායෝගී දහම පිළිපදිමින් තාපස ජීවිතයක් ගත කළ සේක. බුදුබව අත්පත් කරගත් සේක. උන්වහන්සේ මිනිසුන්ට දහම් දෙසූ සේක. අවසානයේ උන්වහන්සේ පිරිනිවන් පෑහ.

මනුෂ්‍යයාගේ අවිද්‍යාව අප්‍රමාණ සේම බුදුන්වහන්සේගේ වර්යාව ද සදාකාලිකය. අවිද්‍යාව අප්‍රමාණ සේම බුදුරදුන්ගේ කරුණාව ද අසීමිතය.

බුදුන්වහන්සේ ලෝකික ජීවිතයෙන් ඉවත් වීමට තීරණය කළ අවස්ථාවේදී මහා අධිෂ්ඨාන හතරක් තබාගත් සේක. එනම්

1. සියළුම සත්වයා ගලවා ගැනීම.
2. ලොව ඇති සියළුම ආශාවන් ප්‍රභාණය කිරීම
3. නිවන් අත්පත් කර ගැනීමට සියලු දහම් හැදෑරීම සහ
4. සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත්වීම

කරුණාව සහ මෛත්‍රිය පෙන්නුම් කෙරෙන මෙම අධිෂ්ඨානයන් බුද්ධත්වයේ මූලික ස්වභාවය වේ.

3. බුදුන්වහන්සේ පළමුව තමන්ම සතුන් මැරීමේ පවින් වැළකුණ සේක. උන්වහන්සේ සියළුම මිනිසුන් දිගුකල් ජීවත්වීමේ ආශීර්වාදය දැනගනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු වූහ.

බුදුන්වහන්සේ තමාම සොරකම් කිරීමේ පාපකර්මයෙන් වැළකුණ සේක. සියල්ලන්ම ඔවුන්ට අවශ්‍ය සියළු දේ ලබනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු වූහ.

බුදුන්වහන්සේ කාමයේ වරදවා හැසිරීමෙන් වැළකී සිටි සේක. සියලු සත්වයන් සුවර්තයේ අනුගාමිකයන් විය යුතු බව හා කාමයෙහි වරදවා හැසිරීමෙන් ලබන පාප කර්මයන්ගෙන් වැළකීම බලාපොරොත්තු වූහ.

බුදුන්වහන්සේ සිය පරමාර්ථයන් ලබාගැනීම සඳහා සියලු වංචනික ක්‍රියාවන්ගෙන් මිදී සිටීමට තමාම හුරුපුරුදු වූ සේක. උන්වහන්සේ සියලු සත්වයා සත්‍යවාදී වීම තුළින් ඇතිවන මානසික සංසුන් බව තේරුම් ගනිතැයි බලාපොරොත්තු වූහ.

උන්වහන්සේ දෙපිට කථා ආදී කීමෙන් වැළකී සිටියහ. සියල්ලෝම ද එලෙස සමගියේ සතුට දැනගනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු වූහ.

අනුන්ට බැණ වැදීමෙන් උන්වහන්සේ වැළකී සිටියහ. එලෙස උන්වහන්සේ සියල්ලන්ටම සංසුන් සිතින් සාමයෙන් අන්‍යයන් සමග ජීවත් වේ යැයි බලාපොරොත්තු වූහ.

සම්ඵප්‍රලාපවලින් උන්වහන්සේ වැළකී සිටියහ. එසේම උන්වහන්සේ සියල්ලෝම සානුකම්පික වැටහීමෙහි වැදගත්කම අවබෝධ කර ගනිතැයි බලාපොරොත්තු වූහ.

බුදුන්වහන්සේ සිය අරමුණ කෙරෙහි යොමු වෙමින් තමාම ලෝභය ප්‍රහීන කිරීමට පුරුදු පුහුණු වූ සේක. මේ දැනුම් ක්‍රියාව තුළින් උන්වහන්සේ සියල්ලෝම මේ නිදහසත් සමග යන සාමකාමී බව තේරුම් ගනිතැයි බලාපොරොත්තු වූහ.

උන්වහන්සේ ක්‍රෝධය ප්‍රහීනය කිරීමට තමාම පුරුදු පුහුණු වූහ. සියල්ලන්ම එකිනෙකා ආදරයෙන් බැඳී සිටිනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු වූහ.

උන්වහන්සේ අවිද්‍යාව ප්‍රහීනය කිරීමට පුරුදු පුහුණු වූ සේක. එසේම සියලුදෙනාම හේතුඵල න්‍යාය තේරුම් ගනිතැයි ද එය නොසලකා නොහරිතැයි ද බලාපොරොත්තු වූහ.

මේ අයුරින් බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව සියලුම දෙනා වෙත පවතී. උන්වහන්සේ නිරන්තරයෙන්ම ඇපකැප වූයේ ඔවුන්ගේ ජීවිත සඳහාය. දෙමව්පියන් දරුවන්ට ආදරය කරන්නාක් මෙන් එතුමාණෝ සියලු සත්වයාට අපරිමිත ආදරය දක්වති. මේ සංසාර සාගරයෙන් හා මරණයෙන් එතෙර වනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු වෙති.

II

බුදුන්වහන්සේගේ පිළිසරණ හා අපගේ විමුක්තිය

1. බුදුන්වහන්සේ බුද්ධත්වයේ ඇත ඉවුරේ සිට බුදුන්වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද වචන තවමත් අවිද්‍යා ලෝකයේ ගැලී සිටින මිනිසුන් වෙත ළඟාවීම අතිශය දුෂ්කරය. ඒ නිසා බුදුන්වහන්සේ තමන් වහන්සේම මේ ලෝකයට නැවත වැඩ උන්වහන්සේගේ විමුක්ති මාර්ගයන් යොදා ගනිති.

“දැන් ඔබට මම උපමා කථාවක් කියමි” බුදුන්වහන්සේ කී සේක. එක් කලෙක පොහොසත් මිනිහෙක් වාසය කළේය. ඔහුගේ ගෙය ගිනි ගත්තේය. ඒ අවස්ථාවේදී හේ ගෙදරින් බැහැර සිටි අතර ඔහු ආපසු ගෙදර ආ විට ඔහුගේ ළමයි සෙල්ලම් කරමින් සිටි අතර, ගේ ගිනි ගනිමින් ඇති බැව් නොදැන ඒ තුළම සිටියහ. “දරුවනේ, එළියට බහින්න. ගෙදරින් දොටට බසින්න. ඉක්මන් කරන්නැයි” පියා කෑ ගැසූ නමුත් ළමයි පියාගේ වචනය කණකටවත් නොගත්තේය. ඉක්මන් වූ පියා නැවත බෙරිහන් දුන්නේය. “ළමයිනි, මෙහි ලස්සන සෙල්ලම් බඩු ටිකක් ඇත. ගෙදරින් එළියට බැස ඒවා ගන්න.” ඔහුගේ කෑ ගැසීම ඇසූ ළමයි මෙවර ඇවිලෙන ගෙදරින් දොටට බැස්සේය.

මේ ලෝකය ගිනිගත් ගෙදරක් වැන්න. මිනිස්සු ගෙය ගින්නෙන් දැවෙන බැව් නොදැන ගින්නෙන් දැවී මරණයට පත්වීමේ අවදානමේ

සිටිති. ඒ නිසා බුදුන්වහන්සේ කරුණාවෙන් ඔවුන් ගලවා ගැනීමට පරෙස්සමින් ක්‍රියා කරති.

2. “තවත් උපමා කථාවක් මම දැන් කියන්නෙමි”යි බුදුන්වහන්සේ පැවසූ සේක. එක් කලෙක ඉතා ධනවත් සිටුවරයකුගේ එකම පුත් ගෙදරින් බැහැර ගොස් අන්ත දිළිඳු බවට පත් වූයේය. පුත්‍රයා සෙවීම සඳහා පියා ගෙදරින් ඉතා ඇත ප්‍රදේශයකට යන්නේ මං මුලා වූයේය. කළහැකි සෑම දෙයක්ම සිය පුතා සෙවීම සඳහා කළ නමුත් නිශ්චල විය. බොහෝ කලකට පසු ඒ පුතා පියාගෙන් වෙන්වීමෙන් බලවත් දුකට පත්ව පියා පදිංචි වී සිටි ප්‍රදේශය අසල සැරිසැරුවේය. පියා සිය පුතා ඝණයකින් හැඳින මේ සැරිසරණ තැනැත්තා කැඳවාගෙන එන ලෙස සේවකයන් පිටත් කර යැවීය. එහෙත් එම නිවසේ විශාලත්වය ඔහු මැඩගෙන සිටියේය. ඔහු එම සේවකයෝ තමන් රවටතියි සිතා බියට පත්ව ඔවුන් සමඟ නොගියේය. ඒ තමාගේම පියා බව ද හේ හැඳින නොගත්තේය. පියා නැවත සේවකයන් ලවා ඔහුට මුදල් දී සිය පොහොසත් ගෙදර සේවකයෙකු ලෙස වැඩකරන ලෙසට කටයුතු කළේය. පුතා ඔහුගේ දෙවැනි ඉල්ලීම පිළිගෙන සේවකයෙකු ලෙස පියාගේ ගෙදර වැඩට පැමිණියේය. පියා ටිකෙන් ටික තම වස්තුව සිය පුත්‍රයාට හිමිවන අයුරින් කටයුතු කළ නමුත් පුතා තවමත් තමාගේම පියා හඳුනා නොගත්තේය. පියා පුතාගේ අවංකභාවය ගැන උදම්වූයේය. එසේ කල්යාමෙන් ඔහුගේ ජීවිතයේ අවසානය ළඟාවන විට පියා සිය ඥාතීන් හා යහළු මිත්‍රාදීන් කැඳවා “මිත්‍රයිනි, මේ මගේ එකම පුතා, මම බොහෝ කාලයක් සෙවූ පුත්‍රයා, මෙතැන් පටන් මගේ සියළු ධනය හා වස්තුව ඔහු සතු වන්නේ” යැයි

කීවේය. පුත්‍රයා සිය පියාගේ අනාවරණය ගැන පුදුමයට පත් වී “මට පියා හමු වුණා පමණක් නොව මේ ධනය හා වස්තුවට ද හිමිකරුවා මෙකැන් පටන් මම වෙමි” යි කීවේය.

මේ කථාවේ එන ධනවත් තැනැත්තාට බුදුන්වහන්සේ සමානය. සැරිසරන පුතා ලොව සියළුම මිනිසුන්ට සමාන වේ. බුදුන්වහන්සේගේ අභිංසක කරුණාව ලොව සියළු සත්ත්වයා කෙරෙහි පැතිරී ඇත. එය පියෙකු සිය එකම පුතු වෙත දක්වන ආදරය මෙනි. එම ආදරය තුළ උන්වහන්සේ ඔවුන්ට නිවන් අවබෝධය සඳහා අවශ්‍ය ගමන්මග ඉගැන්වීමට හොඳම මාර්ගයක් දැන සිටියහ.

3. සියලු වෘක්ෂලතාදියට වැසි දිය වැටෙන්නා සේ බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව සියල්ලනට ම එකාකාර වේ. එකම වැස්සෙන් විවිධාකාර පැළැටින් ජලය උරා ගන්නා සේ විවිධත්වයෙන් යුතු මිනිස්සු උන්වහන්සේගේ දහමින් විවිධාකාරයෙන් ආශීර්වාද ලබති.

4. දෙමව්පියෝ සිය සියළු දරුවන්ට ආදරය කරති. නමුත් ඔවුන්ගේ සියුම් ආදරය හා ඇල්ම ඇත්තේ අසනීප දරුවා කෙරෙහිය. බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව සියල්ලනටම ඒකාකාරය. නමුත් එය විශේෂ සැලකිල්ලකින් යුතුව සිය අවිද්‍යාව නිසා දුෂ්ට බවේ වැඩි බරක් උසුලමින් දුක් විඳින අය වෙත පතුරුවති.

ඉර නැගෙනහිරින් පායා කිසිම දිශාවක් පිළිබඳ විශේෂත්වයෙන් තොරව ලොව අන්ධකාරය දුරලන්නේය. මෙලෙස බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව සියලු මිනිසුන් වෙත පවතී. එය ඔවුන් හරි දේ කිරීමට උනන්දු කරවන අතරක අකුසලයට විරුද්ධව ඔවුන් මෙහෙයවයි. මේ අයුරින් උන්වහන්සේ මෝහාන්ධකාරය දුරලා මිනිසුන් බුද්ධත්වයට පමුණුවති.

බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව තුළ උන්වහන්සේ පියෙකි. මෙම ක්‍රියා තුළ උන්වහන්සේ මවකි. ලොව පවතින රාගය නිසා මූලාවේ ගැලී සිටින ජනයා අධික උද්යෝගයෙන් ක්‍රියා කරති. බුදුන්වහන්සේ ද උද්යෝගිමත් වන සේක. නමුත් ඒ සියලු සතුන් වෙත පතළ කරුණාවෙනි. මිනිසා බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාවෙන් තොරව අසරණ බවට පත් වේ. එබැවින් උන්වහන්සේගේ දරුවන් මෙන් උන්වහන්සේගේ විමුක්ති මාර්ගය ලබාගත යුතුය.

III

සදාකනික බුදුන්වහන්සේ

1. බුදුන්වහන්සේ රාජ කුමාරයකුව උපත ලැබ භාවනායෝගීව බුද්ධත්වය ලබාගත් බව සාමාන්‍ය ජනයාගේ විශ්වාසයයි. එහෙත් ආරම්භයක් හා අවසානයක් නැති ලෝකය තුළ බුදුන්වහන්සේ සැමදා වැඩසිටින සේක.

සදාතනික බුදුන්වහන්සේ වශයෙන් උන්වහන්සේ සියලු මිනිසුන් දනිති. එමෙන්ම සියලු විමුක්ති මාර්ගයන් යොදාගනිති. බුදුන්වහන්සේ දෙසූ සදාතනික දහමේ වැරැද්දක් නැත. එයට හේතුව ලොව සියල්ලෙහි යථා ස්වභාවය උන්වහන්සේ දන්නා නිසාය. සියලු මිනිසුන්ට උන්වහන්සේ එය උගන්වති.

සත්‍ය වශයෙන් ලොව ඒ අයුරින්ම වටහා ගැනීම ඉතාම දුෂ්කර කාර්යකි. හේතුව එය සත්‍ය ලෙස දැක්වෙන මුත් සත්‍ය නොවේ. එමෙන්ම එය අසත්‍ය වශයෙන් පෙනෙන්නේ නමුදු එලෙසම නොවේ. ලොව සත්‍ය අඥාන ජනයාට වටහා ගැනීම ඉතාම දුෂ්කර කරුණකි.

ලෝකය ගැන සත්‍ය වශයෙන් හා පූර්ණ වශයෙන් මනා වැටහීමක් ඇත්තේ බුදුන්වහන්සේට පමණි. එමෙන්ම උන්වහන්සේ එය සත්‍ය හෝ අසත්‍ය යැයි ද හොඳ හෝ නරක යැයි ද කිසිදා නොකියති. උන්වහන්සේ හුදෙක් ලෝකය ඒ ආකාරයෙන්ම පෙන්වුම් කරති.

බුදුන්වහන්සේ දේශනා කළේ මෙයයි. “සියලු මිනිසුන් ඔවුන්ගේ ස්වභාවයන්ට ඔවුන්ගේ ක්‍රියාවන්ට සහ ඔවුන්ගේ විශ්වාසයන්ට අනුව සත්ගුණයන් වර්ධනය කළ යුතුය.” මෙම ඉගැන්වීම මෙලොව සියලු ඇත-නැත යන ප්‍රකාශයන් ඉක්මවා සිටී.

2. බුදුන්වහන්සේ වචනයෙන් පමණක් නොව උන්වහන්සේගේ ජීවිතයෙන් ද දහම උගන්වති. උන්වහන්සේගේ ජීවිතය අනන්ත වුවත් තෘෂ්ණාවෙන් ගැලී සිටින ජනතාව පුබුදු කිරීමට උන්වහන්සේ මරණය පිළිබඳ කාරණා යොදාගනිති.

එක් වෛද්‍යවරයෙක් ගෙදරින් බැහැර ගිය කල ඔහුගේ ළමයි අහම්බෙන් විෂ පානය කළෝය. වෛද්‍යවරයා ගෙදරට පැමිණි විට ළමයින්ගේ රෝගීභාවය දැන විෂ නසන ඖෂධයක් පිළියෙල කළේය. විෂ දරුණු ලෙස ශරීර ගත නොවූ සමහර ළමයි බෙහෙත් ගෙන නිරෝගී බවට පත්වූහ. අනික් අය විෂ තදින් බලපෑ නිසා බෙහෙත් පාවිච්චි කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කළහ.

වෛද්‍යවරයා පීතෘ ස්තේහයෙන් උග්‍ර පිළිවෙතකින් ළමයින් සුවකිරීමට සිතා ගත්තේය. ඔහු ළමුන්ට මෙසේ කීවේය. “මට දුර බැහැර ගමනක් යා යුතුව ඇත. මම දැන් මහළු වෙමි. කොයි දිනක හෝ මිය යනු ඇත. මම ඔබ සමඟ වෙමි නම් ඔබලාට සැලකිය හැකිය. එහෙත් මා මිය ගියහොත් ඔබ දිනෙන් දිනම දරුණු රෝගී බවට පත් වනු ඇත. ඔබලා මගේ මරණය දැනගත් දින මම ඔබලාගෙන් ඉල්ලා සිටින්නේ මේ තියුණු විෂ නැසීමට බෙහෙත් පාවිච්චි කොට නිරෝගී වන ලෙසයි.” ඉන්පසු හේ ඇත දේශයකට ගමන් ගත්තේය. ටික දිනකින් හේ තම මරණය ගැන ළමුන්ට දැනුම් දුන්නේය. පණිවිඩය ලැබ සිය පියාගේ මරණය පිළිබඳ සිතිවිලිවලින් බලවත් සේ කම්පා වී ඔහුගේ පිහිටවීම මතුවට නොලැබෙන බැවි

දැන ගත්හ. ඔහුගේ වෙන්වීමේදී කරන ලද ඉල්ලීම සිහි කළ ළමෝ අසරණ බවින් හා කණගාටුවෙන් යුතු සිතිවිල්ලෙන් බෙහෙත් පාවිච්චි කොට සුව වූහ.

මිනිසුන් පිය වෛද්‍යවරයාගේ ක්‍රියාව හෙළා නොදැකිය යුතුයි. බුදුන්වහන්සේ ඒ පියා වැනිය. ආශාවන්හි ඇලී බැඳී සිටින මිනිසා ගලවා ගැනීමට බුදුන්වහන්සේ ද ජීවිතය හා මරණය යන පරිකල්පිතය යොදා ගනිති.

තුන්වන පරිච්ඡේදය

බුදුන්වහන්සේගේ ස්වරූපය හා ගුණ

I

බුදුන්වහන්සේගේ ත්‍රිවිධ කායික පැතිකඩ

1. බුදුන්වහන්සේගේ හැඩහුරුකමින් හෝ උපලක්ෂණයන්ගෙන් උන්වහන්සේ දැනගැනීමට නොසෙවිය යුතුය. හේතුව හැඩහුරුකම හෝ උපලක්ෂණ නියම බුදුන්වහන්සේ නොවන නිසයි. නියම බුදුන්වහන්සේ යනු බුද්ධත්වයම වේ. බුදුන්වහන්සේ දැනගැනීමට ඇති සත්‍ය මාර්ගය බුද්ධත්වය අවබෝධ කරගැනීමයි.

බුදුන්වහන්සේගේ දැකුම්කළු රුව දැක කෙනෙක් බුදුන්වහන්සේ දැනී යයි කිවහොත් ඒ ඔහුගේ වැරදි දෘෂ්ටිය නිසා යැයි කිව හැක. එයට හේතුව සත්‍ය බුදුන්වහන්සේ ශාරීරික ලක්ෂණවලින් මිනිස් ඇසින් හඳුනා ගත නොහැකි නිසාය. නිවැරදි දර්ශනයකින් තොරව බුදුන්වහන්සේ හඳුනාගැනීම කිසිවෙකුට කළ නොහැක. උන්වහන්සේගේ ගුණදම් මිනිස් වචනයෙන් විස්තර කළ නොහැක. අප බුදුන්වහන්සේගේ ස්වරූපය ගැන කථාකරන්නේ නමුදු සදාතනික බුදුන්වහන්සේට සැලසුම් කරන ලද ස්වරූපයක් නැත. උන්වහන්සේට ඕනෑම ස්වරූපයකින් පෙනී සිටිය හැක. උන්වහන්සේගේ උපලක්ෂණ පිළිබඳ කථා කරන නමුදු එතුමන්ට

නිත්‍ය වශයෙන් උපලක්ෂණ නොමැත. උන්වහන්සේට ඕනෑම සහ උසස්ම උපලක්ෂණයන්ගෙන් පෙනී සිටිය හැක.

එබැවින් කෙනෙකු බුදුන්වහන්සේගේ ස්වරූපය නිත්‍ය වශයෙන් දැකී ද එසේ නැතිනම් උන්වහන්සේගේ ලක්ෂණයන් මනාව අවබෝධ කරගනී ද එහෙත් උන්වහන්සේගේ ස්වරූපයට හෝ ලක්ෂණයන්ට නොඇලේ ද ඒ තැනැත්තාට බුදුන්වහන්සේ මනාව දැකීමට හා මනාව වටහාගැනීමට හැකියාව ඇත.

2. බුදුන්වහන්සේගේ කය බුද්ධත්වයම වේ. හැඩයක් හා සාරයක් නැතිව එය නිති පැවැත්තේය. මතු ද පවතින්නේය. එය ආහාරයෙන් පෝෂණය කළ යුතු මානුෂික ශරීරයක් නොවන්නේය. ප්‍රඥාව සාරයක් වූ එය සදාකාලික සිරුරක් වේ. එනිසා බුදුන්වහන්සේට බියක් හෝ රෝගයක් නොමැත. එතුමාණෝ සදා අමරණීයයි.

එහෙයින් බුදුන්වහන්සේ බුද්ධත්වය පවතින තාක් කල් අන්තර්ධාන නොවේ. ප්‍රඥාලෝකයක් වශයෙන් බුද්ධත්වය පෙනී සිටින අතර මිනිසාට නව ජීවයක් දී ඔවුන් බුද්ධ ලෝකයෙහි උපත ලැබීමට හේතුකාරක වේ.

මෙය වටහා ගත්තෝ බුදුන්වහන්සේගේ දරුවෝ වෙති. ඔවුහු උන්වහන්සේගේ ධර්මය අනුගමනය කරති. එයට ගෞරව දක්වති.

එමෙන්ම එය අනාගත පරපුරට දායාද කරති. බුද්ධ බලයට වඩා විස්මයජනක වූ දෙයක් නොමැත.

3. බුදුන්වහන්සේගේ කය ත්‍රිවිධාකාරයි. එනම් ධර්මකාය, සම්භෝගකාය හා නිර්මානකාය යනුවෙනි.

ධර්මකාය වනාහී ධර්මයේ සාරයයි. එනම් එය සත්‍යම සාරය වන බවයි. ධර්මකාය අනුව සැලකීමේදී බුදුන්වහන්සේට හැඩයක් හෝ වර්ණයක් නැත. බුදුන්වහන්සේට හැඩයක් හෝ වර්ණයක් නැති නිසා උන්වහන්සේ කොතැනකින්වත් එන්නේ නැත. කොතැනකටවත් යන්නේ ද නැත. නිල් පැහැති ආකාශය මෙන් එතුමාණෝ සියල්ල මතුයෙහි පැතිර සිටිති. එමෙන්ම උන්වහන්සේ සියල්ල වන බැවින් කිසිවක් අඩු නැත.

උන්වහන්සේ පවතින්නේ මිනිසුන් එසේ සිතන නිසා නොවේ. මිනිසුන්ට අමතක වුවත් බුදුන්වහන්සේගේ පැවතීම නැති නොවේ. මිනිසුන් සතුවත් සිටින විට නොපැමිණීමට හෝ අලසව සිටින විට පැමිණීමට උන්වහන්සේ බැඳී නැත. උන්වහන්සේ මිනිසාගේ සියළු ආකාරයේ සිතුවිලි ඉක්මවති.

විශ්වයේ සෑම දිශාවම බුදුන්වහන්සේගේ සිරුරින් පිරී ඇත. සෑම තැනකට එය ගමන් ගැනේ. එය සදාකාලිකය. මිනිසා

උන්වහන්සේ විශ්වාස කෙරේ ද නොකෙරේ ද යන්නෙහි වෙනසක් නොමැතිව සෑම දිශාවකටම උන්වහන්සේගේ සිරුර පිහිටා ඇත.

4. සම්භෝග කාය බුදුන්වහන්සේගේ ස්වභාවය විදහාපායි. කරුණාවේ හා ප්‍රඥාවේ සංයෝගයයි. අප්‍රතිරූපී ජීවයක් වූ මෙය උපත හා විපත යන ලක්ෂණ තුළින් ද අධිෂ්ඨාන ලක්ෂණ තුළින් ද ශික්ෂණයෙන් සහ සිය නාමය හෙළි කිරීමෙන් ද ප්‍රකට කරන්නේ හුදෙක් සියලු සත්ත්වයින් මුදවා ගැනීම සඳහාය.

මේ ශරීරයේ සාරය වන්නේ කරුණාවයි. තව ද එහි ජීවය බුදුන්වහන්සේ මිනිසා මුදා ගැනීම සඳහාම වන්නකි. තෙල් ඉතිරිව තිබෙන තුරු නොනිවෙන ගිනිදැල්ල සේය. එසේම බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව මෙලොව සියලු ලෝකික ආශාවන් අවසන් වනතුරු නතර නොවන්නේය. සුළඟ දූවිලි ගසා හෙලන්නාක් මෙන් බුද්ධ කරුණාව සත්ත්වයාගේ දුක දුරු කරන්නේය.

නිර්මාන කාය බුදුන්වහන්සේගේ මුදාලීම සම්පූර්ණ වීමට ආධාර වේ. කායික වශයෙන් බුදුන්වහන්සේ ලොව පෙනී සිටිමින් මිනිසුන්ගේ ස්වභාවයන් හා හැකියාවන්ට අනුව උපත හා මරණය සහිත සසරින් ඉවත් වී නිවන් අත්පත් කරගැනීම සඳහා මාර්ගය පෙන්වා දුන්න. මිනිසුන්ට මාර්ගය පෙන්වා දීම සඳහා

බුදුන්වහන්සේ තම ශරීරයේ ලෙඩවීම, මරණය වැනි සියලු කරුණු යොදා ගනිති.

බුදුන්වහන්සේගේ ස්වරූපය මූලික වශයෙන් එකම ධර්මකාය වේ. එහෙත් මිනිසාගේ ස්වභාවය විවිධාකාර වන හෙයින් බුදුන්වහන්සේගේ ස්වරූපය විවිධාකාරව පෙනී යයි. මිනිසුන්ගේ විවිධාකාර ආශාවන් කටයුතු හා හැකියාවන් අනුව බුදුන්වහන්සේගේ හැඩරුව වෙනස්වන නමුත් බුද්ධ යනු ධර්මයෙහි සත්‍යවාදී බවයි.

බුදුන්වහන්සේට ත්‍රිවිධාකාර සිරුරක් ඇත්තේ නමුදු උන්වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මය හා අරමුණ එකක් වේ.

එනම් සියලු සත්ත්වයන් මුදවා ගැනීමයි. සියලු අවස්ථාවල බුදුන්වහන්සේ උන්වහන්සේගේ පාරිශුද්ධතාවයෙන් පෙනී සිටිති. නමුත් මෙම පෙනී සිටීම බුදුන්වහන්සේ නොවේ. හේතුව බුද්ධ යනු එබඳු ස්වරූපයක් නොවන නිසයි. බුද්ධත්වය සියලු තන්හි ඇත. සත්‍යාවබෝධයට හැකියාවක් ඇති සියලු දෙනා ඉදිරියේ එය පෙනී සිටියි.

II

බුදුන්වහන්සේගේ පහළ වීම

1. බුදුවරයෙකු මෙලොව පහළවන්නේ කලාතුරකිනි. දැන් බුදුවරයකු මෙලොව පහළ වී බුදුබව ලබා ධර්මය ලෝකයට හඳුන්වා දී සැකය නැමති දැල කපා එහි මූලය වන තෘෂ්ණාව ඉවත් කොට අකුසල මූලයන් වසා ඇත. අනභිභවනීයව උන්වහන්සේ ලෝකයේ සැරිසරති. බුදුන්වහන්සේට දක්වන ගෞරවයට වඩා අගනා දෙයක් වෙනත් නැත.

මෙලොව දුක් විදින ජනතාව ඉදිරියේ බුදුන්වහන්සේ පහළ වේ. දුක්විදින ජනතාව නොසලකා හැරීම උන්වහන්සේට දුෂ්කර කරුණක් වේ. උන්වහන්සේගේ එකම අරමුණ ධර්මය පතල කිරීම සහ එහි සත්‍යයෙන් මිනිසුන්ට ආශීර්වාද කිරීමයි.

අසාධාරණයෙන් හා වැරදි මිණුම්වලින් පිරුණ එමෙන්ම අතෘප්තිකර ආශාවන් සහ දුක් කම්කටොළු සමග නිරතුරුව ගැටෙමින් සිටින ලෝකයාට ධර්මය වටහා දීම ඉතාම දුෂ්කර කාර්යකි. බුදුන්වහන්සේ උන්වහන්සේගේ මහා කරුණාවක් මෙම ක්‍රියන් නිසා මේ බාධා සියල්ලටම මුහුණ දෙන සේක.

2. සියලු ලෝක සත්ත්වයාට බුදුන්වහන්සේ මිත්‍රයෙකි. ඉදින් බුදුන්වහන්සේ මිනිසෙකු විත්ත පීඩාවකට භාජනය වී සිටින බව

දන්තා සේක් නම් උන්වහන්සේ කරුණාවෙන් යුතුව ඔහුට පිහිට වෙති. මුලාවට වැටුණෙකු හමුවුණොත් සිය ප්‍රඥාලෝකය පතුරුවා මුලාව දුරලන සේක.

වසු පැටවකු සිය මව සමීපයේ සතුටින් සිටින්නාසේ බුදුන්වහන්සේගේ දහම ඇසූ කෙනෙකු උන්වහන්සේගෙන් වෙන්ව යාමට නොකැමති වන්නේ බුදුදහමේ ඇති සතුට හා සාමය නිකැතින්ම ලැබෙන බැවිනි.

3. හඳ බැස යන විට අප හඳ නොපෙනී යයි කියමු. නැවත හඳ එනවිට හඳ පෙනේ යැයි කියමු. ඇත්ත වශයෙන්ම හඳ යන්නේත් නැත. එන්නේත් නැත. එහෙත් අහසේ එය නිරතුරුව දීප්තිමත්ව බැබළේ. බුදුන්වහන්සේ හරියටම හඳ වැනිය. එතුමාණෝ පෙනී නොපෙනී යන්නේ නොවේ. උන්වහන්සේ ඒ අයුරින් පෙනී යන්නේ මිනිසුන්ට කරුණාවෙන් ඉගැන්වීම සඳහායි.

අප සම්පූර්ණ හඳට පුරාහඳ යැයි කියමු. තවත් හඳේ හැඩයකට අඩහඳ යැයි කියමු. ඇත්තවශයෙන් හඳෙහි වෘත්තාකාර භාවය අඩු වැඩි වන්නක් නොවේ. බුදුන්වහන්සේ හඳ වැනිය. මිනිසුන්ගේ ඇස්වලට බුදුන්වහන්සේ පෙනුමෙන් විවිධාකාරව පෙනේ. නමුත් ඇත්ත නම් බුදුන්වහන්සේ වෙනස් නොවන බවයි.

ජනගහනය අධික නුවරක, නිදිබර ගමක, කන්දක හා ගංගාවක යන සියලු තන්හි හඳ දක්නට ලැබේ. ගැඹුරු පොකුණක, වතුර භාජනයක, පත්‍ර අග දිලෙන පිති බිඳුවක එය දර්ශනය වේ. කෙනෙක් හැතැපීම සිය ගණනක් ගමන් ගන්නේ නම් හඳ ද හේ පසුපස එලෙසම ගමන් ගනී. මිනිසුන්ට හඳ විවිධත්වයෙන් යුතුව පෙනුනත් හඳ එලෙස වෙනස් නොවේ. බුදුන්වහන්සේ ද මිනිසා පසු පස ගමන් ගන්නා හා වෙනස්වන සුළු සිතෙන් හඳ වැනිය. එහෙත් එතුමාණෝ සැබවින්ම එලෙස වෙනස් නොවෙති.

4. බුදුන්වහන්සේගේ පහළවීම සහ අන්තර්ධානය යන කරුණු හේතුවල නියාමයට අනුව විස්තර කළ හැකිය. එනම් හේතු සහ සාධකයන් යෝග්‍ය වන විට බුදුන්වහන්සේ පහළ වන සේක. හේතු සහ සාධක නුසුදුසු වන විට බුදුන්වහන්සේ ලෝකයෙන් අන්තර්ධාන වන සේක.

බුදුන්වහන්සේ පහළ වුවත් නොවුවත් බුද්ධත්වය එසේම පවතී. ලොවෙහි හා මිනිසුන්ගේ සිතුවිලි අනුව වෙනස් වන බුදුන්වහන්සේගේ පිළිරුව හැඳින, මනා සේ නුවණ උපදවාගෙන, ඉහත දැක්වූ ධර්මතාව දැනගෙන නිවන්මගට බැසිය යුත්තේය.

බුදුන්වහන්සේ යනු භෞතික වූ කයක් නොව බුද්ධත්වයම වන බව පැහැදිලි කරන ලදී. ශරීරය භාජනයක් මෙනි. මේ බඳුන බුද්ධත්වයෙන් පිරවූ විට එය බුදුන්වහන්සේ යැයි කීව හැක.

එමනිසා කිසිවකු බුදුන්වහන්සේගේ භෞතික කයට ඇලෙන්නේ නම් එමෙන්ම එය නැති වූ කල්හි ශෝකවන්නේ නම් ඔහුට සත්‍ය බුදුන්වහන්සේ දැකීමට නොහැකි වන්නේය.

සත්‍ය වශයෙන්, සියල්ලේ සත්‍ය ස්වභාවය නම් පහළවීමේ හා අතුරුදහන් වීමේ වෙනස, ඒමේ සහ යෑමේ වෙනස, හොඳ නරක පිළිබඳ වෙනස ඉක්මවා සිටීමයි. මෙලොව සියල්ල අසාර බවින් සමජාතීය වන්නේය.

එවැනි වෙනස් අදහස් ඇති වන්නේ මෙම සංසිද්ධීන් දකින අයගේ වැරදි නිගමන නිසාය. බුදුන්වහන්සේගේ සත්‍ය ස්වරූපය නම් පහළවීම හෝ අතුරුදහන්වීම නොවීමයි.

III

බුදුන්වහන්සේගේ ගුණ

1. බුදුන්වහන්සේට ලොව ගරුත්වය හිමිවන්නේ උන්වහන්සේගේ පංච ගුණයන් නිසාය. ශ්‍රේෂ්ඨ හැසිරීම, ශ්‍රේෂ්ඨ දෘෂ්ටිය, ශ්‍රේෂ්ඨ ප්‍රඥාව, ශ්‍රේෂ්ඨ දේශනා ශක්තිය හා සිය දහම අනුගමනය කිරීමට මිනිසා පෙළඹවීමේ ශක්තිය වේ.

තවද, අන්‍ය වූ ගුණ අටක් ද බුදුන්වහන්සේට සියලු සත්වයාගේ හිතසුව පිණිස කටයුතු කිරීමට උපකාර වන්නේය. එනම් උන්වහන්සේගේ දහම පිළිපැදීම හේතුවෙන් ගෙන ලෝකයාට ඉක්මනින් යහපත ගෙනදීමේ හැකියාව, හොඳ නරක නිවැරදිව තීරණය කිරීමේ හැකියාව, නිවැරදි මග ඉගැන්වීමෙන් මිනිසුන් නිවන කරා යොමු කිරීමේ හැකියාව, සමානාත්මතාවයෙන් සියලු සතුන්ට මගපෙන්වීමේ හැකියාව, තමා හුවා දැක්වීම හා අහංකාරකම දුරලීමේ හැකියාව, උන්වහන්සේ කී ආකාරයටම අනුගමනය කිරීමේ හැකියාව, කළ ආකාරයට කීමේ හැකියාව සහ මේ අයුරින් කටයුතු කිරීමෙන් සිය කරුණාසහගත අධිෂ්ඨානයන් මුදුන්පත් කර ගැනීම යන කරුණු වේ.

භාවනායෝගීව පිළිවෙත් රැකීමෙන් බුදුන්වහන්සේ සාමකාමී බව අභිංසක භාවයේ දීප්තිමත් භාවය හදවතේ සදාකාලික සතුට හා නිසංසලභාවය නිකැතින්ම ලබති. එතුමාණෝ සියලු මිනිසුන් කෙරෙහි සමානව සලකමින් ඔවුන්ගේ සිත්පිත්හි කෙලෙස්සහගත සිත් පිරිසිදු කරමින් සියලු සත්වයන්ට සතුට හා ප්‍රීතිය ලබාදෙන සේක.

2. මෙලොව සියල්ලන්ට බුදුන්වහන්සේ පියා හා මව වන සේක. දරුවකු උපත ලබා මාස දහසයකට පසු දෙමව්පියන් ඒ දරුවාට ළදරු බසින් කථාකළ යුතු වේ. ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වැඩිහිටි බස පුරුදු කරයි. මෙලෙස දෙමව්පියන් සේ බුදුන්වහන්සේ පළමුව සියලු

සත්ත්වයන් මනාව රැකබලා ගැනීමෙන් පසු තම තමන්ගේ අභිවෘද්ධිය උදෙසා කටයුතු කර ගැනීමට ඉඩ හරිති. පළමුව එතුමාණෝ තම තමන්ගේ කැමැත්ත අනුව කටයුතු කිරීමට ඉඩ හැර ඉන්පසු උන්වහන්සේ ඔවුන්ගේ සාමය හා සැනසීමට කටයුතු කරති.

සිය භාෂාවෙන් බුදුන්වහන්සේ දේශනා කළ සේක. මිනිසුන් එම දේශනයන් වටහා ගන්නේ තම තමන්ගේ භාෂාවන් අනුවය.

උන්වහන්සේගේ විත්ත ස්වභාවය මිනිස් සිත් ඉක්මවා යයි. එය වචනයෙන් පැහැදිලිව දැක්විය නොහැක. එහෙත් එය උපමා කථාවන් ඇසුරින් පමණක් දැක්වේ.

යම්සේ ගංගානම් ගඟ අශ්වයින් හා අලින්ගේ ගමනින් ද, මාළුන්ගේ හා ඉබ්බන්ගේ හැසිරීමෙන් ද කැලතෙන්නේ නමුදු ගංගාව පෙර සේ ගලා බසින්නේය. කෙතරම් බාධක ඇතිවුවත් නිසංසලව ගංගාව ගලා බසින්නේය. ඒ මහා ගංගාව වැනිය බුදුන්වහන්සේ. අන්‍ය දර්ශනයන් වැනි මාළුවන් හා ඉබ්බන් වතුරේ ජීනා ගැඹුරු ස්ථානයක් පසුකර යන්නේ ද ජල තරංගවලට අසු වෙමින් ජීනමින් එහා මෙහා යාමෙන් ද වැඩක් නොවන්නේය. බුදුන්වහන්සේගේ දහම ද එලෙස ගලා යයි.

3. බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රඥාව සර්ව සම්පූර්ණ වන්නේය. එය අත්තයන්ගෙන් වැලකී මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව රකින සියලු වචනයෙන් විස්තර කළ නොහැකි ද වන්නේය. සර්වඥ වූ එතුමාණෝ මිනිසුන්ගේ සිතුවිලි හා වේදනාවන් දැන ක්ෂණයකින් ලොව ඇති දෑ සියල්ල වටහා ගනිති.

තරු මහා සාගරයේ පිළිබිඹු වන්නා සේ මිනිසාගේ සිතුවිලි හා වේදනා බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රඥාව නැමති සාගර පතුලේ තැන්පත් වී ඇත. මේ හේතුව නිසා බුදුන්වහන්සේ සර්ව සම්පූර්ණව බුදුබව අත්පත් කළ තැනැත්තා ලෙස ද සර්වඥ ලෙස ද හඳුන්වනු ලැබේ.

බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රඥාව මිනිසුන්ගේ වියළි සිත ප්‍රබෝධමත් කරයි. එසේ මෙහෙයවා මෙලොව යථා තත්වය අවබෝධ කර දෙයි. හේතුවල දහම, ඇතිවීම් හා නැතිවීම් පිළිබඳ අවබෝධය ලබා දෙයි. බුදුන්වහන්සේගේ අපරිමිත ප්‍රඥාවේ ආධාරය නොලබන්නේ නම් මෙලොව මිනිසා කෙසේ නම් සත්‍ය අවබෝධ කරන්නේ ද?

4. බුදුන්වහන්සේ නිතරම බුදුන්වහන්සේ ලෙසට පෙනී නොසිටින සේක. සමහර විට උන්වහන්සේ අකුසලයේ වේශයෙන් ඉදිරිපත් වෙති. සමහරවිට ගැහැනියකගේ ස්වරූපයෙන් ද, දෙවියකුගේ ස්වරූපයෙන් ද, රජෙකුගේ ස්වරූපයෙන් ද පෙනී සිටිති. සමහර විට ගණිකා මඩමක හෝ සුදු පිටියක පෙනී සිටිති.

වසංගත රෝගය ඇති තැනක උන්වහන්සේ වෛද්‍යවරයෙකු සේ පෙනී සිටිති. යුද්ධයේදී උන්වහන්සේ සමාව දීම හා දුක් විඳින්නවුන් වෙනුවෙන් කරුණාව දැක්වීමේ දේශනා කරති. සෑම දේ සදාකාලිකයි සිතන අය සඳහා ඒවා තාවකාලික බව ද, අහංකාර හා මමත්වයෙන් යුතු අය සඳහා නිරහංකාරත්වය හා ආත්ම පරිත්‍යාගය පිළිබඳ දහම් දෙසති. කාමයේ ඇලී ගැලී සිටින්නවුන්ට ලෝකයේ ඇති දුක පහදා දෙති.

බුදුන්වහන්සේගේ කාර්යය වනාහි සියලු කටයුතුවල හා සියලු අවස්ථාවන්හි දී ධර්මකායෙහි (බුදුන්වහන්සේගේ පරම ස්වභාවය) ශුද්ධ සාරය ප්‍රකට කිරීමයි. එබැවින් බුදුන්වහන්සේගේ දයාව හා කරුණාව මේ ධර්මකාය තුළින් මිනිසුන්ට විමුක්තිය ලබාදෙමින් අපරිමිත ජීවයක් හා අපරිමිත ආලෝකයක් තුළින් ගලන්නේය.

5. ගිනිගෙන දැවී නැවත නැවත ගොඩනගන ගෙයකට ලොව සමාන කෙරේ. අවිද්‍යාවෙන් මුලාවී අඳුරේ ගැලී සිටින මිනිස්සු ක්‍රෝධයෙන්, අසතුටෙන්, ඊර්ෂ්‍යාවෙන්, අගතියෙන් සහ ලෝකික ආශාවන්ගෙන් සිය සිත් විනාශ කර ගනිති. ඔවුහු මවකගේ සෙනෙහස අවශ්‍ය දරුවන් වැන්නෝය. සියල්ලෝම බුදුන්වහන්සේගේ දයාව හා කරුණාව මත රඳා පවතී.

බුදුන්වහන්සේ ලොව සෑමගේ පියා ලෙස සැලකේ. සියලු මනුෂ්‍යයෝ උන්වහන්සේගේ දරුවෝ වෙති. බුදුන්වහන්සේ සියලු

ශාස්තෘවරයන්ගේ ශාස්තෘවරයාණෝය. ලොව සියල්ල අනිත්‍ය බවින් හා ඇති වී නැති වීමෙන් යුතුවේ. සියලු තන්හි දුක ම වේ. නමුත් මිනිසා නිශ්ඵල කාමුක ආශාවන් සොයා ඒවායේ ගැලී සිටින බැවින් මෙය පූර්ණ වශයෙන් තේරුම් ගැනීමට තරම් ඥානවන්ත නොවෙති.

මෝහයෙන් ගහණ මේ ලොව බුදුන්වහන්සේ දුටුවේ ගින්නෙන් දැවෙන ගෙයක් ලෙසටය. එබැවින් උන්වහන්සේ එයින් බැහැරව සාමය හා පිහිටක් සඳහා නිසංසල වනාන්තරය සොයා ගිය සේක. එහිදී උන්වහන්සේගේ මහා කරුණාවෙන් උන්වහන්සේ “මෙම වෙනස්වන සුළු හා වේදනාබර ලොව මා සතු වේ. මේ සියලු නුගත් හා අනවධානයෙන් යුක්ත ජනතාව මගේ දරුවෝ වෙති. ඔවුන් ඒ මෝහයෙන් හා දුකින් මුදාගත හැක්කේ මට පමණකි” යනුවෙන් අප අමතති.

බුදුන්වහන්සේ ධර්මයේ ශ්‍රේෂ්ඨ රජතුමා වන බැවින් උන්වහන්සේට තමා කැමති පරිදි ලොව සැමට දේශනා කළ හැක. බුදුන්වහන්සේ මිනිසුන්ට ආශීංසනය කිරීම සඳහා ලොව පහළ වෙති. ඔවුන් දුකින් මුදාලීම සඳහා උන්වහන්සේ ධර්මය දේශනා කළ සේක. එහෙත් මිනිසා සවන් ඒ කෙරෙහි යොමු කිරීමට නොහැකිව සිටී. ඒ සවන් තණ්හාවෙන් බිහිරිව ඇත.

උන්වහන්සේගේ දේශනයන් පිළිපදින්නෝ ජීවිතයේ දුක් විඳීමෙන් හා දුක්ඛිතභාවයෙන් මිදෙති. “මිනිසුන්ට තම ප්‍රඥාව මත රඳා පැවතීමෙන් පමණක් විමුක්තිය නොලැබේ. ශ්‍රද්ධාවෙන් මගේ ධර්මය අනුගමනය කළ යුතු” යැයි උන්වහන්සේ දෙසූහ. එබැවින් උන්වහන්සේගේ ධර්මයට ඇහුන්කම් දී එම දහම පිලිපැදිය යුතු වේ.

ଘରଠାକ

පළමුවන පරිච්ඡේදය

හේතුවල ධර්මය

I

චතුරායාසි සත්‍යය

1. ලෝකය දුකින් සමන්විත වූවකි. ඉපදීම දුකකි. මහලු විය දුකකි. රෝගය හා මරණය දුකකි. අකමැති අය හා එක්වීම ද ආදරය කරන්නාවූන්ගෙන් වෙන් වීම ද වේදනාවකි. කෙනෙකුගේ ආශාවන් මුදුන්පත් කිරීම සඳහා දිරි ගැනීම ද දුකට හේතුවකි. සත්‍ය වශයෙන් ම ආශාවන්ගෙන් හා ඇලීම්වලින් යුතු ජීවිතය කරදරවලින් නිදහස් නොවේ. මෙය දුක්ඛ සත්‍යය නම් වේ.

මිනිසාගේ දුකට හේතුව නිසැකවම කායික ආශාවන් හා ලෝකික ආශාවන් පිළිබඳ මෝහය තුළ සිදුවන්නේය. මේ පිපාසාවන් හා මෝහයන්ගේ මුල පරීක්ෂා කළ විට ඒවා ශාරීරික ආශාවන් මුල් කොට ඇති බව පෙනී යේ. ඒ අනුව ජීවත්වීමේ අධික කැමැත්ත පාදක කොට ඇති ආශාව සමහර විට මරණය ද නොතකමින් සුඛ වේදනාවන් සොයයි. මෙය දුකට හේතුව වශයෙන් හැඳින්වේ.

මිනිසාගේ දුක්විඳීමේ මුල්හේතුව වන ආශාව ඉවත් කළහැකි වන්නේ නම් සියලු සත්ත්වයා දුක් විඳීමෙන් මිදී යන්නේය. මෙය දුක හටගැනීම දුරලීම හෙවත් නිරෝධ සත්‍යය යනුවෙන් හැඳින් වේ.

ආශාවන් නැති දුක් නැති තත්ත්වයකට ළඟාවීම සඳහා එක්තරා නිශ්චිත මාර්ගයක් අනුගමනය කළ යුතුය. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ අංගයන් මෙසේය.

නිවැරදි දැක්ම, නිවැරදි සිතුවිලි, නිවැරදි වචන, නිවැරදි කර්මාන්ත, නිවැරදි ජීවිකාව, නිවැරදි උත්සාහය, නිවැරදි සිහිය සහ නිවැරදි සමාධිය වේ. මෙය දුක් නැති කර ගැනීමේ උතුම් ආර්ය සත්‍යය නම් වේ.

මිනිස්සු මේ සත්‍යයන් සිතේ මනාව ධාරණය කරගත යුතු වේ. හේතුව, ලොව සියල්ල දුකින් පිරුණු එකක් බැවිනි. කිසියම් කෙනෙකුට එයින් ගැලවීමට අවශ්‍ය නම් දුකට එකම හේතුව වන තණ්හාවේ බැමි කැපිය යුතුය. දුක් විඳීමෙන් යුතු මෙලොව ජීවිතය ගලවා ගත හැක්කේ නිවන් අත්පත් කර ගැනීමෙනි. නිවන් අත්පත් කරගත හැක්කේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය පිළිපැදීමෙන් පමණි.

2. නිර්වාණය අත්පත් කර ගැනීමට ආයුෂී සත්‍ය සතර මනාව දත යුතුය. මෙය මනාව වැටහීමෙන් තොරවන්නා ජීවිතයේ මායාවෙන් මුලාවෙන් නේ ඒ ඒ දෑ කෙරෙහි කුතුහලයක් ඇති කර ගන්නේය. මේ සත්‍ය සතර වටහා ගත් තැනැත්තන් “බුද්ධත්වයේ ඇස් ලබාගත්තවුන්” ලෙස හැඳින්වේ.

එබැවින්, බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම් අනුගමනය කිරීමට කැමැත්තන් මේ වතුරායූ සත්‍ය කෙරෙහි සිත යොමු කොට එහි අර්ථය වටහා ගැනීමට උත්සාහ කළ යුතු වේ. සියලු කාලයන්හි නියම ශාන්තුවරයකු නම් හේ මෙය වටහාගෙන එය අන් අයට ද උගන්වන්නෙක් වන්නේය.

වතුරායූ සත්‍යය මනාව අවබෝධ කරගත් තැනැත්තා ආයුෂී අෂ්ටාංගික මාර්ගය මගින් ලෝභයෙන් ඇත් කරවන්නේය. ලෝභය ප්‍රහීන කළ තැනැත්තා ලොව අන් අය සමඟ සටන් නොකරයි. සතුන් නොමරයි. සොරකම් නොකරයි. කාමයේ වරදවා නොහැසිරෙයි. වංචා නොකරයි. නොහොබිනා වචන පාවිච්චි නොකරයි. ප්‍රයෝජන සඳහා උද්දාම බස් නොකියයි. ඊර්ෂ්‍යා නොකරයි. ක්‍රෝධ නොකරයි. සියල්ල අනිත්‍ය බව අමතක නොකරයි. හෙතෙම අසාධාරණ කෙනෙක් නොවන්නේය.

3. ආර්ය මාර්ගය අනුගමනය කිරීම අඳුරු කාමරයකට අතේ එළියක් ඇතිව ගමන් ගන්නා සේය. අඳුර මැකී යයි. ඉන්පසු කාමරය ආලෝකයෙන් දීප්තිමත් වේ.

චතුරායඝී සත්‍ය අවබෝධ කරගන්නා වූ එමෙන්ම ආර්ය මාර්ගයේ ගමන් ගන්නා වූ තැනැත්තා අවිද්‍යා අන්ධකාරය නසන ප්‍රඥාලෝකය හිමි කරගත් තැනැත්තෙක් වේ.

චතුරායඝී සත්‍යය පෙන්වා දීමෙන් ම බුදුන්වහන්සේ මිනිසුන්ටමග පෙන්වති. එය හොඳින් වටහාගත් අය නිර්වාණය අවබෝධ කර ගනිති. ඔවුහු ලොව අවිද්‍යාවෙන් යුතුව සැරිසරන අන් අය යහමග යැවීමටමග පෙන්වන්නෝය. ඔවුහු විශ්වාස කිරීමට සුදුස්සෝය. චතුරායඝී සත්‍යය මනාව අවබෝධ කරගත් විට ලොකික ආශාවන්ගේ සියලු මූලයන් වියලී යයි.

චතුරායඝී සත්‍ය වටහා ගන්නා බුදුන්වහන්සේගේ අනුගාමිකයෝ අනිත් සියලු සත්‍යයන් ද දන්නෝ වෙති. සියලු අර්ථයන් දැනගැනීමට ප්‍රඥාව සහ අත්තර්ඥානය ඔවුහු ලබා ගනිති. ලෝකයාට ධර්මය දේශනා කිරීමේ හැකියාව ද ඔවුන්ට නිතැතින්ම ඇත්තේය.

II

හේතුවල ධර්මය

1. ලොව සියලු සත්වයාගේ දුකට හේතු ඇත. තවද එම දුක අවසන් කරනමගක් ද ඇත. එයට හේතුව ලොව සියල්ල හේතුප්‍රත්‍යයන්ගේ සහගාමී ක්‍රියාවලියේ ප්‍රතිඵලයක් බැවිනි. මෙම හේතුප්‍රත්‍යයන් වෙනස්වීමෙන් සහ නැතිවීමෙන් සියල්ල අතුරුදන් වේ.

වර්ෂාව පතිත වේ. සුළඟ හමයි. පැලවල මල් හටගනී. කොළ මෝරා සුළඟට හමායයි. මේ සියලු සංසිද්ධීන් හේතුප්‍රත්‍යයන්ගෙන් එකිනෙකට සම්බන්ධය. ඒවා හේතුප්‍රත්‍යයන් විසින් ඇතිකරවන ලද්දේය. එමෙන්ම හේතුප්‍රත්‍යයන් වෙනස්වීමෙන් හා නැතිවීමෙන් ඒ සියල්ල අතුරුදන් වේ.

දෙමව්පියන්ගේ සංසර්ගයේ හේතුවෙන් කෙනෙකු උපත ලබයි. ඔහුගේ ශරීරය ආහාරවලින් පෝෂණය වේ. ඉගෙනීම හා අත්දැකීම්වලින් ඔහුගේ ආධ්‍යාත්මය දියුණු කෙරේ.

එබැවින් කය හා ආධ්‍යාත්මය යන දෙක ම හේතුප්‍රත්‍ය හා සම්බන්ධය. හේතුප්‍රත්‍ය වෙනස්වීමෙන් ඒවා වෙනස් වේ.

යම්සේ දැලක් ගැට සමූහයකින් සකස් කෙරේ ද එලෙසම මෙලොව සියල්ලන්ම ගැට සමූහයකින් එකිනෙකට සම්බන්ධය. යම් කෙනෙකු ඒ දැලේ දැල් ඇසක් ස්වාධීන යැයි සිතන්නේ නම් හේ වැරදිය.

දැල් ඇස් සමූහයක් එක් කිරීමෙන් සාදන ලද නිසා එය දැලක් යැයි කියනු ලැබේ. තවද, සෑම දැල් ඇසකටම අතින් දැල් ඇස් හා සම්බන්ධව ස්ථානයක් හා වගකීමක් ඇත.

2. මල් පිපෙන්නේ බොහෝ හේතු සාධක ඇතිව කාලෝචිතවය. කොළ හැලෙන්නේ ද කාලය අනුව හා යථා තත්ත්වය අනුව වේ. මල් වෙන වෙනම නිදහස්ව පහළ වන්නේ නැත. කොළයක් ද එහි කාලයෙන් පිටස්තරව නොවැටේ. මෙලෙස සියල්ලටම එහි හටගැනීමක් හා නැතිවීමක් ඇත. වෙනසක් නැතිව කිසිවක් ස්වාධීන විය නොහැක.

මෙලොව පවත්නා සදාකාලික හා නොවෙනස්වන නීතිය නම් හේතුවල ධර්මය හේතුකොට ගෙන ඇතිවෙන බවත්, එම ධර්මතාව මතම සියලු දේ නැති වන බවත්ය. හැමදෙයම වෙනස් වේ, කිසිවක් නිරන්තරව නොපවතී.

III

පටිච්ච සමුප්පාදය

1. මිනිසාගේ ශෝකයට, වැලපීමට, දැඩි කායික මානසික වේදනාවන්ට මූල කොහේ ද? එය හුදෙක් “මිනිසා සාමාන්‍යයෙන් ආශාහරිතය” යන කාරණය තුළ ම දැකිය නොහැකි ද?

ඔවුහු ධනය, ගෞරවය, සැපපහසුව, සතුට, ප්‍රබෝධය සහ සැපයෙහි ගැලුණ ජීවිත සඳහා ඇති ආශාවම මිනිසුන්ගේ දුකට මූල බව නොදැන ඒවායෙහිම ඇලී සිටිති.

එහි ආරම්භයේ සිටම ලෝකය ක්‍ෂණික විනාශයන්ගෙන් ගහන වුවක් වන අතර, ඊට අමතරව නොවැලැක්විය හැකි හේතූන් උඩ රෝගී වීම, මහළු වීම හා මරණය ඇති වන්නේය.

එහෙත් කෙනෙකු සුපරීක්‍ෂාකාරීව මේ හේතූන් සොයා බලන්නේ නම් අපරිමිත තෘෂ්ණාව හේතූකොට ගෙන මේ දුක්විඳීම සිදුවන බැව් දැනගත හැකි වේ. ධන තෘෂ්ණාව දුරලීමට හැකි වේ නම් මිනිසාගේ දුක්විඳීම අවසන් වන්නේය.

අවිද්‍යාව මිනිසාගේ මනස තෘෂ්ණාවෙන් පිරුණු එකක් බවට පත්කරයි.

මිනිස්සු හේතුවල ධර්මතාව නොදැනීම හේතුවෙන් මෙය සිදුවේ.

අවිද්‍යාව හා තෘෂ්ණාව හේතුකොට ගෙන මිනිසා නරක ආශාවන්ගෙන් යුතුව නොලැබෙන දෑ ලබා ගැනීමට අසහනයෙන් හා අනවබෝධයෙන් වෙහෙසෙයි.

තෘෂ්ණාව හා අවිද්‍යාව නිසා මිනිසා විවිධත්වයක් ඇතැයි සිතුවත් ඇත්තවශයෙන් එලෙස විවිධත්වයක් නොමැත. සහජයෙන්ම මිනිසාගේ හැසිරීමේ හරි හෝ වැරදි යැයි වෙනසක් නැත. නමුත් මිනිසා අවිද්‍යාව නිසා එවැනි වෙනසක් ඇතැයි සිතා ඒවා හරි හෝ වැරදි බවට නිගමනය කරයි.

අවිද්‍යාව හේතුකොට ගෙන මිනිස්සු නිතරම වැරදි කල්පනා සහිතව නිවැරදි දැක්මකින් තොරව මමත්වයෙහි එල්ල ගෙන වැරදි ක්‍රියා කරති. එහි ප්‍රතිඵලය වශයෙන් ඔවුහු මූලා කරන සුලු හවයට බැඳෙති.

මිනිසා සිය හැකියාවන්ගෙන් උපරිම ප්‍රයෝජන ගෙන සිත ඒ බීජය රෝපනය කරන භූමිය ලෙස ගෙන අවිද්‍යාව නැමැති වලාවෙන් වැසී යන තෘෂ්ණා නැමැති වර්ෂාවෙන් සාරවත් කරමින් ආත්මාර්ථකාමීත්වය නැමැති වාරිමාර්ගවලින් ජලය ලබාදෙමින් මුළාව තමන් සමඟම ගෙන යන්නේය.

2. ඇත්තෙන්ම සියලු වැලපීම් දුක් වේදනාවලට හේතු වන්නේ ඔවුන්ගේම සිතය.

මේ මායාවෙන් යුතු ලොව සිතේ සෙවනැල්ල මිස කිසිවක් නොමැත. තවද එම සිතින්ම ලොව නිවන් අත්පත් කර ගැනීම ද සිදු වේ.

3. මෙලොව වැරදි මත තුනක් ඇත. මේ ත්‍රිවිධාකාර වැරදි අදහස්වලට බැඳී සිටින්නේ නම් මෙලොව සියල්ල ඒකාකාරවම ප්‍රතිඤ්ඤා කරන්නේය. පළමු වැන්න නම් මිනිසාගේ අත්දැකීම් සියල්ල ඉරණම උඩ රඳා පවතින බවයි. දෙවැන්න මෙලොව සියල්ල දෙවියන් විසින් ඇති කළ බවත් ඒ දෙවියන්ගේ කැමැත්ත උඩ පාලනය කෙරෙන බවත්ය. තෙවැන්න නම් මෙලොව සියල්ල හේතුප්‍රත්‍යයන්ගෙන් තොරව ඉබේම සිදුවන බවයි.

සියල්ල ඉරණම හේතුවකොට ගෙන සිදුවන්නේ නම් හොඳ ක්‍රියා හා නොහොඳ ක්‍රියා කලින්ම තීරණය වූ දෙයක් වන්නේය. දුක සැප ද එසේමය. කලින් තීරණය නොවූ කිසිදෙයක් සිදු නොවන්නේය. එවිට සංවර්ධනය හා දියුණුව සඳහා කෙරෙන සියලුම මානුෂික සැලසුම් හා උත්සාහයන් නිශ්චල වනු ඇත. මිනිසා බලාපොරොත්තුවෙන් තොර වන්නේය.

අතින් මතයන් පිළිබඳව ද එය එසේම වන්නේය. මක්නිසාද යත්, සියල්ල නොහඳුනන දෙවියකු අතින් හෝ අහඹුයෙන් සිදුවීම අනිවාර්ය නම් මිනිසාට ඇත්තේ ඊට නතු වීම හැර අන් කුමන බලාපොරොත්තුවක් ද? මෙම මත දරන මිනිසුන් ඥානවන්තව ක්‍රියා කිරීමට හා නරකින් වෙන් වීමට බලාපොරොත්තු නොවීම හා උත්සාහ නොවීම පුද්ගලයාට කරුණක් නොවේ.

ඇත්ත වශයෙන් මේ ත්‍රිවිධ සංකල්පයන් නැතහොත් මතයන් සියල්ල වැරදිය. සියල්ල හේතුවල සම්බන්ධතාව මත ගොඩ නැගුණු සත්තතියකි.

දෙවෙනි පරිච්ඡේදය

චිත්තමාත්‍රතාවාදය හා ධර්මයන්ගේ යථා තත්ත්වය

I

අනිත්‍ය භාවය හා නිෂ්පුද්ගල බව

1. සිත හා කය අන්‍යෝන්‍ය හේතූන්ගෙන් ඇතිවන්නේ නමුත් ආත්මීය පුද්ගලයෙකු සිටී යැයි එයින් ගම්‍ය නොවේ. මාංශ කය මූලධාතුන් එකතු වී සෑදුනකි. එබැවින් එය අනිත්‍යය.

ඉදින් ශරීරය ආත්මීය නම් එය සිතන ආකාරයෙන් එය කටයුතු කරනු ඇත.

රජ කෙනෙකුට සිය කැමැත්ත අනුව අගය කිරීම හෝ දඬුවම් දීමට පුළුවන්කමක් ඇත. එහෙත් අකමැත්තෙන් වුව ද ඔහු ද රෝගී වේ. දිරාපත් වේ. අකමැත්තෙන් වුව ද හෙතෙම වෘද්ධවියට පත් වේ. ඔහුගේ ධනයට හා පැතුම්වලට කළ හැකි දෙයක් නැත.

සිත ද ආත්මීය නොවේ. මිනිස් මනස හේතුප්‍රත්‍යයන්ගේ එකතුවකි. එය නිතරම වෙනස් වන සුළු වේ.

ඉදින් සිත ආත්මීය වේ නම් එය සිතන පරිදි ඒ ඒ දේ හා මේ දැ කිරීමට හැකිවිය යුතුය. නමුත් සිත නිතරම හරි දෙයින් ඇතට ගමන් කරයි. නරක දේ පසුපස පන්නයි. සිත පතන ආකාරයටම සිදුවන කිසිවක් නොමැතිය.

2. කෙනෙකු අපේ ශරීරය ස්ථාවර හෝ ස්ථිර නොවූ දෙයක් දැයි අසන ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු වශයෙන් “ස්ථිර නොවූ” දෙයක් යැයි නිතැතින්ම පිළිතුරු ලැබෙනු ඇත.

කෙනෙකුගෙන් ස්ථිර නොවූ පැවැත්ම සැප ද නැතහොත් දුක්සහගත දැයි ඇසුවොත් පිළිතුරු වශයෙන් සාමාන්‍යයෙන් ඔහුට කිව හැක්කේ “දුක්සහගත” බවයි.

යම් මිනිසෙකු එවැනි අනිත්‍ය වූ වෙනස්වන සුළු වූ දුකින් පිරුණු එකක් ආත්මීය වශයෙන් විශ්වාස කරන්නේ නම් එය බලගතු වරදකි.

මිනිස් සිත ද අස්ථිරය. දුක ද එබඳුය. එයට ආත්මීය යැයි කිව හැකි කිසිවක් නැත.

පුද්ගල ජීවිත ගොඩනගන අපේ සත්‍ය සිරුර හා සිත, තවද එය වටා ඇති බාහිර ලෝකය “මම” සහ “මාගේ” යන සංකල්පවලින් ඉඳුරාම වෙනස් වේ.

අපිරිසිදු ආශාවලින් වැසුණු ප්‍රඥාවේ බලපෑමක් නැති සිතම “මම හා මාගේ” යන සිතුවිල්ල මුරණ්ඩු ලෙස අල්ලාගෙන සිටියි.

ශරීරයක් ඒ හා බැඳුණු පරිසරයක් යන දෙකම අන්‍යෝන්‍ය හේතුප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගෙන ඇති නිසා ඒවා නිරන්තරව වෙනස් වේ. එහි අවසානයක් නැත.

මිනිස් සිත අවසානයක් නොමැතිව වෙනස්වන සුළු දෙයකි. එය ගංගාවක ගලායන චතුර සේ ද ඉටිපන්දමක දැල්වෙන ගිනිදර සේ ද ඔබ මොබ පනින වානරයෙකු සේ ද සුළු මොහොතකට වත් විවේකයක් නොගන්නා දෙයකි.

නුවණැති මිනිසාට නිවන් අත්පත් කර ගැනීමට අවශ්‍ය වෙතොත් මේ බැව් දැන සිතට හා කයට ඇති බැඳීම දුරලන්නේය.

3. මෙලොව කිසිවෙකුට ඉෂ්ට කරගත නොහැකි දෑ 5 ක් ඇත. පළමුවැන්න, ඔහු වයසට පත්වන විට වයසට යෑම නතර කිරීම,

දෙවැන්න ලෙඩ වීම නතර කිරීම, තෙවැන්න මරණය නතර කිරීම, හතරවැන්න අභාවයක් ඇති කල්හි නැතැයි කීම, පස්වැන්න වැයවීම නැතැයි කීම.

මෙලොව සාමාන්‍ය ජනයා කවදා හෝ මෙම කරුණුවල එල්ලගෙන එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් දුක් විඳිති. නමුත් බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ඇසූ අය එලෙස දුක් නොවිඳිති. මන්ද යත් ඔවුන් මේ සියල්ල වැලැක්විය නොහැකි දේ ලෙසට පිළිගනිති.

මෙලොව සත්‍ය සතරක් ඇත. එක, අවිද්‍යාවෙන් සියලු සත්ත්වයා ඇති වේ. දෙක, සියලු කාමවස්තු තාවකාලිකය. ස්ථිර බවක් නොමැත. එමෙන්ම දුක් සහිතය. තුන, පවතින සියලු දෑ ද තාවකාලිකය. අස්ථිරය. දුක් සහගතය. හතර, ආත්මය යැයි කිවහැකි දෙයක් නොමැත. මගේ යැයි දෙයක් මෙලොව නොමැත.

සියල්ල අනිත්‍යය, වෙනස්වන සුළුය, එමෙන්ම සාරයක් නැත යන ධර්මතාවන් මෙලොව බුදුවරයකුගේ පහළ වීම හෝ නොවීම සමඟ සම්බන්ධතාවක් නොමැත. මේ සත්‍යයන් ස්ථිරය. බුදුන්වහන්සේ මෙය පිළිබඳව මනාව දනිති. එබැවින් සියලු සත්වයාට ධර්මය දේශනා කරති.

II

වික්‍රමානුකා වාදය

1. අවිද්‍යාව සහ බුද්ධත්වය යන දෙකම සිතේ ඇතිවන්නකි. එමෙන්ම සිතේ ක්‍රියාකාරීත්වයන් හේතුකොට ගෙන සියලු පැවැත්ම හෝ සංසිද්ධීන් හටගනී. මායාකාරයකුගේ අතින් නා නා ද්‍රව්‍ය බිහිවන්නාක් මෙනි.

සිතේ ක්‍රියාකාරීත්වය අප්‍රමාණයි. එය ජීවිත වටපිටාව ඇති කරන්නේය. අපිරිසිදු සිත අපිරිසිදු පරිසරයක් හදයි. පිරිසිදු සිත පිරිසිදු පරිසරයක් තනයි. ඒ නිසා සිතේ ක්‍රියාකාරීත්වයට වඩා පරිසරයන්ට සීමා නැත.

කලාකරුවකු විසින් අදින ලද චිත්‍රයක් පරිද්දෙන් සිතේ ක්‍රියාකාරීත්වයන් මගින් පරිසරයන් නිර්මාණය වේ. බුදුන්වහන්සේ විසින් නිර්මාණය කරන ලද පරිසර පිරිසිදු මෙන්ම කෙලෙස්වලින් ද තොර වන අතර, සාමාන්‍ය මිනිසුන් විසින් මවන පරිසර එලෙස නොවේ.

දක්‍ෂ විත්‍ර ශිල්පියෙකු විවිධ ලෝකවල විත්‍ර නිර්මාණය කරන්නාක් මෙන් සිත විවිධ හැඩයන් නිර්මාණය කරයි. මනසින්

නිර්මාණය නොකරන ලද කිසිවක් මෙලොව නැත. බුදුන්වහන්සේ අපගේ මනස බඳුය. සචේතනික සත්ත්වයෝ බුදුවරු හා සමාන වෙති. ඒ නිසා මනස අතරත වෙනසක් නැත. බුදුවරු හා සචේතනික සත්ත්වයෝ සියල්ල නිර්මාණය කිරීමේ හැකියා ඇත්තෝ වෙති.

බුදුන්වහන්සේට සියල්ල පිළිබඳ නිවැරදි අවබෝධයක් ඇත. එය මැරෙන මනසින් සකසන ලද්දකි. එබැවින් මෙය හොඳින් දන්නා අයට සත්‍ය බුදුන්වහන්සේ දැක ගැනීමේ හැකියාව ඇත.

2. සිය අවට පරිසරය නිර්මාණය කරන සිත කිසිදා මතකයන්, බිය හෝ වැලපීමවලින් නිදහස්ව නොපවතී. අතීත, වර්තමාන මෙන්ම අනාගතයේ ද එය එසේය. මක්නිසාද මේවා අවිද්‍යාව හා තෘෂ්ණාව නිසා ඇති වී ඇති බැවිනි.

අවිද්‍යාව හා තෘෂ්ණාව නිසා මෝහය නමැති ලෝකය උපදී. එමෙන්ම සියළුම අන්‍යෝන්‍ය හේතුප්‍රත්‍ය පිළිබඳ මහාජාලය සිත තුළම පවතී. වෙනත් ස්ථානයක නොවේ.

ජීවය හා මරණය යන දෙකම සිතින්ම හටගනී. සිත තුළම පවතී. ඒ නිසා ජීවිතය හා මරණය සම්බන්ධ සිත යන විට ජීවිතය හා මරණය නමැති ලෝකය ද ඒ සමග යයි.

මෝහයෙන් විකෘෂිත වූ මනස තුළින්ම අනවබෝධ ජීවිතයක් හටගනියි. මනසින් පිටස්තරව මෝහයක් නැතැයි යන කරුණ අප දැනගන්නේ නම් විකෘෂිත වූ මනස පැහැදිලි වේ. එවිට අපි අපිරිසිදු වාතාවරණයක් ඇති කිරීම නතර කර දමන බැවින් නිර්වාණය අවබෝධ කර ගනිමු.

මෙලෙස ජීවිතය හා මරණය ඇති කරන්නේ සිතය. එය සිතට බැඳී පවතී. එය සිත විසින් පාලනය කරයි. සෑම අවස්ථාවකදීම සිත ප්‍රමුඛව පවතී. දුක් සමූහය උපදින්නේ මූලා වූ මනසිනි.

3. එබැවින් සියලු දෑ ප්‍රධාන වශයෙන් සිතින් පාලනය කෙරේ. තවද සිතින්ම ඒවා නිර්මාණය වේ. කරත්තය ඇද යන්නාවූ ගොනාගේ කකුල් පිටුපසින් ඇදෙන රෝදය සේ කෙනෙකු අකුසල් සිතින් කියන වචන සහ කරන ක්‍රියාවල නරක විපාක පසුපසින් පැමිණේ.

නමුත් කෙනෙකු හොඳ සිතින් කථා කෙරේ ද ක්‍රියා කෙරේ ද තමා පිටුපස එන ඡායාව මෙන් සැප ලුහුබඳී. අකුසල කර්මයන්ගෙන් යුතු තැනැත්තා පසුපස නිතර “මම වැරදි දේ කෙරුවෙමි.” යන හැඟීම පැමිණෙයි. මෙම මතකයන් ඔහුගේ ඊළඟ ජීවිතවලදී නොවැලැක්විය හැකි අයුරින් විපාක ලබාදෙයි. නමුත් යහපත් ක්‍රියාවන්හි යෙදෙන්නෝ වෛතසික ප්‍රබෝධය ලබන්නෝ වෙති. “මම යහපත් දෙයක් කෙළෙමි” යන්න තවත් සිතේ ප්‍රබෝධය

ඇති කරන්නේය. මේ ක්‍රමයන් දියුණු වී මතු ආත්මවලදී ද ප්‍රීතිය හා සතුට ලබා දෙයි.

මනස අපිරිසිදු නම් එම මනස බොරළු ගල් සහිත අමාරු මාර්ගයක වැටී වැටී යාමට පාදයන්ට ඉඩ සලසනු ඇත. බොහෝ වැටීම් සහ දුක් වේදනාවන් එහි තිබෙනු ඇත. එහෙත් පිරිසිදු සිතක් ඇත්තේ නම් මාර්ගය යහපත් පහසු එකක් වීමෙන් නිසංසල වාරිකාවකටමග පෑදේ.

සිත හා කය දෙකින්ම පිරිසිදු වූ තැනැත්තා මමත්වයේ දැල් සිඳි වැරදි හැඟීම් හා අකුසල කර්ම විපාකයන් ද දුරලා බුදු බව සඳහා ගමන් ගන්නේය. නිසංසල සිතක් ඇති හෙතෙම සැනසීම ලබයි. තමාගේම සිත දියුණු කිරීමට උත්සාහයෙන් හා ධෛර්යයෙන් දිවා රාත්‍රී එහි නියැලී සිටින්නේය.

III

ධර්මයන්ගේ යථා තත්ත්වය

1. මෙලොව සියලු දෑ හේතු ප්‍රත්‍යයන් හේතුකොට ගෙන සිදුවන බැවින් ඒවායේ මූලික වශයෙන් වෙනසක් නොමැත. මිනිසාගේ අනුචිත හා අසාධාරණ සිතුවිලි හේතුකොට ගෙන මෙහි විවිධාකාරීත්වයක් පෙනී යයි.

අහසේ නැගෙනහිර හා බටහිර යැයි වෙනසක් නැත. එහෙත් මිනිසා මනාකල්පිත ලෙස එලෙස වෙන්වෙන්ව දක්වන්නේ අවසානයේදී ඒ වෙන්කිරීම විශ්වාස කොට අදහසි.

ගණන් සංඛ්‍යාවල එකේ සිට අනන්තය දක්වා ඇති සියල්ල සම්පූර්ණ සංඛ්‍යාවෝ වෙති. එමෙන්ම ඒ සංඛ්‍යාවෝ වෙනස් වටිනාකම් නොදරති. එහෙත් මිනිසා සිය පහසුව සඳහා එම වෙනස ඇති කරයි. වෙනස් ප්‍රමාණයක් දැක්වීමට ඒවා යොදා ගනිති.

සහජ වශයෙන් ජීවිතයේ උපත හා විනාශයේ වෙනසක් නොමැත. මිනිසා උපත හා මරණය යනුවෙන් එහි වෙනසක් දක්වයි. ක්‍රියාවන්හි ද හරි වැරදි වශයෙන් වෙනසක් නොමැත. නමුත් මිනිසා තමාගේ පහසුව සඳහා එලෙස සකස් කර ගනී.

බුදුන්වහන්සේ මෙම වෙනස්කම් කිරීමිච්චින් වෙන්ව වසති. ලොව පාවෙන වලාවක් මෙන් උන්වහන්සේ දකිති. බුදුන්වහන්සේට සියලුම විද්‍යමාන දේ මායාවකි. මනස විසින් අල්ලා ගන්නා ලද එමෙන්ම අතහරින ලද සියල්ල අසාර බව උන්වහන්සේ දකිති. මේ අයුරින් උන්වහන්සේ එබඳු සිතුවිලි සහ ප්‍රතිබිම්බයන් නමැති අනතුරු ඉක්මවා සිටිති.

2. මිනිස්සු තමා මවාගත් සැප පහසුකම් සඳහා ඒ ඒ දේ දැඩිව අල්ලා ගනිති. ධන නිධාන, ගෞරව සම්මානයන් ඔවුහු දැඩිව අල්ලා ගනිති. සාහසික ලෙස මරණයට පත්වන ජීවිතයට බැඳෙති.

පැවැත්ම හා නොපැවැත්ම, හොඳ නරක, හරි වැරදි යන කරුණු අතර පදනම් රහිත වෙනසක් ඔවුහු කරති. මිනිසුන්ට ජීවිතය යනු අල්ලා ගැනීමේ සහ බැඳීමේ සන්තතියකි. මේ නිසා දුක් වේදනා නමැති මායාවන් සත්‍ය වශයෙන් ඔවුන්ට පිළිගැනීමට සිදු වේ.

එක් කලෙක සංචාරයක ගිය මිනිසෙක් ගංගාවක අද්දරට පැමිණියේය. ඔහු තමාටම මෙසේ කියාගත්තේය. “ගංගාවේ මේ පැත්ත ගමන් කිරීමට අපහසු භයානක පැත්තකි. නමුත් අනෙක් පැත්ත මීට වඩා පහසු හා ආරක්‍ෂා සහිත වේ. නමුත් මා එතෙර වන්නේ කෙසේ ද?” එබැවින් හෙතෙම ගස්වල අතු වලින් පාරුවක් සාදා ප්‍රවේශයෙන් ගඟ තරණය කළේය. ඉන්පසු හෙතෙම තමාම සිතා ගන්නේ, “මේ පාරුව ගංගාව තරණය කිරීමට මට බොහෝ සේ ආධාර විය. මම එය දිරාපත්වීමට ගංගාව අද්දර නොතියමි. මම එය රැගෙන යමි”. මේ අයුරින් ඔහු කැමැත්තෙන්ම අනවශ්‍ය බරක් භාර ගත්තේය. මේ මිනිසා බුද්ධිමතෙකු යැයි කිව හැකි ද?

මෙම උපමා කථාව අපට හොඳ පාඩමක් උගන්වන්නේය. එනම් හොඳ දෙයක් වුවත් එය අනවශ්‍ය බරක් නම් දුරලිය යුතුය.

නරක දෙයක් නම් එය වඩාත්ම දුරලිය යුතුය. බුදුන්වහන්සේ සිය ජීවිතයේ දී එල රහිත අනවශ්‍ය සාකච්ඡාවන්මග හැරීම සිරිතක් වශයෙන් අනුගමනය කළහ.

3. ද්‍රව්‍යයන්ගේ ඒම හා යාම සිදු නොවේ. දෘෂ්‍යමාන හා අකුරුදන් වීම ද සිදු නොවේ. එබැවින් කෙනෙකුට වස්තූන් ලැබීම හෝ නොලැබීම සිදුනොවේ.

වස්තූන් විද්‍යමාන වීම හෝ නොවීම ගැන බුදුන්වහන්සේගේ දහමින් ඉගැන්වේ. දෘෂ්‍යමාන බව හා ස්ථාවර බවක් නොමැති බැව් උන්වහන්සේ හොඳින් දේශනා කළ සේක. මෙලෙස ලොව ස්ථිර බවක් කිසිම දෙයක නොමැති බැව් ඔප්පුකොට ඇත. ඒ සමඟම එහි හේතු හා සාධක අතර සම්බන්ධයක් ඇති බැවින් එය ස්ථිර තත්ත්වයෙන් සදාකාලික බැව් ද කිව නොහැක.

මිථ්‍යා වැටහීමේ හේතු සාධක හේතූකොට ගෙන අප නොමග යමු. සැබෑ ආකාරය ගැන මනා වැටහීමක් පළමුව ඇතිකොට ගෙන යම් ක්‍රියාවන්හි යෙදෙන්නේ නම් තවදුරටත් අප නොමග නොයමු. මෙම සත්‍ය දැකීම බුද්ධත්වය නම් වන්නේය. එනම් එවැනි අඥාන මූලාවන්ගෙන් තොර වීමයි.

මෙලොව සැබවින්ම සිහිනයක් බඳුය. මෙලොව නා නා වස්තූන් ආකර්ෂණීය මිරිඟුවක්ය. පිංකුරයක පෙනෙන දුර මෙන් වස්තූන්වලට ස්වීය වූ සත්‍ය භාවයක් නොමැත. නමුත් ඒවා වාෂ්පයක් බඳුය.

4. ගිණිය නොහැකි තරම් හේතූන් නිසා නිර්මාණය වූ දේවල් සදාකාලිකව පවතින්නේ යයි කෙනෙකු සිතන්නේ නම් එය ඉතාමත් වැරදි අදහසකි. මෙය ශාස්වතවාදය යැයි කියනු ලැබේ. සියල්ල සම්පූර්ණයෙන්ම විනාශ වේ යන විශ්වාසය ඊටත් වඩා වැරදිය. මෙය උච්ඡේදවාදය යැයි කියනු ලැබේ.

සදාකාලික ජීවිතය හා මරණය, එමෙන්ම පැවැත්ම හා නොපැවැත්ම යන මේ කරුණු දෙයක මූලික ස්වභාවයට අදාළ නොවේ. ඒවා අදාළ වන්නේ දූෂිත මිනිස් ඇස්වලට යොමුවන ඒවායේ ස්වභාවයන්ට පමණි. මිනිසා ආශාව හේතූකොට ගෙන මෙම ස්වභාවයන් කෙරෙහි ඇල්ම හා තෘෂ්ණාව ඇති කර ගනී. නමුත් ද්‍රව්‍යයන්ගේ මූලික ස්වභාවය නම් ඒවා එබඳු වෙනස්කම්වලින් සහ බැඳීම්වලින් නිදහස් බවයි.

හේතුප්‍රත්‍යය සියලු දෑ ඇති කරන බැවින් ඒ ඒ දේවල ස්වරූපයන් නිරන්තරයෙන් වෙනස් වේ. එනම්, යථාභූත ද්‍රව්‍යයන් පිළිබඳ තිබිය යුතු අනුරූපතාවක් ඒවායෙහි නොමැති බවය. ස්වභාවයන්ගේ මෙම නිතර වෙනස්වන බව නිසා අප ඒවා

මේරිගුවට හා සිහිනයකට සමාන කරමු. නමුත් ධර්මයන්ගේ මෙම නිරන්තර වෙනස්වීම තිබුණත් ඒවායේ මූලික ආධ්‍යාත්මික ස්වරූපය ස්ථිර හා වෙනස් නොවන සුළුය.

මිනිසෙකුට ගංගාවක් ගංගාවක් ලෙස පෙනේ. නමුත් වතුරේ ගින්දර පෙනෙන කුසගින්නේ පසුවන යක්ෂයකුට එය ගින්දර ලෙස පෙනෙනු ඇත. එබැවින් මිනිසෙකුට ගංගාවක් ගැන කථා කිරීම කිසියම් අර්ථවත් බවක් ඇත. නමුත් යක්ෂයකුට ඒ ගැන කථා කිරීම තේරුමක් නැත.

මේ අයුරින් ධර්මයන් මායාවන් බඳු යැයි කිව හැක. ඒවා පවතී යැයි හෝ නොපවතී යැයි කිව හැකි නොවේ.

මෙම වෙනස්වන සහ පෙනෙන ලෝකයට අමතරව සදාතනික ලෝකයක් හා සත්‍යයක් තිබේ යැයි කිව නොහැක. මෙම ලෝකය කාලික හෝ සත්‍ය ලෝකයක් යැයි සැලකීම වැරද්දකි.

නමුත් මෙලොව අඥාන මිනිස්සු මේ ලෝකය සත්‍ය වශයෙන් පවතී යැයි සිතා එම විපරීත පිළිගැනීම මත කටයුතු කරති. නමුත් මේ ලෝකය මායාවක් පමණක් නිසා වැරද්ද මත පදනම් වූ ඔවුන්ගේ ක්‍රියා ඔවුන් අවදානමට සහ දුකට පමුණුවයි. බුද්ධිමත්

මිනිසා මේ ලෝකය මායාකාරී බව දැන එය සත්‍ය වශයෙන් ගෙන ක්‍රියා නොකරයි. එබැවින් ඔහු දුකෙන් මිදෙයි.

IV

මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව

1. නිවන් මාර්ගය අත්පත් කරගන්නා මාර්ගය ඔස්සේ කෙනෙකු ගමන් ගන්නේ නම් සුපරීක්ෂාකාරීව වැළකිය යුතු අන්ත දෙකක් ඇත. පළමුව කාම ආශාවන්ට වහල් වීමය. දෙවනුව ඊට ඉඳුරාම වෙනස් තාපස විනයක් වූ ප්‍රමාණය ඉක්මවා ශරීරයට හා මනසට වධ දීමයි.

ඉහත කී කාම සුබල්ලිකානුයෝගී මාර්ගය හා අත්තකිලමතානුයෝගී මාර්ගය යන දෙකම ඉක්මවන නිර්වාණය හා විමුක්තිය කරා ගමන් ගන්නා ආර්ය මාර්ගය වන්නේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවයි. මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව නම් කුමක් ද? එය ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වන්නේය. සම්මා දිට්ඨිය, සම්මා සංකප්ප, සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා ආජීව, සම්මා වායාම, සම්මා සති හා සම්මා සමාධි වේ.

සඳහන් කරන ලද පරිද්දෙන් අනන්ත වූ හේතු රාශියක් නිසා සියල්ල ඇති වේ හෝ නැති වේ. අඥාන මිනිස්සු ජීවිතය සදාතනික පැවැත්මක් හෝ නොපැවැත්මක් ලෙස දකිති. නමුත් ඥානවන්ත මිනිස්සු මෙම දෙකම ඉක්මවා ගිය මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව පිළිපදිති.

2. ගංගාවක කොටසක් ගලා යන්නේ යැයි සිතමු. මේ ලී කොටස නතර නොවන්නේ නම් හෝ කිදානොබැසීම හෝ මිනිසකු විසින් ගොඩදමන නොලද්දේ නම් හෝ දිරාපත් නොවන්නේ නම් හෝ අවසානයේදී එය සාගරය කරා එන්නේය. ජීවිතය ද මේ ලී කොටස මෙන් මහනදියක දියදහරාවට හසුවූවකි. කෙනෙකු සැපයෙහි බැඳුණු ජීවිතයකට නොඇලේ නම් නැතහොත් අහිනිෂ්ක්‍රමණය කිරීමෙන් ශරීරයට දුක් දෙන ප්‍රතිපදාවකට නොඇලෙන්නේ නම්, සිය ගුණයන් නිසා උදම් නොවේ නම් නැතහොත් සිය පාප ක්‍රියාවන්හි නොඇලෙන්නේ නම් සත්‍යාවබෝධය සොයා යාමේදී නොදැනීම පිළිකුල් නොකරන්නේ නම් එයට බිය නොවන්නේ නම් එම තැනැත්තා මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කරන්නෙකි.

සත්‍යාවබෝධය සඳහා අනුගමනය කරන මාර්ගයේ වැදගත්ම කරුණ නම් කිසි දෙයක අන්තවාදීව ගමන් නොගෙන මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කිරීමයි.

ධර්මයන් පවතින්නේ ද නොවේ නොපවතින්නේ ද නොවේ යන කරුණ දැන; සියල්ලෙහි ඇති සිහිනයක ස්වරූපය සිහි කරමින් පුද්ගලයා තමන් පිළිබඳව ඇති අභංකාරය දුරලමින් නැතහොත් යහපත් ක්‍රියාවන් සඳහා ලැබෙන ප්‍රශංසාවන් මගහරිමින් වෙනත් කිසිවකත් නොබැඳෙන්නේය.

කෙනෙකු ස්වකීය ආශා සැඩ පහරට අසු නොවී සිටීමට නම් ඒ ඒ දේ දැඩිව අල්ලා නොගැනීමට ඔහු පළමුව ඉගෙනගත යුතුය. ඔහු හවයට හෝ විහවයට නොඇලිය යුතුය. එමෙන්ම අභ්‍යන්තර හෝ බාහිර, හොඳ හෝ නරක, නිවැරදි හෝ වැරදි යන කිසිදු දෙයකට නොඇලිය යුතුය.

ඉදින් කෙනෙකු එලෙස යම් යම් දේවල ඇලී සිටින්නේ නම් එම අවස්ථාවේදී ම එකෙණෙහි ම මූලා වූ ජීවිතය පටන් ගනී. සත්‍යාවබෝධය සඳහා ආර්ය මාර්ගය අනුගමනය කරන්නා පසුකැවිලි වීම් නොකරන්නේය. අපේක්ෂාවන් ද ප්‍රිය නොකරන්නේය. උපේක්ෂාවෙන් සහ ශාන්ත වූ මනසින් යුතුව වර්තමානයට මුහුණ දෙන්නේය.

3. බුද්ධත්වය ප්‍රකට කළ හැකි බුද්ධත්වයේ ස්ථිර වූ ස්වරූපයක් හෝ ස්වභාවයක් නොමැත. එබැවින් බුද්ධත්වය තුළ අවබෝධ කටයුත්තක් නැත.

බුද්ධත්වය හුදෙක් මෝහය සහ අවිද්‍යාව නිසා පවතී. ඒවා නැති වූ විට බුද්ධත්වය ද නැති වේ. එමෙන්ම ප්‍රතිවිරුද්ධත්වය ද සත්‍යයකි. මෝහයෙන් හා අවිද්‍යාවෙන් තොරව බුද්ධත්වයක් නැත. බුද්ධත්වයෙන් තොරව මෝහය හා අවිද්‍යාව ද නැත. එබැවින් අල්ලාගත යුතු “දෙයක්” ලෙස බුද්ධත්වය ගැන සිතීමෙන් ප්‍රවේශම් විය යුතුය. එය ද බාධාවක් විය හැකිය. අඳුරේ ඇති මනස ප්‍රබුද්ධ වූ විට එය නැති වේ; එම නැතිවීමක් සමග අප ප්‍රබුද්ධත්වය යැයි කියූ දෙය ද නැති වේ.

යම්තාක් කල් මිනිස්සු බුද්ධත්වය අපේක්ෂාවෙන් එය අල්ලා ගන්නෝ ද එයින් අදහස් වන්නේ ඔවුන් තවමත් මූලාවේ සිටින බවයි. ඒ නිසා සත්‍යාවබෝධය සඳහා පිළිපත් අය එහි නොඇලිය යුතුය. ඔවුහු සත්‍යාවබෝධය ලබන්නේ නම් ඒ තුළ නොරැඳිය යුතුය.

මේ අර්ථයෙන් මිනිසුන් බුද්ධත්වය අවබෝධ කරගත් විට, එහි අර්ථය වන්නේ සියල්ල බුද්ධත්වය බවයි. එබැවින් සියළු මිනිස්සු නිවන් අත්පත් කරගන්නා මාර්ගයේ ගමන් ගතයුතු වන්නේ ඔවුන්ගේ සිතුවිලි තුළ ලොකිකත්වය හා බුද්ධත්වය අන්‍යන්‍යවන අවස්ථාව දක්වා පමණි.

4. මෙම විශ්ව ඒකත්ව සංකල්පය - එනම් ධර්මයන්ට ඒවා වෙන් කොට හඳුනාගත හැකි ලක්ෂණ නොමැති බවයි. මෙය

“ශුන්‍යතා” යනුවෙන් දැක්වේ. “ශුන්‍යතා” යන්නේ තේරුම විද්‍යාමාන නැති, නූපන්, ස්වයං ස්වභාවයක් නොමැති, ද්විප්‍රකාර නොවූ (අද්වේත) යන්නයි. හේතුව, උද්පාදය හා වය පෙන්නුම් කළ හැකි ස්වරූපයක් හෝ ලක්ෂණ ධර්මයන් තුළ දක්නට නොමැති වීමයි. වෙනස් ආකාරයෙන් විස්තර කළ හැකි මූලික ස්වභාවයක් එහි නැත. මේ නිසා ධර්ම අසාර යැයි කියති.

දක්වන ලද පරිදි සියලු ධර්මයෝ පහළ වෙති. නැති වෙති. ඒ හේතුප්‍රත්‍යයන් නිසාය. කිසිවක් තනිව නොපවතී. සියල්ල සියල්ල හා සම්බන්ධතාවයක් ඇති බැවිනි.

ආලෝකයක් ඇත්තේ යම් තැනක ද එතැන සෙවනැල්ලක් ද ඇත. යම් තැනක දිගක් ඇත්තේ ද එහි කොට බව ද ඇත. යම් තැනක සුදු බවක් ඇත්තේ ද එහි කළු බවක් ද ඇත්තේය. මේ ආකාරයෙන් ධර්ම ස්වභාවය තනිව නොපැවතේ. ඒවා අතථ්‍ය ලෙස දැක්වේ.

මේ ආකාරයෙන් ම අවිද්‍යාවෙන් තොරව බුද්ධත්වයට පැවතිය නොහැක. බුද්ධත්වයෙන් තොරව අවිද්‍යාවට පැවතිය නොහැක. ධර්මයන් ඔවුන්ගේ මූලික ස්වභාවයන්ගෙන් වෙනස් නොවන නිසා එහි ද්වේතයක් නොතිබිය හැකිය.

5. උපත හා මරණය තමන් හා බැඳී ඇති බව මිනිසා පුරුද්දක් ලෙස සිතුවත් සැබැවින්ම එවැනි සංකල්පයක් නැත.

මිනිසාට මෙම සත්‍ය වටහා ගැනීමේ ශක්තිය ඇතිවන විට උපත හා මරණයේ අද්වේතතාව ඔවුහු වටහා ගනිති. නමුත් මිනිස්සු මම යන සංකල්පයට ඇලුම් කරන නිසා අත්පත් කර ගැනීමට ඇලෙති. දෙයක් නැති නිසා අයත් භාවයක් ද නැත. මිනිසාට මෙම සත්‍යතාව වටහා ගැනීමේ හැකියාව ඇතිවන විට ඔහු “ද්විතත්වයෙන් තොර” සත්‍යතාව වටහා ගන්නේය.

මිනිසා පිරිසිදුභාවයේ හා අපිරිසිදුභාවයේ වෙනස අගය කරයි. එහෙත් ධර්මයන්ගේ ස්වභාවයන්හි එලෙස විවිධත්වයක් නොමැත. ඔවුන්ගේ මනසේ උපදින වැරදි හා විකාර සංකල්පයන් නිසා එසේ ඇති වේ.

ඒ අයුරින්ම මිනිසා හොඳ නොහොඳ අතරත වෙනස දකියි. නමුත් හොඳ සහ නරක වෙන් වෙන්ව නොපවතී. නිර්වාණය අවබෝධ කර ගැනීමට පිළිපත් පුද්ගලයා එබඳු දෙපරිද්දෙන් හඳුනා නොගනියි. මේ නිසා ඔහු හොඳ වර්ණනා කිරීමක් හෝ නරකට නින්දා කිරීමක් නොකරයි. එමෙන්ම හොඳට ගැරහීමක් හෝ නරක අනුමත කිරීමක් නොකරයි. මිනිස්සු සාමාන්‍යයෙන් අභාග්‍යයට බිය වෙති. භාග්‍යයට කැමති වෙති. මෙම වෙනස සැලකිල්ලෙන් සලකා බලන්නේ නම් බොහෝ විට අභාග්‍යය භාග්‍යයක් බවට පත්වන

අතරත භාග්‍යය අභාග්‍යයක් බවට පත්වේ. ඥානවන්ත මිනිසා ජීවිතයේ මෙම වෙනස්වන අවස්ථාවන් උපේක්‍ෂාවෙන් යුතුව භාරගැනීමට ඉගෙන ගනියි. ජයග්‍රහණයේ දී උදම් වීමකුත් පරාජයේ දී දුක් වීමකුත් ඔහුට නැත. මේ අයුරින් කෙනෙක් අද්වේත සත්‍යය තේරුම් ගනී.

එබැවින් ද්වේතය හා සම්බන්ධ සියලු වචන, එනම් පැවැත්ම හා නොපැවැත්ම, ලෞකික ආශා හා සත්‍ය ඥානය, ශුද්ධ හා අශුද්ධ බව, හොඳ හා නරක යන කෙනෙකුගේ සිතිවිලි තුළ පවත්නා එකිනෙකට ප්‍රතිවිරුද්ධ මෙම එක ද වචනයක් ඒවායේ සත්‍ය ස්වරූපයෙන් ප්‍රකාශ කිරීමක් හෝ හඳුනා ගැනීමක් නැත. මිනිස්සු එබඳු වචනයන්ගෙන් නිදහස්ව එමෙන්ම ඒවා මගින් උපදවන හැඟීම්වලින් ද නිදහස්ව ශුන්‍යතාවයේ විශ්ව සත්‍යය වටහා ගනිති.

6. මඩ මතුපිටින් පුබුදින පිරිසිදු පැහැපත් සුවඳැති නෙළුම් මලක් පිබිඳෙන්නාක් මෙන් කෙලෙස් සම්භාරය තුළින් බුද්ධත්වය නමැති නිර්මල අවබෝධය උපදින්නේය. මිථ්‍යා ලබ්ධිකයින්ගේ වැරදි දෘෂ්ටීන් පවා එමෙන්ම ලෞකික ආශාවන් පිළිබඳ මූලාවිම් ද බුද්ධත්වය සඳහා බීජ විය හැක.

කෙනෙකු මුතු සොයන්නේ නම් හෙතෙම මුහුදු පතුලට කිඳා බැස සියළු බාධක අභිභවනය කරමින් තියුණු තුඩු ඇති මුහුදු

ගල්පර හා මෝරුන්ගෙන් ගැලවී එය උකහා ගත යුතුයි. එලෙස මිනිසා ලෞකික ආශාවන් හා සම්බන්ධ භයානක අනතුරුවලට මුහුණ දීමෙන්ම බුද්ධත්වය නමැති වටිනා මුතු කැටය ලබාගත යුතුය. හෙතෙම පළමුව මමත්වය හා ආත්මාර්ථය යන කඳු ගල්පර සහිත තැනක අතරමං වීමෙන් පසු ඔහු තුළ සත්‍යාවබෝධයට ඔහු යොමු කරන මාර්ගයක් සෙවීමේ කැමැත්ත උපදී.

සත්‍ය මාර්ගය සොයා ගැනීමට මහත් ආශාවක් තිබූ තාපසයකුගේ කථාවක් ඇත. හෙතෙම ඒ සඳහා කඩු සහිත කන්දකට නැග ගින්නට පැත්තේ ඒ සියල්ල ඉවසමින් තමාගේ පැතූම් ලබාගනු වස්ය. මාර්ගයේ ඇති අවදානම භාර ගැනීමට කැමති පුද්ගලයා ආත්මාර්ථය නමැති ඝන කැළෑවෙන් සහ ක්‍රෝධය නමැති ගින්න අතරින් එන සිසිල් සුළඟ අත්විඳින්නේය. අවසානයේදී තමා විරුද්ධව සටන් කළ හා දුක් වින්ද ආත්මාර්ථකාමීත්වය හා ලෞකික ආශාවන් බුද්ධත්වයම බව තේරුම් ගනී.

7. බුදුන්වහන්සේගේ දහම අප එකිනෙකට ප්‍රතිවිරුද්ධ වෙන්ව පෙනෙන දෘෂ්ටි දෙකකින් අද්වේතය කරා ගෙන එයි. හොඳ හෝ නිවැරදි දෙයක් සෙවීම ද නරක සහ දුෂ්ට යන දේවලින් පැන යෑම ද යන කරුණ මිනිසා කරනු ලබන වැරද්දකි.

ඉදින්, මිනිස්සු සියල්ල හිස්ය, එමෙන්ම වෙනස්වන සුළු යැයි අවධාරණය කරත් නම් එය සියල්ල සත්‍යය එමෙන්ම වෙනස් නොවේ යැයි කරනු ලබන අවධාරණය මෙන්ම මහා වැරද්දකි. ඉදින්, පුද්ගලයෙකු තම ආත්මීය පෞරුෂයට බැඳේ නම් එය ඔහු අසතුටෙන් සහ දුකින් මිදවීමට නොහැකි නිසා එය වැරද්දකි. ඔහු ආත්මයක් නැතැයි විශ්වාස කරන්නේ නම් එය ද වැරද්දකි. සත්‍ය මාර්ගය අනුගමනය කිරීමෙන් ඔහුට ප්‍රයෝජනයක් නොවනු ඇත. මිනිස්සු සියල්ල දුක්සහගත යැයි අවධාරණය කරත් නම් එය ද වැරදි මතයකි. ඔවුහු සියල්ල සුඛසහගත යැයි අවධාරණය කරත් නම් එය ද වැරද්දකි. බුදුන්වහන්සේ මෙම අගතිගාමී සංකල්ප ඉක්මවා ද්වේතය අද්වේතය සමග සංයෝග වන මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව දේශනා කරති.

තුන්වෙනි පරිච්ඡේදය

බුදුන්වහන්සේගේ ස්වභාවය

I

සුපිරිසිදු මනස

1. මිනිසුන් අතර මානසික තත්ත්වය විවිධාකාරය. කෙනෙක් ඥානවන්තය. කෙනෙක් මෝඩය. කෙනෙක් යහපත් කල්කියා ඇත්තෝ වෙති. කෙනෙක් නොරිස්සුම් ගති ඇත්තෝ වෙති. කෙනෙක් පහසුවෙන් යොමුකළ හැක්කෝ වෙති. කෙනෙක් අපහසුවෙන් යොමුකළ හැක්කෝ වෙති. සමහරු පිරිසිදු සිත් ඇත්තෝ ද සමහරු අපිරිසිදු සිත් ඇත්තෝ ද වෙති. නමුත් මේ සියලු වෙනස්කම් නිර්වාණය අවබෝධ කර ගැනීම පිළිබඳ කටයුත්තේදී වැදගත් නොවේ. ලෝකය නෙළුම් විලක් මෙන් නා නා ජලජ පැළෑටීන්ගෙන් ගහණ වේ. එමෙන්ම නා නා වර්ණයන්ගෙන් යුතු මල් ද එහි ඇත. සමහර ඒවා සුදු පැහැතිය. සමහර ඒවා රෝස පැහැතිය. සමහර ඒවා නිල් පැහැතිය. සමහර ඒවා කහ පැහැ ගනී. සමහර ඒවා චතුර යටම වැවේ. සමහර පැළෑටිවල කොළ චතුර මතුපිට පැතිරී වැවේ. සමහර කොළ චතුරේ උඩට නෙරා පැමිණේ. මානව සමූහයා මීට වඩා වෙනස්කම් ඇත්තේ වේ. එහි ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය නිසා ඇතිවන වෙනස නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට බාධාවක් නොවේ.

අලියකු මෙල්ල කරන තැනැත්තකු වීමට තිබිය යුතු සුදුසුකම් පහකි. යහපත් සෞඛ්‍යය, විශ්වාසය, උදෙසාගී බව, අරමුණ කෙරෙහි ඇති අවංක බව සහ නුවණ වේ. නිවන් අත්පත් කර ගැනීම උදෙසා ආර්ය මාර්ගය අනුගමනය කරන කෙනෙකු මේ පංචාංග ධර්මයන් අනුගමනය කළ යුතු වේ. කෙනෙකු තුළ මේ ගුණාංගයන් ඇත්තේ ද ඔහුට ස්ත්‍රී පුරුෂභාවය නොසලකා නිර්වාණය අවබෝධ කර ගැනීමට හැකි වන්නේය. බුදුන්වහන්සේගේ දහම ඉගෙන ගැනීමට එතරම්ම කාලයක් අවශ්‍ය නැත්තේ සියළු මිනිසුන්ට සත්‍යාවබෝධය හා බැඳුණු ස්වභාවයක් ඇති නිසයි.

2. නිර්වාණය අවබෝධ කිරීම පිණිස පෙරුම් පිරීමේදී මිනිස්සු සිය නෙතින් බුදුන්වහන්සේ දකිති. එමෙන්ම ඔවුන්ගේ මනසින් බුදුන්වහන්සේ විශ්වාස කරති. බුදුන්වහන්සේ දකින ඇස් එමෙන්ම උන්වහන්සේ විශ්වාස කළ සිත් එදා සිට උපත සහ මරණය නමැති ලෝකය තුළ එම නෙත්ම එම සිත්ම වන්නේය.

මංකොල්ල කාරයන් විසින් රජකු පෙළන්නේ නම් ඔවුන්ට පහර දීමට පළමුව ඔවුන්ගේ තිප්පොල සොයාගත යුතුය. එලෙස කෙනෙකු ලෞකික ආශාවන්ගෙන් කරදරයට පත්වන විට ඔහු පළමුව ඒවායේ මූලය නිශ්චිතව සොයාගත යුතුය.

මිනිසෙක් ගෙදරක් තුළ සිට ඇස් විවර කරයි නම් හෙතෙම ප්‍රථමයෙන්ම කාමරයේ ඇති අභ්‍යන්තර දෑ දකියි. ඉන්පසුවම ජනේලයෙන් පිට ලෝකය දකියි. මේ අයුරින් පිටස්තර ලෝකයට පෙර ඇතුළු ලෝකය සිය නෙතින් දැක බලා ගැනීම අප කළ යුතුය.

සිතක් ශරීරය ඇතුළත තිබේ නම් පළමුව එය ශරීරයේ ඇතුළත තියෙන දෑ දැනගත යුතුය. එහෙත් සාමාන්‍යයෙන් මිනිස්සු බාහිර දේ ගැන ඇල්මක් දක්වති. සිය ශරීරය තුළ ඇති දේ ගැන දැනගැනීම හෝ සැලකිලිමත් වීම අල්ප බව පෙනේ.

සිත ඉදින් ශරීරයෙන් පිටත පිහිටා තිබේ නම් එයට ශරීරයට අවශ්‍ය දේ ගැන සම්බන්ධතාවක් තිබිය යුතු නොවේ. එහෙත් ඇත්ත වශයෙන්ම සිත දන්නා දේ ඇඟ දැනගනී. එමෙන්ම ඇඟට දැනෙන දේ සිත දැනගනී. එහෙයින් මිනිස් සිත ශරීරයෙන් පිටස්තර යැයි කිව නොහැක. එසේ නම් සිත පවතින්නේ කොතැන ද?

3. නොදන්නා අතීතයේ සිට තම තමන්ගේ ක්‍රියාවන් නිසා සහ මූලික වැරදි සංකල්පනා දෙකක් මගින් මූලාවීම නිසා මිනිස්සු අවිද්‍යාව තුළ සැරිසරති.

පළමුව ඔවුහු උපත හා මරණය සහිත මෙම ජීවිතයේ මූල හා සම්බන්ධ විචක්‍ෂණ මනස ඔවුන්ගේ සත්‍ය ස්වභාවය වශයෙන් විශ්වාස කළහ. දෙවනුව මෙම විචක්‍ෂණ මනස පිටුපස සැඟවුණු බුද්ධත්වය නම් ශුද්ධ මනසක් ඔවුන් තුළ ඇති බව ඔවුහු නොදැන සිටියහ. එය ඔවුන්ගේ සත්‍ය ස්වභාවයයි.

කෙනෙකු සිය මිට මොලවා අත උස්සා සිටින විට ඇස් එය දකී. මනස එය වෙන්කර හඳුනා ගනී. නමුත් වෙන්කර හඳුනා ගන්නා මනස සත්‍ය මනස නොවන්නේය.

වෙන්කර හඳුනා ගන්නා මනස හුදෙක් තමා හා සම්බන්ධ ලෝභය හා වෙනත් මනෝභාවයන් මගින් නිර්මාණය කරන ලද කල්පිත වෙනස්කම් හඳුනා ගන්නා මනසයි. මෙම විචක්‍ෂණ මනස හේතුප්‍රත්‍යයන්ට යටත්ය. එය ස්වීය වූ හරයකින් හිස්ය. එමෙන්ම එය නිරන්තරයෙන් වෙනස් වේ. නමුත් මිනිසුන් මෙම සිත ඔවුන්ගේ සත්‍ය සිත වශයෙන් විශ්වාස කරන නිසා දුක් ඇති කරන්නා වූ හේතු ප්‍රත්‍යයන්ට අවිද්‍යාව ඇතුළු වේ. මිනිසකු සිය අත විවෘත කරයි. මනස එය තේරුම් ගනියි. නමුත් එය වලනය කරන්නේ කුමක් ද? ඒ මනස ද? නැතහොත් අත ද? නැතහොත් ඒ දෙකම නොවෙයි ද? අත සෙලවේ නම් සිත ද ඒ අනුව සෙලවේ. අනිත් අතට ද එයමය. එහෙත් සෙලවෙන සිත සිතේ මතුපිට පෙනුමක් පමණි. එය සත්‍ය හා මූලික සිත නොවේ.

4. මූලික වශයෙන් සියළු දෙනාටම ඉතා පිරිසිදු පැහැදිලි සිතක් ඇත. නමුත් එය සාමාන්‍යයෙන් ඒ ඒ අවස්ථාවන්හි පැන නගින කෙලෙස් දූවිලිවලින් වැසී පවතී. මේ දූෂිත මනස පුද්ගල ස්වභාවයේ හරය නොවේ. කිසියම් දෙයක් එයට එකතු කොට ඇත. එනම් ගෙයකට බලෙන් පැමිණි අයෙකු හෝ ආගන්තුකයෙකු හෝ මෙනි. නමුත් එහි ගෙහිමියා නොවේ.

සඳු නිතරම වලාකුළු අතරේ වැසී තිබේ. එහෙත් එය වලාකුළුවලින් නොසෙල්වේ. එමෙන්ම එහි සුපිරිසිදු භාවය නොවෙනස්ව පවතී. එබැවින් මිනිසුන් මෙම දූෂිත මනස ඔවුන්ගේ සත්‍ය මනස යැයි මුළා විය යුතු නැත.

ඔවුන් පාරිශුද්ධ වූ නොසෙල්වෙන මූලික බෝධි චිත්තය තමන් තුළ උත්සාහයෙන් උපදවා ගැනීමට මෙම කරුණ නිතර සිහිපත් කළ යුතුය. වෙනස්වන, දූෂිත මනසින් බැඳී එමෙන්ම ඔවුන්ගේම අසම්මත අදහස්වලින් මුළා වී ඔවුහු අවිද්‍යා ලෝකයේ එහෙ මෙහෙ සැරිසරති.

ලෝභය සහ ලෝභය වෙනස්වන අවස්ථාවන්ට ඒ මගින් දක්වනු ලබන ප්‍රතික්‍රියා නිසා මිනිස් මනසේ කැලඹිලි සහ කෙලෙස් උපදී.

ඒ ඒ දේ සිදුවන විට නොකැලඹෙන මනස, ඕනෑම අවස්ථාවක් යටතේ පිරිසුච සහ නිසලව තිබෙන මනස සත්‍ය මනස වේ. එය ස්වාමියා විය යුතුය.

අමුත්තන් දක්නට නැති බැවින්ම තානායමක් අතුරුදන් වේ යැයි අපට කිව නොහැක. එමෙන්ම ජීවිතයේ වෙනස්වන අවස්ථාවන් මගින් ඇති කරන ලද දූෂිත මනස නැති වූ විට සත්‍ය වූ ආත්මය නැති වේ යැයි අපට කිව නොහැක. වෙනස්වන අවස්ථාවන් සමග වෙනස්වන දෙය මනසේ සත්‍ය ස්වභාවය නොවේ.

5. හිරු බබලන විට ආලෝකමත් වන හිරු බැස යන විට අඳුරුවන දේශන ශාලාවක් ගැන සිතමු.

හිරුත් සමග පිටව යන ආලෝකය ගැනත් රාත්‍රියත් සමග එන අඳුර ගැනත් අපට සිතිය හැක. ආලෝක හා අඳුර හඳුනා ගන්නා මනස ගැන අපට එසේ සිතිය නොහැක. ආලෝකය හා අඳුරට ග්‍රහණය වන මනස කිසිවකුට ආපසු දිය නොහැක. එය පෙර ස්වභාවයට පමණක් හැරවිය හැක. එනම් වඩාත් සත්‍ය වූ එහි මූලික ස්වරූපයයි.

හිරු නැගීම සහ බැසීම සමග එන ආලෝකයේ සහ අඳුරේ වෙනස්කම් ක්ෂණිකව දැනගන්නේ තාවකාලික මනසක් පමණි.

ජීවිතයේ වෙනස්වන අවස්ථාවන් සමග මොහොතින් මොහොත නා නා වේදනාවන් ලබන්නේ තාවකාලික මනසක් පමණි. එය නියම සත්‍ය මනස නොවේ. අලෝකය සහ අඳුර හඳුනා ගන්නා මූලික හා සත්‍ය මනස මිනිසාගේ සත්‍ය ස්වභාවයයි.

මිනිස් මනස මගින් එක්රැස් කරන ලද කෙලෙස්වල හේතුවෙන් වෙනස්වන බාහිර සාධක හා වටපිටාවන් මගින් උපදවන හොඳ නරක, ආදරය හා වෛරය යන තාවකාලික හැඟීම් හුදෙක් ක්ෂණික ප්‍රතික්‍රියාවන් පමණි.

මනස විනෝදමත් කරන ආශාවන් සහ ලෝකික ආවේගයන් පිටුපස පැහැදිලි එමෙන්ම දූෂිත නොවූ මූලික වූ මනසේ සත්‍යසාරය පවතියි.

වෘත්තාකාර භාජනයක දැමූ විට දිය වෘත්තාකාරව දැක්වේ. හතරැස් භාජනයක දැමූ විට හතරැස් හැඩය ගනී. එහෙත් වතුරෙහි ස්වභාවික හැඩයක් නොමැත. මිනිසා මෙය නිතරම අමතක කරයි.

මිනිස්සු මෙය හොඳ හැටියටත් එය නරක හැටියටත් දකිති. ඔවුහු මෙයට කැමති වෙති. එයට අකමැති වෙති. ඔවුහු පැවැත්ම නොපැවැත්මෙන් වෙනස්ව සලකති. ඉන්පසු මෙම පැටලිලිවලට හසු වී ඒවාට බැඳී දුක් විඳිති.

ඉදින් මිනිස්සු මෙම කල්පිත එමෙන්ම බොරු වෙනස්කම්වලට ඇති බැඳීම් අතහරිත් නම්, එමෙන්ම ඔවුන්ගේ මූලික මනසේ පිරිසිදු බව ප්‍රකාශිත කරගනිත් නම් එවිට ඔවුන්ගේ මනස හා ශරීරය යන දෙකම කෙලෙස්වලින් සහ දුක්වලින් නිදහස් වනු ඇත. ඒ නිදහසත් සමග එන ශාන්ත බව ඔවුන් අවබෝධ කරගනු ඇත.

II

බුදුන්වහන්සේගේ ස්වභාවය

1. පිරිසිදු හා සත්‍ය සිතේ ස්වභාවය අපි මූලික දෙයක් ලෙසට කථා කළෙමු. බුදුන්වහන්සේගේ ස්වභාවය බුද්ධත්වයේ බීජය වන්නේය.

කෙනෙකුට වියළි දිය පරඬැල් (වොගීස) සහ හිරුරැස් අතර කාචයක් ඇල්ලීමෙන් ගිනි මෙලෙවිය හැක. නමුත් ගිනිදර එන්නේ කොහෙන් ද? කාචය සුර්යයාගේ සිට විශාල දුර ප්‍රමාණයකින් ඇත නමුදු ගිනිදර කාචය හේතුකොට ගෙන වියළි දිය පරඬැල්වලට ඇවිලෙන්නේ මොහොතකිනි. එහෙත් දිය පරඬැල්වලට ගිනි ඇවිලෙන ස්වභාවය නැත්නම් එහි ගිනිදර හටගන්නේ ද නැත.

මේ අයුරින් බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රඥාලෝකය මිනිස් මනස මත ඒකරාශී කරන්නේ නම් බුද්ධත්වය නම් වූ එහි සත්‍ය ස්වරූපය දැල්වෙන්නේය. එහි ආලෝකය එහි දීප්තිමත් බවින් මිනිස් සිත ආලෝකමත් කරන්නේය. බුදුන්වහන්සේ පිළිබඳ ශ්‍රද්ධාව උපදවන්නේය. උන්වහන්සේ ප්‍රඥාව නමැති කාචයන් සියලු මිනිස් සිත් මතුයෙහි අල්ලා සිටිති. මේ අයුරින් ඔවුන්ගේ ශ්‍රද්ධාව ඉක්මන් වනු ඇත.

2. මිනිස්සු නිතරම බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රබුද්ධ ප්‍රඥාව හා එකඟ වන ඔවුන්ගේ සත්‍ය මනස නොසලකා හරිති. එහෙයින් ලෝකික ආශාවන්හි පැටලී සිටිති. හොඳ නරක පිළිබඳ වෙනසට බැඳී සිටිති. ඉන්පසු ඔවුන්ගේ බැඳීම් සහ දුක පිළිබඳ වැලපෙති. ඔවුන් පිළිබඳ සියල්ල බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රඥාලෝකය වන අතරම ඔවුන්ගේ බුද්ධ ස්වභාවය වසාගෙන මූලික එමෙන්ම පිරිසිදු සිතක් ඇතිව මිනිසුන් තවමත් මායාවන්ට ඇලෙන්නේත් දුක් සහිත මායා ලෝකයක සැරිසැරීම ඉරණම කරගන්නේත් ඇයි? එක් කලෙක මිනිසෙකු

කණ්ණාඩියක විරුද්ධ පැත්ත දෙස බලා සිය ඔළුව හා මුහුණ නොපෙනෙන බැවින් උමතු විය. නොසැලකිල්ලෙන් කණ්ණාඩියේ පිටුපස බලමින් සිය ඔළුව හා මුහුණ නොපෙනෙන කළ ඒ හේතුකොට ගෙන උමතු වීම කොතරම් අනවශ්‍ය දෙයක් ද?

පුද්ගලයකු බුදුබව අත්පත් කරගැනීමට බලාපොරොත්තු වන තැන එයට නොපැමිණ දුක් විඳිමින් යෑම මේ ආකාරයෙන්ම මෝඩ සහ අනවශ්‍ය දෙයකි. බුද්ධත්වයේ අසාර්ථක බවක් නැත. අසාර්ථක බව රැඳී ඇත්තේ කාලාන්තරයක් තුළ ඔවුන්ගේ වෙනස්කම් දකින මනස තුළ බුද්ධත්වය සොයමින් එය සත්‍ය මනස නොව ලෝභයේ හා මායාවේ එකතු වීමෙන් ඔවුන්ගේ සත්‍ය මනස වැසීමෙන් සහ සැඟවීමෙන් සකස් කරන ලද කල්පිත මනසක් බව තේරුම් නොගත් මිනිසුන් තුළය.

මිථ්‍යා විශ්වාසයන්ගේ එක්රැස් කර ගැනීම ඉවත් කළ විට බුද්ධත්වය පහළ වන්නේය. එහෙත් පුදුම කරවන දෙයක් නම් මිනිසුන් නිර්වාණය අත්පත් කරගන්නා විට මිථ්‍යා විශ්වාස නැතිව බුද්ධත්වයක් නොමැති බව ඔවුන් තේරුම් ගැනීමයි.

3. බුද්ධ ස්වභාවය යනු අවසන් වන දෙයක් නොවේ. නපුරු මිනිස්සු යක්ෂයන් හෝ සතුන් ලෙස උපත ලැබුවත්, අපාගත වූවත් ඔවුහු කිසි විටකත් බුද්ධ ස්වභාවය නැති කර නොගනිති.

කෙසේ වෙතත් කෙලෙස් මලින් යට වී ගිය ද, ලෞකික ආශාවන් තුළ සැඟවී ගිය ද, එමෙන්ම අමතක වී ගිය ද බුද්ධත්වය හා බැඳුණු මනුෂ්‍ය සහසම්බන්ධය කිසිදා පූර්ණ වශයෙන් විනාශ නොවේ.

4. බීමතින් නින්දට වැටුණු මිනිසෙකු පිළිබඳව එන පැරණි කථාවක් ඇත. ඔහුගේ යහළුවා හැකිතාක් කල් ඔහු ළඟ රැඳී සිට ඔහුට යාමට සිදු වූ නිසා සිය මිත්‍රයාට කිසියම් අවස්ථාවක අවශ්‍යතාවක් වනු ඇතැයි සිතා බීමත් මිතුරාගේ ඇඳුමේ එක් මැණිකක් සැඟවීය. බීමත් මිනිසා අවදි වීමෙන් පසු ඔහුගේ මිතුරා තමාගේ වස්තුවල මැණිකක් සැඟවූ බැව් නොදන්නේ දිළිඳු බවින් හා බඩගින්නෙන් ඇවිද්දේය. බොහෝ කලකට පසු මිනිස්සු දෙදෙනා නැවත හමු වූහ. මිතුරා දුප්පත් මිනිසාට මැණික පිළිබඳ කියා එය සොයන්නට කිව්වේය.

මේ කථාවේ එන බීමත් මිනිසා මෙන් සාමාන්‍ය මිනිස්සු ඔවුන්ගේ අභ්‍යන්තරයෙහි සැඟවී ඇති පිරිසිදු නිර්මල අමිල වස්තුව වූ බුද්ධ ස්වභාවය පිළිබඳ නොදැන මෙම උපත සහ මරණය සහිත දුකෙහි සැරිසරති.

මෙම උතුම් ස්වභාවය තමන් සතුව ඇත යන කරුණ මිනිසුන් කොතෙක් දැන නොසිටියත් එමෙන්ම කොතරම් පහත් තත්ත්වයක සිටියත් කොතරම් මෝඩ වුවත් බුදුන්වහන්සේ කිසිදා ඔවුන් පිළිබඳ

විශ්වාස අත් නොහරිති. භේතුව බුද්ධත්වයේ සියළු ගුණ යම්කම්වත් ඔවුන් තුළ ඇති බව බුදුන්වහන්සේ දන්නා නිසයි.

මෝහයෙන් රවටන ලද ඔවුන්ගේ බුද්ධ ස්වභාවය දැකීම නොහැකි අය තුළ බුදුන්වහන්සේ ශ්‍රද්ධාව උපදවති. ඔවුන් මායාවන්ගෙන් ඉවත් කොට බුද්ධ ස්වභාවය හා ඔවුන් අතරන මූලික වශයෙන් වෙනසක් නැති බව ඔවුන්ට උගන්වති.

5. බුදුන්වහන්සේ බුද්ධත්වය අත්පත් කරගත් තැනැත්තා වන අතර බුදුබව අත්පත් කර ගැනීමේ හැකියාව මිනිසුන්ට ඇත. ඔවුන් අතරන ඇති වෙනස එයයි.

එහෙත් කෙනෙකු තමා නිවන් අත්පත් කර ගන්නා යැයි සිතන්නේ නම් භේ තමාම මූලා කරන්නේය. භේතුව ඔහු ඒ දෙසට ගමන් ගන්නේ නමුදු තවම බුද්ධත්වය අවබෝධ කරගත්තේ නැති නිසයි.

උත්සාහයක් සහ අවංක කැපවීමක් නැතිව බුද්ධ ස්වභාවය පහළ නොවේ. බුද්ධත්වය ලබාගන්නා තුරුම එම කටයුත්ත අවසන් නොවේ.

6. එක් කලෙක රජකෙනෙක් අන්ධ අය එක්රැස් කොට අලියා කොයිවාගේ සතෙකුදැයි විචාළේය. පළමු මිනිසා උගේ දලය අල්ලා අලියා ලොකු කැරටි අලයක් වාගේ යැයි කීවේය. තවත් අන්ධයෙක් උගේ කනක් අල්ලා ලොකු කුල්ලක් වැනි යැයි කීවේය. තවත් කෙනෙක් උගේ හොඬවැල අල්ලා උග මෝල් ගසක් වැනි යැයි කීවේය. තවත් කෙනෙක් උගේ කකුල අල්ලා අලියා වංගෙඩියක් වාගේ යැයි කීවේය. තවත් කෙනෙක් උගේ වලිගය අල්ලා ලඟුවක් වාගේ යැයි කීවේය. කිසිම කෙනෙකුටවත් අලියාගේ හැඩහුරුකම කෙසේදැයි රජුට කිව නොහැකි විය.

මේ අයුරින් කෙනෙකු මිනිසාගේ ස්වභාවය අසම්පූර්ණව විස්තර කරනු ඇත. නමුත් මිනිසාගේ ස්වභාවය බුද්ධ ස්වභාවය බව විස්තර කිරීමට නොහැකි වනු ඇත.

ලෞකික ආශාවන්ගෙන් බාධා කළ නොහැකි මරණයෙන් විනාශ කළ නොහැකි සදාකාලික මිනිස් ස්වභාවය, ඔහුගේ බුද්ධ ස්වභාවය අවබෝධ කර ගැනීමට ඇත්තේ එකම මාර්ගයකි. එනම් බුදුන්වහන්සේ මගින් සහ බුදුන්වහන්සේගේ උතුම් දහම තුළිනි.

III

ආත්මතාව

1. අපි බුදුන්වහන්සේගේ ස්වභාවය ගැන කථා කරමින් සිටිමු. එය යම් ප්‍රමාණයකට අන්‍ය ආගම්වලින් කියැවෙන “ආත්මය” හා සමානයයි විස්තර කළ හැකිය. එහෙත් මෙය එයට ඉඳුරාම වෙනස්ය.

ආත්ම සංකල්පය ඒ ඒ දේ පිළිබඳ වෙනසක් දකින මනසක් මගින් පළමුව ග්‍රහණය කොටගෙන ඉන් අනතුරුව එයට ඇලුණු එම මනස මගින් කල්පිත වුවකි. එය හළ යුක්තකි. ඊට ප්‍රතිවිරුද්ධව විස්තර කළ නොහැකි බුද්ධ ස්වභාවය ප්‍රථමයෙන් සොයාගත යුක්තකි. එක අතකින් එය ආත්මයට සමානය. නමුත් එය මම ය මගේ ය යන අර්ථයෙන් ආත්මයක් නොවේ.

ආත්මයක පැවැත්මක් පිළිබඳ විශ්වාසය ඇති කර ගැනීම වැරදි විශ්වාසයකි. එයින් නොපවතින දෙයක පැවැත්මක් උපකල්පනය කරන බැවිනි. බුද්ධ ස්වභාවය නැතැයි කීම වැරදිය. හේතුව පවතින දෙයක නොපවතින බවක් උපකල්පනය කරන බැවිනි. මෙය උපමා කථාවකින් විස්තර කළ හැක.

එක්කරා මවක් තම රෝගී දරුවා වෛද්‍යාචාර්යවරයකු වෙත ගෙන ගියේය. වෛද්‍යවරයා දරුවාට බෙහෙත් දී එම බෙහෙත ශරීර ගතවන තුරු මව්කිරි නොදෙන ලෙසට නියම කළේය. මව තම පියයුරුවල තිත්ත දෙයක් ආලේප කරන ලද්දේ දරුවා සිය කැමැත්තෙන්ම මව්කිරි බීමෙන් වැළැක්වීමටය. බෙහෙත දිරවීමට ප්‍රමාණවත් කාලයක් ගතවූ පසු මව සිය පියයුරු පිරිසුදු කොට දරුවාට කිරි බීමට ඉඩ හැරියාය. මව මේ ක්‍රමය අනුගමනය කළේ සිය දරුවා බේරා ගැනීමට හුදු කරුණාවෙන්මය. හේතුව, ඇය දරුවාට ආදරය කරන බැවිනි.

මේ කථාවේ එන මව මෙන් බුදුන්වහන්සේ ද වැරදි අවබෝධය දුරලීම පිණිස එමෙන්ම ආත්මයට ඇති බැඳීම් දුරලීමට ද ආත්මයක පැවැත්මක් නැතැයි කියති. වැරදි අවබෝධය හා බැඳීම් ඉවත් වූ විට උන්වහන්සේ බුද්ධ ස්වභාවය නම් වූ සත්‍ය මනසේ යථාර්ථය පැහැදිලි කරන සේක.

ආත්මයක එල්ල ගැනීම මිනිසුන් අවිද්‍යාව කරා යොමු කරයි. නමුත් ඔවුන්ගේ බුද්ධ ස්වභාවය ගැන විශ්වාසය ඔවුන් බුද්ධත්වය කරා යොමු කරයි.

මෙය වෘත්තාන්තයක එන පෙට්ටියක් උරුම කරගත් ස්ත්‍රියකගේ කථාව මෙනි. පෙට්ටියේ රත්තරන් තිබෙන බව

නොදැන වෙනත් කෙනෙකු විසින් එය ඇර ඇයට රක්රත් පෙන්වන තුරු ඇය දුප්පත්කමින් ජීවත් වූවා මෙනි. බුදුන්වහන්සේ මිනිසුන්ගේ සිත් විවෘත කොට ඔවුන්ගේ බුද්ධ ස්වභාවයේ ඇති නිර්මල බව ඔවුන්ට පෙන්වති.

2. සැමදෙනාම මේ බුද්ධ ස්වභාවය දරන්නේ නම් මිනිසුන් එකිනෙකා රවටමින් සහ මරමින් මෙතරම් දුක්විඳින්නේ ඇයි? තවද ධනය තරාතිරම් හා දුප්පත් පොහොසත් බවක් ඇතිවන්නේ ඇයි?

වටිනා මැණිකක් සහිත හිස් වැසුමක් සිය නළලේ පැළඳී යෝධයෙකුගේ කථාවක් ඇත. එක් විටෙක ඔහු මල්ලව පොරයක යෙදී සිටින විට එම මැණික තම නළලේදීම පොඩි වී මස් තුළට වන. හේ එම මැණික නැති වුණා යැයි සිතා වෛද්‍යවරයකු සොයා ගියේ තුවාලයට පැලැස්තරයක් දමා ගැනීම පිණිසයි. එම මැණික මස් තුළට වී ලේවලින් දූවිල්ලෙන් වැසී ඇති බැව් වෛද්‍යවරයා සොයා ගත්තේය. ඔහු එම මැණික ගෙන යෝධයාට පෙන්වූයේය.

බුද්ධ ස්වභාවය මේ කථාවේ එන වටිනා මැණික්ගල මෙනි. මිනිසාගේ වෙනත් ආශාවන් හා තෘෂ්ණාවන් වැනි දෝෂ සහිත අදහස්වලින් එය වැසී ඇත්තේ ඒ මැණික ලෙසය. මිනිස්සු එය නැති වූයේ යැයි සිතති. නමුත් යහපත් ගුරුවරයෙක් ඔවුන්ට එය නැවත සොයා දෙයි.

බුද්ධ ස්වභාවය ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහයන්ගෙන් ඉතා තදින් වැසී තිබුණද, ඔවුන්ගේ කර්ම විපාකයන්ගෙන් වැසී තිබුණ ද එය සියල්ලත් තුළම ඇත. බුද්ධ ස්වභාවය නැති නොවේ. එමෙන්ම විනාශ ද නොවේ. සියළු කෙළෙස් මළ ඉවත් කළ විට එය කොයි විටක හෝ නැවත පහළ වේ.

සිය මස්වල හා ලේවල සැඟවී තිබුණු මැණික කැඩපතකින් පෙන්වූ කථාවේ එන යෝධයාට මෙන් බුද්ධ ආලෝකයෙන් සිය ලෝකික ආශාවන්ගෙන් සහ රාගයන්ගෙන් යට වී ඇති මිනිසුන්ගේ බුද්ධ ස්වභාවය ඔවුන්ට පෙන්වයි.

3. මිනිසුන්ගේ අවස්ථා හා පරිසරයන් කොතෙක් දුරට විවිධ වුවත් බුද්ධ ස්වභාවය සැමවිට පිරිසිදු හා ශාන්ත වන්නේය. රතු සුදු හෝ කළු හමේ පාට නොසලකා එළඳෙනගේ කිරි දෙවූ විටම සුදුපාට වන්නාක් මෙන් ඔවුන්ගේ ක්‍රියා අනුව මිනිසුන්ගේ ජීවිත විවිධ වුවත් ඔවුන්ගේ ක්‍රියා හා සිතුවිලි විවිධ ඵලවිපාක ලබා දුන්නත් බුද්ධ ස්වභාවය සැමවිටම පිරිසිදුය.

හිමාලයේ උස් තණකොල යට සැඟවුණ අද්භූත ඖෂධීය පැළෑටියක් පිළිබඳ ඉන්දියාවේ කථාන්තරයක් ඇත. බොහෝ කාලයක් මිනිස්සු එය සෙවූහ. එහෙත් නිශ්ඵල විය. නමුත් අවසානයේදී එක්තරා ඥානවන්ත මිනිසෙක් එහි රසයෙන් එය

සොයා ගත්තේය. ඥානවන්ත මිනිසා ජීවත් වී සිටින තුරුම භාජනයකට එම ඔහුට පැල එකතු කළේය. නමුත් ඔහුගේ මරණයෙන් පසු කඳුකරයේ ඇත තිබූ දිය පහරක එම අමාත්‍ය සඟවා තැබුවේය. එම භාජනයේ වතුර ලුණු රසට හැරුණි. එමෙන්ම එය අහිතකර මෙන්ම වෙනත් රසයක් බවට ද හැරුණි.

එලෙස බුද්ධ ස්වභාවය ලෞකික ආශාවන්ගේ රුදුරු වර්ධනය තුළ සැඟවී යයි. එය ඉතා කලාතුරකින් සොයාගත හැකිය. බුදුන්වහන්සේ එය සොයාගෙන මිනිසුන්ට හෙළි කළ සේක. ඔවුන්ගේ විවිධ ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් එය ලබන විට ඒ ඒ පුද්ගලයා එය විවිධව රස විඳියි.

4. දියමන්තිය මැණික් ගල් අතර ඉතාම ඝන වර්ගයයි. එය කැඩිය නොහැක. වැලි හෝ ගල්, කුඩු බවට පත් කළ හැකි නමුත් දියමන්ති අනතුරකින් තොරව පවතී. බුද්ධ ස්වභාවය එලෙස දියමන්තිය මෙන් බිඳිය නොහැක.

මිනිස් ස්වභාවය එනම් එහි සිත හා ශරීරය දෙකම ගෙවී යන්නේය. නමුත් බුද්ධත්වයේ ස්වභාවය විනාශ කළ නොහැක.

මනුෂ්‍ය ස්වභාවයේ ඇති ඉතාම උතුම් ලක්ෂණය වන්නේ බුද්ධ ස්වභාවයයි. පිරිමි හා ගැහැණු වැනි මිනිස් බවේ අන්‍යත්ත වූ

වෙනස්කම් තිබුණ ද බුද්ධ ස්වභාවය පිළිබඳ වෙනසක් නැති බව බුදුන්වහන්සේ උගන්වති.

පිරිසිදු රත්රන් ලෝහ පස් උණු කිරීමෙන් අපිරිසිදු දේ ඉවත් කර හදාගන්නකි. මිනිස්සු ඔවුන්ගේ මනසෙහි ඇති ලෝහ පස් උණු කර ලෞකික ආශාවන් සහ ආත්මාර්ථකාමීත්වය නමැති අපිරිසිදු දෑ ඉවත් කිරීමෙන් ඔවුහු සියලුදෙනාම එකම නිර්මල බුද්ධ ස්වභාවය සොයා ගනිති.

හතරවන පරිච්ඡේදය

ක්ලේශයෝ

I

මානුෂික ක්ලේශයෝ

1. බුද්ධ ස්වභාවයේ නිර්මල බව කිලිටි කරන එමෙන්ම එය වසාලන ලෞකික ආශාවන් දෙකක් ඇත.

පළමුවැන්න තීන්දුවක් ගැනීමේදී මිනිසුන් ව්‍යාකූලත්වයට පත් කරන විශ්ලේෂණයට සහ සාකච්ඡාවට ඇති ආශාවයි. දෙවැන්න නම් මිනිස් වටිනාකම් ව්‍යාකූලත්වයට පත්කරන උද්වේගී අත්දැකීම්වලට ඇති ආශාවයි.

තර්කනමය මූලාවිම් සහ ප්‍රතිපත්තිමය මූලාවිම් යන දෙක සියලු මිනිස් කෙලෙස්වල වර්ගීකරණයක් වශයෙන් සිතිය හැක. නමුත් ඇත්ත වශයෙන්ම ඒවායේ පදනම වශයෙන් මූලික ලෞකික දුෂ්කරතා දෙකක් ඇත. පළමුවැන්න අවිද්‍යාවයි. දෙවැන්න තණ්හාවයි.

තර්කනමය මූලාවිම් අවිද්‍යාව පදනම් කොට ඇත. ප්‍රතිපත්තිමය මූලාවිම් තණ්හාව පදනම් කොට ඇත. මේ නිසා

කට්ටල දෙක ඇත්තෙන්ම එකම කට්ටලයකි. සියලු දුකෙහි මූල මේ දෙකයි.

මිනිසුන් මෝඩ නම් නිවැරදිව සහ ආරක්ෂිතව කරුණු සලකා බැලීමට ඔවුන්ට නොහැකිය. පැවැත්මට ඇති ආශාවට බැඳී සිටින නිසා සියල්ල බදා ගැනීම එල්ලීම සහ බැඳීම් යන මේවා නොවැළැක්විය හැකි අයුරින් පසුපසින් පැමිණෙයි. දකින සහ ඇසෙන ප්‍රිය දේ පිළිබඳව ඇති මේ නිරන්තර ආශාව මිනිසුන් වර්ෂා පිළිබඳ මුළාවට යොමු කරයි. සමහරු කායික මරණය ද කැමති වෙති.

මේ මූලික මූලාශ්‍රයන්ගෙන් සියලු ආශාවන්, ක්‍රෝධය, මෝඩකම්, වරදවා වටහා ගැනීම්, අමනාපයන්, ඊෂ්‍යාවන්, වාටු බස්, රැවටිලි, ආඩම්බරකම්, නිග්‍රහයන්, මත්වීම්, ආත්මාර්ථකාමීත්වයන් හටගනී, උපදී.

2. තෘප්තිය පිළිබඳ වැරදි අදහස්වලින් ආශාව උපදී. කෙනෙකුගේ තත්ත්වය හා වටපිටාව පිළිබඳ වැරදි අදහස්වලින් කෝපය උපදී. නිවැරදි වර්ෂාව තීරණය කර ගැනීමට ඇති නොහැකියාව තුළින් මෝඩකම උපදී.

ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ යන මේ තුන ලෝකයේ ඇති ත්‍රිවිධ ගිනි නම් වේ. ලෝභ ගින්න ලෝභයෙන් සිය සත්‍ය මනස නැති කරගත් අය දවයි. ද්වේෂ ගින්න ද්වේෂයෙන් සිය සත්‍ය මනස නැති කරගත් අය දවයි. මෝහ ගින්න බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ඇසීමට හා අනුගමනය කිරීමට නොහැකි වීම තුළින් සිය සත්‍ය මනස නැති කරගත් අය දවයි.

ඇත්ත වශයෙන් ම මේ ලෝකය බොහෝ වූ ද, නා නා වූ ද ගින්දරින් දැවෙන්නේය. ආශාව නැමැති ගින්න, ක්‍රෝධය නැමැති ගින්න, අඥානකම නැමැති ගින්න, මමත්වය හා මූලාව නැමැති ගිනි, ජරා, ව්‍යාධි මරණ නැමැති ගිනි, කණගාටුව, විලාපය, දුක නැමැති ගිනි මේ අතර ඇත. හැම තන්හි මේ ගිනි බුර බුරා නැගෙමින් ඇත. මේ ගිනි දවන්නේ තමා පමණක් නොවේ. ඒවා අනිත් අයට ද දුක ගෙනදෙයි. එමෙන්ම කායික, වාචසික සහ මානසික වැරදි ක්‍රියාවන් සඳහා ඔවුන් යොමු කරයි. මේ ගිනි හේතුවෙන් ඇතිවන තුවාලවලින් සැරව ගලන්න පටන් ගනී. ඒවාට ළංවන අන් අයට ද ඒවා බෝවීමෙන් සහ විෂ ශරීරගත වීමෙන් ද ඔවුන් වැරදි මාර්ගයන්ට යොමු කරයි.

3. තෘප්තිමත් භාවයේ අවශ්‍යතාවයෙන් ලෝභය උපදී. අතෘප්තිමත්භාවයේ අවශ්‍යතාවයෙන් ක්‍රෝධය උපදී. අපිරිසිදු සිතුවිලිවලින් මෝඩකම උපදී. දුෂ්ට වූ ලෝභයට ඇත්තේ ස්වල්ප වූ අපිරිසිදු බවකි. නමුත් එය ඉවත් කිරීමට අපහසුය. දුෂ්ට වූ

ක්‍රෝධයට ඇත්තේ වැඩි අපිරිසිදු බවකි. නමුත් එය ඉවත් කිරීමට පහසුය. දුෂ්ට වූ මෝහයට ඇත්තේ වැඩි අපිරිසිදු බවකි. එය පහසුවෙන් මැඩලිය නොහැක.

මිනිසුන්ට සත්‍ය වූ සතුටක් ගෙනදෙන්නේ කුමකින් ද යන්න නිවැරදිව විනිශ්චය කිරීමෙන් ද ජීවිතයේ අසතුටුදායක සිද්ධීන් හමුවේ මනස දැඩිව පාලනය කිරීමෙන් ද මෙම ක්‍රියා හා කරුණාව පිළිබඳ බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා නිතර මෙනෙහි කිරීමෙන් ද කොයිවිටෙක හෝ කොතැනක හෝ නැගෙන මේ ගිනි නිවා දැමිය යුතුය.

4. ලෝභ ද්වේෂ මෝහයන් උණ රෝගයක් වැනිය. කිසිවෙක් මෙම උණෙන් පෙළෙයි නම් ඔහු සුවදායී කාමරයක සැතපී සිටියත් නිදි නොලැබ හෙතෙම දුක් විඳින්නේ වෙයි.

එබඳු උණ රෝගයක් නොමැති අය කිසි විටකත් නිදා ගැනීමේ අපහසුකම නොමැතිව සාමකාමීව නිදා ගනිති. ශීත කාලයේ රාත්‍රියක වුවද, තුනී කොළ තැවරූ බිමෙහි වුවද, ග්‍රීෂ්ම කාලයේ දොරවල්වලින් ආවරණය කරන ලද කුඩා කාමරයක වුව ද ඔවුහු සැපසේ නිදා ගනිති.

එබැවින් මිනිසා දුක් විඳීමට ප්‍රමුඛ වන්නේ මෙකී තෘෂ්ණාව ක්‍රෝධය හා මෝඛකම වේ. මෙම දුක්ඛමූලයන් ඉවත් කිරීමට කෙනෙකු සිල්පද සමාදන් විය යුතුය. මනසේ එකඟ බව ප්‍රගුණ කළ යුතුය. එමෙන්ම ප්‍රඥාව තිබිය යුතුය. සිල් සමාදන් වීමෙන් ලෝභය හා සම්බන්ධ කෙලෙස් ඉවත් වේ. ද්වේෂය හා සම්බන්ධ කෙලෙස් මනසේ නිවැරදි එකඟ බවින් ඉවත් වේ. මෝහය හා සම්බන්ධ කෙලෙස් ප්‍රඥාවෙන් ඉවත් වේ.

5. මිනිස් ආශාවන් අසීමිතය. එය ලුණු මිශ්‍ර වතුර බොන්නා වූ මිනිසෙකුගේ පිපාසාව මෙනි. හෙතෙම කෙතරම් වතුර බීවත් තෘප්තියට පැමිණෙන්නේ නොවෙයි. එහෙත් පිපාසය වැඩිවනු පමණි.

එබැවින් යම් මිනිසෙකු ඔහුගේ ආශාවන් මුදුන්පත් කර ගැනීමට ප්‍රයත්න දරන්නේ යම්සේ ද හෙතෙම මානසික කනස්සල්ලට භාජනවන්නේ ස්වකීය දුක දියුණු තියුණු කර ගන්නේය.

ආශාවන්වල තෘප්තියට පැමිණීම කිසි විටකත් නැත. එය නිතරම කිසිදා සංසිද්විය නොහැකි නොසන්සුන් බව හා නොරිස්සන ගතිය ඉතිරි කර යන්නේය. එමෙන්ම ඔහුගේ ආශාවන් තෘප්තිමත් කර ගැනීම වළක්වන්නේ නම් ඔහු බොහෝ විට පිස්සෙකු බවට පත්වන්නේය.

තම ආශාවන් තෘප්තියට පත් කර ගනු වස් මිනිස්සු එකිනෙකා සමග පොර වදිති. සටන් කරති. රජෙක් තවත් රජකු සමග, දාසයෙක් දාසයෙකු සමග, දෙමව්පියෝ දරුවන් සමග, සහෝදරයා සහෝදරයෙකු සමග, සහෝදරිය සහෝදරියක සමග, මිත්‍රයා මිත්‍රයෙකු සමග පොර බදිති. එපමණක් නොව ඔවුහු සිය ආශාවන් තෘප්තිමත් කර ගැනීමට එකිනෙකා මරති.

මිනිස්සු බොහෝ විට සිය තෘෂ්ණාවන් මුදුන්පත් කරගැනීමට ගන්නා උත්සාහයේ දී සිය ජීවිත විනාශ කර ගනිති. ඔවුහු සොරකම් කරති. රවටති. කාමයේ වරදවා හැසිරෙති. ඉන්පසු එහි එල විපාක වශයෙන් නින්දාවන්ට භාජනය වේ. පසුව නිතැතින්ම දඬුවම් ලබමින් දුක් විදිති.

කාම සන්තර්පණය අවසානයේ දී අසතුට සහ දුක ගෙනෙන බව හොඳාකාරව දකිමින් ඔවුහු සිය කයින් වචනයෙන් සහ සිතෙන් පවිකම් කරති. ආශාවන් එතරම්ම බලවත්ය. ඉන්පසු ඊළඟ භවයේදීත් විවිධ දුක් විදිති.

6. මෙලොව ඇති සියලුම කෙලෙස් අතරත අතිශයින් තියුණු වන්නේ තෘෂ්ණාවයි. ලොව ඇති අතික් සියලුම කෙලෙස් ඒ පසුපස යයි. තෘෂ්ණාව අනෙක් කෙලෙස්වලට වැඩෙන්න භූමිය ලබා දෙයි. තෘෂ්ණාව ලොව ඇති සියලු හොඳ ක්‍රියා කා ගිල දමන රාක්ෂයකු වැනිය. දැඩි තෘෂ්ණාව මල්වත්තක සැඟ වී සිටින

සර්පයකු සේය. ලස්සන පමණක් සොයා එන්නවුන් උග විනාශ කර දමයි. තෘෂ්ණාව ගසක මතු පිට සිසාරා අතුපත් ඇදී යන වැලක් සේය. තෘෂ්ණාව සිය අඬු මිනිස් හැඟීම් වෙත විහිදුවා මනස වියළී යන තුරු එහි යහපත් දේ උරා බොයි. තෘෂ්ණාව දුෂ්ට රකුසකු විසින් දමන ලද ඇමකි. එය ගිලින මෝඩ මිනිසුන් අපායට ඔහු ඇදගෙන යයි.

වියළි ඇට කටුවක් රුධිරයේ ආග්‍රහණයෙන් යුතු වන්නේ බල්ලා එය දැඩි ආශාවෙන් විඩා වනතුරු සපා කන්නේය. එමෙන්ම තෘෂ්ණාවද මිනිසාට බල්ලාට මෙම කටුව මෙනි. හෙතෙම ද විඩාවට පත්වන තුරු තෘෂ්ණාවට ගිජු වන්නේය.

එක් මස් කැල්ලක් රුදුරු මාගයන් දෙදෙනෙකුට විසිකරන ලදුවහොත් උන් දෙදෙනා එය ලබා ගැනීමට එකිනෙකා නිය පහරින් සටන් කරති. අඥාන මිනිසා සුළං පහරට විරුද්ධව ගෙන යන හුළුඅක්ක නිසා තමාම දවන්නේය. මෙම මාගයන් දෙදෙනා මෙන් ද මෝඩ මිනිසා මෙන් ද මිනිස්සු තමන්ගේ ලෞකික ආශාවන් නිසා ඔවුන්ම පුළුස්සා ගනිති. හිංසා කර ගනිති.

7. විෂ ඊවලින් බාහිර ශරීරය රැක ගැනීම පහසුය. එහෙත් මනස තුළම ඇතිවන විෂ ඊවලින් මනස රැකගත නොහැක. ලෝභ, ද්වේෂ හා මෝහයන් මමක්වය හා බැඳුණු මුලාවීම් ද යන මේ විෂ සහිත ඊ

සතර මනස තුළම හටගන්නේය. එමෙන්ම මරණීය විෂවලින් එය දූෂ්‍ය කරන්නේය.

ලෝභ, ද්වේෂ මෝහයන්ගෙන් මිනිසුන් දූෂ්‍ය වූ විට ඔවුහු බොරු කියති. අනුන් රවටති. බණිති. අපැහැදිලි වචන ඇත්තෝ වෙති. අනතුරුව මැරීමෙන්, සොරකම් කිරීමෙන්, කාමයෙහි වරදවා හැසිරීමෙන් ඔවුන්ගේ වචන ක්‍රියාවට නගති.

සිතේ පවතින මෙම දූෂිත තත්ව තුන ද හතරවැදැරුම් වාචික දොස් ද ක්‍රිවිධ කායික වැරදි තුන ද එකතු කළ විට දසවැදැරුම් මහා අකුසල වන්නේය.

ඉදින් මිනිස්සු බොරු කීමට පුරුදු වෙත් ද ඔවුහු නොදැනුවත්වම සෑම කළ හැකි වැරද්දක්ම කරති. රෝද්‍රව යමක් කිරීමට හැකිවීමට ප්‍රථමයෙන් ඔවුන් බොරු කිව යුතුය. බොරු කීමට පටන්ගත් වේලෙහි සිට නොදැනුවත්වම නපුරු අයුරින් ඔවුහු ක්‍රියා කරති.

කෑදරකම, අධික තෘෂ්ණාව, භය, ක්‍රෝධය, අභාග්‍යය හා නොසතුටුභාවය ආදී සියල්ල මෝඛකම හේතුවකට ගෙන ඇති වේ. මේ අනුව විෂ අතරත බලවත්ම විෂ වන්නේ මෝඛකමයි.

8. තෘෂ්ණාව නිසා ක්‍රියාවන් ඇති වේ. ක්‍රියාවන්ගෙන් දුක ඇති වේ. තෘෂ්ණාව ක්‍රියාව හා දුක අවසානයක් නැතිව කරකෙන රෝදයක් වැනිය. මේ රෝදයේ කරකීමට ආරම්භයක් හෝ අවසානයක් නොමැත. මිනිසුන්ට එම සංසාර චක්‍රයෙන් වෙන් වී යා නොහැක. මෙම සංසාර චක්‍රයට අනුව නැවත නැවත උපදිමින් එක් ජීවිතයක් තවත් එකකට සම්බන්ධව ගමන් කෙරේ.

කෙනෙකු මේ අනන්ත වූ සසර තුළ පිවිසූ සිය ඇටකටු සහ අළු එකතු කරන්නේ නම් එය කන්දක් මෙන් උස්වනු ඇත. කෙනෙකු සසර තුළ ඔහු බිව් මව්කිරි එකතු කරන්නේ නම් එය සාගරයට වඩා ගැඹුරු වනු ඇත.

සියල්ලන් තුළම බුද්ධ ස්වභාවය තිබුණ ද ලෞකික ආශාවන් නැමති කෙලෙස් තුළ එය ගැඹුරින් වැසී ඇත. ඒ නිසා එය බොහෝ කාලයක් අප්‍රකටව පවතී. දුක් මේ තරම් පොදු දෙයක් වී ඇත්තේත් දුක්බිත ජීවිත සදාතනිකව නැවත ඇතිවන්නේත් මේ කරුණ නිසයි.

II

මිනිසාගේ ස්වභාවය

1. මිනිසාගේ ස්වභාවය විනිවිද දැකිය නොහැකි සේ සනච වැඩුණු කැලෑවක් වැනිය. සමාන කර බලන කල සතෙකුගේ ස්වභාවය අදහාගැනීම පහසු දෙයකි. කැපී පෙනෙන වෙනස්කම් 4 ක් තුළින් අපට සාමාන්‍ය වශයෙන් මිනිසාගේ ස්වභාවය වර්ග කළ හැක.

පළමුව වැරදි ඉගැන්වීම නිසා ශරීරයට දුක් දෙන ක්‍රියාමාර්ගයන් අනුගමනය කිරීමෙන් දුක්විඳින අය සිටිති. දෙවනුව නපුරු ක්‍රියාවලින් ද සොරකම් කිරීම, ප්‍රාණඝාත වැනි අකුසල කර්මවලින් ද අනුනට හිංසා කිරීම ආදියෙන් අනුන්ට දුක් දෙන අය සිටිති. තුන්වෙනුව තමා ද ඇතුළු ව අනුන් ද එකට දුක් විඳීමට සලසන අය සිටිති. සතරවෙනුව තමන් ද දුක් නොවිඳ අන් අය ද දුකින් මුදාගෙන සිටින්නෝ ද වෙති. අවසාන කොටසින් දැක් වූ මිනිස්සු බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය අනුගමනය කිරීමෙන් ලෝභ ද්වේෂ මෝහයන්ට යටත් නොවෙති. ඔවුහු ප්‍රාණඝාතය හෝ සොරකම් කිරීමෙන් තොරව කරුණාවෙන් සහ ප්‍රඥාවෙන් යුතු සාමකාමී ජීවිත ගත කරති.

2. ලෝකයේ මිනිසුන් වර්ග තුනක් ඇත. පළමු කොටස ගලක කොටන ලද අකුරු මෙනි. ඒ අය පහසුවෙන් ක්‍රෝධයට යට වී සිය ක්‍රෝධ සිතුවිලි දීර්ඝ කාලයක් තුළ තබා ගනිති. දෙවැනි කොටස වැල්ලේ ලියන ලද අකුරු වැනිය. ඒ අය ද ක්‍රෝධයට යට වෙති. එහෙත් ඔවුන්ගේ ක්‍රෝධ අදහස් ක්ෂණයකින් පහ වේ. තුන්වෙනි කොටස ගලා යන ජලයේ ලියන ලද අකුරු වැනිය. ඒ අය පසුගිය දේ ගැන සිතවිලි තබා නොගනිති. ඔවුහු පරුෂ වචන හා සම්ප්‍රලාපයන් නොසලකා අමතක වීමට ඉඩ හරිති. එබැවින් ඒ අයගේ සිත නිතරම සුපිරිසිදු බවින් යුතු වේ.

තවත් මිනිසුන් වර්ග තුන් කොටසක් ඇත. පළමු කොටස බොහෝ ආඩම්බර අයයි. ඔවුහු දුරදිග නොබලා ක්‍රියා කරති. එමෙන්ම කිසිදා තෘප්තිමත් භාවයකට නොපැමිණෙති. ඔවුන්ගේ ස්වභාවයන් තේරුම් ගැනීමට පහසුය. කරුණාවන්ත වූ ද සැමවිට සොයා බැලීමෙන් පසුව ක්‍රියා කරන පිරිසක් ඇත. ඔවුන්ගේ ස්වභාවයන් තේරුම් ගැනීමට අපහසුය. සම්පූර්ණයෙන් ආශාවන් ප්‍රහීන කළ කොටසක් ඇත. ඔවුන්ගේ ස්වභාවයන් තේරුම් ගැනීමට හැකියාවක් නැත.

මේ ආකාරයෙන් මිනිසුන් බොහෝ විවිධාකාරයන්ගෙන් වර්ග කළ හැකිය. නමුත් කෙසේ නමුදු, ඔවුන්ගේ ස්වභාවයන් තේරුම් ගැනීම ඉතා දුෂ්කරය. බුදුන්වහන්සේ පමණක් උන්වහන්සේගේ ප්‍රඥාවෙන් ඔවුන් තේරුම්ගෙන විවිධ වූ දේශනාවන් මගින් ඔවුන්ට මග පෙන්වති.

III

මනුෂ්‍ය ජීවිතය

1. මනුෂ්‍ය ජීවිතය මනාව විදහා පාන එක් උපමා කථාවක් ඇත. කලෙක එක් මිනිසෙක් ගංගාවක ගලායන දියාවට සිය බෝට්ටුව යාත්‍රා කළේය. ගඟ අද්දර සිටි එක් කෙනෙක් ඔහුට “ඔතරම් සතුටින් දියදහරාව ඔස්සේ පැදවීම නතර කරන්න. ඉදිරියට ප්‍රපාත හා භයානක දියසුළි ඇත. ගල්පර අද්දර කිඹුලන් හා දිය රකුසන් අරක්ගෙන ඇත. ඔබ ඔය ගමන දිගටම ගෙන ගියහොත් ඔබගේ විනාශය ඇති වන්නේ යැයි” අනතුරු ඇඟවීය.

මේ උපමා කථාවේ එන “වේගවත් ජල ධාරාව” රාශික ජීවිතයයි. “ඉතා සතුටින් පැදීම” යනු කෙනෙකුගේ ආශාවන්ට නිදහසේ හැසිරීමට ඉඩ හැරීමයි. “ඉදිරියට ඇති වේගවත් ජල ධාරාව” යනු ඒ අනුව එන දුක සහ වේදනාවන්ය. “දිය සුළි” යනු සතුටයි. “දිය රකුසන් හා කිඹුලන්” යනු කාමභෝගී ජීවිතයක එන ජරාව හා මරණයයි. “ගඟ අද්දර සිට අනතුරු හඟවන්නා” බුදුන්වහන්සේයි.

තවත් උපමා කථාවක් ඉදිරිපත් කරමි. අපරාධයක් කළ මිනිසෙක් දුවන්නේය. ආරක්‍ෂක හටයෝ කීපදෙනෙක් ඔහු පසුපස ලුහුබදිති. ඔහු ලුහුබැඳ යන ආරක්‍ෂක හටයන්ගෙන් සැඟවී සිටීම් වස් වැල්වලින් ගහන ලිඳකට බසින්නේය. හේ ලිඳ තුළට යත්ම ලිඳ

තුළ සර්පයන් ඇති බැව් දකින්නේය. හේ ජීවිත ආරක්ෂාව සඳහා එක් වැලක එල්ලෙන්නේය. ටික වේලාවකින් අත් විඩාවට පත්වන්නේ සුදු හා කළු මීයන් දෙදෙනෙකු ඔහු එල්ලී සිටින වැල කපන බැව් ඔහු දකියි.

ඉදින් වැල බිඳුනහොත් හේ සර්පයන්ගේ මුඛයට වැටී විනාශ වන්නේය. ක්ෂණයකින් උඩ බලන හේ තමාගේ ඔළුවට උඩින් එල්ලෙන මීවදයෙන් මී වැහිරෙන බැව් දකියි. මිනිසා තමාගේ සියලු භයානක උපද්‍රවයන් අමතක කොට සතුටින් ඒ මී පැණි කෑමට පටන් ගනියි.

“මිනිසෙකු” යනු දුක් විඳීමට සහ තනිවම මරණයට පත්වීමට උපන් පුද්ගලයායි. “ආරක්ෂක භටයන් සහ සර්පයන්” යනු සියලු ආශාවන් සහිත ශරීරයයි. “වැල්” යනු මිනිස් ජීවිතයේ අවිච්ඡින්න පැවැත්මයි. “සුදු හා කළු මීයන්” යනු දිවා රෑ හා ගෙවියන වර්ෂයන් දක්වන කාල සීමාවයි. මීපැණිවලින් කල් ගිය දුක් අමතක කරවන කායික සැප පෙන්නුම් කරයි.

2. මෙහි තවත් උපමා කථාවක් ඉදිරිපත් කරමි. එක් රජකෙනෙක් සර්පයන් හතර දෙනෙකු ගෙන පෙට්ටියක බහා එය සිය සේවකයෙකුට මනාව රැකබලා ගන්නා ලෙස අණ කරයි. එමෙන්ම එක සර්පයෙකු හෝ කේන්ති කරගනු ලබුවහොත් ඔහුට මරණ

දඬුවම දෙන බවට අනතුරු හඟවයි. සේවකයා බියෙන් එම පෙට්ටිය විසිකොට පැන යාමට තීරණය කරයි.

රජු ආරක්ෂක හටයින් පස්දෙනෙකු ඔහු ඇල්ලීම පිණිස පිටත් කර යවයි. ඔවුහු එම සේවකයා ආරක්ෂිතව ආපසු ගෙන යාමට සිතා මිත්‍ර ලීලාවෙන් පළමුව ඔහු වෙත යති. නමුත් සේවකයා ඔවුන්ගේ මිත්‍රත්වය විශ්වාස නොකර වෙනත් ග්‍රාමයකට පලා යයි.

ඉන්පසු සිහිනෙන් ඔහුට එක් කටහඬක් කියා සිටියේ මෙම ගමේ ඔහුට ආරක්ෂිත තැනක් නොමැති බවක් සොරු හයදෙනෙකු විසින් ඔහුට පහර දෙන බවත්ය. ඒ නිසා සේවකයා බියෙන් එතැනින් පලා යයි. ඔහු ඔහුගේ ගමන් මග වළක්වන කැලැබද ගංගාවක් සමීපයට එයි. ඔහු පසුපස එන උවදුරු පිළිබඳ සිතා පහුරක් තනා එම ගඟ සාර්ථකව තරණය කොට ඔහු අවසානයේදී ආරක්ෂාව සහ සාමය ලබයි.

“පෙට්ටියේ සිටින සර්පයින් සතර දෙනා” මාංශ සිරුරු තනන පෘතුචිය, චතුර, ගින්දර හා වාතය පෙන්නුම් කරයි. තෘෂ්ණාවට ගොදුරු වන ශරීරය මනසේ සතුරෙකි. එබැවින් ඔහු ශරීරයෙන් පැන යාමට උත්සාහ කරයි.

“සුභද ලීලාවෙන් එන ආරක්ෂක හටයන් පස්දෙනා” යනු සිරුර සහ මනස සකස් කරන රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර සහ විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පහයි.

“ආරක්ෂිත පෙදෙස” යනු කිසිසේත් ආරක්ෂාවක් නැති ඉන්ද්‍රියයන් හයයි. “සොරු හයදෙනා” යනු ඉන්ද්‍රියයන් හයේ අරමුණු හයයි. මේ අයුරින් ඉන්ද්‍රියයන් හයේ ඇති උවදුරු දැක නැවතත් පලා යන ඔහු ලෞකික ආශාවන් නැමැති සැඩ ජලපහර වෙත එයි.

ඉන්පසු ඔහු තමාම බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා නමැති පහුරක් බැඳ ආරක්ෂිතව එම සැඩපහර තරණය කරයි.

3. පුතකුට සිය මවට උපකාර කළ නොහැකි එමෙන්ම මවකට සිය පුතකුට උපකාර කළ නොහැකි උපද්‍රවයන්ගෙන් පිරි අවස්ථා තුනක් ඇත. එනම් ගින්න, ජලගැල්ම සහ සොරකම යනුයි. නමුත් මෙම අවදානම් සහිත දුක්මුසු අවස්ථාවන්හිදී පවා එකිනෙකාට උදව් කර ගැනීමේ අවස්ථාවක් තිබෙනු ඇත.

නමුත් මවකට සිය පුතණුවන් බේරාගැනීමට හෝ පුතෙකුට සිය මව බේරා ගැනීමට නොහැකි අවස්ථා තුනක් ඇත. මෙම

ත්‍රිවිධ අවස්ථා නම් රෝගී අවස්ථාව, ජරාවට යන අවස්ථාව සහ මැරෙන අවස්ථාවයි.

මව වයසට යන අවස්ථාවේදී තම මවගේ එම තත්ත්වය පුනෙකුට කෙසේ භාරගත හැකිද? සිය පුතණුවන් රෝගී වූ විට එය මවකට කෙසේ භාරගත හැකිද? මරණය ළඟා වූ විට එකිනෙකා කෙසේ පිහිට වන්නේ ද? කෙතරම් ආදරය දැක්වුවත් කෙතරම් එකිනෙකාට සුහද වුවත් මෙබඳු අවස්ථාවන්වලදී එකිනෙකාට උදව් කළ නොහැක.

4. එක් කලෙක අපායේ යම රජු, වැරදි වැඩ කර අපාගත වූ මිනිසෙකුගෙන් ඔහුගේ ජීවිතයේදී කළ නරක වැඩ ගැන විමසුවේය. ඔහුගේ ජීවිත කාලයේදී දේවදූතයන් තිදෙනා හමු වූණාදැයි විමසීය. ඔහු පිළිතුරු දෙමින් “දේවයන් වහන්ස, මට එබඳු කිසිවකු හමු වුණේ නැතැයි” කීය.

නැවත යමරජු ඔහුගෙන් වයස නිසා කොන්ද නැමුණු හැරමිටියක් රැගෙන යන මහල්ලෙකු කවදාවත් මුණ නොගැසුණේදැයි ඇසීය. මිනිසා පිළිතුරු දෙන්නේ “එසේ ය, දේවයන් වහන්ස, එබඳු අය නිතරම මට හමු වී ඇත.” එවිට යමරජු ඔහුට “ඔබ වර්තමාන මේ දඬුවමින් දුක් විඳින්නේ ඔබත් මහළු වියට පත්වීමට පෙර ඔබ ඔබගේ වර්යාවන් වහා වෙනස් කළ යුතු යැයි ඔබට අනතුරු හඟවමින් ඒ මහළු මිනිසා තුළින් එවන ලද

දේවදූතයා හඳුනා නොගත් නිසා යැයි කීවේය.” යමරජු නැවත අසන්නේ ඔබට කිසිදා ලෙඩ වූ දුප්පත් යහළුවන් නොමැති මිනිසෙකු හමු වූයේ දැයි ඇසීය. හේ පිළිතුරු දෙන්නේ “එසේ ය, දේවයන් වහන්ස, මා බොහෝ ඵලෙස මිනිසුන් දැක ඇත.” එවිට යමරජු ඔහුට පිළිතුරු දෙන්නේ “ඔබගේ ලෙඩ ගැන අනතුරු ඇඟවීමට මේ රෝගී පුද්ගලයන් තුළින් එවන ලද දේව දූතයන් බවට හඳුනා ගැනීමට නොහැකි වීම නිසා ඔබ මෙම ස්ථානයට පැමිණ ඇතැ”යි කීවේය.

එවිට යමරජු නැවත ඔහුගෙන් ප්‍රශ්න කරන්නේ “කවදා හෝ දුටුවේදැයි යි විමසීය. මිනිසා පිළිතුරු දෙන්නේ “එසේ ය, දේවයන් වහන්ස, මා කීපවිටක්ම දැක ඇත.” යමරජු ඔහුට පවසන්නේ “ඔබට අනතුරු හැඟවීම සඳහා මේ මිනිසුන් තුළින් එවන ලද දේවදූතයන් ඔබ හඳුනා නොගත් නිසා ඔබ මේ ලෝකයට රැගෙන ආවේ යැයි” පැවසීය. ඉදින් “මේ දේවදූතයින් හඳුනාගෙන ඔවුන්ගේ අනතුරු හැඟවීම් භාරගෙන ඔබේ වර්යාවන් වෙනස් කළේ නම් මෙම දුක්ඛිත ස්ථානයට ඔබ නොඑනු ඇතැ”යි කීවේය.

5. කලෙක කිසාගෝතමී නම් වූ තරුණ කාන්තාවක් වූවාය. ඕ තොමෝ ඉතා පොහොසත් කෙනෙකුගේ භාර්යාවක් වූවා, තම එකම දරුවාගේ මරණයෙන් සිහි විකල් වූවාය. ඕ සිය මළ දරුවාගේ මළකඳ රැගෙන ගෙයක් ගෙයක් පාසා දරුවා සුවපත් කරන ලෙස ඉල්ලමින් ගියාය.

ඇත්ත වශයෙන්ම ඔවුන්ට ඇයට කළ හැකි දෙයක් නොවීය. එහෙත් අන්තිමේ දී බුදුන්වහන්සේගේ අනුගාමිකයෙක් ජේතවනාරාමයේ වැඩ සිටින බුදුන්වහන්සේ හමුවන්නට යන ලෙස ඇයට අවවාද කළේය. ඇය ඒ අනුව මළ දරුවා බුදුන්වහන්සේ හමුවට රැගෙන ආවාය.

බුදුන්වහන්සේ ඇ දෙස අනුකම්පාවෙන් බලා “මේ දරුවා සුවපත් කිරීමට නම් මට කිසිදා මරණයක් නොවූ ගෙයකින් අබ ඇට ස්වල්පයක් ගෙනෙන්නැ” යි වදාළහ. එවිට ඒ උමතු ස්ත්‍රිය ගොස් කිසිදා මරණයක් නොවූ ගෙයක් සොයන්නී නමුත් ඒ සියල්ල නිශ්ඵල විය. අවසානයේදී ඇය බුදුන්වහන්සේ හමුවට නැවත පැමිණියාය. උන්වහන්සේගේ ශාන්ත පෙනුම ඉදිරියේ ඇයගේ මනස පැහැදිලි විය. උන්වහන්සේගේ වචනවල තේරුම ඇය අවබෝධ කරගත්තාය. ඇ ඒ මළ කඳ රැගෙන ගොස් වළලා දමා බුදුන්වහන්සේ වෙත පැමිණ බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවිකාවක් බවට පත් විය.

IV

මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ යථා තත්ත්වය

1. මෙලොව මිනිසුන් ආත්මාර්ථකාමීත්වයට හා අනුකම්පා රහිත බවට නැඹුරු වී ඇත. ඔවුහු එකිනෙකාට ආදරය කරන්නේත් ගෞරව කරන්නේත් කෙසේද යන්න නොදනිති. ඉතා කුඩා දේ පිළිබඳව ඔවුහු වාද කරති. දබර කරති. එය ඔවුන්ගේම හානියට සහ දුකට හේතු වේ. ජීවිතය අසතුටින් පිරී මලානික ඒකාකාරී බවකට පත් වන්නේය.

දුප්පත් පොහොසත් බව නොසලකා ඔවුහු මුදල් පිළිබඳ අසහනයට පත් වෙති. ඔවුහු දුප්පත් බවින් දුක් විඳිති. එමෙන්ම ඔවුහු ධනය නිසා දුක් විඳිති. හේතුව ඔවුන්ගේ ජීවිත ලෝභ කමිත් පාලනය වන බැවිනි. ඔවුහු කිසිදා සෑහීමට පත් නොවෙති. කිසිදා තෘප්තිමත් නොවෙති.

පොහොසත් මිනිසා ඔහුට එක වත්තක් තිබෙනම් ඒ ගැන කරදර වෙයි. සිය නිවාසය සහ අනෙකුත් තමන්ට අයිති දේ ගැන ඔහු කරදර වෙයි. අනතුරුව ඔහු මරණය ගැන කරදර වෙයි. එමෙන්ම ඔහුගේ ධනය ක්‍රමානුකූලව සංවිධානය කිරීම ගැන කරදර වෙයි. ඇත්ත වශයෙන් ම ඔහු මරණයට යන්නේ තනිවයි. කිසිවෙක් ඔහු සමග මරණයට නොයති.

දුප්පත් මිනිසා නිතරම අගහිඟකම්වලින් දුක් විඳියි. මෙය ඉඩමක් කඩමක් සහ ගෙයක් දොරක් සඳහා කෙළවරක් නැති ආශාවන් උපදවීමට උදව් කරයි. දැඩි ආශාවෙන් දැවෙමින් ඔහු සිය කය සහ මනස විඩාවට පත්කර ගනියි. එමෙන්ම සිය ජීවිතයේ මැද වයසේදී ඔහු මරණයට පත් වෙයි.

මුළු ලෝකය ම ඔහුගේ ශක්තිය උරගා බැලීමට නැගී සිටියාක් මෙනි. දිගු ගමනක් යෑමට තිබුණත් මරණයට යන මග හුදකලා බවක් දනවයි. ඔහු සමග යෑමට මිතුරන් නැත.

2. දැන් ලෝකයේ නරක (අයහපත් දේ) පහක් ඇත. පළමුවැන්න, කුරිරු බවයි. සියලු සත්තු කුහුඹි වැනි කෘමීන් පවා එකිනෙකා පරයා කටයුතු කරති. ශක්ති සම්පන්නයෝ දුර්වලයන් මැඩ පවත්වති. දුර්වලයෝ ශක්ති සම්පන්නයන් රවටති. සෑම තැනකම කුූරකම හා සටන්කාමී බව ඇත.

දෙවැන්න, පියකුගේ හා පුතෙකුගේ අයිතීන් අතර ඇති පැහැදිලි මායිමක් දක්නට නො ලැබීම. එසේම වැඩිමහළු සහෝදරයා හා බාල සහෝදරයා අතර, ස්වාමියා හා භාර්යාව අතර, වැඩිමහළු ශ්‍රෝතිවරයන් සහ බාල ශ්‍රෝතිවරයන් අතර එබඳු පැහැදිලි මායිමක් නැත. සැමවිටම සියල්ලෝම තමා ඉහළම කෙනා වීමටත් අනික් අයගෙන් වාසියක් ලබා ගැනීමටත් කැමති වෙති.

ඔවුහු එකිනෙකා රවටති. එහි රැවටීම ඇත. එමෙන්ම අවංක බවක් නැත.

තුන්වැන්න ස්ත්‍රී පුරුෂ දෙපක්‍ෂය අතර ඇති හැසිරීම් රටාව පිළිබඳ පැහැදිලි සීමාවක් නොමැති බවයි. සියල්ලන්ටම සමහර අවස්ථාවන්වල සැකකටයුතු ක්‍රියා සඳහා, බොහෝ විට වාද සටන්, අසාධාරණයන් සහ කෲරකම් සඳහා යොමු කෙරෙන අපිරිසිදු එමෙන්ම සරාගී සිතුවිලි සහ ආශාවන් ඇති වේ.

හතරවැන්න, අනුන්ගේ අයිතීන් පිළිබඳව නොසලකා හැරීමට, අනුන්ගේ වියදමින් තමන්ගේ වැදගත්කම වැඩිකර ගැනීමට, හැසිරීම පිළිබඳ නරක ආදර්ශයන් තැබීමට, ඔවුන්ගේ කථාවෙන් අසාධාරණ වී අන් අය රැවටීමට නින්දා අපහාස කිරීමට සහ හිරිහැර කිරීමට මිනිසුන්ට ප්‍රවණතාවක් තිබීමයි.

පස්වැන්න, අන් අය වෙනුවෙන් කළ යුතු ඔවුන්ගේ යුතුකම් අතපසු කිරීමට මිනිසුන්ට ප්‍රවණතාවක් ඇත. ඔවුහු තමන්ගේ සැප පහසුකම් සහ ආශාවන් පිළිබඳ පමණට වඩා සිතති. අනුන්ගෙන් ලබන ලද විශේෂ සැලකිලි ඔවුහු අමතක කරති. එමෙන්ම ඔවුහු ඉතා අසාධාරණයක් වන අයුරින් අන්‍යයන්ට හිරිහැර කරති.

3. මිනිසුන් එකිනෙකා පිළිබඳ වඩාත් කරුණාවන්ත විය යුතුය. එකිනෙකාගේ යහපත් ගතිගුණවලට ගෞරව කළ යුතුය. එමෙන්ම එකිනෙකාගේ ගැටලුවලදී උදව් කළ යුතුය. නමුත් ඒ වෙනුවට ඔවුහු ආත්මාර්ථකාමී බවින් යුතු තද හදවත් ඇත්තෝ බවට පත්වෙති. ඔවුහු ඔවුන්ගේ පරාජයන්හිදී එකිනෙකාට අවමන් කරති. අන් අය ලාභ ලබන විට අකමැති වෙති. මේ විරුද්ධතාවන් කාලයත් සමග වඩාත් නරක අතට වර්ධනය වී අවසානයේදී ඒවා ඉවසාගත නොහැකි තත්ත්වයට පත්වේ.

අකමැත්ත පිළිබඳ මේ හැඟීම් ප්‍රවණව ක්‍රියාවන්ගෙන් වහා අවසන් නොවේ. නමුත් ඒවා වෛරී සහ ක්‍රෝධසහගත හැඟීම් සමග ජීවිතයට විෂ කවයි. මෙම හැඟීම් මනසේ තදින් කාවද්දයි. මේ හැඟීම්වලින් ලකුණු වූ මනස මිනිසුන් සසරට ගෙන යයි.

ඇත්ත වශයෙන් ම, මෙම කාම ලෝකයේ මිනිසා හුදෙකලාව උපදියි. හුදෙකලාව මිය යයි. එබැවින් මරණයෙන් පසුව එන ජීවිතයේදී දඬුවම් බෙදා ගැනීමට කිසිවෙකු නැත.

හේතු ඵල ධර්මය ලොව ස්වභාවයයි. සෑම පුද්ගලයකුම තම තමන්ගේ පාපය නමැති බර උසුලාගෙන යා යුතුයි. එමෙන් ම හුදෙකලාවට දඬුවම් විදිය යුතුය. මෙම හේතුඵල දහමම යහපත් ක්‍රියාවන් පාලනය කරයි. කරුණාබර හා අනුකම්පා සහිත ජීවිතය අනාගතය සැපවත් කිරීමේ භාග්‍ය ලබා දෙන්නේය.

4. කාලය ගතවීමෙන් මිනිස්සු ඔවුන් කොතරම් තදින් තෘෂ්ණාවෙන්, පුරුදුවලින් සහ දුකින් බැඳී ඇත්දැයි දකිති. ඔවුහු බොහෝ කණගාටුවට සහ අධෛය්‍යීයට පත්වෙති. බොහෝවිට ඔවුහු ඔවුන්ගේ අධෛය්‍යීයට පත්වීම තුළ අන් අය සමග දබර කරමින් පාපයේ වඩාත් ගැඹුරට ගිලෙති. එමෙන්ම සත්‍ය මාර්ගය අනුගමනය කිරීමේ උත්සාහය අතහරිති. බොහෝ විට ඔවුන්ගේ ජීවිත ඔවුන්ගේ කාරකම් මැද අකාල අවසානයකට පත්වන අතරක ඔවුහු සැමදා දුක් විඳිති.

කෙනෙකුගේ අභාග්‍යයන් සහ දුක් වේදනාවන් නිසා මෙම අධෛය්‍යීයට පත්වීම අතිශයින් අස්වාභාවික මෙන්ම දෙවිමිනිස් ලෝක නීතියට ද පටහැනි වන අතරක ඒ නිසාම කෙනෙක් මේ ලෝකයේදීත් මරණින් පසුව එන ලෝකයේදීත් යන දෙලොවදීම දුක් විඳිති.

මේ ජීවිතයේ සියල්ල වෙනස්වන සුළභය. එමෙන්ම අස්ථිරය යන කරුණ සත්‍යයකි. නමුත් කෙනෙකු මෙම කරුණ නොසලකා ඔහුගේ ආශාවන්වලට සතුට සහ තෘප්තිමත් බව සෙවීමට උත්සාහ දැරීම කණගාටුවට කරුණකි.

5. මේ දුක් සහිත ලෝකයේ මිනිසුන් ආත්මාර්ථකාමීව සහ මමත්වයෙන් යුතුව සිතීම සහ ක්‍රියා කිරීම යන්න ස්වාභාවික

දෙයකි. එමෙන්ම ඒ නිසාම දුක සහ අසතුට ඒ අනුව ඒම ද ඒ හා සමානවම ස්වාභාවිකය.

මිනිස්සු ඔවුන්ටම වාසි සලසා ගනිති. අන් අය නොසලකා හරිති. මිනිස්සු සිය ආශාවන් දැඩි ලෝභයටත් කාමුකත්වයටත් සියළු දුස්චරිතයන්ටයත් යෑමට ඉඩ හරිති. මේවා නිසා අසීමිතව ඔවුන් දුක් විඳිය යුතුය.

සුඛෝපභෝගී ජීවිතය එතරම් කාලයක් පවත්නේ නැත. එය ක්ෂණයකින් අවසන් වේ. මෙලොව සදහටම සතුටු වන දෑ කිසිවක් නොමැත.

6. එබැවින් මිනිසුන් ඔවුන් තරුණ සහ ශෝභාසම්පන්නව සිටින කාලයේදීම ලොකික කටයුතු සඳහා ඇති ඔවුන්ගේ සියළු ආශාවන් සහ බැඳීම් ඉවත් කොට සත්‍ය වූ බුද්ධත්වය අවංකව සෙවිය යුතුය. හේතුව බුද්ධත්වයෙන් තොරව ස්ථිර වූ විශ්වාසයක් හෝ සතුටක් නැත.

කෙසේ වෙතත් බොහෝ මිනිස්සු මෙම හේතුවල දහම විශ්වාස නොකරති. නැතහොත් නොසලකා හරිති. යහපත් ක්‍රියා සතුටත් අයහපත් ක්‍රියා අභාග්‍යයත් ගෙනේ යන කරුණ අමතක කොට ඔවුහු තමන්ගේ තෘෂ්ණාවෙන් සහ ආත්මාර්ථකාමීත්වයෙන්

යුතු වර්යාවන් නොකඩවා කරගෙන යති. කෙනෙකුගේ මේ ජීවිතයේදී කරන ක්‍රියා ඊළඟ ජීවිත සකස් කරන්නේය. එමෙන්ම ඔවුන්ගේ පව්වලට ලැබෙන ඵලවිපාක සඳහා අන් අයත් සම්බන්ධ කර ගන්නේය යන කරුණ ඔවුහු ඇත්තෙන්ම විශ්වාස නොකරති.

ඔවුන්ගේ වර්තමාන ක්‍රියා ඔවුන්ගේ ඊළඟ ජීවිතවලට ඇති වැදගත්කම ද ඔවුන්ගේ (දැන්) වේදනාවන්ගේ ඔවුන්ගේ පෙර ජීවිතවල ක්‍රියා සමග ඇති සම්බන්ධතාවය ද මුළුමනින්ම වැරදි ලෙස වටහාගෙන ඔවුහු ඔවුන්ගේ වේදනාවන් ගැන වැළපෙති. හඬති. වර්තමාන තෘෂ්ණාව හා වර්තමාන දුක් විඳීම ගැන පමණක් ඔවුහු සිතති.

මෙලොව කිසිම දෙයක් නිත්‍ය නැත. ස්ථිර නැත. සියල්ල වෙනස් වේ. කෂණිකය. එමෙන්ම කලින් කිව නොහැක. නමුත් මිනිස්සු මෝඩ ද ආත්මාර්ථකාමී ද වෙති. එමෙන්ම ගෙවී යන මොහොතේ ඇති දුක් සහ ආශාවන් ගැන පමණක් සැලකිලිමත් වෙති. ඔවුහු යහපත් ධර්මයට ඇහුම්කන් නොදෙති. ඒවා තේරුම් ගැනීමට උත්සාහ නොකරති. ඔවුහු හුදෙක් වර්තමාන ලාභ ප්‍රයෝජන, ධනය හා ආශාවන් ගැන පමණක් වෙහෙසෙති.

7. අනාදීමත් කලක පටන් ගණනය කළ නොහැකි මිනිසුන් සංඛ්‍යාවක් මෙම මෝහයෙන් සහ දුකින් පිරි ලෝකයේ ඉපදෙමින් සිටියි. ඔවුහු තවමත් උපදිති. කෙසේ වෙතත් බුදුන්වහන්සේගේ

දේශනා ලෝකයේ තිබීම, ඒවා මිනිසුන්ට විශ්වාස කළ හැකි වීම සහ ඒවා ඔවුන්ට උපකාරයක් කරගත හැකි වීමත් වාසනාවකි.

එබැවින් මිනිසුන් ගැඹුරින් කල්පනා කළ යුතුය. සිත පිරිසිදුව තබාගත යුතුය. කය භොදින් තබාගත යුතුය. ලෝභය වැනි නරක දේවලින් ඉවත් වී යහපත සෙවිය යුතුය.

අපට භාග්‍යයකට මෙන් බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා පිළිබඳ දැනුම පැමිණ ඇත. ඒවා පිළිබඳ විශ්වාසයක් ඇති කර ගැනීමට උනන්දු වී බුදුන්වහන්සේගේ සුපිරිසිදු භූමියේ ඉපදීමට පැතිය යුතුය. බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම මනාව දැන අත් අය ගමන් කරන තණ්හාහරිත පාපී ගමන් මග අනුගමනය නොකළ යුතුයි. බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා අපට පමණක් තබාගත යුතු නැත. ඒවා පිළිපදිමින් අත් අයට ද එය ලබා දිය යුතුයි.

පස්වෙනි පරිච්ඡේදය

බුදුන්වහන්සේ විසින් දෙන ලද සහනය

I

අමිත බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රතිඥා

1. දැනටමත් විස්තර කළ පරිදි මිනිස්සු පව් නැවත නැවත කරමින් හැමවිටම ඔවුන්ගේ ලෞකික ආශාවන්ට යටත් වෙති. මෙම ආශා හරිත කම්සැප විදීමේ පුරුදු ඔවුන්ගේම ප්‍රඥාවෙන් හා ශක්තියෙන් කඩා දැමීමට නොහැකිව දැරිය නොහැකි ක්‍රියාවල බර උසුලාගෙන යති. මෙලෙස ලෞකික ආශා මැඩ පවත්වා ගැනීමට නොහැකි ව ඔවුන් ඔවුන්ගේ සත්‍ය බුද්ධ ස්වභාවය අවබෝධ කර ගන්නේ කෙසේද?

මනුෂ්‍ය ස්වභාව මනාව වටහා ගත් බුදුන්වහන්සේ මිනිසුන් කෙරෙහි මහා කරුණාව ඇතිව අතිමහත් දුෂ්කරතාවන් වුවද දරමින් ඔවුන් ඔවුන්ගේ හිතීන්ගෙන් සහ දුක්වලින් මිදීමට උන්වහන්සේට කළ හැකි සෑම දෙයක්ම කිරීමට ප්‍රතිඥාවන් කළ සේක. මෙම සහනය ලබාදීම සඳහා උන්වහන්සේ සිතිය නොහැකි අතිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ බෝධිසත්වවරයෙකු වශයෙන් පෙනී සිට පහත සඳහන් දස ප්‍රතිඥාවන් කළ සේක.

- (i) "මා බුදුබව අත්පත් කරගන්නේ නමුදු මගේ භූමියේ අත් සියලු දෙනා බුද්ධත්වයට ඇතුළුවීම සහ බුද්ධත්වය අවබෝධ කරගැනීම ස්ථිර වන තුරු මම සම්පූර්ණ නොවෙමිවා.
- (ii) මා බුදුබව අත්පත් කරගන්නේ නමුදු මාගේ ස්ථිර වූ ආලෝකය මුළු ලෝකය පුරා විහිදෙන තුරු මම සම්පූර්ණ නොවෙමිවා.
- (iii) මා බුදුබව අත්පත් කරගන්නේ නමුදු මගේ ජීවිතය බොහෝ කලක් පැවතීමෙන් අප්‍රමාණ මිනිසුන් සංඛ්‍යාවක් බේරාගන්නා තුරු මම සම්පූර්ණ නොවෙමිවා.
- (iv) මා බුදුබව අත්පත් කරගන්නේ නමුදු දස දිශාවන්හි වැඩ සිටින බුදුවරු එක්වී මගේ නම වර්ණනා කරන තුරු මම සම්පූර්ණ නොවෙමිවා.
- (v) මා බුදුබව අත්පත් කරගන්නේ නමුදු අවංක වූ විශ්වාසයෙන් මගේ නම දසවාරයක් නැවත නැවත කීමෙන් මගේ භූමියේ ඉපදීමට අවංක වූ විශ්වාසයෙන් උත්සාහ දරන මිනිසුන් මෙහි ඉපදීමෙන් සාර්ථකත්වයට පැමිණෙන තුරු මම සම්පූර්ණ නොවෙමිවා.
- (vi) මා බුදුබව අත්පත් කරගන්නේ නමුදු හැමතැනම මිනිසුන් බුද්ධත්වයට පත්වීමට අධිෂ්ඨාන කරන තුරු යහපත් ගුණ පුරුදු පුහුණු කරන තුරු අවංකව මගේ භූමියේ ඉපදීමට බලාපොරොත්තු වන තුරු මම සම්පූර්ණ නොවෙමිවා. මේ අයුරින් ඔවුන්ගේ මරණ අවස්ථාවේදී බෝසත්වරු මහා සමුහයක සමග ඔවුන් මගේ සුඛාවතියට පිළිගැනීමට මම පෙනී සිටිමිවා.

(vii) මා බුදුබව අත්පත් කරගන්නේ නමුදු හැමතැනම මිනිසුන් මගේ නම අසා මගේ භූමිය ගැන සිතා එහි ඉපදීමට බලාපොරොත්තු වීමෙන් ඒ සඳහා අවංකව ගුණ නමැති බීජ සිටුවීමෙන් ඔවුන්ගේ හිතේ හැටියට සියල්ල සම්පූර්ණ වන තුරු මම සම්පූර්ණ නොවෙමිවා.

(viii) මා බුදුබව අත්පත් කරගන්නේ නමුදු මාගේ සුඛාවතී ලෝකයේ උපදින සියල්ලන්ම ඔවුන්ගේ ඊළඟ ආත්ම භාවයේදී බුද්ධත්වයට පත්වන අවස්ථාව වනතුරු මම සම්පූර්ණ නොවෙමිවා. මෙයින් වෙනස්වන්නෝ නම් පෞද්ගලික ප්‍රතිඥාවන් මත මිනිසුන් වෙනුවෙන් අධිෂ්ඨානය නැමැති යුද ඇඳුමින් සැරසී ලෝකයේ යහපත සහ සාමය සඳහා උත්සාහ දරන්නෝය. ඔවුහු අපරිමිත මිනිසුන් ප්‍රමාණයක් බුදුබව සඳහා පමුණුවන්නෝය. එමෙන්ම මහා කරුණාව වඩන්නෝ වෙති.

(ix) මා බුදු බව අත්පත් කරගන්නේ නමුදු මුළු ලෝකයේම මිනිසුන්ට මාගේ කරුණා ගුණයේ බලපෑමෙන් ඔවුන්ගේ සිත කය පිරිසිදු වීමෙන් ලෞකික දේවලින් ඔවුන් ඉහළට ඔසවා තබන තුරු මම සම්පූර්ණ නොවෙමිවා.

(x) මා බුදුබව අත්පත් කරගන්නේ නමුදු හැමතැන මිනිසුන් මගේ නම අසා ජීවිතය හා මරණය පිළිබඳ නිවැරදි අදහස් ඉගෙන එම පූර්ණ ප්‍රඥාව ලබා ඒ තුළින් තෘෂ්ණාවෙන් හා දුකෙන් පිරි ලෝකය තුළ ඔවුන්ගේ මනස පිරිසිදු බවට හා ශාන්ත බවට පත් කරන තුරු මම සම්පූර්ණ නොවෙමිවා.

මේ අයුරින් මම මේ ප්‍රතිඥාවන් කරමි. මේ ප්‍රතිඥාවන් සම්පූර්ණ වන තුරු මම බුද්ධත්වයට පත් නොවෙමිවා. මාගේ ප්‍රඥාවේ සහ ශීලයේ නිධානයන් නිදහස් කරමින් සහ ආලෝකමත් කරමින් සියලු භූමීන් ප්‍රබුද්ධ කරමින් දුක් විදින සියලු මිනිසුන් මුදවමින් අසීමිත ආලෝකයට මම උල්පතක් වෙමිවා.”

2. මේ අයුරින් ඔහු බොහෝ කල්ප ගණනක් තුළ අනන්ත ගුණයන් ඒකරාශී කරමින් අසීමිත ආලෝකයක් සහ අසීමිත ජීවිතයක් ඇති අමිත බුදුන්වහන්සේ බවට පත් විය. එහෙයින් ශාන්ත වූ ලෝකයක සියලු මිනිසුන් බුද්ධත්වයට පත් කරමින් අද උන්වහන්සේ වැඩසිටින උන්වහන්සේගේම පිරිසිදු බුද්ධ භූමිය සම්පූර්ණ කරගත් සේක.

මේ නිර්මල ලෝකය දුකින් තොර අතිශයින්ම සාමකාමී සතුටින් පිරි තැනකි. එහි ජීවත්වන්නන්ට රෙදිපිළි, කෑම සහ සියළු ලස්සන දේවල් පැතූ පමණින් පහල වේ. සිසිල් සුළං මැණික් තවරණ ලද මල්වත්තේ හමා යන විට බුදුන්වහන්සේ ගේ දහමේ ගීතරාවය අවට වාතයේ පිරි ඉතිරි යන අතර ගත සිත ද නිර්මල කරයි.

මේ සුපිරිසිදු භූමියේ බොහෝ සුවදවත් නෙළුම් මල් ද ඒ සෑම මලකම වටිනා මල් පෙති ද ඇත. ඒවා වචනයෙන් කිව නොහැකි තරම් ලස්සනින් බබලයි. මෙම නෙළුම් මල්වල දීප්තිය ප්‍රඥා

මාර්ගය බලවෙයි. පූජනීය දේශනා නැමැති සංගීතය ශ්‍රවණය කරන්නෝ පූර්ණ වූ සාමයට පමුණුවති.

3. දැන් දස අත සියලුම බුදුවරු අසීමිත ආලෝකයක් සහ අසීමිත ජීවිත කාලයක් ඇති මෙම බුදුන්වහන්සේගේ ගුණ වර්ණනා කරති.

කවුරු හෝ මෙම බුදුන්වහන්සේගේ නම අසයි ද එය ඔහු වඩාත් වර්ධනය කරයි. එමෙන්ම එය සතුටින් භාර ගනියි. ඔහුගේ මනස බුදුන්වහන්සේගේ මනසක් සමග එකක් වී බුදුන්වහන්සේගේ විශ්මයජනක නිර්මල භූමියෙහි උපදින්නේය.

එම නිර්මල භූමියේ උපත ලැබුවෝ බුදුන්වහන්සේගේ අසීමිත ජීවිතයේ කොටස්කරුවෝ වෙති. ඔවුන්ගේ හදවත් සැණින් දුක් විඳින්නන් පිළිබඳ කරුණාවෙන් පිරී යයි. ඔවුහු බුදුන්වහන්සේගේ විමුක්ති මාර්ගය පෙන්වා දීමට ඉදිරිපත් වෙති.

මෙම ප්‍රතිඥාවන්ගේ බලමහිමයෙන් ඔවුහු සියලු ලෝකික බැඳීම් ඉවත් කොට මෙම ලෝකයේ අනිත්‍යතාව අවබෝධ කරති. එමෙන්ම ඔවුහු ඔවුන්ගේ පුණ්‍ය ශක්තීන් සියලු පෘථග්ජන ජීවිත මුදවා ගැනීමට යොදවති. අන් අයගේ මෝහයන් හා දුක් වේදනාවන් බෙදාගනිමින් ඒ සමගම මෙම ලෝකික ජීවිතයේ

බැඳීම් සහ ඇලුම් කිරීමටදීන් ඔවුන්ගේ නිදහස තේරුම් ගෙන ඔවුහු සිය ජීවිත අත් සියළු දෙනාගේ ජීවිත සමග ඒකාබද්ධ කරති.

ඔවුහු ලොව ජීවත්වීමට ඇති අපහසුව හා බාධක හොඳින් දන්නෝය. එමෙන් ම බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාවේ අනන්ත ශක්තීන් ද ඔවුහු දනිති. යෑමට හෝ ඒමට ඔවුන්ට නිදහස ඇත. ඔවුන් බලාපොරොත්තු වන අයුරින් ඉදිරියට යෑමට හෝ නතර වීමට නිදහස ඇත. නමුත් බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව ලබන අය ළඟ නතර වීමට ඔවුහු තෝරා ගනිති.

එබැවින් මේ අමත බුදුන්වහන්සේගේ නාමය අසන යම් කෙනෙකු එය පූර්ණ විශ්වාසයකින් යුතුව සිහි කිරීමට උනන්දු වන්නේ නම් ඔහු බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව බෙදා ගනියි. එබැවින් සියලු දෙනාම බුදුන්වහන්සේගේ දහමට ඇහුම්කන් දිය යුතුය. එය ඔවුන් නැවත උපත සහ මරණය සහිත මෙම ලෝකය වෙලාගෙන ඇති ගිනි ජාලාව තුළින් රැගෙන යන අයුරින් පෙනෙන නමුදු ඔවුන් එම දහම අනුගමනය කළ යුතුය.

මිනිස්සු සත්‍ය වශයෙන්ම සහ අවංකව බුද්ධත්වයට පත්වීමට බලාපොරොත්තු වෙන්නම් මෙම බුදුන්වහන්සේගේ ශක්තිය මත රැඳිය යුතුය. මෙම බුදුන්වහන්සේගේ සහායක් නොමැතිව සාමාන්‍ය පුද්ගලයෙකුට ඔහුගේ උතුම් බුද්ධ ස්වභාවය අවබෝධ කර ගැනීමට නොහැකිය.

4. අමිත බුදුන්වහන්සේ කිසිවකුගෙන් ඇත්ව නොවසති. උන්වහන්සේගේ නිර්මල භූමිය ඇත පෙරදිග දිසාවේ ඇතැයි විස්තර කළත් අවංකව උන්වහන්සේ සමග සිටීමට බලාපොරොත්තුවන්නන්ගේ මනස තුළ ද එය ඇත.

සමහර මිනිසුන් ඔවුන්ගේ මනසේ රන් පැහැයෙන් බබලන අමිත බුදුන්වහන්සේගේ රූපය මවාගන්නා විට එම රූපය 84000 රූප හෝ ස්වරූපවලට බෙදේ. එම සෑම රූපයක්ම හෝ ස්වරූපයක්ම 84000 ක් ආලෝක ධාරා නිකුත් කරමින් බුදුන්වහන්සේගේ නම කියන එකම පුද්ගලයෙකු හෝ අඳුරෙහි නොතබා එම සෑම ආලෝක ධාරාවක්ම ලෝකයක් ආලෝකමත් කරයි. මේ අයුරින් මේ බුදුන්වහන්සේ උන්වහන්සේ පිරිනමන විමුක්ති ලාභය ලබා ගැනීමට මිනිසුන්ට උපකාර කරති.

බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රතිමාව දැක කෙනෙකුට බුදුන්වහන්සේගේ මනස අවබෝධ කරගත හැක. බුදුන්වහන්සේගේ මනසෙහි සියල්ල ඇතුළත් මහා කරුණාව ඇත. උන්වහන්සේගේ කරුණාව පිළිබඳ නොදන්නවුන් ද එය අමතක වන සුළු අය ද විශේෂයෙන් විශ්වාසයෙන් යුතුව එය සිහි කරන්නවුන් ද ඒ තුළ සිටිති.

විශ්වාසයක් ඇති අයට උන්වහන්සේ උන්වහන්සේ සමග ඒකත්වයට පත්වීමට අවස්ථාව පිරිනමති. මෙම බුදුන්වහන්සේ සියල්ල ඇතුළත් සාධාරණ කයක් නිසා කවරෙක් හෝ

බුදුන්වහන්සේ ගැන සිතත් නම් බුදුන්වහන්සේ ඔහු ගැන සිතන සේක. එමෙන්ම ඔහුගේ සිතට නිදහසේ ඇතුළු වෙති.

මෙහි අර්ථය නම් පුද්ගලයෙකු බුදුන්වහන්සේ ගැන සිතන විට ඔහුට බුදුන්වහන්සේගේ මනස එහි සියලු නිර්මල වූ ද ප්‍රීතිදායී වූ ද සාන්ත වූ ද පූර්ණත්වයෙන් යුතුව ඇති වන්නේය. වෙනත් වචනවලින් කියන්නේ නම් ඔහුගේ මනස බුද්ධ මනසක් වන බවයි.

5. බුදුන්වහන්සේට බොහෝ වෙනස් කරගත හැකි ස්වරූපයන් සහ ශරීරයන් ඇත. උන්වහන්සේට සෑම පුද්ගල හැකියාවකට අනුව විවිධාකාරයෙන් පෙනී සිටිය හැක.

මුළු අහස් තලයම වසා පැතිරෙන විශාල ප්‍රමාණයේ ශරීරයෙන් උන්වහන්සේ පෙනී සිටිති. එම ශරීරය අනන්ත වූ තරු අතරත විහිදුවති. උන්වහන්සේ ස්වභාව ධර්මයේ ඉතා කුඩා දේ තුළ ද පෙනී සිටිති. සමහර විට ස්වරූපයකින් ද සමහර විට ශක්තියක් වශයෙන් ද සමහර විට මනසෙහි ද සමහර විට පුද්ගල බවින් ද පෙනී සිටිති.

නමුත් බුදුන්වහන්සේගේ නම විශ්වාසයෙන් යුතුව කියන අයට කිසියම් වූ ආකාරයකින් උන්වහන්සේ ස්ථිර වශයෙන්ම පෙනී සිටිති. එබඳු අයට අමිත බුදුන්වහන්සේ කරුණාව හා සම්බන්ධ

අවලෝකිතේෂ්වර බෝසතුන් ද ප්‍රඥාව හා සම්බන්ධ මහා ස්ථාමප්‍රාප්ත බෝසතුන් ද යන බෝධිසත්වයන් වහන්සේලා දෙනම සමග සැමවිට පෙනී සිටිති. උන්වහන්සේගේ විද්‍යමාන වීම් සියල්ලන්ටම දැකීමට ලෝකයේ පිරි තිබුණත් විශ්වාසය ඇත්තවුන් පමණක් ඒවා දකිති.

උන්වහන්සේගේ භෞතික විද්‍යමාන වීම් දකින්නෝ සදාතනික සන්තුෂ්ටියක් හා සතුටක් ලබති. ඊටත් වඩා සත්‍ය බුදුන්වහන්සේ දකින්නෝ අප්‍රමාණ සතුටක් හා සාමයක් අවබෝධ කරති.

6. මෙම ක්‍රියේ සහ ප්‍රඥාවේ අන්තර්‍ය වූ සත්‍යතාවන් සහිත අමිත බුදුන්වහන්සේගේ මනස හුදෙක් කරුණාවම වන නිසා උන්වහන්සේට සියල්ලන් මිදවිය හැක.

ඉතා දරුණු පුද්ගලයින් වන, එනම් ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහයන්ගෙන් පිරුණු සිතැතිව විශ්වාස කළ නොහැකි අපරාධ කරන්නවුන්; බොරු, හිස්වදන්, පරුෂ වචන කියනවුන්; අනුන් රවටන්නවුන්; සතුන් මරන, සොරකම් කරන, කාමයෙහි වරදවා හැසිරෙන්නවුන්; බොහෝ අවුරුදු ගණනක් පාප ක්‍රියාවන්හි නියැලී සිට ජීවිත අවසානයට පැමිණ සිටිනවුන් යන මොවුහු දීර්ඝ කාලයක් දඬුවම් විදීමට නියම වූවෝ වෙති.

හොඳ යහළුවෙක් ඔවුන් වෙත පැමිණ ඔවුන්ගේ අවසාන මොහොතේදී මෙසේ ඉල්ලා සිටියි. “ඔබ දැන් මරණයට මුහුණ පා සිටින්නෙහිය. ඔබගේ දරුණු ජීවිතය ඔබට මකා දැමිය නොහැක. නමුත් අමිතාභා බුදුන්වහන්සේගේ නම කියා උන්වහන්සේගේ කරුණාවේ පිහිට ඔබට ලබාගත හැක”

ඉදින් මේ නපුරු මිනිස්සු එක සිතින් අමිතාභා බුදුන්වහන්සේගේ පූජනීය නම කියත් නම් ඔවුන් අපායට ගෙනයන සියලු පව් අවසන් වන්නේය. පූජනීය නාමය නැවත නැවත කීමෙන් පමණක් මෙය කළ හැකිනම් මෙම බුදුන්වහන්සේ පිළිබඳ කෙනෙක් තමාගේ සිත සමාධිගත කරත් නම් මීට වඩා කොතරම් වැඩි දෙයක් කළ හැකි ද?

මේ අයුරින් පූජනීය නාමය කීමට හැකිවුවෝ ඔවුන්ගේ ජීවිතාවසානයට පැමිණ විට අමිතාභා බුදුන්වහන්සේත් කරුණාවට සහ ප්‍රඥාවට අගතැන්පත් බෝධිසත්වවරුන් මුණගැසෙති. ඉන් අනතුරුව ඔවුන් බුද්ධ භූමියට යොමු කරති. එහිදී ඔවුහු සියලු නිර්මලත්වයෙන් යුතුව සුදු නෙළුම්වල උපදිති.

එබැවින් “නමු-අමිද-බුත්සු” හෙවත් “අනන්ත වූ ආලෝකයක් හා අනන්ත වූ ජීවිතයක් ඇති බුදුන්වහන්සේට නමස්කාර වේවා” යන වචන සියලු දෙනාම මතකයේ තබාගත යුතුය.

II

අමිත බුදුන්වහන්සේගේ නිර්මල භූමිය

1. අනන්ත වූ ආලෝකයක් සහ අනන්ත වූ ජීවිතයක් ඇති බුදුන්වහන්සේ සැමදා වැඩ සිටිති. උන්වහන්සේගේ සත්‍ය සැමදා බබලයි. උන්වහන්සේගේ නිර්මල භූමියෙහි දුක් නැත, අඳුරක් නැත. සෑම පැයක්ම සතුටින් ගත වෙයි. එමනිසා එය ප්‍රමෝදයේ භූමිය යැයි කියති.

මෙම භූමිය මැද නිර්මල ජලයෙන් බබලන විලක් ඇත. එහි රැළි රන්වන් වැලි තලාවන් සිප ගනියි. විවිධ ආලෝක සහ වර්ණයන්ගෙන් යුතු රියසක් තරම් විශාල නෙළුම් මල් ඔබ්බොබ පිපෙයි. නිල් පාටින් නිල් අලෝකය ද කහ පාටින් කහ ආලෝකය ද රතු පාටින් රතු ද සුදු පාටින් සුදු ද විහිදේ. ඒවායේ සුවඳ අහස් කුස පුරවයි.

පොකුණ කෙළවර විවිධ තැන්වල රන්, රිදී, පලිඟු සහ දියමන්තිවලින් අලංකාර කරන ලද මන්දිර ඇත. එහි සිට ජල කෙළවරට බැසිය හැකි කිරිගරුඬ පියගැට පන්ති ඇත. අන් තැන්වල ජලය මතුපිටට එල්ලෙන අයුරින් ප්‍රාකාර සහ ගරාදි වැටවල් ඇත. ඒවා තිරවලින් සහ වටිනා මැණික්වලින් සැදූ

ජාලයන්ගෙන් වටකොට ඇත. මේවා අතරත සුවඳවත් පඳුරු සහ මල් පඳුරු ඇත.

පොළොව අලංකාරව බබලන අතරත අහස දිව්‍යමය වූ සංගීතයෙන් ගිගුම් දෙයි. දිවා රාත්‍රී කාලයේදී හයවාරයක් සියුම්ව පාටගන්වන ලද මල් පෙති අහසින් වැටෙයි. මිනිස්සු ඒවා බඳුන්වල එකතු කොට අනිකුත් බුද්ධ භූමීන් වෙත රැගෙන ගොස් අනන්ත වූ බුදුවරුන්ට පූජා කරති.

2. මේ අද්භූත ලෝකයේ බොහෝ වර්ගයේ පක්ෂීහු සිටිති. හිමවත් සුදු කොක්කු සහ හංසයෝ ද වෛවර්ණ මොණරු හා සර්ම කලාපීය කුරුල්ලෝ ද, කුඩා පක්ෂීන් රංචු වශයෙන් ද ඉතා සියුම්ව ගායනා කරති. බුදුන්වහන්සේගේ නිර්මල භූමියේ මධුර අයුරින් ගී ගයන පක්ෂීහු බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා සහ උන්වහන්සේගේ ගුණ වර්ණනා කරමින් ගයති.

කවුරු හෝ මේ රාවයන්ගේ සංගීතයට ඇහුම්කම් දෙයි ද ඔහු බුදුන්වහන්සේගේ හඬට ඇහුම්කම් දෙයි. එමෙන්ම විශ්වාසයේ නැවුම් බවක් අවදි කර ගනියි. සියල්ලන් සමග සතුට හා සාමයේ සහෝදරත්වය අවදි කර ගනියි.

නිර්මල භූමියේ ගස් අතුරින් සිනිඳු සුළඟ හමා යයි. එය මන්දිරවල ඇති සුගන්ධවත් තිර කම්පනය කරයි. එය මිහිරි සංගීතයක් සමග හමා යයි.

මිනිස්සු මෙම දිව්‍යමය සංගීතයේ සියුම් වූ ප්‍රතිරාවයන් අසා බුදුන්වහන්සේ, ධර්මය සහ සංඝයා ගැන සිතති. මේ සියලු විශිෂ්ටතාවන් නිර්මල භූමියේම ප්‍රතිබිම්බයන්ය.

3. අනන්ත වූ ආලෝකයේ සහ අසීමිත වූ ජීවිතයේ බුදුන්වහන්සේ වශයෙන් දක්වමින් මෙම භූමියේ බුදුන්වහන්සේ අමිත වශයෙන් නම් කරන්නේ ඇයි? එයට හේතුව වන්නේ උන්වහන්සේගේ සත්‍යයේ ප්‍රභාවය බුද්ධභූමිවල අභ්‍යන්තර හා බාහිර සීමාවන් දක්වා බාධා රහිතව පැතිරෙන බැවිනි. එයට හේතුව උන්වහන්සේගේ ජීවමාන කරුණාවේ ජීවය අසංඛ්‍යය වූ ජීවිතයන් සහ අනන්ත වූ කාලයක් තුළ පිරිහී නොයන නිසයි.

එයට හේතුව උන්වහන්සේගේ නිර්මල භූමියෙහි උපදින අයගේ සංඛ්‍යාව සහ සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත්වන අයගේ සංඛ්‍යාව ගණන් කළ නොහැකි බැවින් ද එමෙන්ම ඔවුන් කිසිදා නැවත මෝහයෙන් සහ මරණින් යුතු ලෝකයට නොඑන බැවින් ද නිසාය.

එයට හේතුව උන්වහන්සේගේ ආලෝකයෙන් ජීවිතයේ අළුත් බවක් වටහාගන්නවුන්ගේ සංඛ්‍යාව ද ගණනය කළ නොහැකි නිසයි.

එබැවින් මිනිස්සු ඔවුන්ගේ සිත උන්වහන්සේගේ නාමයෙහි සමාධිගත කිරීමෙන් සිය ජීවිතයේ අවසානයට ළඟාවන විට එක දිනක් හෝ දින හතක් හෝ පූර්ණ විශ්වාසයෙන් යුතුව අමිත බුදුන්වහන්සේගේ නම කියත් නම් එසේම නොකැළඹුණු සිතකින් යුතුව ඔවුහු මෙය කරන්නම් මෙම අවසාන මොහොතේ පෙනී සිටින අමිත බුදුන්වහන්සේ සහ අනිකුත් උත්තමයන්වහන්සේලා විසින් මග පෙන්වනු ලබන ඔවුහු බුදුන්වහන්සේගේ නිර්මල භූමියෙහි උපදින්නෝය.

කිසියම් පුද්ගලයෙක් අමිත බුදුන්වහන්සේගේ නම අසයි නම්, උන්වහන්සේගේ ධර්මයේ ශ්‍රද්ධාව උපදවා ගනියි නම් අද්විතීය වූ පූර්ණ වූ බුද්ධත්වය අවබෝධ කරගැනීමට ඔහුට හැකි වන්නේය.

පිළිපැදීමේ මග

පළමුවන පරිච්ඡේදය

නිර්මල මාර්ගය

I

සිත පිරිසිදු කර ගැනීම

1. මිනිසුන් තුළ පවතින ලෝකික ආශාවෝ ඔවුන් මුලාවට හා දුකට පමුණුවති. එම ලෝකික ආශා බැම්මෙන් මිදීම සඳහා මාර්ග 5 ක් ඇත.

පළමුවෙන්ම ඔවුන්ට ඒ ඒ දේ පිළිබඳ නිවැරදි අදහස් තිබිය යුතුය. සැලකිල්ලෙන් කරන ලද නිරීක්ෂණ පදනම් කරගත් අදහස් තිබිය යුතුය. හේතුවල සහ ඒවායේ වැදගත්කම නිවැරදිව තේරුම් ගත යුතුය. දුකෙහි හේතුව මනසේ ඇති ආශාවන් හා බැඳීම් තුළ මුල් බැසගෙන ඇති බැවින් ද ආශාවන් හා බැඳීම් ආත්මයක් ඇතැයි යන වැරදි නිරීක්ෂණයන්ට සම්බන්ධ බැවින් ද එය හේතුවල න්‍යායයේ ඇති වැදගත්කම නොසලකා හැරීම නිසා ද ඇති වේ. සැනසුම ලබා ගත හැක්කේ මෙකී ලෝකික ආශාවන්ගෙන් සිත මුදවා ගතහොත් පමණය.

දෙවනුව මිනිසාට එම වැරදි දැකීම නිසා ඇතිවන ලෝකික ආශාවලින් මිදිය හැක්කේ සුපරික්ෂාකාරී හා ඉවසිලිමත් චිත්ත

පාලනයකිනි. ඇස, කණ, දිව, නාසය හා සිත ප්‍රබෝධමත් වීම නිසා ඇතිවන ආශාවන් මගහරවා ගත හැක්කේ දක්ෂ විත්ත පාලනයකිනි. එසේ කිරීමෙන් සියළු ලෞකික ආශා මූලිනුපුටා දැමිය හැකිය.

තුන්වෙනුව අප පරිභෝග කරන දෑ සම්බන්ධයෙන් නිවැරදි හැඟීමක් ද තිබිය යුතුයි. එනම් ආහාර හා ඇඳුම් පැළඳුම් ගැන සිතිය යුත්තේ ඒවා සැප පහසුව හා සංතුෂ්ටිය සඳහා ඇති දේ ලෙස නොව ශාරීරික අවශ්‍යතා සඳහා ඇති දේ ලෙසයි. ඇඳුම්, ශරීරය අධික ශීතලයෙන් හා උණුසුමින් බේරා ගැනීමට හා විලිවසා ගැනීමට අවශ්‍ය වේ. බුද්ධත්වය ලබා ගැනීම සඳහා ශරීරය පුරුදු කරන විට එය පෝෂණය කිරීමට ආහාර අවශ්‍යය. එවැනි සිතුවිලි තිබේ නම් ලෞකික ආශා පැන නගින්නේ නැත.

සතරවෙනුව මිනිසුන් ඉවසීම පුහුණු විය යුතුයි. ඔවුන් උෂ්ණත්වය හා ශීතල ද, බඩගින්න හා පිපාසය ද නිසා ඇතිවන අපහසුතා ඉවසීමට පුහුණු විය යුතුයි. පරිභව හා අවමාන ඉවසීමට පුහුණුවිය යුතුයි. මක්නිසාදයත් ඔවුන්ගේ ජීවිත දවන ආශා ගින්න සංසිදුවීම පිණිස ඉවසීම පුහුණු කළ යුතු බැවිනි.

පස්වෙනුව මිනිසුන් හය (උවදුරු) දැක ඒවා මගහැරීමට උගත යුතුයි. නුවණැති මිනිසුන් වල් අසුන් හා පිස්සු බල්ලන් කෙරෙහි ඉවත්වන්නාක් මෙන් කිසිවෙකු දුෂ්ට මිනිසුන් ඇසුරු නොකළ

යුතුය. නුවණැති මිනිසුන් විසින් පිටු දකින ලද ස්ථානවලට නොගිය යුතුය. යමෙකු අවධානය හා සිහි කල්පනාව පුරුදු කරන්නේ නම් ඔවුන්ගේ ජීවිත වෙලාගෙන ඇති ලෞකික ආශා ගින්න නිවී යනු ඇත.

2. ලෞකික ආශාවෝ (තණ්හාව) පස්වැදැරුම් වෙති.

ඇසට දකින රූපවලින් කණට ඇසෙන ශබ්දවලින් නාසය ආසුරාණය කරන සුවඳින් දිවට දැනෙන මිහිරි රසයන් හා ගතට දැනෙන සුවදෙන පහසින් හටගන්නා ආශාවෝ වෙති. තණ්හාවට ඇති මෙම දොරටු පහෙන් ශරීරයේ සැප සඳහා ඇති ඇල්ම උපදී.

සැප සඳහා ඇති කායික ආශාව නිසා පොළඹවනු ලබන බොහෝ දෙනා සැපය පසුපස එන අයහපත නොදකිති. දඩයක්කරුගේ උගුලට අසුවෙන මුවන් මෙන් ඔවුහු යක් උගුලක බැඳෙති. ඇත්තෙන්ම ඉන්ද්‍රියන් නිසා හටගන්නා මෙම පස්වැදැරුම් තණ්හා දොරටු ඉතාමත්ම හයානක උගුල්ය. මේවාට අසුවුණ විට මිනිස්සු ලෞකික ආශාවල පැටලී වේදනා විඳිති. මේ උගුල්වලින් මිඳෙන්නේ කෙසේදැයි ඔවුන් දැන ගත යුතුයි.

3. මෙම ලෞකික ආශා බැම්මෙන් මිදීමට ඇත්තේ එකම ක්‍රමයක් නොවේ. ඔබ වෙනස් වූ ලක්ෂණ ඇති සතූන් 6 දෙනෙකු

වන නයකු, කිඹුලකු, කුරුල්ලෙකු, බල්ලෙකු, හිවලෙකු හා වඳුරෙකු අල්ලාගෙන ශක්තිමත් කඹයකින් එකට බැඳ ඔවුන්ට යන්න හරිනවා යැයි සිතන්න. ඔවුන් එකිනෙකා තමාගේම වාසස්ථානයට තමාටම ආවේනික ක්‍රමයකින් යෑමට උත්සාහ දරනු ඇත. නයා තණකොළගොල්ලේ සැඟවීමට වෙර දරනු ඇත. කිඹුලා වතුරට ඇදෙනු ඇත. කුරුල්ලා අහසට පියාඹනු ඇත. බල්ලා ගමක් සොයායනු ඇත. හිවලා ජන ශූන්‍ය තැනකට ඇදෙනු ඇත. වඳුරා කැලයේ ගස් සොයනු ඇත. තමා යායුතු තැනට යෑමට දරන වැයමේදී ඔවුන්ට යම්කිසි අරගලයක් කරන්නට සිදුවේ. එසේ වුවද ඔවුන් සියලු දෙනා කඹයකින් එකට බැඳෙනවා තිබේ නම් වඩාත්ම ශක්තිමත් සත්ත්වයා එක් විටක අන් අයව ඇදගෙන යාමට ඉඩ තිබේ.

ඉහත කී උපදේශ කථාවේ එන සතුන් මෙන් මිනිසා ද ඔහුගේ සය වැදැරුම් ඉන්ද්‍රියන් වන ඇස්, කන්, නාසය, දිව, ශරීරය හා සිත විසින් විවිධ අතට පොළඹවනු ලබන අතර වඩා බලවත් ආශාව විසින් පාලනය කරනු ද ලබයි.

මේ සතුන් 6 දෙනා කණුවක බැඳ ඇත්තේ නම් ඔවුන් ගැලවීමට වෙර යොදා අන්තිමේදී කණුව මුලටම වැටෙනු ඇත. මේ අයුරින්ම මිනිසුන් සිත පුරුදු කළොත් අතින් පසිඳුරන්ගෙන් තවදුරටත් කරදරයක් නොවනු ඇත. සිත පාලනය කරගත්තේ නම් මිනිසාට වර්තමානයේ මෙන්ම අනාගතයේ ද සතුට උදාවනු ඇත.

4. මිනිස්සු සිය ආත්මාර්ථකාමී සැපත එනම් කීර්තිය හා ප්‍රශංසාවට කැමැති වෙති. එහෙත් කීර්ති ප්‍රශංසාව තමාම දවාගන්නා හඳුන්කුරක් වැනිය. එය විගස නැතිවී යයි. මිනිසුන් ගෞරව හා මහජන සැලකිල්ල පසුපස හඹා යමින් සත්‍යයේ මගට පිටුපෑවොත් ඔවුන් බලවත් අනතුරක වැටෙනවා මෙන්ම ලතවීමට ද සිදුවනු ඇත.

කීර්තිය, ධනය හා ප්‍රේමය පසුපස හඹා යන මිනිසා පිහිතලයක ගැවී ඇති පැණි ලෙවකන ළදරුවකු වැන්න. පැණිවල රස විඳින අතරම ඔහුට තමන්ගේ දිව අවදානමකට ලක් කිරීමට ද සිදුවනු ඇත. හෙතෙම තද සුළඟක් ඉදිරියට ගිනිහුළක් ගෙන යන්නකු වාගේය. ගිනිදූල් ඔහුගේ දෑත් හා මුහුණ දවනු නිසැකය.

කිසිවෙකු තණ්හාවෙන් ද්වේෂයෙන් හා මූළාවෙන් පිරී ඇති තම සිත විශ්වාස නොකළ යුතුය. කිසිවෙකු තම සිතට නිදල්ලේ යාමට ඉඩ නොතැබිය යුතුයි. එය දැඩි පාලනයක් යටතේ තැබිය යුතුයි.

5. සම්පූර්ණ චිත්ත පාලනයක් ඇතිකර ගැනීම ඉතාම අමාරු දෙයකි. බුද්ධත්වය පතන්නා මුලින්ම සියලු ආශා නැමැති ගින්නෙන් මිදිය යුතුයි. තණ්හාව බුරබුරා නැගෙන ගින්නකි. එබැවින් බුද්ධත්වය පතන්නා පිදුරුගොඩක් ගෙන යන්නකු ගිනි පුපුරු මගහරින්නාක් මෙන් තණ්හා ගින්න මගහැරිය යුතුය.

නමුත් පොළඹවනු ලැබීමේ බිය නිසාම සිත්කළු රූපවලින් ඇස ඉවත් කර ගැනීම මෝඩකමක් විය හැක. සිත ස්වාමියාය. සිත පාලනය කරගතහොත් දුබල ආශාවන් අතුරුදන් වනු ඇත.

බුද්ධත්වය කරා ඇති මග අනුගමනය කිරීම අසීරුය. නමුත් මිනිසුන්ට එබඳු සිතක් නැත්නම් එය වඩාත් අපහසුය. උපත සහ මරණය සහිත මේ ලෝකය තුළ බුද්ධත්වය නොලැබුවහොත් අනන්ත වූ දුක් විඳීමට සිදු වේ.

යමෙකු බුද්ධත්වය සඳහා ඇති මග සොයන කල්හි එය මඩ ගොහොරුවකින් ලොකු බරක් ඔසවා ගෙන යෑමට උත්සාහ දරන ගොනෙකුගේ ගමනට සමාන කළ හැක. අවට ඇති දේ ගැන සැලකිලිමත් නොවී උගට හැකි උපරිම උත්සාහය යොදවන්නේ නම් උගට මඩ තරණය කොට විවේක ගත හැක. ඒ අයුරින් මනස පාලනය කර ගනිමින් නිවැරදි ගමන් මගෙහි යන්නේ නම් එම ගමනට බාධා කරන්නට තණහා නැමැති මඩ නොවනු ඇත. එමෙන්ම සියලු දුක් ඉවත් වනු ඇත.

6. බුද්ධත්වයට ඇති මග සොයන්නන් මුලින්ම සිතේ අභංකාරකම දුරුකරගෙන නිහතමානීව බුදුරදුන්ගේ ධර්මයේ ආලෝකය පිළිගැනීමට කැමති විය යුතුයි. ලොවෙහි ඇති සියලුම වස්තු එනම් රන් රිදී හා කීර්ති වැනි දේ ප්‍රඥාව හා ශීලය හා සම කළ නොහැකිය.

නිරෝගී බව ලබා ගැනීමට, පවුලේ සැබෑ ජීවිතය ළඟාකර ගැනීමට, සැමදෙනාටම සාමය ගෙන දීමට, පළමුව සිය සිත හික්මවිය යුතු ය, පාලනය කළ යුතුය. කෙනෙකුට සිත හසුරුවා ගත හැකිනම් ඔහුට බුද්ධත්වයට මග සොයාගත හැකිය. ප්‍රඥාව හා සුවර්තය ඔහු කරා ඉබේම එනු ඇත.

පොළොවෙන් වස්තුව සොයාගන්නා සේ සුවර්තය හොඳ ක්‍රියා තුළින් මතු වී පෙනෙනු ඇත. ප්‍රඥාව නිර්මල සාමකාමී මනසින් මතුවනු ඇත. ජීවිතය නමැති පැටලිලි සහිත මාර්ගය මැදින් නිරූපිතව යාමට කෙනෙකුට ප්‍රඥාවේ ආලෝකය අවශ්‍යය. එසේම සුවර්තයේ මගපෙන්වීම අවශ්‍යය.

තණ්හාව, ද්වේෂය හා මූළාව නැති කරගන්නේ කෙසේදැයි කියාදෙන බුදුදහම හොඳ ඉගැන්වීමකි. එය පිළිපදින්නෝ යහපත් ජීවිතයේ සතුට ළඟාකර ගනිති.

7. මිනිස්සු සිය සිතුවිලි ගමන් කරන දිසාවට නැඹුරු වෙති. තණ්හාබර සිතුවිලි සිතේ රැස්කර ගතහොත් ඔවුහු තවත් ගිජුවෙති. ද්වේෂයෙන් යුත් සිතුවිලි සිතුවොත් තවත් ද්වේෂ සහගත වෙති. අනුවණ චේතනා තබා ගතහොත් ඒ දෙසට ගමන් කරති.

අස්වනු සමයේදී සිය ගවයෝ වැටකොටු කඩාගෙන කුඹුරුවලට වැදී මැරුම් කතැයි හෝ බැනුම් අසන්නට වේයැයි

බියෙන් ගොවියෝ උන් ගාල් කරති. එමෙන්ම මිනිසුන් තම සිත අවාසනාවට හා වංක භාවයට යා නොදී රැක ගත යුතුය. තණ්හාවට ද්වේෂයට හා මූළාවට පොළඹවන සිතුවිලි නැති කර ගත යුතු අතර දයාව හා කරුණාව ඇතිවන සිතුවිලි වැඩි දියුණු කළ යුතුයි.

වසන්තය එන විට එමෙන්ම තණ බිම්වල කොළ පැහැති තණකොළ බොහෝ තිබෙන විට ගොවියෝ සිය ගවයන් මුදා හරිති. එහෙත් ඔවුන් උන් ගැන විමසිල්ලෙන් සිටිති. මිනිසාගේ සිත පිළිබඳව ද එසේමයි. ඉතාම හොඳ මානසික ස්වභාවයකදී වුවද සිත පිළිබඳව විමසිලිමත් විය යුතුයි.

8. එක් සමයක ශාකාමුනි බුදුරදහු කෝසම්බියේ වැඩ විසූ සේක. එනුවර උන්වහන්සේ නුරුස්නා එක් පුද්ගලයෙක් අසත්‍ය කතා උන්වහන්සේට විරුද්ධව පතුරුවා හැරීමට නපුරු මිනිසුන්ට අල්ලස් දුන්නේය. මේ වාතාවරණය තුළ උන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයින්ට පිඬු සිඟා යාමට අසීරුවිය. ඇණුම් බැණුම් ඇසීමට සිදුවිය.

ආනන්ද තෙරණුවෝ ශාකා මුනීන්ද්‍රයන්ට කතාකොට “අප මෙවැනි නගරයක හිඳීම නරකයි. අපට යාමට වෙනත් නගරයන් ද මීට වඩා හොඳ පුරයන් ද ඇත. මේ නගරයෙන් පිටවී යමු” යි පැවසූහ. බුදුන්වහන්සේ මෙසේ පිළිවදන් දුන්හ. “ඉතින් ඒ

නගරයෙක් මේවාගේ වුනොත් එවිට අපි කුමක් කරමුද?” “එවිට අපි තවත් නගරයකට යන්නෙමු.”

ශාන්ති නායකයාණෝ මෙසේ කීහ. “නැහැ ආනන්ද, ඒ විදිහට ගියොත් අවසානයක් නෑ. අපි මෙහිම නැවතී ඇණුම් බැණුම් නවතින තුරු ඉවසා සිටිමු. ඊට පසුව තවත් තැනකට යමු.” මෙලොවෙහි ලාභ-අලාභ, අපවාද-බුහුමන්, ඇණුම්-බැණුම් ප්‍රශංසා, දූක-සෑප පවතියි. බුද්ධත්වයට පත් තැනැත්තා මෙබඳු බාහිර දෙයින් පාලනය කරනු නොලැබේ. ඒවා පැමිණි විගසින්ම නතර වේ.

II

හැසිරීමේ යහපත් මග

1. බුද්ධත්වයට මග සොයන්නන් නිරතුරුව ඔවුන්ගේ සිත, කය හා වචනය පිරිසිදුව තබා ගැනීමේ අවශ්‍යතාව ගැන සැම විටම සිතේ තබාගත යුතුයි. කය පිරිසිදුව තබා ගැනීමට නම් ප්‍රාණසානය නොකළ යුතුයි. සොරකම් නොකළ යුතුයි. කාමමිථ්‍යාවාරයේ නොයෙදිය යුතුයි. වචනය පිරිසිදුව තබා ගැනීමට නම් බොරු නොකිව යුතුයි. අනුන් සිත් රිදෙන වචන නොකියා, වංචාකාරී

නොවී, සම්ප්‍රලාපයේ නොයෙදිය යුතුයි. සිත පිරිසිදුව තබා ගැනීමට නම් සියලු තණ්හා, ද්වේෂ හා වැරදි විනිශ්චයන් දුරු කළ යුතුයි.

කෙනෙකුගේ සිත අපිරිසිදු වුවහොත් ඔහුගේ ක්‍රියා ද අපිරිසිදු වේ. ක්‍රියා අපිරිසිදු වුවහොත් වේදනාව ඇති වේ. එබැවින් සිත කය පිරිසිදුව තබා ගැනීම ඉතාම වැදගත් වේ.

2. ආචාරශීලී භාවයට නිරතකාර කමට හා කරුණාවන්තකමට කීර්තියක් දිනූ ධනවත් වැන්දඹුවක් සිටියාය. ඇට කඩිසර නුවණැති සේවිකාවක් වූවාය.

එක් දිනක් සේවිකාව මෙසේ සිතුවාය. “මගේ ස්වාමීද්‍රවට ඉතා හොඳ කීර්තියක් ඇත. ඇ එසේ වූයේ සහජයෙන්ම ද? නැත්නම් පරිසරය නිසා ද? මම එය විමසාලමි.” පසුවදා උදෑසන හිර මුදුන් වීමට ආසන්න වනතුරු සේවිකාව ස්වාමීද්‍රව ඉදිරියට නාවාය. ස්වාමීද්‍රව කෝපයට පත් වූවා නොඉවසිල්ලෙන් ඇට බැණ වැදුණාය. සේවිකාව මෙසේ පිළිතුරු දුන්නාය. “මා දවසකට දෙකකට පමණක් අලස වුණාට ඔබ නොඉවසිලීමත් විය යුතු නැත.” ස්වාමීද්‍රව එවිට බලවත් කෝපයට පත් වූවාය. පසුවදා ද සේවිකාව ප්‍රමාද වී නැගිට්ටාය. මෙයින් මහත් සේ කෝපයට පත්වූ ස්වාමීද්‍රව කෝටුවක් ගෙන සේවිකාවට තැළුවාය. මේ සිදුවීම

බොහෝදෙනා දැනගත් නිසා ධනවත් වැන්දඹුවගේ පෙර කීර්තිය නැති විය.

3. බොහෝ දෙනා මේ ගැහැනිය වාගේය. ඔවුන්ගේ පරිසරය හොඳින් තිබෙනතුරු ඔවුහු කරුණාවන්ත වෙති. තැන්පත් හා නිර්භංකාර වෙති. නමුත් පරිසරය වෙනස් වී අසතුටුදායක වූ විටත් ඔවුහු එසේම ක්‍රියාකරත් ද යන්න ප්‍රශ්නයකි.

ප්‍රමාණවත් ආහාර හා ඇඳුම් නැති කල්හිද, අම්හිරිවදන් ඇසෙන විට ද අන් අය අමනාපකම් පාන විට ද යමෙක් නිර්මල හා සාමකාමී සිතක් තබාගෙන යහපත් ලෙස ක්‍රියා කරත් නම් පමණක් අපට ඔහු “හොඳ” යයි නම් කළ හැකිය.

එබැවින් පරිසරය හොඳ වූ විට පමණක් හොඳ වැඩ කරන සාමකාමී සිතක් පවත්වන්නන් ඇත්ත වශයෙන්ම හොඳ මිනිසුන් නොවේ. බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ඉගෙන ඒ අනුව තම සිත කය පුරුදු කරන්නන් පමණක්ම සත්‍ය ලෙසම හොඳ නිර්භංකාර, සාමකාමී මිනිසුන් ලෙස හැඳින්විය හැකිය.

4. පදයන්ගේ යෝග්‍යතාව අනුව පාවිච්චි කිරීම සඳහා විරුද්ධාර්ථ යුගල පද පහක් වෙයි. අවස්ථාවට ගැලපෙන හා නොගැලපෙන වචන, කාරණයට ගැලපෙන හා නොගැලපෙන

වචන, මිහිරි හා අමිහිරි වචන, අර්ථවත් හා අනර්ථවත් වචන, කාරුණික හා වෛරය උපදවන වචන යනුවෙනි.

අප කථාකරන කුමන වචනයක් හෝ සැලකිල්ලෙන් තෝරා ගත යුතුයි. මක් නිසාද යත් ඒ වචන අසන මිනිසුන් හොඳට හෝ නරකට පෙළඹිය හැකි බැවිනි. අප සිත්හි දයාව හා අනුකම්පාව පිරී ඇත්නම් එය අප අසන නපුරු වදන්වලට ඒවා ප්‍රතිරෝධයක් වනු ඇත. කෝපය හා ක්‍රෝධය ඇවිස්සීමට ඉඩ ඇති නිසා අප අසංවර වචන අපේ කොල්වලින් පිට නොකළ යුතුයි. අප කථා කරන වචන හැම විටම සානුකම්පික හා නුවණැති ඒවා විය යුතුයි.

පොළොවෙන් සියලු කුණු ඉවත් කිරීමට ඕනෑ යැයි සිතන මිනිසකු සිටිනවා යැයි සිතන්න. ඉස්කෝප්පයක් හා කුල්ලක් රැගෙන නොනවත්වාම කර ගෙන ගියත් එය නො කළ හැකි වැඩකි. මේ මෝඩ මිනිසා මෙන්ම අප ද සියලු වචන දුරු කිරීමට බලාපොරොත්තු නොවිය යුතුයි. අපේ සිත පුහුණු කරගෙන හදවත අනුකම්පාවෙන් පුරවා ගතහොත් අන්‍යයන් පවසන වදන්වලින් අපට බාධාවක් ඇති නොවේ.

දිය සායම්වලින් අහසේ චිත්‍රයක් ඇඳීම නො කළ හැකි දෙයකි. එමෙන්ම විශාල ගඟක් ගිනි හුළකින් වියළීම ද කළ නොහැකි දෙයකි. හොඳින් පදම් කළ හම් දෙකක් එකට අතුල්ලා විශාල ශබ්දයක් ඇති කළ නොහැක. මේ උදාහරණ මෙන්ම තමන්

අසන ඕනෑම වචනයකින් නොකැළඹී සිටින්නට නම් තමන්ගේ සිත පුහුණු කළ යුතුයි.

සිත පොළොව මෙන් පුළුල්වීමට අහස මෙන් අසීමිත වීමට විශාල ගඟක් මෙන් ගැඹුරු වීමට සහ මනාසේ පදම් කළ හමක් මෙන් සිනිඳුවීමට ඔවුන් විසින් සිත පුරුදු කළ යුතුයි.

ඔබේ හතුරා ඔබ අල්ලා ගෙන වධදෙන විට පවා ඔබ සිතේ ඔහු ගැන අමනාපයක් ඇති වේ නම් ඔබ බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය පිළිපැද නැත. සියලු වාතාවරණයන් තුළ දී ඔබ මෙසේ සිතන්නට පුරුදු විය යුතුයි. “මගේ මනස නොසෙල්වෙන සුළුය. දුෂ්ට වදන් තොල්වලින් පිට නෙවේවා. සියලු සතුන් වෙත පතළ කරුණාවෙන් යුතු මනසකින් ගලන කරුණාසහගත සහ මෛත්‍රීසහගත සිතුවිලි මගේ සතුරා වෙත පහළ කරමි.”

5. දවාලට ගිනිගන්නා රාත්‍රියට දුම් පිටවන එක්තරා තුඹසක් මිනිසෙකුට හමුවීම පිළිබඳ උපමා කථාවක් ඇත. ඔහු නුවණැති මිනිසෙකු වෙතට ගොස් තමා ඊට කුමක් කළ යුතුදැයි ඇසුවේය. එය කඩුවෙන් භාරන ලෙස නුවණැති මිනිසා උපදෙස් දුන්නේය. මිනිසා එසේ කළේය. ඔහුට පිළිවෙලින් තුඹසින් දොර පොල්ලක්, දියබුබුළු වගයක්, දෙමංහන්දියක්, පෙට්ටියක්, ඉබ්බෙකු, මස්කපන පිහියක්, මස්කැල්ලක් හා අවසානයේ මකරෙකු ද හමු විය. තමාට ලැබුණු දේවල් ගැන මිනිසා නුවණැත්තාට දැන්වීය. නුවණැති

මිනිසා ඒවායේ අර්ථය කියාදී මෙසේ ද කීය. “මකරා හැර අනික් සියලු දේම විසිකරන්න. එහෙත් මකරාට හිරිහැරයක් නොකරන්න.”

මේ කථාවේ එන තුඹසින් මිනිසාගේ සිරුර උපමා වෙයි. දිවා කල ගිනි ගැනීමෙන් දැක්වෙන්නේ ඔවුන් පෙරදින රාත්‍රියේදී සිත දේවල් ක්‍රියාවට නැංවීමයි. “ඌ කල දුම්පිට කිරීම” ඔවුන් දිවා කල කී දෙයින් ලබන සතුට හෝ දුක පෙන්වයි.

මේ උපමා කථාවේ “මිනිසා” නම් බුද්ධත්වය සොයන්නාය. නුවණැති මිනිසා බුදුන්වහන්සේය. කඩුව නම් නිර්මල ප්‍රඥාවයි. “ඉන් භාරන්න” කීම බුද්ධත්වය පතා කළ යුතු වැයමයි.

තවදුරටත් මේ උපමා කථාවේ එන “දොර පොල්ල” අවිද්‍යාව දක්වයි. දිය බුබුළු නම් දුකේ සහ කෝපයේ විටින් විට මතුවන සුසුම්ය. දෙමංහන්දියෙන් පැකිලීම හා අසහනය දක්වයි. පෙට්ටියෙන් පෙන්වන්නේ තණ්හාවේ, ද්වේෂයේ, අලසකමේ, වපලකමේ, පශ්චාත්තාපයේ හා මූලාවේ ගබඩාවයි.

ඉබ්බා යනු කය සහ මනසයි. මස් කපන පිහිය යනු පංචකාමයන්ගේ එකතුවයි. මස් කැල්ලෙන් පෙන්වන්නේ සංතෘප්තියට පොළඹවන පංචකාම ආශාවයි. මේ සියලු දෙයින්ම

මිනිසාට උවදුරු වන නිසා ඒ සියල්ල විසිකරන ලෙස බුදුන්වහන්සේ දන්වූහ.

මකරාගෙන් පෙන්වන්නේ සියලු ලෝකික ආශා තුරන් කළ සිතයි. මිනිසා තමා ම ප්‍රඥාව නැමැති කඩුවෙන් හැරූ කළ ඔහු අවසානයේදී මකරා වෙතට පැමිණෙයි. “මකරාට කරදර නොකරන්න” යන්නෙන් කියන්නේ සිත ලෝකික ආශාවලින් මුදවා ගන්නා ලෙසයි.

6. බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෙකු වූ පිණ්ඩෝල බුද්ධත්වය ලැබුවාට පසුව සිය දේශය වූ කෝසම්බියට පැමිණියේ තමාට කරුණාව දැක්වූ එහි මිනිසුන්ට කළගුණ සැලකීමටය. ඒ සඳහා ඔහු බුදුන්වහන්සේගේ දහම් බිජුවට වැපිරීමට කෙතක් සකස් කළේය.

අනන්ත වූ පොල් රූප්පාවලින් සෙවන වූ සිහිල් පවන නොනැවතී හමන කුඩා උද්‍යානයක් කෝසම්බිය අසල ගංගා නදිය තෙර තිබුණේය. ගිම්හානයේ එක් උණුසුම් දවසක පිණ්ඩෝල ගසක සිහිල් සෙවනේ භාවනානුයෝගීව සිටියේය. එකල්හි උදයන රජු සිය වල්ලභ ස්ත්‍රීන් සමග සතුට ලැබීමට මෙම උයනට ආවේය. සංගීතයෙන් සහ සතුටුවීම්වලින් පසු හේ වෙනත් ගසක් මුල නින්දක් නිදා ගත්තේය.

රජු නින්දේ පසුවන අතරේදී වල්ලහ ස්ත්‍රීහු තැන තැන ඇවිද්දෝය. ඇවිදීමින් යනවිට හදිසියෙන්ම භාවනාවේ යෙදී සිටි පිණ්ඩෝල ඉදිරියට පැමිණියහ. ඔහු උත්තම පුරුෂයකු බව දැනගෙන ඔවුන්ට බණ කියන ලෙසට ඉල්ලූහ. ඔවුහු ඔහුගේ බණ ඇසූහ. අවදිවූ රජු ස්ත්‍රීන් සොයමින් යන්නේ පිණ්ඩෝල වටා බණ අසමින් සිටින ඔවුන් දුටුවේය. ඊර්ෂ්‍යා සහගත කාමුක සිතින් යුත් රජු බලවත් කෝපයට පත්විය. ඔහු පිණ්ඩෝලට මෙසේ බැණ වැදුණේය. “නුඹ වැනි උතුම් පුරුෂයකු ගැහැනුන් වටකර ගෙන සම්පප්‍රලාප දෙඩීම සමාව දිය නොහැකි වරදකි.” සෙමින් නෙත් වසාගත් පිණ්ඩෝල නිශ්ශබ්දව සිටියේය.

කෝපයට පත් රජු සිය කඩුව ඇද තර්ජන කළත් පිණ්ඩෝල ගලක් මෙන් හුන්නේය. මින් තවත් කෝපයට පත් රජු තුඹසක් කඩා කුඹින් සහිත රොඩු පිණ්ඩෝලගේ ඇඟට දමුවේය. පිණ්ඩෝල නින්දාව හා වේදනාව ඉවසමින් භාවනාවේ යෙදී සිටියේය. එකල්හි රජු සිය දරුණු ක්‍රියා කලාපය ගැන ලැජ්ජාවට පත්ව පිණ්ඩෝලගෙන් සමාව අයැදීය. මේ සිද්ධියේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය රජුගේ මාලිගය තුළට ගොස් එයින් මුළු රටේම පැතිරිණි.

7. ස්වල්ප දිනකට පසුව උදයන රජු වනයේ විවේක ස්ථානයක වැඩසිටි පිණ්ඩෝල හමුවී මෙසේ ඇසුවේය. “ගරු කටයුතු ගුරුතුමනි, බුදුරජුන්ගේ ශ්‍රාවකයන් බොහෝ දෙනෙක් තරුණ අය

චූචක් ඔවුන් සිත හා කය කාමයෙන් පොළඹවා නොගෙන ඉන්නේ කෙසේද?”

පිණ්ඩෝල මෙසේ පිළිතුරු දුන්නේය. “රජකුමනි, සියළු කාන්තාවන්ට සැලකීමට බුදුරදුන් අපට උගන්වා ඇත. මහළු කාන්තාවන් අපේ මවුන් ලෙස ද අපගේ වයසේ කාන්තාවන් සොහොයුරියන් ලෙස ද බාල දූරියන් දුවරුන් ලෙස ද සැලකීමට උගන්වා ඇත. බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන්ට සිත කය කාමාශාවෙන් පොළඹවා නොගෙන තබා ගැනීමට ඉවහල් වී ඇත්තේ මේ ඉගැන්වීමයි.”

“එහෙත් ගෞරවනීය ගුරුකුමනි, යමෙකුට සිය මවගේ, සොහොයුරියගේ, දුවණියගේ වයසෙහි ගැහැනියක ගැන නරක සිතිවිලි ඇතිවිය හැකිය. බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් එබඳු සිතිවිලි මැඩලන්නේ කෙසේද?” “රජකුමනි, ශාන්ති නායකයාණන් අපට උගන්වා ඇත්තේ අපගේ ශරීරය සියලු වර්ගයේ අපිරිසිදු ශ්‍රාවයන් ගලන තැනක් හැටියටය. එනම්, ලේ, සැරව, දහඩිය, තෙල් වැනි ඒවායි. මේ අයුරින් සිතීමෙන් තරුණ චූචක් අපට අපේ සිත් පිරිසිදුව තබා ගැනීමට හැකිවේ.”

“ගෞරවනීය ගුරුකුමනි,” රජු තවදුරටත් බල කරමින් කථා කළේය. “එය ඔබට පහසු විය හැකියි. ඔබ සිත කය පුහුණු කොට

ඇති නිසා ඒ වාගේම ඔබ නුවණ ඔප්නංවා ගෙන ඇති නිසා. නමුත් එබඳු පුහුණුවක් නැති අයට මෙය දුෂ්කර විය හැක. ඔවුන් මෙම කිලිටි බව සිහිකළත් ඔවුන්ගේ ඇස් පියකරු රූප සොයා ඇදෙන්නට පුළුවනි. ඔවුන් විරූපී බව දකින්නට තැත් කළත් ලස්සන දෙයින් පෙළඹෙන්නට පුළුවන. බුදුන්වහන්සේගේ තරුණ ශ්‍රාවකයන්ගේ ක්‍රියා නිර්මල වීමට වෙනත් කිසියම් හේතුවක් තිබිය හැකියි.”

“රජකුමනි, ශාන්ති නායකයාණන් අපට උගන්වා ඇත්තේ පසිඳුරන් නැමැති දොරවල් රැකවල් කරන්නටයි. අප ඇසින් ලස්සන රූප දකින විට කණින් මිහිරි ශබ්ද අසන විට නාසයෙන් සුවඳ ආඝ්‍රාණය කරන විට දිවෙන් රසවත් දෑ බුදින විට අතින් සිනිඳු දෑ ස්පර්ෂ කරන විට අප ඒ ආකර්ෂණීය දේවල නොබැඳිය යුතුය. එසේම අප්‍රිය දෙය ද ප්‍රතික්ෂේප නොකරමු. මේ පසිඳුරන් නැමැති දොරවල් මනා ලෙස රැක ගැනීමට අපට උගන්වා ඇත. ශාන්ති නායකයාණන්ගේ මෙම ඉගැන්වීම් නිසා ඉතා තරුණ ශ්‍රාවකයන්ට පවා සිත කය නිර්මලව තබාගත හැකිය.

බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය සත්‍යවශයෙන්ම විශ්මය ජනකය. මගේ අත්දැකීම අනුව මා දන්නා පරිදි සිතෙහි රැකවල නැතිව සිත්කළු යමක් මගේ ඇස ගැටුණ විට හැඟීම්වලින් මම කරදරයට පත්වෙමි. හැමවිටම අපේ ක්‍රියා නිර්මලව තබා ගන්නට නම් පසිඳුරන් නැමැති දොරවල් රැකවල් තබාගැනීම ඉතා වැදගත්ය.

8. යම් විටෙක යමෙක් සිතුවිල්ලක් ක්‍රියාවට නැගුවහොත් එය අනුව එන ප්‍රතික්‍රියාවක් ද ඇත. යමෙකු ඔබට බැණිතොත් ඔහුට ආපසු බැණීමට හෝ පළිගැනීමට පෙළඹීමක් ඇතිවේ. මේ ස්වාභාවික ප්‍රතික්‍රියාවට විරුද්ධව ආරක්‍ෂා විය යුතුය. මෙය හරියට සුළඟ ඉදිරියට කෙළ ගසන්නාක් වාගේය. ඉන් තමාට මිස අන් කිසිවකුට හිරිහැරයක් නොවේ. එය සුළඟ ඉදිරියට දූවිලි අතුගාන්නාක් වාගේය. ඉන් දූවිලි ඉවත් නොවේ. තමාම කිලිටු වෙනවා පමණි. ආශාවට හා පළිගැනීමට වහල් වූ තැනැත්තාගේ පියවර පසුපස අවාසනාව ලුහුබැඳ එයි.

9. තණ්හාව පලවාහැර පරිත්‍යාගය වඩවා ගැනීම ඉතාම හොඳ දෙයකි. කෙනෙකුගේ සිත ආර්ය මාර්ගයට නැඹුරු කිරීම වඩාත් හොඳ දෙයකි.

ආත්මාර්ථකාමී සිතිවිලි ඉවත්කොට ඒ වෙනුවට අන්‍යයන්ට උදව් කිරීමට කැමැති සිතිවිලි ඇතිකර ගත යුතුයි. තවෙකෙකු සතුටු කිරීමට කරන ක්‍රියාව අනෙකා තවත් කෙනෙකු සතුටු කිරීමට පොළඹවයි. සතුට ඉපදෙන්නේ එවැනි ක්‍රියාවලිනි.

එක් ඉටිපන්දමකින් දහසක් ඉටිපන්දම් දැල්විය හැකිය. එයින් ඉටිපන්දම පවතින කාලය කෙටිවන්නේ නැත. බෙදා ගැනීමෙන් සතුට කිසි කලෙකත් අඩු නොවේ.

බුද්ධත්වය පතන්නෝ සිය සෑම පියවරක් ගැනම සැලකිලිමත් විය යුත්තාහ. කෙනෙකුගේ ප්‍රාර්ථනය කොතරම් ඉහළ වුවත් කමක් නැත. එය පියවරින් පියවර ලබාගත යුත්තකි. බුද්ධත්වයට යන මාර්ගයේ පියවර අපගේ එදිනෙදා ජීවිතය තුළදීම ගත යුතුය.

10. බුද්ධත්වය කරා යන මගෙහි මෙලොවදී මුලින්ම අප විසින් ජය ගත යුතු බාධා විස්සක් තිබේ. ඒවා මෙසේය.

- (1) දුෂ්පතෙකුට නිර්ලෝභිවීම අසීරුය.
- (2) උඩගු තැනැත්තාහට බුද්ධත්වයට මග ඉගෙන ගැනීම අසීරුය.
- (3) ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් බුද්ධත්වය සෙවීම අසීරුය.
- (4) බුදුන්වහන්සේගේ ජීවිත කාලය තුළදී ලොව ඉපදීම දුෂ්කරය.
- (5) බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ඇසීම දුෂ්කරය.
- (6) ශාරීරික පෙළඹීමවලට විරුද්ධව සිත පිරිසිදුව තබා ගැනීම දුෂ්කරය.
- (7) ලස්සන හා සිත් ඇදගන්නා සුළු දෙයට ආශා නොකිරීම අමාරුය.
- (8) ශක්තිමත් මිනිසෙකුට සිය ආශා සන්සිඳුවීමට සිය ශක්තිය නොයෙදීම අසීරුය.
- (9) නින්දාකරන කල්හි කෝප නොවීම අමාරුය.
- (10) හදිසි කරුණුවලින් පොළඹවන කල්හි අභිංසකව සිටීම අමාරුය.
- (11) පාටුලව සහ ගැඹුරින් ඉගෙන ගැනීමට යෙදීම අසීරුය.
- (12) යමක් අරඹන්නා සුළුකොට නොතැකීම අසීරුය.

- (13) නිහතමානීව පැවතීම අසීරුය.
- (14) හොඳ මිතුරන් හමුවීම දුෂ්කරය.
- (15) බුද්ධත්වය ලබාගැනීමට අවශ්‍ය විනය දැරීම දුෂ්කරය.
- (16) බාහිර තත්වයන් හා සිදුවීම්වලින් බාධා නොවී සිටීම අසීරුය.
- (17) අන්‍යන්ගේ හැකියාවන් දැන හැඳින ඔවුන්ට ඉගැන්වීම අසීරුය.
- (18) සාමකාමී සිතක් පවත්වා ගැනීම අසීරුය.
- (19) වැරදි හා නිවැරදි බව ගැන වාද නොකර සිටීම අසීරුය.
- (20) හොඳ මාර්ගයක් සොයා ගැනීම හා ඉගෙනීම අසීරුය.

11. හොඳ මිනිස්සු හා නරක මිනිස්සු ඔවුන්ගේ ස්වභාවයෙන්ම වෙනස් වෙති. නරක මිනිස්සු පවිටු ක්‍රියාවක් පවි වශයෙන් නොසලකති. ඒවායේ පවුකාරකම ගැන ඔවුන්ට පෙන්වා දුන්නත් ඔවුහු ඒවා කිරීම නොනවත්වති. ඒවා ගැන දන්වනවාටත් අකමැති වෙති. නුවණැත්තෝ වරද හා නිවැරදිද පිළිබඳ සංවේදී වෙති. යමක් වැරදි බව දන්වීම ඔවුහු එය කිරීම නවතති. තමා කරන වැරදි වැඩ පෙන්වා දෙන අයට ඔවුහු කෘතඥ වෙති.

මෙසේ මූලික වශයෙන්ම හොඳ හා නරක මිනිස්සු වෙනස් වෙති. නරක මිනිසුන් තමාට දක්වන කරුණාව අගය නොකරතත්, නුවණැත්තෝ එය අගය කරති. ඊට කෘතඥ වෙති. නුවණැති අය පෙරළා කරුණාවන්ත වීමෙන් කළ ගුණ සලකති. තමාට උපකාර කරන අයට පමණක් නොව සියලු දෙනාටම එසේ කරති.

III

ඉපැරණි කථාවන්හි එන ඉගැන්වීම්

1. එක් කලක එක් රටක ඉතා අමුතු සිරිතක් විය. එනම් මහල්ලන් ඇත පිහිටි, නැවත ආ නොහැකි කඳුවලට ගෙන ගොස් දමා ඒමය.

රජයේ එක්තරා ඇමතිවරයෙක් මෙය තම මහලු පියා සම්බන්ධයෙන් අනුගමන කිරීමට අතිශය අමාරු වාරික්‍රයක් ලෙස සිතුවේය. ඉතින් ඔහු පොළොව යට ගුහාවක් තනා එහි තම පියා සඟවා බලා ගත්තේය.

එක් දිනක දෙවියෙක් එරට රජු ඉදිරියේ පෙනී සිට ප්‍රභේලිකාවක් දී එය සතුටුදායක ලෙස විසඳුවේ නැත්නම් රට විනාශ කරන බව පැවසීය. ගැටලුව මෙයයි. “මෙන්න සර්පයන් දෙන්නෙක්. ඔවුන් එකිනෙකා අයිති වන්නේ කුමන ලිංගයටද?” රජතුමා හෝ මාලිගයේ සිටි අනිකකු හෝ ගැටලුව විසඳීමට සමත් වූයේ නැත. එබැවින් රාජධානියේ කිසිවෙකු එය විසඳන්නේ නම් ලොකු තැග්ගක් දෙන බව දන්වන ලදී.

ඇමතියා තම පියා සඟවා සිටි තැනට ගොස් එම ගැටලුවට පිළිතුරු විමසීය. මහලු මිනිසා මෙසේ කීය. “මීට පහසු විසඳුමක්

ඇත. සර්පයන් දෙන්නා සිනිඳු කලාලයක් මත තබන්න. එවිට ඇදී එන්නේ පිරිමි සතාය. නැවතී ඉන්නේ ගැහැනු සතාය.” ඇමතියා මේ පිළිතුර රජුට ගෙන යන ලදීත් ගැටලුව සාර්ථකව විසඳන ලදී.

එවිට දෙවියා තව තවත් අමාරු ප්‍රශ්න ඇසුවේය. මේවාට ද රජුට සහ අන්‍යන්ට පිළිතුරු දෙන්නට නොහැකි විය. නමුත් ඇමති තම පියා සමඟ සාකච්ඡා කිරීමෙන් පසුව එවා හැමවිටම විසඳීය.

“මෙන්න සමහර ප්‍රශ්න හා ඒවාට පිළිතුරු කීපයක්. “නිදා සිටියත් අවදිව ඉන්නා ලෙස හඳුන්වන්නේ කවුද? අවදිව සිටියත් නිදා ඉන්නා ලෙස හඳුන්වන්නේ කවුද?” පිළිතුර මෙසේය. “එනම් බුද්ධත්වය සඳහා පුහුණු වන්නාය. බුද්ධත්වය ලැබීමට උනන්දු නොවන්නන් සමඟ සසඳන කල්හි ඔහු අවදිව ඉන්නෙකි. එසේම බුද්ධත්වය ලැබුවත් සමඟ සසඳා බලනවිට ඔහු නිදා සිටින්නෙකි.

“ඔබ විශාල අලියෙකු කිරන්නේ කෙසේ ද? “උඟ බෝට්ටුවක තබන්න. බෝට්ටුව ගිලෙන ප්‍රමාණයට ඉරක් අඳින්න. අලියා බෝට්ටුවෙන් ඉවත්කොට අර ප්‍රමාණයට ගල් පටවන්න. ඊට පසුව ඒ ගල් කිරන්න.”

“කෝප්පයක වතුර සාගරයේ වතුරට වඩා වැඩිය,” යන කියමනේ තේරුම කුමක් ද? “යමෙකු ගේ මාපියන්ට හෝ ලෙඩකුට

ඉතා දයාවෙන් දෙන ලද පිරිසිදු චතුර කෝප්පයක සදාකාලික ගුණයක් ඇත්තේය. නමුත් සාගරයේ ජලය යම් දිනක අවසාන විය හැක.”

ඉක්බිති දෙවියා ඇට හා සම පමණක් වූ සාගින්නෙන් පෙළෙන මිනිසෙකු මවා “මීට වඩා කුසගිනි වූ අන් අයකු මේ ලොව ඇද්ද”යි විමසීය. “ආත්මාර්ථකාමී හා තණ්හා හරිත බුද්ධ, ධර්ම, සංඝ යන තුණුරුවන් විශ්වාස නොකරන මාපියන්ට හා ගුරුවරුන්ට සත්කාර නොකරන මිනිසා මීට වඩා සාගිනි වූවකු පමණක් නොවේ, සාගිනි යකුන් ඉන්න ලෝකයට වැටී සදාකාලිකව දුක් විඳින්නෙකි.”

“මෙන්න හඳුන් ලී කොටයක්. මෙහි මුල පැත්ත කොතනද?” මෙය දියේ පා කරන්න. මුල පැත්ත දියෙහි මඳක් යටට යනු ඇත.”

“මෙන්න සමාන ප්‍රමාණයෙන් හා හැඩයෙන් යුත් අශ්වයන් දෙදෙනෙක්. මේ අතරින් අම්මා සහ පුතා කවිද?” “ඔවුන්ට පිදුරු කෑමට දෙන්න. මව් අශ්වයා පුතා දෙසට පිදුරු තල්ලු කරනු ඇත.”

මේ අමාරු ප්‍රශ්නවලට දෙන ලද සියලුම පිළිතුරු දෙවියාගේ හා රජුගේ සතුටට හේතු විය. මේ ප්‍රශ්නවලට විසඳුම් සපයන ලද්දේ ඇමතියා විසින් ගුහාවේ සඟවන ලද මහළු පියා විසින් බව

දැනගත් රජු ඒ ගැන කෘතඥ වී මහළු මිනිසුන් ඇත කඳුවල අතහැර දමා එන නීතිය ඉවත්කොට ඔවුන්ට කරුණාවන්ත ලෙස සලකන ලෙස දන්වීය.

2. ඉන්දියාවේ වේදේහ රජුගේ රැජිණිය වරක් දළ හයක් ඇති සුදු ඇතෙකු සිහිනෙන් දුටුවාය. දළ ගැන ආශා වූ ඇ ඒවා ලබාදෙන ලෙස රජුට කන්තලවි කළාය. මෙය කළ නොහැකි දෙයක් වුවත් රැජිණට ඇති දැඩි ආදරය නිසා රජු එවැනි ඇතෙකු හමුවූ බව පවසන දඩයක්කාරයකුට තැත්ගත් පිරිනමන බව දන්වීය.

බුදුබව පතන්නා වූ මෙබඳු දළ හයකින් යුත් ඇතෙක් හිමාලය වනයේ සිටියේය. උඟ වරක් ඝන වනාන්තරයේ දී දඩයක්කාරයකුගේ ජීවිතය බේරා දීමෙන් ඔහුට නිරූපදිතව සිය රටට ඒමට පුළුවන් විය. මේ දඩයක්කාරයා කෙසේ නමුත් විශාල තැත්ග නිසා මූලා වූයේ ඇතා තමාට දක්වූ කරුණාවන්තකම ද අමතකකොට ඇතා මැරීමට සිතා නැවතත් වනයට ආපසු ගියේය.

ඇතා බුද්ධත්වය සඳහා පෙරැම් පුරන බව දත් දඩයක්කාරයා හිඤ්චකගේ සිවුරෙන් වෙස්වලාගෙන අනාරක්ෂිතව සිටි ඇතාට විෂ පෙවූ හීයකින් විද්දේය.

ඇතා තමාගේ අවසානය ළඟ බව දැන එමෙන්ම දඩයම්කරුවා තැන්ගට ඇති ලෞකික ආශාවෙන් මැඩගත් බවත් දැන ඔහු ගැන කරුණාවෙන් අත් පළිගන්නා සුළු ඇතුන්ගේ කෝපයෙන් ඔහු රැකීමට සිය පාදයන් අතරත ඔහුට සෙවන දුන්නේය. ඉක්බිති ඇතා දඩයක්කාරයාගෙන් මෙවැනි මෝඩ වැඩක් කළේ ඇයිදැයි විමසීය. එවිට දඩයක්කරු තැන්ග ගැන පවසා තමා අර දළ හය ගැන ගිණු වූ බව පාපෝච්චාරණය කළේය. ඇතා ඉක්මනින්ම දළ ගසක ගසා කඩා ඒවා දඩයක්කරුට දෙමින් මෙසේ පැවසීය. “මේ දානයෙන් මා බුද්ධත්වය සඳහා පෙරු පිරුම් සම්පූර්ණ වේ. නිර්මල භූමියෙහි උපත ලබන්නෙමි. මා බුදුබව ලත්විට ඔබගේ ඔය තණ්හාව, ක්‍රෝධය හා මූලාව නැමැති විෂ පෙවූ හී තුන ඉවත් කිරීමට උදව් කරන්නෙමි.”

3. හිමාලය වනය පාමුල එක් වන ලැහැබක එක් කලෙක ගිරවෙක් වෙතත් සතුන් හා කුරුල්ලන් සමග විසුවේය. එක් දිනක තද සුළඟක් හමා උණගස් එකිනෙක හා ගැටීමෙන් ලැව් ගින්නක් හට ගත්තේ කුරුල්ලෝ හා සත්තු බලවත් අවුලකට පත් වූහ. ඔවුන්ගේ හීතිය හා වේදනාව ගැන කරුණාවෙන් ගිරවා වන ලැහැබෙහි දී සෙවන ලබද්දී තමාට ලැබුණු කරුණාවන්ත කමට කළගුණ සැලකීමට සිතා ඔවුන් බේරා ගැනීමට හැකි සියල්ල කරන්න උත්සාහ කළේය. ළඟ වූ පොකුණක ගිලුණු ගිරවා ගින්න මතට විත් පිහාටු ගසා වැටෙන වතුර බින්දුවලින් ගින්න නිවීමට වැයම් කළේය. වන ලැහැබට කළගුණ දැක්වීම පිණිස කරුණාවෙන්

පිරුණු හදින් යුතුව උග්‍ර උත්සාහවන්තව නැවත නැවතත් එසේ කළේය.

මේ ජීවමය කරුණාවන්තකම හා ජීවිත පරිත්‍යාගය දුටු එක් දෙවියෙක් අහසින් බැස ගිරවාට මෙසේ කීය. “නුඹට නිර්භීත සිතක් ඇත. නමුත් මෙවැනි විශාල ගින්නකට වතුර බින්දූ කීපයක් ඉසීමෙන් නුඹට ඉටුකර ගන්නට හැක්කේ කුමක්ද?” ගිරවා මෙසේ පිළිතුරු දුන්නේය. “දයාවේ ජීවයෙන් හා ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් ඉටුකර ගත නොහැකි දෙයක් නැත. මම නැවත නැවතත් මෙම උත්සාහය කරමි. ඊළඟ ආත්මයේදීත් උත්සාහ කරමි.” බලවත් දෙවියා ගිරවාගේ ජීවගුණය ගැන කම්පිත විය. දෙදෙනාම එකතුව ගින්න නිවා දමූහ.

4. එක් කලෙක එක් ශරීරයක් හා ඔළු දෙකක් ඇති පක්ෂියෙක් හිමාලයේ විසුවේය. වරක් එක් ඔළුවක් රසවත් පළතුරක් කනු දුටු අනෙක් හිස ඊර්ෂ්‍යාවට පත්ව තමාටම මෙසේ කීය. “මම එහෙනම් වස ගෙඩියක් කන්නම්.” මෙසේ වසකෑම නිසා මුළු පක්ෂියාම විනාශයට පත්විය.

5. එක් කලෙක නයෙකුගේ වලිගය හා හිස අතර ඉදිරියෙන් යා යුත්තේ කවුදෑයි දබරයක් ඇතිවිය. වලිගය හිසට මෙසේ කීය. “උඹ නිතරම ඉදිරියෙන් යනවා. ඒක හොඳ නෑ. මටත් ඉඳහිට ඉදිරියෙන් යන්න දීපන්.” හිස මෙසේ පිළිතුරු දුන්නේය. “මා හිස විය යුතු

බව අපේ ස්වභාව ධර්මයේ නීතියයි. මට උඹ සමග එය මාරු කරගත නොහැකිය.”

නමුත් මේ දබරය දිගින් දිගටම ගියේය. දවසක් වලිගය තමා ගසක එකිගෙන හිස ඉදිරියට ගමන් කිරීම වැළැක්වීය. හිස මේ අරගලයෙන් පීඩාවට පත්වූ විට වලිගයට කැමති දෙසක යන්ට සැලැස්වීය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වූයේ නයා ගිනිවලක වැටී විනාශයට පත්වීමයි.

මේ ස්වාභාවික ලෝකයෙහි සෑමවිට කිසියම් යෝග්‍ය පිළිවෙළක් පවතී. සෑම දෙයටම ඊට අයත් ක්‍රියාකාරිත්වයක් ඇත. මේ පිළිවෙළ කඩා දැමීමොත් මේ ක්‍රියාකාරිත්වයට බාධා පැමිණේ. එයින් සම්පූර්ණ පිළිවෙළම විනාශ වේ.

6. ඉක්මනින් කෝපයට පත්වන මිනිසෙක් සිටියේය. එක් දවසක් මිනිස්සු දෙන්නෙක් ඔහුගේ ගේ ඉදිරිපිට ඒ නිවසේ වාසය කරන මිනිසා ගැන කථා කරමින් සිටියහ. එකෙක් අනිකාට මෙසේ කීය. “ඔහු හොඳ මිනිසෙක්. එහෙත් ඉතාම නොඉවසිලිවන්නයි. ඔහුට තද ආචේගයක් ඇත. ඔහු ඉක්මනින් කෝපයට පත්වෙයි.” මේ සඳහන ඇසුන මිනිසා වහා ගෙදරින් එළියට විත් අර මිනිසුන් දෙදෙනාට තුවාල වනතුරු අතින් පයින් තැළුවේය.

නුවණැති මිනිසෙකුට සිය වරද පෙන්වා දුන් විට ඒ ගැන සිතා සිය හැසිරීම හොඳකර ගනී. මෝඩ මිනිසාට තම වැරදි හැසිරීම පෙන්වා දුන් විට ඔහු එය නොසලකා හරිනවා පමණක් නොව වඩා ඕනෑකමින් එයම නැවතත් කරයි.

7. එක් කාලෙක ධනවත් මෝඩ මිනිසෙක් සිටියේය. ඔහු වෙනත් මිනිසෙකුගේ තුන් මහල් ලස්සන ගෙයක් දුටු විට ඒ ගැන ඊර්ෂ්‍යාවී තමාත් එපමණම පෝසත් යැයි සිතා එවැනි නිවසක් තැනීමට තීරණය කර ගත්තේය. වඩුවකු කැඳවූ හේ එය තනන ලෙස නියම කළේය. වඩුවා ඊට කැමති වී වහා අත්තිවාරම සාදා පළමු මහල, දෙවැනි මහල හා ඊළඟට තුන්වැනි මහල තැනීමට පටන් ගත්තේය. නොරිස්සීමෙන් යුතුව මෙය බලා සිටි ධනවතා මෙසේ කීය. “මට අත්තිවාරමක් හෝ පළමු මහලක් හෝ දෙවැනි මහලක් උවමනා නැහැ. මට ලස්සන තුන්වැනි මහලකුයි උවමනා. එය ඉක්මනින් තනාපන්.”

මෝඩ මිනිසා නිතරම සිතන්නේ ප්‍රතිඵලය ගැනයි. හොඳ ප්‍රතිඵලය සඳහා අවශ්‍ය වෑයම නොකර ප්‍රතිඵලය ගැන පමණක් නොඉවසිලීමක් වේ. නියමිත වෑයමින් තොරව හොඳ දෙයක් ලබාගත නොහැක. හරියට අත්තිවාරම පළමු මහල දෙවැනි මහල නැතිව තුන්වෙනි මහලක් ලබා ගන්නට බැරිවාක් මෙනි.

8. එක් මෝඩ මිනිසෙක් වරක් පැණි උණුකරමින් සිටියේය. ඔහුගේ මිත්‍රයෙක් හදිසියේ ආ විට ඔහුට පැණි දීමට උවමනා විය.

නමුත් පැණි ඉතා උණුවිය. ඉතින් ඔහු ගින්දර ඉවතට ගන්නේ නැතිවම එය සිසිල් කිරීමට පැණිවලට පවත් සැලිය. මේ විදියට පැණි සිහිල් කර ගැනීමට බැරිවාක් මෙන්ම ලෝකික ආශා නැමැති ගින්න ඉවත් නොකර නුවණ ලබාගත නොහැකිය.

9. සපත්තු දෙකක් වේවැලක් හා පෙට්ටියක් ගැන වාද කරමින් හා දබරවෙමින් මුළු දවසම ගතකළ රකුසෝ දෙන්නෙක් සිටියහ. ඔවුන් පසුකර යන මිනිසෙක් “මේ දේවල් ගැන වාද කරන්නේ ඇයිදැයි” ඇසීය. “ලබා ගැනීම සඳහා දබර කරන මේ දේවල්වල කුමන අද්භූත බලයක් තිබේ ද?”

රකුසෝ ඔහුට මේ ගැන පැහැදිලි කර දුන්න. පෙට්ටියෙන් ඔවුන් කැමැති ඕනෑම දෙයක් ලබාගත හැකිය. ආහාර ඇඳුම් හා වස්තුව යනාදියයි. වේවැලින් ඔවුන්ගේ සියලු සතුරන් දමනය කළ හැකිය. සපත්තු කුට්ටමින් ඔවුන්ට අහසේ ගමන් කළ හැකිය.

මෙය අසා මිනිසා මෙසේ කීය. “දබර කරන්නේ ඇයි? මිනිත්තු කීපයකට උඹලා ඉවත ගියොත් උඹලා අතර මේවා සුදුසු පරිදි බෙදන්නේ කෙසේදැයි මට කල්පනා කළ හැකිය.” එවිට රකුසෝ දෙදෙනා පැත්තකට වූහ. ඔවුන් ගිය වහාම සපත්තු කුට්ටම දමාගත් මිනිසා පෙට්ටිය හා වේවැලක් තදින් අල්ලාගෙන අහසින් යන්නට ගියේය.

රකුසන්ගෙන් පෙන්වන්නේ මිත්‍යා විශ්වාස අදහන මිනිසුන්ය. පෙට්ටිය දයාවෙන් දෙන ලද තිලිණ පෙන්වයි. දයාවෙන් කොතරම් වස්තුව ලබාගත හැකිදැයි ඔවුහු අවබෝධ කර නොගනිති. “වේවැල” මානසික සමාධිය ප්‍රගුණ කිරීම අරඹවත් කරයි. එකඟ කළ සිතකින් තමන්ට සියලු ලෞකික ආශාවන් දමනය කළ හැකි බව මිනිස්සු අවබෝධ කර නොගනිති. “සපත්තු කුට්ටමින්” සිතිවිලි හා හැසිරීමේ නිර්මල විනයක් පෙන්වයි. එය ඔවුන් සියලු ආශා හා වාද බේදවලින් ඔබ්බට ගෙන යයි. මේ කිසිවක් නොදන ඔවුහු පෙට්ටියක් වේවැලක් හා සපත්තු කුට්ටමක් ගැන වාද කරති. දබර වෙති.

10. එක්තරා කාලයක මිනිසෙක් තනිව සංචාරය කළේය. හැන්දෑවන විට ඔහු පාළු නිවසකට ගොඩ වැදී එහි රාත්‍රිය ගත කරන්නට තීරණය කළේය. මධ්‍යම රාත්‍රියේදී එක් යකෙක් මළ කඳක් ගෙනවිත් ගෙබිම මත දැමීමේය. මඳ වේලාවකට පසුව තවත් යකෙක් පෙනී සිට මළකඳට අයිතිවාසිකම් කීවේය. මෙසේ ඔවුන් අතර දබරයක් ඇති විය.

මෙවිට පළමු යක්ෂයා මේ ගැන දිගින් දිගට වාද කිරීම නිෂ්ඵල බැවින් විනිසකරුවකුගෙන් අසා අයිතිකරු තීරණය කිරීමට යෝජනා කළේය. අනෙක් යක්ෂයා ද මීට එකඟ විය. මුල්ලක සැඟවී සිටි මිනිසා දුටු යක්ෂයෝ මේ හිමිකම විනිශ්චය කරන ලෙස ඉල්ලූහ. මිනිසා බලවත් ලෙස බියට පත්විය. මක්නිසාද යත්

ඔහු කුමන තීන්දුවක් දුන්නත් අවාසි වූ යක්ෂයා ඔහුගෙන් පළිගැනීමට ඔහුව මරා දමන බව හොඳින් දත් නිසාය. නමුත් තමා දුටු දේ සත්‍ය ලෙස කියන්න ඔහු තීරණය කළේය.

මිනිසා බලාපොරොත්තු ලෙසටම කෝපයට පත් වූ දෙවැනි යක්ෂයා ඔහුගේ අතක් ඉරා දැමීමේය. නමුත් පළමු යක්ෂයා ඒ අත වෙනුවට මලකදෙන් අතක් ගෙන සවි කළේය. කෝපයෙන් සිටි යක්ෂයා අනික් අත ද ඉරා දැමූ විට, පළමු යක්ෂයා මලකදේ අනෙක් අත ඔහුට ඉක්මනින්ම සවි කළේය. මේ විදියට අත් දෙකත් කකුල් දෙකත් ඔලුවත් ශරීරයත් ඉරා ඉවත් කරනු ලැබූ අතර එම කොටස්වල අඩුව මලකදේ කොටස්වලින් පුරවන ලදී. ඉක්බිති මිනිසාගේ කැබලි පොළොවේ තැනින් තැන විසිරී තිබෙනු දුටු යක්කු ඒවා ඇහිදගෙන කැදර ලෙස කමින් විකමින් කොක් හඬලමින් ඉවත ගියහ.

පාළු ගෙදරක නවාතැන් ගත් දුප්පත් මිනිසා තමාට සිදුවූ අවාසනාව ගැන මහත් වියවුලකට පත් විය. තම ශරීරයෙන් යකුන් විසින් කාදමන ලද කොටස් මාපියන් විසින් දෙන ලද කොටස්ය. දැන් ඔහුට ඇති අංග මළ සිරුරේ අයිති ඒවාය. ඉතින් කොහොම වුනත් දැන් ඔහු කවුද? මේ සියලු කාරණා තේරුම් ගත්තත් ඒවා ගොනුකර ගත නොහැකිව උමතු වූ හෙතෙම ඒ ගෙදරින් පිටව ඉබාගාතේ ඇවිද්දේය. පන්සලකට පැමිණ තමාගේ දුක් ගැනවිලි ගැන හික්ෂුන්ට පැවසීය. අනාත්මතාවයේ සැබෑ අදහස මිනිසුන්ට ඔහුගේ කථාවෙන් දැකිය හැකිය.

11. මනාසේ හැඳ පැළඳගත් ලස්සන කාන්තාවක් වරක් එක් ගෙදරකට ආවාය. ගෙහිමියා ඇ කවුදූයි විමසීය. තමා ධනයට අධිපති දෙවිඳුව යැයි ඇ පිළිතුරු දුන්නාය. සතුවට පත් ගෙහිමියා ඇට හොඳින් සංග්‍රහ කළේය.

මඳකට පසුව හොඳින් හැඳ පැළඳ නොගත් අවලක්ෂණ කාන්තාවක් ද ආවාය. ඇ කවුදූයි ගෙහිමියා ඇසුවිට තමා දුප්පත්කමට අධිපති දෙවිඳුව යැයි කීවාය. බියට පත් ගෙහිමියා ඇ ගෙදරින් පලවා හරින්නට වැයමි කළේය. නමුත් එසේ පිටවීමට අකමැතිවූ කාන්තාව මෙසේ කීවාය. “ධනයට අධිපති දෙවිඳුව මගේ සහෝදරියයි. අප කවදාවත් වෙන්වී නොවිසීමට ගිවිසගෙන ඇත. ඔබ මා පලවා හරින්නේ නම් ඇත් මා සමග එනු ඇත.” ඇත්තෙන්ම අවලක්ෂණ කාන්තාව පිටවූ වහාම අනෙක් කාන්තාව අතුරුදහන් වූවාය.

උපත මරණය සමගම යයි. වාසනාව අවාසනාව සමගම යයි. නරක දේවල් හොඳ දේ පසුපස යයි. මිනිසුන් මේ බව අවබෝධ කර ගත යුතුයි. මෝඩ මිනිස්සු අවාසනාවට බියවී වාසනාව පසුපස යති. නමුත් බුද්ධත්වය පතන්නා මේ දෙකම ඉක්මවා ලොකික ඇලුම්වලින් නිදහස් විය යුතුයි.

12. තම බිරිඳ ද ගෙදර දමා වාසනාව සොයා ගිය එක් දුභී සිත්තරෙක් සිටියේය. තුන් අවුරුද්දක් අමාරුවෙන් වැයම් කොට ඔහු රත්රන් කැබලි තුන්සියයක් ඉතිරි කර ගෙන ගෙදර යෑමට ඉටා ගත්තේය. අතර මගදී විශාල විහාරස්ථානයකට ආ ඔහු එහි දානෝත්සවයක් පවත්වන බැව් දැනුවේය. ඉන් බලවත් උනන්දුවක් ඇතිවූ හෙතෙම තමාටම මෙසේ කියා ගත්තේය. “මෙතෙක් මා සිතුවේ වර්තමානය ගැන පමණයි. මගේ අනාගත සතුට ගැන කවදාවත් සිතුවේ නැත. මා මෙහි ආවේ මගේ වාසනාවටයි. මා එහි ප්‍රයෝජනය රැගෙන කුසල් බිජුවට වැපිරිය යුතුයි.” මෙසේ සිතමින් තමා ඉතිරි කරගත් සියලු වස්තුව උදාර ලෙස පරිත්‍යාග කර සතයක් අතේ නැතිව ගෙදර පැමිණියේය.

ඔහු ගෙදර ආ විට තමන් වෙනුවෙන් මුදල් ස්වල්පයක් තබා නොගැනීම ගැන බිරිය දොස් කීවාය. දුප්පත් සිත්තරා පිළිතුරු දෙමින් තමා උපයාගත් මුදල් ඉතා ප්‍රවේශම් සහිත තැනක තැනපත් කළ බව පැවසීය. ඒවා සඟවා තැබූ තැන පවසන ලෙස ඇ ඔහුට බල කළ විට ඒවා එක්තරා පන්සලක හික්ෂුන්ට දන් දුන් බව පැවසීය.

මින් කුපිත වූ බිරිය ස්වාමියාට බැණවැදී අන්තිමේදී මේ ගැන ප්‍රාදේශීය විනිසකරුට පැමිණිලි කළාය. විනිසකරු සිත්තරාගෙන් නිදහසට කරුණු ඇසුවිට තමා මෝඩ ලෙස කටයුතු නොකළ බවත්, ඒ මුදල් මහත් වෙර වැයමින් උපයා ගත් අතර වඩා

වාසනාවන්ත අනාගතයක් සඳහා බිජුවට ලෙස යෙදවූ බවක් පැවසීය. පන්සලට ආවිට එය තම රන් බිජුවට ලෙස වැපිරීමට සුදුසු කෙතක් ලෙස පෙනී ගිය බව ද පැවසීය. ඔහු මෙසේ කීය. “මා ඒ රන් හික්ෂුන්ට පූජා කළ විට තණ්හාව හා මසුරුකම මා සිතින් ඉවතට විසිකළ බව මට පෙනී ගියේය. සැබෑ ධනය නම් රත්රන් නොව සිත බව මට පැහැදිලි විය.”

විනිසකරු සිත්තරාගේ ධර්මාවය ගැන ප්‍රශංසා කළේය. මෙය අසා සිටි පිරිස නොයෙක් ආකාරයෙන් සිත්තරාට උදව් කළහ. මෙසේ සිත්තරා සහ බිරිය සදාකාලික වාසනාවට පත්වූහ.

13. සුසාන භූමියක් අසල ජීවත් වූ මිනිසෙකුට එක් රැයක මිනී වලකින් ආ කටහඬක් ඇසුණේය. එය කුමක් දැයි පරීක්ෂා කිරීමට තරම් නිර්හීන නොවූ හේ පසුවදා මෙය සිය නිර්හීන මිතුරෙකුට කීවේය. මිතුරා ඊළඟ රාත්‍රියේ ශබ්දය ආවේ කොතැනින්දැයි සෙවීමට අදිටන් කර ගත්තේය.

බියගුළු මිනිසා හීතියෙන් වෙවුලද්දී ඔහුගේ මිතුරා සුසාන භූමියට ගොස් අර ශබ්දය එන්නේ මිනීවලකින් බව සැකහැර දැන ගත්තේය. “ඒ කවුද? ඔබට උවමනා කුමක්දැයි” මිතුරා ඇසීය. පොළොව යටින් ආ ශබ්දය මෙසේ පැවසීය. “මා සමඟ වළලන ලද වස්තුවකි. එය කාටහරි දීමට මම තීරණය කළෙමි. ඊයේ රාත්‍රියේ මා එය මිනිසෙකුට දුන් නමුත් ඔහු එය ගැනීමට බිය විය. ඉතින්

මම එය උඹට දෙමි. උඹ ඊට සුදුසුය. හෙට උදෑසන මගේ අනුගාමිකයන් හත්දෙනා සමග මම උඹේ ගෙදරට එන්නෙමි.”

මිතුරා මෙසේ කීය. “ඔබ එනතුරු මා ඉන්නමි. කරුණාකර ඔබට සංග්‍රහ කරන්නේ කෙසේදැයි කියන්න.” හඬ මෙසේ උත්තර දුන්නේය. “අප එන්නේ සිවුරු හැඳගෙනය. අපට වතුර සමග කාමරයක් පිළියෙල කර තබන්න. ඔබත් ඇඟපත සෝදාගෙන කාමරය ද පිරිසිදු කර තබන්න. අපට අසුන් පනවා වතුර ද කිරිබත් සහිත භාජන අටක් ද තබන්න. ආහාරයෙන් පසුව ඔබ අප එකිනෙකා වසන ලද කාමරයකට ගෙන ගිය විට අපි එහිදී රන්වලින් පිරුණු මැටි බඳුන් බවට පත් වන්නෙමු.”

පසුවදා උදෑසන ඔහු කියන ලද පරිදි පිරිසිදු වී කාමරය ද පිරිසිදු කොට හික්ෂුන් අටදෙනා එනතුරු බලා හුන්නේය. නියමිත වේලාවට ඔවුන් පැමිණි විට ඔහු ඉතා ආචාරශීලීව පිළිගත්තේය. ඔවුන් ආහාර ගෙන අවසන් වූ පසුව ඔහු ඔවුන් එකිනෙකා වසන ලද කාමරයකට ගෙන ගිය විට ඒ සෑම හික්ෂුවක්ම රන්වලින් පිරුණු මැටි භාජන බවට පත් විය.

එම ගමේ සිටි එක් මසුරු මිනිසෙක් මේ සිද්ධිය ගැන දැන තමා ද රන් බඳුන් ලබා ගැනීමට සිතුවේය. ඔහු හික්ෂුන් අටදෙනාටම තම නිවසට ඇරයුම් කළේය. ආහාරයෙන් පසුව ඔවුන් වසන ලද කාමරයට ගෙන ගියේය. මෙහිදී කෝපයට හා රළු

බවට පත් භික්ෂුහු රනින් පිරි මැටි බඳුන් බවට පෙරළෙනු වෙනුවට පොලීසියට පැමිණිලි කළ විට පොලීසිය ඔහු අත් අඩංගුවට ගත්තේය.

බියගුළු මිනිසා මිනී වළෙන් ආ හඬ නිර්භීත මිනිසාට වස්තුව ගෙන දුන් බව අසා ඔහු නිර්භීත මිනිසාගේ ගෙදරට ගොස් කටහඬ මුලින් ඇමතුයේ තමාට නිසා වස්තුව තමාගේ යැයි කියමින් ගිජු ලෙස ඒවා ඉල්ලා සිටියේය. බියගුළු මිනිසා ඒ භාජන ගෙන යන්න තැත් කළ විට ඔහු දුටුවේ ඒවායේ නාගයින් පෙනය පුප්පා තමාට පහරදීමට උත්සාහ කරන බවය.

රජකුමා මේ ගැන අසා රන් බඳුන් නිර්භීත මිනිසාට අයිති බවට නියම කළේය. රජකුමා මෙසේ ද ප්‍රකාශ කළේය. “ලොවෙහි හැමදේම මෙසේ සිදුවේ. මෝඩ මිනිස්සු හොඳ ප්‍රතිඵල ගැන පමණක් ගිජුවුවෝ වෙති. නමුත් එය ලබා ගැනීම සඳහා ක්‍රියා කිරීමට නිර්භය නොවෙති. මේ නිසා දිගින් දිගටම පරාජයට පත් වෙති. සිතකුළු හටගන්නා අරගලයන්ට මුහුණ දීමට තරම් ධෛර්යයක් හෝ විශ්වාසයක් ඔවුන්ට නැත. සැබෑ සාමය හා සුහද බව අත්කර ගත හැක්කේ ඒ තුළින් පමණකි.

දෙවෙනි පරිච්ඡේදය

ප්‍රායෝගික සාර්ථකත්වයේ මග

I

සත්‍ය සෙවීම

1. සත්‍ය සෙවීමේදී නොවැදගත් ප්‍රශ්න කීපයක් ඇත. විශ්වය හැඳි ඇති ද්‍රව්‍යය කුමක් ද? විශ්වය සදාකාලික ද? විශ්වය අසීමිත ද? සීමිත ද? මේ මනුෂ්‍ය සංහතිය සෑදී ඇත්තේ කෙසේ ද? මිනිස් සමාජය සඳහා පරමාදර්ශී සංවිධාන ස්වරූපය කුමක් ද? යම් මිනිසෙක් ඉහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු ලැබෙන තුරු බුද්ධත්වය සඳහා කරන සෙවීම සහ පිළිපැදීම කල් දමන්නේ නම් මාර්ගය සොයා ගැනීමට පෙරාතුවම ඔහු මිය යනු ඇත.

විෂකවූ හීයක් සිරුරේ ඇනුණු මිනිසෙකුගේ නෑයන් හා මිතුරන් එක්වී හීය ඉවත දමා තුවාලය සනීප කිරීමට ශල්‍ය වෛද්‍යවරයෙකු කැඳවූවා යයි සිතන්න.

එවිට තුවාල ලත් මිනිසා මෙසේ කියා ඊට විරුද්ධ වුණොත් කුමක් සිදුවේ ද? "පොඩ්ඩක් ඉන්න. ඔබ මෙය ඉවතට ඇදීමට පෙර එය විද්දේ කවුදැයි දැනගන්න මට අවශ්‍යයි. ඒ ගැනියක් ද පිරිමියෙක් ද ? ඔහු උතුම් කුලයක කෙනෙක් ද? ගැමියෙක් ද? ඒ

දුන්න සාදා තිබුණේ කුමකින් ද? ඒක පුංචි දුන්නක් ද? නැත්නම් ලොකු ද? එය සාදා තිබුණේ ලියෙන් ද? උණබටවලින් ද? දුන්නේ ලණුව තනා ඇත්තේ පට්ටයකින් ද? නැත්නම් බිලි ලණුවකින් ද? හීය තනා තිබුණේ වේවැලින් ද නැත්නම් බට ලියෙන් ද? මොන පිහාටු ද දමා තිබුණේ? ඔබ හීය ඉවතට ඇදීමට පෙර මට මේවා දැනගන්නට අවශ්‍යයි.”

මේ තොරතුරු දැන ස්ථිර කර ගැනීමට පෙර නිසැකවම විෂ ශරීර පද්ධතිය පුරාම ගොස් ඔහු මිය යනු ඇත. පළමු කායඝීය විය යුත්තේ හීය ඉවත්කොට විෂ පැතිරී යෑම වැළැක්වීමයි.

ආශාව නැමැති ගින්න ලොවට අනතුරුදායකව පවතින විට ලොව සෑදී ඇති ආකාරය වැදගත් වන්නේ නැත. මනුෂ්‍ය සංහතිය සෑදී ඇත්තේ කෙසේ ද යන්න සෙවීම එතරම් වැදගත් දෙයක් නොවනු ඇත.

විශ්වයට සීමාවක් තිබේ ද එය සදාකාලික ද යන ප්‍රශ්නය උත්පත්තිය මහළු බව රෝගී බව හා මරණය නැමැති ගිනි නිවා ගැනීමට මගක් පාදා ගන්නාතුරු කල් දැමිය හැක්කකි. දු:ඛිත භාවය කණගාටුව වේදනාව හා සන්තාපය ඉදිරියේ මේවා විසඳා ගැනීමට මගක් මුලින්ම සිතිය යුතු අතර එම මාර්ගය අනුගමනය කිරීමට කැපවිය යුතුයි.

දැන ගැනීමට වැදගත් දේ කුමක් ද නොවැදගත් දේ කුමක් ද යන්නත් බුදුරජුන්ගේ ධර්මයේ අන්තර්ගත වේ. එනම් මිනිසුන් උගත යුතු මොනවා ද ඉවත දැමිය යුතු මොනවා ද බුද්ධත්වය ලැබීම සඳහා පුහුණු කළ යුතු කුමක් ද යන්නත් එහි ඉගැන්වෙයි.

එමනිසා මිනිසුන් මුලින්ම වඩා වැදගත් කුමක් ද යන්න පැහැදිලි සේ දැකිය යුතුය. මුලින් විසඳිය යුත්තේ මොන ගැටළුව ද තමන්ට ඇති බලවත්ම ප්‍රශ්නය කුමක් ද යන්න දැනගත යුතුයි. මේ සියල්ල කරන්නට නම් ඔවුන් මුලින්ම තම සිත පුහුණු කිරීම ආරම්භ කළ යුතුයි. එනම් ඔවුන් මුලින්ම විත්ත පාලනයක් ඇති කර ගත යුතුයි.

2. ගසක මැද සෑදෙන අරටුව ගෙන ඒමට මිනිසෙකු කැලයට ගියා යැයි සිතන්න. ඔහු අතු හා කොළ රාශියක්ම ඔසවාගෙන ඇවිත් තමා සිතූ දේ ලබා ගත්තායැයි කල්පනා කරයි නම් කොතරම් අණුවන කමක් ද? අරටුව වෙනුවට පොත්ත ලබා ගැනීමෙන් ඔහු තෘප්තිමත් වෙයි ද? එහෙත් බොහෝ මිනිසුන් කරන්නේ එයයි.

උත්පත්තිය, මහළු විය, ලෙඩදුක් හා මරණය හෝ අවාසනාවන්තකම කණගාටුව වේදනාව හා සන්තාපය දුරු කළ හැකි මගක් යමකු සොයන විට ඔහු ඒ මගෙහි මඳ දුරක් යනවිට ඉතා සුළු දියුණුවක් දැක වහා ආඩම්බර වෙයි. අහංකාර වෙයි.

බලවත් වෙයි. ඔහු හරියට අරටුව සොයා ගොස් අතු සහ කොළ ගොඩකින් සතුටට පත්වූ තැනැත්තා වැනිය.

තවත් කෙනෙක් මඳ උත්සාහයකින් ලත් තම දියුණුව ගැන සතුටට පත්වී, මන්දෝත්සාහී බවට පැමිණ උඩගුභාවයට හා අහංකාර කමට පත්වෙති. ඔහු අරටුව වෙනුවට අතු හා කොළ ගොඩක් රැගෙන යන්නෙකු වැනිය.

එසේම තවත් අයෙක් සිය සිත එකඟවනු හා සිතිවිලි ප්‍රසන්න වනු දැක මන්දෝත්සාහී වී උඩගු හා අහංකාර වෙති. ඔහුට තමා සෙවූ අරටුව වෙනුවට පොතු ගොඩක් ලැබී ඇත.

තවෙකෙක් තමාට ඉබේ වැටහෙන ශක්තියෙන් යුත් තීක්ෂණ ඥානයක් ලැබී ඇතැයි දුටු වහාම අහංකාර වෙයි. ඔහු අරටුව වෙනුවට කෙඳි රාශියක් ලබා ගත්තෙකි. මේ හැම මං සොයන්නෙක්ම තමන්ගේ සුළු උත්සාහයක් නිසා පහසුවෙන් තෘප්තිමත් වී උඩගු හා අහංකාර බවට පත්වී උත්සාහය ද අඩුකොට අලස බවට පත්වෙති. මේ සියල්ලෝම නැවත දුකට නිතැතින්ම මුහුණ පාති.

බුද්ධත්වය සඳහා සැබෑ මග සොයන්නන් ගරු සම්මාන හෝ ගෞරව බලාපොරොත්තු නොවිය යුතුය. එමෙන්ම මඳ

උත්සාහයකින් සමාධියේ සුළු දියුණුවක් නැතහොත් ඥානයේ එසේත් නැතහොත් විපස්සනාවේ දියුණුවක් අරමුණු නොකළ යුතුය. සියල්ලටම පළමුව මරණය හා ජීවිතය සහිත මෙලොවෙහි මූලික හා පරම ස්වභාවය සිත්හි පැහැදිලිව තබාගත යුතුය.

3. ලෝකයට ඊටම අයත් වූ සාරයක් නොමැතිය. එහි ඇත්තේ හේතූන් හා ප්‍රත්‍යයන් රාශියකගේ එකතුවක් පමණි. ඒවායේ උපත හුදෙක්ම නොදැනීම, වැරදි දැකීම, ආශාව හා දැඩි ප්‍රේමය විසින් පොළඹවන ලද සිතෙහි ක්‍රියාකාරිත්වයෙහි රැඳී ඇත. මනස වැරදි සංකල්ප ඇති කරගෙන ඇති ලෝකය බාහිර දෙයක් නොවේ. එයට කිසිම සාරයක් නැත. එය මනසේම ක්‍රියාකාරිත්වය විසින් මතුකොට දක්වන එහිම මුළාව පෙන්නුම් කිරීමක් පමණි. තණ්හා, ද්වේෂ, මෝහ, හේතුකොටගෙන නැගෙන වේදනා හා හැල හැප්පීම් නිසා ද සිතෙහි ආශාව නිසා ද එය ඇතිවී ඇත. බුද්ධත්වය පතන්නන් සිය මගෙහි ජය කණුව කරා යාමට නම් මේ මනසට විරුද්ධව සටන් කළ යුතුයි.

4. “අහෝ මාගේ සිත, ජීවිතයේ වෙනස්වන සුළු සිදුවීම් මත මෙසේ අවිච්ඡිත රැඳී සිටින්නේ ඇයි? නුඹ මා මෙතරම් ව්‍යාකූල හා චංචල කරන්නේ ඇයි? මේ තරම් දේවල් රැස්කිරීමට නුඹ මා පොළඹවන්නේ ඇයි? නුඹ හරියට සීසෑමට පෙර කැබලිවලට කැඩී යන නඟුලක් වාගේය. ජීවිතය හා මරණය නැමැති මුහුදට වත් කෙණෙහිම කැඩී බිඳී යන සුක්කානමක් වාගේය. මේ ජීවිතයෙන්

යහපතක් උදාකර ගන්නේ නම් තවත් උත්පත්තීන්ගෙන් කුමන පලක් ද?

අහෝ මාගේ සිත. නුඹ වරෙක මා රජෙකු ලෙස ඉපදීමට හේතු කාරක විය. නැවත වණ්ඩාලයෙකු ලෙස උපද්දවා ආහාර සඳහා සිඟා කෑමට යෙදවීය. වරෙක නුඹ මා දිව්‍ය සම්පත් අතරක උපදවන අතරක නැවත මා නිරයේ ගිනිදූල් අතරක හොවයි.

අහෝ මගේ මෝඩ සිත. නුඹ මෙසේ මා විවිධ මාර්ගවල යවා ඇත. මම නුඹට කීකරු හා හීලෑ ලෙස සිටියෙමි. නමුත් දැන් මම බුදුදහම ඇසුවෙමි. මට තවදුරටත් කරදර නොකරන්න. තවත් වේදනා විඳීමට නොසලස්වන්න. එහෙත් අපි එකතුව නිහතමානීව හා ඉවසිලිවත්ව බුද්ධත්වය සොයමු.

අහෝ මාගේ සිත! සියලු දේ අසාර හා අනිත්‍ය බව ඔබ ඉගෙන ගත්තේ නම්, නොයෙක් දේ ග්‍රහණය කර නොගැනීමට, නොයෙක් දේට ගිජු නොවීමට, තණ්හාවට, ද්වේෂයට හා මූළාවට ඉඩ නොදීමට ඉගෙන ගත්තේ නම් එවිට අපට ශාන්ත බවින් ගමන යා හැකිය. එකල්හි, ප්‍රඥාවේ කගපතින් ආශාවේ බැම්ම කපාහැර ලාභ හෝ අලාභ, හොඳ හෝ නරක, සැප හෝ දුක්, නින්දා හෝ ප්‍රශංසා යන වෙනස්වන අවස්ථාවලින් නොකැලඹී අපට සාමයෙන් දිවි ගෙවිය හැකිය.

අහෝ මගේ ආදරණීය සිත. මුලින්ම අප සිතෙහි විශ්වාසය අවදි කළේ ඔබයි. බුද්ධත්වය සෙවිය යුතු යයි අපට යෝජනා කළේ ඔබයි. ඉතින් ඔබ මේ තරම් ඉක්මනින් නැවත තණහාවට, ප්‍රේමයට, සැපයට හා ප්‍රසන්න හැඟීම්වලට යට වන්නේ ඇයි?

අහෝ මගේ සිත, නිශ්චිත අරමුණක් නොමැතිව ඔබ එහා මෙහා දුවන්නේ ඇයි? අපි මුළාවේ අසංවර මුහුද තරණය කරමු. මේ දක්වා මම ඔබට උවමනා විදියට ක්‍රියා කළෙමි. නමුත් දැන් ඉතින් ඔබ මට උවමනා විදියට ක්‍රියා කළ යුතුයි. අපි එකතුව බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය පිළිපදිමු.

අහෝ මගේ ආදරණීය සිත, මේ කඳු, ගංගා, මුහුදු සියල්ල වෙනස්වන සුළඟ. වේදනා ගෙන දෙන සුළඟ. මුළාවෙන් යුක්ත මෙලොවෙහි අප ශාන්ත බවක් සොයන්නේ කෙසේ ද? අපි බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය පිළිපැද බුද්ධත්වය නැමැති අනෙක් වෙරළ දක්වා තරණය කරමු.”

5. මේ ආකාරයට සත්‍ය ලෙසම බුද්ධත්වයට මග සොයන්නෝ තම සිතට අණ දෙති. එවිට ශක්තිමත් අධිෂ්ඨානයකින් යුක්තව ඔවුහු ක්‍රියා කරති. සමහරුන් දොස් කීවත් ඇතමුත් අවඥා කළත් ඔවුහු බාධා රහිතව ඉදිරියට යති. අතින් පහර ලැබුවත්, ගල්වලින් ගසනු ලැබුවත් කඩුවලින් කපනු ලැබුවත් ඔවුහු කෝපයට පත්නොවෙත්.

සතුරන් විසින් හිස කඳින් වෙන් කොට කපා හල විට වුව ද සිතට බාධාවක් නොවිය යුතුයි. වේදනා ලැබෙන දේ නිසා සිත අඳුරුවීමට ඉඩ හරින්නේ නම් ඔවුන් බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය පිළිපදින්නේ නැත. තමන්ට කුමක් සිදුවෙතත් කරුණාවෙන් හා මෛත්‍රියෙන් විහිදෙන සිතුවිලි පතුරවමින් ස්ථිරව නොසෙල්වී සිටීමට අධිෂ්ඨාන කරගත යුතුයි. දොස් ඇසුණත්, අවාසනාව ළඟා වුවත් බුදු දහමින් පිරුණ සිත නො සැලී අවල ව තබා ගැනීමට අධිෂ්ඨාන කරගත යුතුයි.

බුද්ධත්වය ලබාගැනීම උදෙසා නොකළ හැකිදේ කිරීමටත්, නොඉවසිය හැකිදේ ඉවසීමටත් උත්සාහ කළ යුතුයි. ඔහුට දිය හැකි දේ අන්තිම දක්වා දිය යුතුයි. බුද්ධත්වය ලැබීම සඳහා දිනකට ඔහුගේ ආහාරය සහල් ඇටය දක්වා අඩු කළ යුතුයයි ඔහුට කීවොත් ඔහු එපමණක්ම ආහාරයට ගන්නේය. බුද්ධත්වයට ඇති මග ඇත්තේ ගිනිගොඩක් මැදින් නම් ඔහු ඒ මැදින් යා යුතුය.

එහෙත් කිසිවෙකු මේවා සැඟවුණු අදහසකින් නොකළ යුතුය. මෙය කළ යුත්තේ එය නිවැරදි දේ නිසාය. ඥානවන්ත දේ නිසාය. මවක සිය කුඩා දරුවාට සිය රෝගී දරුවාට තමාගේ සුඛ විහරණය හෝ ශක්තිය නොතකා දයාවෙන් සලකන්නාක් මෙන් එය කළ යුතුය.

6. එක් කාලයක තමාගේ රටවැසියන්ට ආදරය කළ නුවණින් සහ කරුණාවෙන් ඔවුන් පාලනය කළ එක්තරා රජෙක් සිටියේය. මේ නිසා ඔහුගේ දේශය සමෘද්ධිමත් භාවයට හා සාමකාමී බවට පත්විය. ඔහු සැමවිටම වැඩි ශ්‍යෝනයක් හා බුද්ධිමත්ව පැතු වේය. තමා වටිනා ධර්මයන්ට යොමු කරවන අයට තැඟි පවා පිරිනැමුවේය.

ඔහුගේ කැපවීම හා ශ්‍යෝනය අවසානයේදී දෙවියන්ගේ අවධානයට ලක්විය. එහෙත් දෙවිවරු ඔහු පරීක්ෂා කරන්ට ඉටා ගත්හ. දෙවියෙක් රකුසකු ලෙස වෙස් වලාගෙන රජුගේ මාලිගයේ ගේට්ටුව ළඟ පෙනී සිට තමා ශුද්ධ වූ ධර්මයක් රජුට ලබාදීමට ඇති නිසා ඔහු රජු ඉදිරියට රැගෙන යන ලෙස කීය. මේ ආරංචිය අසා සතුටු වූ රජුතුමා ආචාරශීලීව ඔහු පිළිගෙන උපදෙස් පැතීය. රකුසා භයානක වෙසක් ගෙන ඔහු කැමති ආහාරයක් ලැබෙන තුරු ඉගැන්විය නොහැකි බව කීය. නොයෙකුත් ආහාර දුන් නමුත් රකුසා තදින්ම කියා සිටියේ ඔහුට උණුසුම් මිනීමස් හා ලේ අවශ්‍ය බවයි. ඔටුන්න හිමි කුමරා හා දෙවිය සිය ශරීර දුන්නත් රකුසාට අවශ්‍ය වූයේ රජුගේම ශරීරයයි.

රජු මේ සඳහා සිය කැමැත්ත ප්‍රකාශ කළත් තම ශරීරය දෙන්නට ප්‍රථමයෙන් ධර්මය ඇසිය යුතු බව පැවසීය.

එකල්හි දෙවියා මෙම නුවණැති ධර්මය ප්‍රකාශ කළේය. “දුක උපදින්නේ තණ්හාවෙනි. භය ඇති වන්නේ තණ්හාවෙනි. තණ්හාව නැති කර දැමුවොත් දුක නැති වේ. භය නැති වේ. “සැණෙකින් දෙවියා සිය සැබෑ වේශය ගත් අතර කුමරිය සහ දේවිය ද සිය මුල් ශරීරවලින් පෙනී සිටියහ.

7. සත්‍යයේ මාර්ගය සෙවූ එක්තරා පුද්ගලයෙක් හිමාලය වනයේ විසුවේය. පොළොවෙහි ඇති සියලු වස්තුව හෝ දෙවිලොව ඇති සියලු සැප හෝ නොතැකූ ඔහුට අවශ්‍ය වූයේ සිතෙහි ඇති මුළාව ඉවත් කර දමන දහමකි.

ඔහුගේ අප්‍රමාදී හා අවංක භාවය ගැන පැහැදිලි දෙවිවරු ඔහුගේ සිත පරීක්ෂා කරනට සිතා ගත්හ. එක් දෙවියෙක් රකුසකු ලෙස වෙස් වලාගෙන හිමාලයේ පෙනී සිට “සියලු දේ වෙනස් වේ. සියලු දේ ඇතිවේ. නැතිවේ.” යැයි ගැයුවේය.

සත්‍ය සොයන්නා මේ ගීය අසා මහත් සතුටට පත්විය. සිය පවස නිවා ගැනීමට දිය දහරක් හමු වූ කලක මෙන් නැතහොත් නොසිතූ විරූ ලෙස නිදහස ලැබූ වහලෙකු මෙන් ඔහු ප්‍රීති විය. ඔහු තමාටම මෙසේ කියා ගත්තේය. “බොහෝ කලක් තුළ මා සොයමින් සිටි සත්‍ය ධර්මය අවසානයේදී මම සොයා ගතිමි.” කටහඬ පසුපස ගීය ඔහු පැමිණියේ භයානක රකුසකු ඉදිරියටයි. සසලවූ සිතින් රකුසාට සමීප වූ හෙතෙම මෙසේ පැවසීය. “මා මේ

දැන් ඇසූ ශුද්ධ වූ ගීතය ගායනා කළේ ඔබද, එසේ නම් එය තවත් ගයනු මැනවි.”

රකුසා මෙසේ පිළිතුරු දුන්නේය. “ඔව්. එය මගේ ගීතයයි. ඒත් මට කැමට යමක් ලැබෙන තුරු මට තවත් ගායනා කිරීමට නොහැකියි. මට හරිම බඩගිනියි” “එම ගීයේ පූජනීය වූ අර්ථයක් තිබෙනවා. මම බොහෝ කාලයක්ම එය සොයමින් සිටියෙමි. මට අසන්ට ලැබුණේ එයින් කොටසක් පමණයි. කරුණාකර තව ටිකක් ගායනා කරන්න.” මිනිසා මහත් උනන්දුවෙන් ආයාචනා කළේය. රකුසා නැවතත් මෙසේ කීවේය. “මම කුසගින්නේ පසුවෙමි. මිනිසකුගේ උණුසුම් මස් හා ලේ රස බලන්ට මට ලැබුණොත් මම ගීතය අවසාන කරමි.”

ධර්මය ඇසීමට ආසාවෙන් පසුවන මිනිසා ධර්මය ඇසුවාට පසුව සිය ශරීරය කැමට දෙන බවට පොරොන්දු විය. එවිට රකුසා සම්පූර්ණ ගීතය ගායනා කළේය.

“සියලු දේ වෙනස් වේ.

සියලු දේ ඇතිවේ. නැතිවේ.

සම්පූර්ණ ශාන්තභාවය ඇත්තේ

ජීවිතය හා මරණය ඉක්මවුවොත් පමණි.”

මේ ගීය අසමින් මිනිසා එය අවට ගස්වල හා ගල්වල කෙටුවේය. හෙමින් සිරුවේ ගසකට නැගුණ හේ රකුසාගේ පාමුලට පැත්තේය. එහෙත් එකෙනෙහිම රකුසා අතුරුදහන් වී ඒ වෙනුවට ප්‍රභාව විහිදෙන දෙවියෙක් වී අනතුරක් නොවන ලෙස ඔහු අල්ලා ගත්තේය.

8. එක්තරා කාලයක සත්‍යයේ මාර්ගය උනන්දුවෙන් සෙවූ සදාපුරුදිත නැමැත්තෙක් සිටියේය. ලාභය හෝ ගෞරවය සඳහා ඇති හැම ඇල්මක්ම දුරුකළ හේ සිය ජීවිතය පරදුවට තබා සත්‍යයේ මාර්ගය සෙවුවේය. එක් දිනක දෙවිලොවින් ආ කටහඬක් ඔහුට මෙසේ කීවේය. “සදාපුරුදිත, නැගෙනහිර පැත්තට ඉදිරියට යන්න. උණුසුම් හෝ ශීතල ගැන සිතන්න එපා. ඇණුම් බැණුම් හා ප්‍රශංසා ගැන ද සැලකිලිමත් නොවන්න. හොඳ හා නරක ගැන ඇතිවෙන විවේචන ගැන ද නොකැලඹෙන්න. එසේ නැගෙනහිර දෙසට කෙළින්ම යන්න. ඇත පෙරදිග දී ඔබට සැබෑ ගුරුවරයෙකු හමුවනු ඇත. බුද්ධත්වය ද ලබනු ඇත.”

මේ නිශ්චිත උපදෙස්වලින් සතුටට පත්වූ සදාපුරුදිත ඉක්මනින්ම නැගෙනහිර දිසාව බලා පිටත් විය. රාත්‍රිය ආවිට කුඹුරක හෝ වනයේ කඳුගැටයක නිදා ගත්තේය. පිට දේශයක අමුත්තකු ලෙස ඔහුට නොයෙක් අවමානයන්ට මුහුණදෙන්නට සිදුවිය. වරක ඔහු තමාම වහලෙකු ලෙස වික්කේය. බඩගින්න

සඳහා සිය ශරීර මාංසය විකුණුවේය. නමුත් අවසානයේදී සැබෑ ගුරුවරයා හමු වී උපදෙස් පැතුවේය.

“හොඳ දේවල් බොහොම ගණන්” යැයි කියමනක් ඇත. සැබෑ මාර්ගය සොයා ගිය සදාපුරුදිතටත් නොයෙක් දුෂ්කරතා ඇති වුවත් එය සත්‍ය විය. ගුරුවරයාට පිදීමට මල් හෝ සාම්බ්‍රානි ගැනීමට ඔහුට මුදල් නොතිබුණි. තම සේවය ලබාදීමට ඔහු කැමති වුනත් එය ලබාගැනීමට කෙනෙක් නොවීය. ඔහු හැරුණු හැරුණු අත කිසියම් නපුරු බලයක් සැඟවී ඇත්තා සේ විය. බුද්ධත්වය ලැබීමේ මාර්ගය අසිරු එකකි. ඒ සඳහා මිනිසෙකුට ජීවිතයම පිදීමට සිදුවිය හැක.

අවසානයේදී සදාපුරුදිත සිය ගුරුවරයා හමුවට ගිය විට ඔහුට අලුත් දුෂ්කරතාවකට මුහුණ දීමට සිදුවිය. ධර්මයේ සටහන් ලියා ගැනීමට කඩදාසියක් හෝ ලිවීමට බුරුසුවක් හෝ තීන්ත නොවීය. එවිට ඔහු සිය අතට කිනිස්සකින් ඇතගෙන තමාගේම ලෙසින් සටහන් ලියුවේය. මේ ආකාරයට ඔහු අගනා සත්‍යය අත්කර ගත්තේය.

9. සුධන නම් පිරිමි ළමයෙක් ද බුද්ධත්වය සඳහා ඇති මාර්ගය උනන්දුවෙන් සෙවුවේය. මසුන් මරන්නකු වෙතින් හේ මුහුදු ගැන උගත්තේය. වෛද්‍යවරයකුගෙන් ලෙඩුන්ට ඔවුන්ගේ වේදනාවලදී දයාව දක්වන සැටි උගත්තේය. ධනවතකුගෙන් ඉතිරි කරගත්

කාසිය ඔහුගේ වාසනාවේ රහස බවට උගත්තේය. බුද්ධත්වය ලබන මගෙහිදී ලබා ගන්නා ඉතා සුළු දෙයක් පවා විනාශවනට නොදී රැක බලාගන්නට අවශ්‍ය බව ඔහු තේරුම් ගත්තේය.

නිර්මල හා සාමකාමී සිතක වෙනත් සිත් පිරිසිදු කිරීමට අද්භූත බලයක් තිබෙන බව ඔහු භාවනාවේ යෙදෙන හික්ෂුවකගෙන් උගත්තේය. වරක් ඔහුට අසාමාන්‍ය පෞරුෂත්වයක් තිබෙන කාන්තාවක් හමුවී ඇගේ ත්‍යාගවන්ත කම ගැන මහත් උනන්දුවට පත්විය. ත්‍යාගය ප්‍රඥාව නැමැති ඵලය බව ඔහු ඇයගෙන් උගත්තේය. වරක් ඔහුට හමුවූ මහළු සංචාරකයෙක් තමාට එක්තරා ස්ථානයකට පැමිණීමට කඩු සහිත පර්වතයක් තරණය කරන්නටත්, ගිනිගත් මිටියාවතක් මැද්දෙන් යන්නටත් සිදුවූ බව පැවසීය. මේ ආකාරයට තමා ඇසුදුටු හැම දෙයින්ම සත්‍ය උගැන්මක් ලබා ගත හැකි බව සුධනට සිය අත්දැකීමෙන්ම පසක් විය.

දුප්පත් අබ්බගාත ගැහැනියකගෙන් ඔහු ඉවසීම උගත්තේය. පාරේ සෙල්ලම් කරන දරුවන් දෙස බැලීමෙන් සරල වූ ප්‍රීතිය පිළිබඳ පාඩමක් උගත්තේය. අන් අයට අවශ්‍ය දෑ තමා ලබා ගැනීමට කිසිදා නොසිතන ආචාරශීලී මිනිසුන්ගෙන් ලොව සියලුදෙනා සමගම සාමයෙන් සිටීමේ රහස උගත්තේය.

සාම්බ්‍රානි කුඩු මිශ්‍රවීම දැක ඔහු සමගිය ගැන උගත්තේය. මල් මාලාවකින් ස්තූති කිරීමේ පාඩම උගත්තේය. එක් දිනක වනාන්තරයක් පසු කොට යනවිට ඔහු විශාල ගසක් මුල විඩා හැරියේය. වැටී දිරාගිය ගසකින් කුඩා පැලයක් වැටෙන්නු දැක ජීවිතයේ අනියත ගැන පාඩමක් උගත්තේය.

දිවා කාලයේ හිරු එළියත්, රාත්‍රී කාලයේදී දිදුලන තරු එළියත් නිරතුරුවම ඔහුගේ ජීවය ප්‍රබෝධමත් කළේය. මෙසේ සුධන ඔහුගේ දීර්ඝ චාරිකාවේදී ලැබූ අත්දැකීම්වලින් මහත් ලාභයක් ලැබුවේය.

ඇත්තෙන්ම බුද්ධත්වය සොයන්නෝ සිය සිත් ප්‍රාසාද ලෙස සලකා ඒවා අලංකාර කළ යුතුයි. තම මනසේ දොරටුව බුදුරදුන් වෙනුවෙන් හැර දැමිය යුතුයි. ගෞරව පූර්වකව හා බැගෑපත් ලෙස උන්වහන්සේට ඇතුළු කිරීමට ආරාධනා කළ යුතුය. විශ්වාසය නැමැති සුවඳ දුමෙන් ද කෘතඥතාව සහ සතුට නැමැති මලින් ද පූජා කළ යුතුය.

II

පිළිපැදීමේ මාර්ග

1. බුද්ධත්වය පතන්නාවූන් අවබෝධ කොට ගෙන පිළිපැදිය යුතු, අභ්‍යාස කළයුතු මාර්ග තුනක් ඇත. පළමු වන්න ප්‍රායෝගික හැසිරීම සඳහා අවශ්‍ය විනයයි. දෙවනුව සිතෙහි ඒකාග්‍රතාවයයි. තුන්වැනුව ප්‍රඥාවයි.

විනය නම් කුමක් ද? සියලුදෙනාම තමන් සාමාන්‍ය පුද්ගලයකු වූණත්, මාර්ගයක් සොයන්නකු වූණත් හොඳ හැසිරීම පිළිබඳ ශික්ෂණයක් ලැබිය යුතුය. ඔහු සිය සිත කය දෙකම පාලනය කොට පසිඳුරන් නැමැති දොරටු රැකවල් කළ යුතුයි. ඉතා සුළු වුව ද පාපයක් කරන්නට බිය විය යුතුයි. මොහොතින් මොහොත හොඳ ක්‍රියාම ප්‍රගුණ කළ යුතුයි.

සිතෙහි ඒකාග්‍රතාව යනුවෙන් අදහස් වන්නේ කුමක් ද? ඉන් අදහස් වන්නේ තණ්හාවෙන් සහ පවිටු ආශා නැගෙනවිට ඒවා සිතින් පහකොට සිත නිර්මලව හා ශාන්තව තබා ගැනීමයි.

ප්‍රඥාව යනු කුමක් ද? එනම් චතුරායථි සත්‍යයන් නිවැරදිව අවබෝධ කර ගැනීම හා ඉවසීමෙන් යුතුව පිළිගැනීමයි.

සිව්වැදැරුම් සත්‍යයන් නම් දුකෙහි ස්වභාවය දැනගැනීම, දුකට හේතුව දැනගැනීම, දුකේ අවසානය කෙසේදැයි දැනගැනීම, දුකේ අවසානය කරා මෙහෙයවන ආර්ය මාර්ගය දැනගැනීම වේ.

මෙම පුහුණු කළ යුතු මාර්ග තුන උනන්දුවෙන් පිළිපදින්නන් බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් ලෙස නිවැරදිව හඳුන්වා දිය හැකිය.

මනා හැඩයක් නැති, එළඳෙනෙකගේ වැනි හඬක් හෝ අං හෝ නැති බුරුවෙක් එළඳෙනුත් රංචුවක් මැදට පැන මෙසේ ප්‍රකාශ කරතැයි සිතන්න. “බලන්න, මාත් එළඳෙනෙක්” කිසිවෙක් මෙය විශ්වාස කරයි ද? යමෙක් පුහුණුවීමේ මාර්ග තුන පිළිනොපැද තමා ද මාර්ගය සොයන්නකු හෝ බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෙකුයැයි උදන් අනත් නම් එය මීට සමාන මෝඩකමකි.

සරත් සෘතුවේ දී අස්වැන්න එකතු කර ගැනීමට පෙර ගොවියා පළමුව කුඹුර හැව යුතුයි. බිජුවට වැපිරිය යුතුයි. වතුර හැරවිය යුතුයි. වසන්තයේ දී වල් පැළ නෙළිය යුතුයි. එමෙන්ම බුද්ධත්වය පතන්නා පුහුණුවීමේ මාර්ග තුන පිළිපැදිය යුතුයි. ගොවියා අද අංකුර ද, හෙට පැළ ද, අනිද්දා අස්වැන්න ද බලාපොරොත්තු නොවිය යුතුය. එසේම බුද්ධත්වය පතන්නාට ද අද ලෞකික ආශා දුරුකොට, හෙට පවිටු ආශා හා බැඳීම් ඉවත්කොට අනිද්දාට බුද්ධත්වය ලැබිය නොහැකිය.

බිඡුවට වැපිරූ තැන සිට පැළවී එල හට ගන්නා තුරු හා කාලගුණ විපර්යාසවලදී ගොවියා සිය ඉවසිලිවන්ත සැලකිල්ල පැළවලට ලබා දෙන්නාක් මෙන්ම බුදුබව පතන්නා ද ඉවසිලිවන්තව හා උත්සාහයෙන් බුද්ධත්වය නැමැති පසෙහි වගා කළ යුත්තේ මෙම පුහුණු වීමේ මාර්ග තුන පිළිපැදීමෙනි.

2. යමෙකුගේ සිත සැප පහසුව හා සුබෝපභෝගී භාවය කෙරෙහි ගිඡුව පවතින තාක් කල් හා සිත ඉඳුරන්ට වහල්ව තිබෙන තුරු බුද්ධත්වය කරා ඇති මගෙහි යාම අසීරුය. ජීවිතයේ සතුට හා සත්‍ය මාර්ගයෙහි ගමන් කිරීම අතර පුළුල් වෙනසක් ඇත.

දැනට පැහැදිලි කර ඇති පරිදි සිත සියලු දේට මුලයි. සිත ලොකික දේවලින් සතුටට පත්වන විට මුළාව හා දුක නොවැළැක්විය හැකි ලෙස පසුපස එයි. එහෙත් සිත සත්‍ය මාර්ගයේ යෙදුවොත් ප්‍රීතිය සන්තුෂ්ටිය සහ බුද්ධත්වය නිසැකවම ලැබෙනු ඇත.

එමනිසා බුද්ධත්වය පතන්නෝ තම සිත් නිර්මලව තබා ගත යුතුයි. ත්‍රිවිධ මාර්ගය සිත්හි තබාගෙන ඉවසිල්ලෙන් අභ්‍යාස කළ යුතුය. ඔවුන් ශීලය රැක්කොත් නිසැකවම චිත්ත ඒකාග්‍රතාවය ලබනු ඇත. චිත්ත ඒකාග්‍රතාවය ලබන්නේ නම් ප්‍රඥාව අත්කර ගත හැකිය. ප්‍රඥාව ඔවුන් බුද්ධත්වය කරා ගෙන යනු ඇත.

ඇත්තෙන්ම මෙම ත්‍රිවිධ මාර්ග ශීලය, සිත එකඟ කිරීමට පුහුණුවීම, හැමවිටම ඥානවන්තව ක්‍රියා කිරීම බුද්ධත්වයට ඇති සත්‍ය මාර්ග වෙයි.

මේවා නොපිළිපැදීමෙන් මිනිසුන් දිගුකලක් අවිද්‍යාව රැස්කොට ඇත. ඔවුන් පෘථග්ජන මිනිසුන් සමඟ වාද කළ යුතු නැත. එහෙත් බුද්ධත්වය ලබනු පිණිස තම පිරිසිදු සිත නැමැති අභ්‍යන්තර ලෝකයෙහි ඉවසිලිවන්තව භාවනා කළ යුතුය.

3. ත්‍රිවිධ ශික්‍ෂා මාර්ගය විග්‍රහ කළ විට මෙසේ දැක්විය හැකිය. එයින් අර්ථටඟි මග, සතර සතිපට්ඨානය සතර සමයක් ප්‍රධාන, පංච ඉන්ද්‍රිය බල සහ සය වැදැරුම් පාරමිධර්ම දැක්වේ.

ආයඨී අෂ්ටාංගික මාර්ගය නම් නිවැරදි දැකීම, නිවැරදි සංකල්ප, නිවැරදි වදන්, නිවැරදි ක්‍රියා, නිවැරදි දිවි පැවැත්ම, නිවැරදි උත්සාහය, නිවැරදි සිහිය සහ නිවැරදි සිත එකඟකම යනුයි.

නිවැරදි දැකීමෙන් අදහස් වන්නේ සිවු වැදැරුම් සත්‍යය අවබෝධ කරගෙන හේතුවල සම්බන්ධය විශ්වාස කරමින් ආශාවලින් හා දසුන්වලින් මුළා නොවී සිටීමයි.

නිවැරදි සිතිවිලිවලින් අදහස් වන්නේ ආශාවන් වගාකර නොගෙන මසුරු නොවී ද්වේෂ නොකර හිංසා ක්‍රියා නොකිරීමට ගන්නා අධිෂ්ඨානයයි.

නිවැරදි වචනවලින් අදහස් වන්නේ බොරු කීමෙන්, හිස්වචන කීමෙන්, පරුෂ වචන කීමෙන් සහ කේලම් කීමෙන් දුරුවීමයි.

නිවැරදි ක්‍රියා යන්නෙන් අදහස් වන්නේ කිසිදු ජීවිතයක් නොනසා සොරකම් නොකර කාමයෙහි නොවරදවා ජීවත්වීමයි.

නිවැරදි දිවි පැවැත්ම නම් ලැජ්ජාව ගෙන දෙන ක්‍රියාවලින් වැළකීමයි.

නිවැරදි උත්සාහය නම් උත්සාහවන්තව නිවැරදි මාර්ගයෙහි යෑමයි.

නිවැරදි සිහිය යනු නිර්මල කල්පනාකාරී සිතක් තබා ගැනීමයි.

නිවැරදි සිත එකඟකම යනුවෙන් අදහස් වන්නේ සිතෙහි නිර්මල හරය අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා සිත නිවැරදිව හා ශාන්තව එහි ඒකාග්‍රතාවය තබා ගැනීමයි.

4. සතර සතිපට්ඨානය නම්, පළමුවැන්න, කය හා සම්බන්ධව ඇති සියලු ඇලීම් ඉවත් කිරීමට කය අශුභ වශයෙන් සැලකීම, දෙවැන්න, ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් කවර දුක් හෝ සැප වේදනාවක් ලැබුණ ද ඉන්ද්‍රියයන් දුකට මුල වශයෙන් සැලකීම, තෙවැන්න, සිත අනිත්‍යභාවයෙහි නිරතුරුව පවතින බව සැලකීම හා සතරවැන්න, ලොවෙහි පවතින සියලු දෙය හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගේ ප්‍රතිඵල බවත් සදාකාලිකව නොවෙනස්ව පවතින කිසිවක් නැති බවත් සැලකීමයි.

5. සතර සමාස් ප්‍රධාන නම් පළමුව ඕනෑම පාපයක් ආරම්භ වීමට පෙරම වැළැක්වීම, දෙවනුව ඕනෑම පවක් එය ආරම්භ වූ වහාම ඉවත් කිරීම, තුන්වෙනුව හොඳ ක්‍රියා කිරීමට පෙළඹවීම, සතරවෙනුව පටන් ගත් හොඳ ක්‍රියා වැඩි දියුණු කොට පවත්වාගෙන යෑම උනන්දු කිරීමයි. මේ ක්‍රියා දාමයන් පවත්වාගෙන යාමට උත්සාහ කළ යුතුයි.

6. පස් ආකාර බලය (පංචබල) මෙසේ හඳුන්වා දිය හැක. පළමුව ඇදහීමයි. විශ්වාස කිරීමයි (සද්ධා) දෙවනුව උත්සාහ කිරීමේ ඕනෑකම (වීරිය), තුන්වෙනුව සිහිය (සති), සතරවෙනුව සිත ඒකාග්‍රකර ගැනීමේ හැකියාව (සමාධි) සහ පස්වෙනුව නිර්මල

ප්‍රඥාවක් පවත්වා ගැනීමේ හැකියාවයි (පඤ්ඤා). බුද්ධත්වය ලබා ගැනීමට ඉහත කී ශක්තීන් අවශ්‍ය වේ.

7. බුද්ධත්වයේ අනෙක් වෙරළට ළංවීමට සම්පූර්ණ කළ යුතු සය වැදෑරුම් ක්‍රියා මෙසේය. දානය දීමේ මග, සීලය රැකීමේ මග, ඉවසීමේ මග, වියරියේ මග, සිත එකඟ කිරීමේ මග, ප්‍රඥාවේ මග යනුවෙනි. මේ සය වැදෑරුම් මග පිළිපැදීමෙන් යමෙකුට නිසැකවම මුළාව නැමැති වෙරළේ සිට බුද්ධත්වය නැමැති වෙරළට පැමිණිය හැකිය.

දානය පුහුණුවීමෙන් ආත්මාර්ථකාමීත්වයෙන් මිදිය හැකිය. සීලය පුහුණු වීමෙන් අන්‍යයන්ගේ අයිතිවාසිකම් හා සැපපහසුව ගැන හැඟීමක් ඇතිවේ. ඉවසීම පුහුණුවීමෙන් බියෙන් හා ද්වේෂයෙන් සිත මුදවා ගත හැකිය. වියරී පුහුණුවීමෙන් උත්සාහවන්ත හා විශ්වාසවන්ත සිතක් ඇතිවේ. සමාධිය පුහුණු කිරීම නිර්වචන හා ඔබ මොබ යන සිත පාලනයට උපකාර වේ. ප්‍රඥාව පුහුණු කිරීම අඳුරු හා ව්‍යාකූල සිත පැහැදිලි හා තීක්ෂණ සිතකට වෙනස් කරයි.

දානය හා සීලය විශාල මාලිගයක් තැනීමට අවශ්‍ය අඩිතාලම දමයි. ඉවසීම හා වියරිය එය බාහිර සතුරන්ගෙන් රැකගන්නා බිත්ති වෙයි. සමාධිය හා ප්‍රඥාව ජීවිතය හා මරණය නැමැති පහරදීම්වලින් ආරක්ෂා කරන පෞද්ගලික ආරක්ෂක ආවරණයකි.

යමෙක් තමාට පහසු නිසා හෝ නොදීමට වඩා දීම පහසු නිසා හෝ තැග්ගක් පරිත්‍යාග කරයි. එහෙත් එය දානයක් වුව ද සැබෑ දානයක් නොවේ. සැබෑ දානය නම් ඉල්ලීමක් කරන්නට පෙරම සානුකම්පික හදවතකින් මතු වන්නකි. සැබෑ දානය නම් යම් යම් අවස්ථාවල දෙන්නක් නොව නිරතුරුවම දෙනු ලබන්නකි.

දීමෙන් පසුව කණගාටුව හෝ ආත්ම-ප්‍රශංසාව තිබේ නම් එම දානය සැබෑ දානයක් නොවේ. සැබෑ දානය නම් සතුටින් දෙනු ලබන්නකි. තමා දානයක් දෙන බව ද එය ලබන්නා හා දෙන දෙය ද අමතක කොට දෙනු ලබන්නකි.

සැබෑ දානය පැහැදිලි දයාබර සිතකින් ඉබේම පහළ වේ. එය ප්‍රතිඋපකාරයක් බලාපොරොත්තු නොවේ. එකට බුද්ධත්වය ලබා ගැනීම සඳහා දෙනු ලබන්නකි.

එතරම් ධනවත් නොවන අයට වුව ද පුහුණු කළ හැකි දාන වර්ග හතක් ඇත. පළමුවැන්න නම් ශාරීරික දානයයි. මෙය දිය හැක්කේ ශ්‍රමය දානය කිරීමෙනි. මෙම දානයේ ඉතාම උසස් දානය නම් ජීවිතයම දන්දීමයි. එය පෙන්නන කථාවක් මතු සඳහන් වේ. දෙවැන්න නම් අධ්‍යාත්මික දානයයි. අන්‍යයන්ට දයාබර හදවතක් දානය කිරීම මෙයයි. තුන්වැන්න ඇස් දන්දීමයි. එනම් අන්‍යයන් තුළ ශාන්ත භාවය ඇතිවන ලෙස සුහද බැල්මක් හෙළීමයි. සතරවැන්න නම් හොඳ මුහුණුවරක් පිරිනැමීමයි. එනම් සිනාමුසු

මුහුණක් අන්‍යයන්ට දානය කිරීමයි. පස්වැන්න වාචික දානයයි. එනම් කාරුණික උණුසුම් වදන්වලින් අන්‍යයන්ට සංග්‍රහ කිරීමයි. සයවැන්න නම් ආසන දානයයි. එනම් අන්‍යයන්ට තම ආසන පරිත්‍යාග කිරීමයි. සත්වැන්න නම් සෙවනක් ලබාදීමයි. එනම් යමකුගේ නිවසක අන් අයට රාත්‍රී නවාතැන් ලබා දීමයි. මේ ගණයේ දානයක් ඕනෑම කෙනෙකුට එදිනෙදා ජීවිතයේදී පුහුණු කළ හැකිය.

8. එක් කලෙක සාක්ච නමින් කුමරෙක් විය. එක් දිනක් ඔහු සිය වැඩිමහල් සහෝදරයන් දෙන්නා සමග ක්‍රීඩා පිණිස කැලයට ගියේය. එහිදී ඔවුහු තම පැටවුන් හත්දෙනෙකු මරා සිය කුසගින්න නිවා ගැනීමට තැත් කරන හාමත් වූ කොටි දෙනක දුටහ.

වැඩිමහල් සහෝදරයන් බයෙන් දුවද්දී කන්දකට නැගුණ සාක්ච කොට්ඨෙත අබිමුවට පැන්නේ කොටි පැටවුන්ගේ ජීවිත බේරාගැනීමටය.

සාක්ච කුමාරය මේ පරිත්‍යාගී ක්‍රියාව කළේ නිරායාසයෙනි. එහෙත් ඔහු සිතින් මෙසේ සිතුවේය. “මේ කය වෙනස්වන සුළු තාවකාලික එකකි. මා මේ කයට ආශා කළේ එය විසිකරන අදහසින් නොවේ. එහෙත් දැන් මම එය කොට්ඨෙතට දන්දෙමි. එමගින් මට බුද්ධත්වය ලැබේවා.” මේ සිතිවිල්ලෙන් සාක්ච කුමාරයා පෙන්නන්නේ බුද්ධත්වය ලබා ගැනීමේ සැබෑ අදිටනයයි.

9. බුද්ධත්වය පතන්නා විසින් ආදරයෙන් රැකිය යුතු සිතේ අසීමිත ස්වභාවයන් සතරක් වෙයි. එනම් කරුණාව, මෛත්‍රිය, මුදිතාව හා උපේක්‍ෂාවයි. කරුණාව රැක ගැනීමෙන් කෙනෙකුට තණ්හාව ඉවත් කළ හැකිය. මෛත්‍රියෙන් කෝපය නැති කළ හැකිය. මුදිතාව නිසා දුක නැති කළ හැකිය. කෙනෙකුට සතුරා හා මිතුරා වෙනස්ව දැකීමේ පුරුද්ද උපේක්‍ෂාව ඇති කර ගැනීමෙන් නැති කර ගත හැක.

මිනිසුන් සන්තෝෂයට හා තෘප්තියට පත් කරන්නේ බලවත් කරුණාවකි. මිනිසුන් සන්තෝෂයට හා තෘප්තියට පත් නොකරන සියලු දේ ඉවත් කරන්නේ බලවත් මෛත්‍රියයි. ප්‍රීතිමත් සිතකින් සියලුදෙනාම තෘප්තියට හා සතුටට පත් කරන්නේ බලවත් මුදිතාවයි. සියලුදෙනාම සන්තෝෂයට හා තෘප්තියට පත්වූ විට බලවත් සාමකාමී බවක් ඇත. එවිට සියලුදෙනා කෙරෙහිම සමානාත්මතාව දක්විය හැකිය.

යමෙක් ප්‍රවේශමෙන් ඉහත කී අසීමිත මානසික ස්වභාවයන් රැකගත්තොත් තණ්හාව, ද්වේෂය, දුක මෙන්ම ප්‍රේම කරන සහ වෛරකරන සිත්වලින් ද ගැළවිය හැකිය. නමුත් එය පහසුවෙන් කළ හැක්කක් නොවේ. පවිටු සිතින් ගැළවීම මුර බල්ලකුගෙන් ගැළවීමට වඩා දුෂ්කරය. නිවැරදි සිත කැලයේ මුවෙකු පරිද්දෙන් පහසුවෙන් ගිලිහී යා හැකිය. එසේම පවිටු සිත ගලක කෙටු අකුරු මෙන් ඉවත් කිරීමට අසීරුය. නිවැරදි සිත දියෙහි ලියූ අකුරු මෙන්

පහසුවෙන් නැති වී යන සුළුය. ඇත්තෙන්ම ජීවිතයේ ඉතාම දුෂ්කර කායඛිය වනුයේ බුද්ධත්වය සඳහා පුහුණු වීමයි.

10. ධනවත් පවුලක ඉපදුනත් මුදු මොලොක් ශරීර සෞඛ්‍යයක් ඇති ශ්‍රෝණ නැමැති කරුණයෙක් සිටියේය. බුද්ධත්වය ලැබීමේ දැඩි උනන්දුවෙන් යුතුවූ හෙතෙම ශාන්තිනායකයාණන්ගේ ශ්‍රාවකයෙක් විය. බුද්ධත්වයට යායුතු මග යාමට ඔහු කොතරම් අමාරුවෙන් වෙර දරුවා ද යත් අන්තිමේදී දෙපාවලින් ලේ ගලන්නට විය.

ඔහු ගැන අනුකම්පා කළ ශාන්තිනායකයාණෝ මෙසේ පැවසූහ. “ශ්‍රෝණ මා දරුව, ඔබ කවදා හරි නිවසේදී විනාව වයන හැටි උගත්තා ද? එහි තත් වඩා තද හෝ වඩා ලිහිල් කළොත් එයින් සංගීතය නොනැගෙයි. නියම ආකාරයට තත් ඇද්දොත් විතරයි ඉන් සංගීතය නැගෙන්නේ. බුද්ධත්වයට පුහුණුවීමත් හරියට විනාවේ තත් සකසනවා වගෙයි. ඔබේ සිත නැමැති තත් වඩා තද කළොත් හෝ වඩා බුරුල් කළොත් ඔබට බුද්ධත්වය ලද නොහැකිය. ඔබ සැලකිලිමත්ව හා ඥානවන්ත ලෙස ක්‍රියා කළ යුතුය.”

ශ්‍රෝණ මෙවදන් මැනවින් ප්‍රයෝජනයට ගෙන ඔහු සොයා ගිය දෙය ලබා ගත්තේය.

11. ඉතා දක්ෂ ආකාරයෙන් පංචායුධ හරඹ කළ හැකි කුමාරයෙක් සිටියේය. පුහුණුවීම්වලින් පසුව ආපසු ගෙදර එන ඔහුට තුවාල කළ නොහැකි සමක් ඇති යෝධ සත්ත්වයෙකු හමුවිය.

සත්ත්වයා ඉදිරියට ආවත් කුමාරයා බිය නොවුණි. ඔහු හීයක් විද්දක් සතාට තුවාලයක් නොවී එය බිම වැටුණි. ඉන්පසු ඔහු තෝමරය විසිකළත් ඉන් ගොරෝසු හම සිදුරු නොවීය. ඉක්බිති හෙල්ලය හා පොල්ලක් විසිකළත් සතාට හිරිහැරයක් වුණේ නැත. ඊළඟට කඩුවෙන් කෙටුවත් කඩුව කැඩුණි. ඉන්පසු කුමාරයා අතින් හා පයින් සතාට ගැසුවත් පලක් නොවීය. යෝධ සතා සිය යෝධ අත්වලින් කුමාරයා අල්ලා ගත් බැවිනි. ඉක්බිති සිය හිස ආයුධයක් ලෙස යෙදවීමත් පලක් නොවීය.

යෝධ සත්ත්වයා මෙසේ පැවසීය. “උඹේ විරුද්ධ විමෙන් පලක් නෑ. මම දැන් උඹ ගිල දමමි. “එහෙත් කුමරා මෙසේ පිළිතුරු දුන්නේය. “උඹ සිතනවා ඇති මා මගේ ආයුධ සේරම පාවිච්චි කොට අවසානයයි කියා. නැහැ. ඒත් තව එක් ආයුධයක් ඉතිරිව තිබෙනවා. උඹ මාව ගිල දැමීමොත් බඩේ දී මම උඹව විනාශ කරමි.”

කුමාරයාගේ දෛය්‍යවිචිත්තකම නිසා මදක් පැකිලුණු යෝධ සත්වයා මෙසේ ඇසීය. “කොහොමද උඹ එසේ කරන්නේ?” කුමාරයා මෙසේ තෙපළීය. “සත්‍යයේ බලයෙනි.”

එවිට සත්වයා කුමාරයා මුදා හැර සත්‍ය පිළිබඳව උපදෙස් පැතුටුවිය.

මේ උපදේශ කතාවෙන් කියැවෙන ඉගැන්වීම නම් ශ්‍රාවකයන්ට සිය උත්සාහයන්හිදී ඕනෑම අවස්ථාවකදී නොපසුබට ලෙස නොනවත්වාම වීයඹී පවත්වාගෙන යා යුතු බවයි.

12. නින්දිත අයුරින් තමාගේ ප්‍රයෝජනය ගැන පමණක් සිතීම සහ නිර්ලජ්ජාකම මනුෂ්‍ය වර්ගයා විපතට හෙලයි. එහෙත් අගෞරවය හා ලජ්ජාව මිනිසා රකියි. මිනිසුන් සිය මාපියන්ට වැඩිහිටියන්ට සොහොයුරන්ට සොහොයුරියන්ට ගරු කරන්නේ ඔවුන් ලජ්ජාව හා නින්දාව ගැන සලකන නිසාය. තමා ගැනම මෙතෙහි කිරීමෙන් පසුව තමා තුළින්ම එන ගෞරවය මදකට වළකාලීම යහපතී. අන් අය දෙස බලා ලජ්ජාවක් ඇතිකර ගැනීම මැනවි.

යම් මිනිසෙකුට තම පව් ගැන පසුතැවිලි වන සිතක් ඇත්නම් එම පව් නැතිවේ. එවැනි සිතක් නොමැති නම් එම පව් දිගටම පැවතී ඔහු විනාශ කර දමයි.

සැබෑ ධර්මය නිවැරදි ලෙස අසා එය අවබෝධ කරගෙන තමාට සම්බන්ධ කර ගන්නා තැනැත්තාට පමණක් එයින් ලාභයක් ලැබිය හැකිය.

යමෙක් ධර්මය හුදෙක් අසනවා පමණක් නම්, එය පිළිපදින්නේ නැත්නම් බුද්ධත්වය ලැබීමෙහි අසමත් වේ.

ඇදහීම, නිරහංකාරකම, නිහතමානීකම, විශ්වීය සහ ප්‍රඥාව බුද්ධත්වය පතන්නාට ශක්තිය ලබාදෙන මූලයන්ය. මේ අතුරින් ප්‍රඥාව ප්‍රධානය. අනිත්වා ප්‍රඥාවේම ප්‍රභේද පමණි. යමකු සිය පුහුණු කරන කාලයේදී ලෝභකික දෙයට ආශා වුණොත්, සම්ප්‍රලාපයෙහි ඇලුණොත් නිද්දාසීලි වුණොත් ඔහු බුද්ධත්වයට ඇති මගින් ඉවත්වනු ඇත.

13. බුද්ධත්වය සඳහා පුහුණුවීමේදී සමහරු අන්‍යයන්ට වඩා ඉක්මනින් සාර්ථක වෙති. එමනිසා කිසිවෙකු අන්‍යයන් මුලින් බුද්ධත්වයට එළඹෙනු බලා අධ්‍යයනී නොවිය යුතුය.

මිනිසෙකු දුණු ශිල්පය පුහුණුවන කල ඉක්මන් දියුණුවක් බලාපොරොත්තු නොවිය යුතුයි. එහෙත් තමා ඉවසීමෙන් පුහුණුවන්නේ නම් වැඩි වැඩියෙන් නිපුණ වන බව දත යුතුය.

ගඟක් පටන් ගන්නේ දිය දහරක් මෙනි. නමුත් එය මහ මුහුදට වැටෙන තුරු ක්‍රමයෙන් විශාල වෙයි.

මේ උදාහරණ මෙන්ම යමෙක් ඉවසීමෙන් හා නොනවත්වාම පුහුණු වුවහොත් ඔහු නිසැකවම බුද්ධත්වය ලබයි.

දූතම විස්තර කර ඇති පරිදි යමෙක් ඇස් ඇර ගෙන සිටියහොත් ඔහුට හැමතැනම ඉගැන්වීම් පෙනේ. එමනිසා බුද්ධත්වය සඳහා ඔහුට ලැබෙන අවස්ථා අපමණය.

එක්තරා මිනිහෙක් සාම්බ්‍රානි පිලිස්සිය. සුවද එන්නේ වත් යන්නේ වත් නැති බව ඔහුට පෙනුණි. එය පෙනී යන්නේ වත් නොපෙනී යන්නේ වත් නැත. මේ කුඩා සිදුවීම් ඔහුට බුද්ධත්වය ලබා ගැනීමට මග පෙන්වීය.

වරක් එක් මිනිසෙකුගේ කකුලේ කටුවක් ඇනුණේය. ඔහුට තියුණු වේදනාවක් දැනුණේය. එකෙණෙහි වේදනාව සිතෙහි ප්‍රතික්‍රියාවක් පමණක් බව ඔහුට සිතුවේය. මේ සිදුවීම නිසා ඔහුට වඩා ගැඹුරු සිතිවිල්ලක් පහළ විය. එනම් කෙනෙකුට තම සිත පාලනය කළ නොහැකි නම් එය අතින් ගිලිහී යයි. එය පාලනය කළ හැකි වුණොත් සිත නිර්මල වෙයි. මෙම සිතුවිලිවලින් ටික වේලාවකට පසු බුද්ධත්වය ඔහු වෙත පැමිණියේය.

මහත් ධන තෘෂ්ණාවෙන් යුක්ත තවත් මිනිසෙක් සිටියේය. එක් දිනක් ඔහු තම ගිණු සිතුවිලි ගැන සිතමින් සිටින විට ඒවා ප්‍රඥාවට දවා දූමිය හැකි ලී පතුරු පමණක් බව වටහා ගත්තේය. එය ඔහුගේ බුද්ධත්වය ලැබීමෙහි ආරම්භය විය.

“ඔබේ මනස සමච තබාගන්න. එවිට මුළු ලොවම සමච තිබෙනු ඇත” යන පරණ කියමනක් ඇත. මේ වචන සලකා බලන්න. ලොවෙහි ඇති සියලුම වෙනස්කම්වලට හේතුවී ඇත්තේ මනසින් වෙනස් ලෙස හඳුනා ගැනීම් නිසා ය යන්න තේරුම් ගන්න. බුද්ධත්වයට මාර්ගයක් එම වචනවලම ගැබ් වී ඇත. ඇත්තෙන්ම බුද්ධත්වයට ඇති මාර්ග අපමණය.

III

ශ්‍රද්ධාවේ මග

1. බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ යන තෙරුවන් සරණ පතන්නෝ බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් ලෙස හඳුන්වති. බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝ සිව් වැදෑරුම් විත්ත-පාලනයක් පිළිපදිති. ශීලය, ශ්‍රද්ධාව, චාගය සහ ප්‍රඥාවයි.

බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝ පන්සිල් ප්‍රගුණ කරති. එනම් සතුන් නොමැරීම, සොරකම් නොකිරීම, කාමයෙහි වරදවා නොහැසිරීම, බොරු නොකීම මත්පැන් නොබීම යනුවෙනි.

බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් තුළ බුදුන්වහන්සේගේ සර්ව සම්පූර්ණ ප්‍රඥාව ගැන විශ්වාසයක් ඇත. තණ්හාව හා ආත්මාර්ථකාමීත්වය පිටුදකින ඔවුහු දානය පුහුණු කරති. හේතුඵල නියමය අවබෝධ කර ගන්නා ඔවුහු ජීවිතයේ වෙනස්වන සුඵ භාවය සිත්හි තබාගෙන ප්‍රඥාව ලැබීමට උත්සාහ දරති.

නැගෙනහිර දිසාවට ඇලවුණ ගසක් එම දිසාවටම පෙරළියන්නාක් මෙන් බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය අසා එය අදහන්නෝ බුදුන්වහන්සේගේ ශුද්ධ භූමියේ උපත ලබති.

2. බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ යන තෙරුවන් අදහන්නෝ බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් බව නිවැරදිව කියා ඇත. පරිපූර්ණ බුද්ධත්වය ලබාගෙන එයින්, මනුෂ්‍ය වර්ගයා මුදවා ගැනීමට සහ ඔවුන්ට ශාන්තිය උදාකර දුන්නේත් බුදුන්වහන්සේය. ධර්මය යනු සත්‍යයයි. බුද්ධත්වයේ සාරය හා එය පහදා දෙනු ලබන දේශනායි. බුදුන්වහන්සේ හා දහම් අදහන්නන්ගේ පරිපූර්ණ සමාජය සංඝයාය.

අපි බුදුබව, ධර්මය සහ සංඝ සමාජය ඒවා එකිනෙකට වෙනස් ලෙස සිතා කතා කරමු. නමුත් ඒවා ඇත්තෙන්ම එකක්ම වේ. බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මයේ බුදුන්වහන්සේ විද්‍යාමන වෙති. ධර්මය සංඝයා විසින් අවබෝධ කරනු ලැබේ. එබැවින් බුදුන්වහන්සේ අදහන්නා ධර්මය විශ්වාස කරමින් සංඝයා ආදරයෙන් රැක බලා ගැනීම යනු බුදුන්වහන්සේ පිළිබඳ විශ්වාසය තිබීමයි. එසේම බුදුන්වහන්සේ ඇදහීම යනු ධර්මය අදහමින් සංඝයා රැක බලා ගැනීමයි.

මේ නිසා බුදුන්වහන්සේ ඇදහීමෙන්ම මිනිස්සු විමුක්තියට සහ බුද්ධත්වයට පත්වෙති. සම්පූර්ණ ලෙස බුද්ධත්වයට පත් වූයේ බුදුන්වහන්සේ වන අතර උන්වහන්සේ සැම දෙනාටම ආදරය කරන්නේ තම එකම දරුවාට පරිද්දෙනි. එබැවින් බුදුන්වහන්සේ සිය මාපියන් ලෙස සලකන්නා, තමා බුදුන්වහන්සේ වශයෙන් තේරුම් ගෙන බුද්ධත්වයට පත්වෙයි.

මෙසේ බුදුන්වහන්සේට සලකන්නෝ උන් වහන්සේගේ ප්‍රඥාවෙන් අනුබල ලබන අතර දයානුකම්පාවට ද හසුවෙති.

3. බුදුන්වහන්සේ ඇදහීම තරම් යහපතක් ගෙන දෙන අන් කිසිවක් මේ ලොව නැත. බුදුන්වහන්සේගේ නම ඇසූ පමණින්, බුදුන්වහන්සේ ඇදහීමෙන් ඇතිවන මොහොතක සතුව අප්‍රමාණ යහපත් විපාක ගෙන දෙයි.

එමනිසා විශාල ගින්නකින් මේ ලොව පිරි තිබියදී පවා කෙනෙකු බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය සෙවීමෙන් සතුටට පත්විය යුතුය.

ධර්මය පැහැදිලි කළ හැකි ගුරුවරයෙකු සොයා ගැනීම අසීරු විය හැකිය. බුදුවරයකු හමුවීම ඊට වඩා දුෂ්කර විය හැකිය. නමුත් ඉතාමත්ම අසීරු දෙය නම් උන්වහන්සේගේ ධර්මය ඇදහීමයි.

එසේ වුව ද දැන් ඔබට මුණ ගැසීමට අමාරු බුදුන්වහන්සේ හමුවී ඇත. ඇසීමට අසීරු ධර්මය පැහැදිලි කොට දී ඇත. දැන් ඉතින් ඔබ සතුටු වී බුදුන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇති කරගත යුතුයි.

4. මිනිස් ජීවිතය නැමැති දිගු ගමනෙහි දී ශ්‍රද්ධාව ඉතා හොඳම යහළුවායි. එය ගමනේ හොඳම ප්‍රබෝධකයයි. හොඳම වස්තුවයි.

ශ්‍රද්ධාව ධර්මය ලබන අතයි. එය සියලු ගුණධර්මයන් අත්කර ගන්නා නිර්මල අතයි. ශ්‍රද්ධාව සියලු ලෞකික ආශා අළු කර දමන ගින්නයි. එය බර සැහැල්ලු කර දෙයි. යායුතු මග පෙන්වන මාර්ගෝපදේශකයායි.

ශ්‍රද්ධාව තණහාව, බිය, හා උඩඟුකම දුරුකරයි. එය ආචාරශීලීබව සහ අන්‍යයන්ට ගරුකරන්ට උගන්වයි. සිදුවීම් නිසා ඇතිවන බැඳීම්වලින් අප නිදහස් කරයි. එය අපට දුෂ්කරතාවලට මුහුණදෙන්නට ධෛර්යය ලබාදෙයි. එය පෙළඹවීම් මැඩ පවත්වා ගැනීමට බලය ලබාදෙයි. එය අපට අපගේ ක්‍රියා ඉතා උසස් හා නිර්මල අයුරින් කරන්නට හැකියාව ඇති කරයි. එසේම එය සිත නුවණින් පොහොසත් කරයි.

ශ්‍රද්ධාව යමෙකුගේ මග දීර්ඝ හා විඩාවෙන් යුතුවූ විට ධෛර්ය ලබාදී බුද්ධත්වය කරා යොමු කරවයි.

ශ්‍රද්ධාව අප බුදුන්වහන්සේ හමුවෙහි සිටින බවට හැඟීමක් ඇති කරයි. එය බුදුන්වහන්සේගෙන් ලැබෙන පිටුවහල වෙත අප ගෙන යයි. ශ්‍රද්ධාව අපේ දැඩි ආත්මාර්ථකාමී සිත් මුදු මොලොක් බවට පත්කොට මිත්‍රශීලී ජීවයක් හා කරුණාව හඳුනන සිතක් ලබාදෙයි.

5. ශ්‍රද්ධාව ඇති අය ඔවුන් අසන මොන‍යම් දෙයක වුව ද බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය හඳුනාගැනීමට අවශ්‍ය ප්‍රඥාව ලබාගනිති. ශ්‍රද්ධාව ඇති අය සියලුදෙය හේතුවල නියාමය නිසා ඇතිවන දේ පමණක් බව දැක ගැනීමට අවශ්‍ය ඥානය ලබති. එසේම එය ඔවුන්ට ඉවසිලිවත්තව පිළිගැනීමේ නිහතමානී බව ලබාදෙයි. එමෙන්ම එය සාමකාමීව අනුගත වීමට අවශ්‍ය හැකියාව ලබාදෙයි.

ශ්‍රද්ධාව ජීවිතයේ අනිත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීමට අවශ්‍ය ඥානය ලබාදෙයි. ඔවුහු ඒ වෙනස්වීම නිසා කණගාටුවට හෝ විස්මයට පත් නොවෙති. මක්නිසා ද යත් ස්වභාවයන් හා ඒ ඒ ආකාරයන් වෙනසක් ඇතිවුණත් ජීවිතයේ සත්‍යය සැමදා නොවෙනස්ව පවතින බව දන්නා බැවිනි.

ශ්‍රද්ධාවෙහි වැදගත් අංග තුනක් ඇත. එනම් පසුතැවිල්ල, අන්‍යයන්ගේ ගුණවත්කම ගැන සතුටට පත්වීම හා අවංකව ගරු කිරීම, බුදුන්වහන්සේ පෙනී සිටින බවට ඇති කෘතචේදී පිළිගැනීමයි.

ශ්‍රද්ධාවේ මෙම අංග මිනිසුන් විසින් වඩාගත යුතුයි. තමන්ගේ අසාර්ථක භාවයන් සහ නරක ගැන ඔවුන්ට හැඟීමක් තිබිය යුතුයි. ඔවුන් ඒවා ගැන ලජ්ජා වී පාපෝච්චාරණය කළ යුතුයි. අන්‍යයන්ගේ හොඳ ක්‍රියා හා හොඳ ගතිගුණ ගැන ප්‍රශංසා කළ යුතු අතර ඒවා උත්සාහයෙන් පුරුදු කළ යුතුය. බුදුන්වහන්සේ සමග විසීමට හා බුදුන්වහන්සේ සමග ක්‍රියා කිරීමට ඔවුන් පුරුද්දක් ලෙස කැමති විය යුතුය.

ශ්‍රද්ධාවත් සිතක් යනු අව්‍යාජ සිතකි. එය ගැඹුරු සිතකි. එය බුදුන්වහන්සේගේ නිර්මල දේශයට උන්වහන්සේගේ බලයෙන් යැමට අවංකව සතුටුවන සිතකි.

එමනිසා මිනිසුන් නිර්මල දේශයට රැගෙන යන ශ්‍රද්ධාවට බුදුන්වහන්සේ බලයක් දෙති. එම බලය ඔවුන් පිරිසිදු කරයි. එම බලය ඔවුන් ආත්ම මුළාවෙන් ආරක්‍ෂා කරයි. එක් මොහොතකට පමණක් වුව ද ශ්‍රද්ධාව ඇති කර ගත්තොත්, මුළු ලෝකයේම බුදුන්වහන්සේගේ නම වර්ණනා කරනු අසන විට, ඔවුහු නිර්මල දේශයට යොමු කරවනු ලබති.

6. ශ්‍රද්ධාව යනු ලෞකික මනසට එක් කළ යමක් නොවේ. එය මනසෙහි පවතින බුදුන්වහන්සේගේ ස්වභාවයෙහි ප්‍රකාශයකි. බුදුන්වහන්සේ අවබෝධ කරගන්නා පුද්ගලයා තමාම බුදුවරයෙක් වෙයි. බුදුන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇති පුද්ගලයා තමාම බුදුවරයෙක් වෙයි.

එහෙත් කෙනෙකු තුළ පවතින බුදුන්වහන්සේගේ ස්වභාවය එළිකිරීම හා යළි අත්කර ගැනීම පහසු දෙයක් නොවේ. නිරන්තරයෙන් ඉහළ පහළ යන තණ්හා, ද්වේෂ හා ලෞකික ආශාවන් පවතිද්දී නිර්මල සිතක් තබාගැනීම පහසු කටයුත්තක් නොවේ. එහෙත් ශ්‍රද්ධාව එය කරනට හැකියාව ලබාදෙයි.

කැලයේ විෂ සහිත ඵරඬු ගස් අතරෙහි ඵරඬු පමණක් වැවෙයි. නමුත් සුවඳැති හඳුන් නොවැවේ. ඵරඬු කැලයක හඳුන් ගසක් වැවුණොත් එය ප්‍රාතිභායඪීයකි. එමෙන්ම මිනිසුන්ගේ හදවත්

තුළ බුදුන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවක් වැඩුණොත් එය ප්‍රාතිභායතීයකි.

එබැවින් බුදුන්වහන්සේ ඇදීහිමේදී ඇතිවන ශ්‍රද්ධාව “මුල්රහිත” ශ්‍රද්ධාවක් ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ. එනම් මිනිස් සිතක වැවෙන්ට එහි මුල් නැත. එහෙත් කරුණාවන්ත වූ ද සිතෙහි වැවෙන්ට එහි මුල් ඇත.

7. මේ ආකාරයට ශ්‍රද්ධාව ඵලසහිත හා පූජනීය වෙයි. එහෙත් ශ්‍රද්ධාව අලස සිතක අවදි කිරීම අපහසුය. විශේෂ වශයෙන් කිව්වොත් මිනිස් සිතක සෙවනැලි අතර ගිනි පුපුරු මෙන් දිලිසි ශ්‍රද්ධාව හීන කරන පස් වැදැරුම් සැකයක් ඇත.

පළමුවැන්න බුදුන්වහන්සේගේ ඥානය ගැන ඇති සැකයයි. දෙවැන්න බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ගැන ඇති සැකයයි. තුන්වැන්න බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය විස්තර කරන්නා පිළිබඳ සැකයයි. සතරවැන්න උතුම් මග සඳහා පිළිපැදිය යුතු පිළිවෙත් පිළිබඳ සැකයයි. පස්වැන්න තම අහංකාර නොඉවසිලිවන්න සිත නිසා බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය තේරුම්ගෙන පිළිපදින්නන්ගේ අවංක භාවය ගැන ඇතිවන සැකයයි.

ඇත්තෙන්ම සැකය තරම් භයානක අන් දෙයක් නැත. සැකය මිනිසුන් වෙත් කරයි. එය ප්‍රසන්න සබඳතා සහ මිත්‍රකම් කඩා බිඳ දමන විෂකි. එය ඇතී වේදනා දෙවන කටුවකි. එය මිනී මරණ කඩුවකි.

ශ්‍රද්ධාවේ මූලයන් බොහෝ කලකට පෙරාතුව බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව විසින් හිඳුවනු ලැබීය. යමකුට ශ්‍රද්ධාව ඇතිවන කල්හි ඔහු මේ කාරණය අවබෝධ කරගත යුතුය. එමෙන්ම උන්වහන්සේගේ සත්පුරුෂකම ගැන කෘතඥ විය යුතුය.

ශ්‍රද්ධාව අවදිකළේ තමාගේම කරුණාව නොවන බව කිසිවෙක් අමතක නොකළ යුතුය. එය අවදි කළේ බොහෝ කලකට පෙර බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාවේ ශ්‍රද්ධාව නැමැති ආලෝකය මිනිස් සිත තුළම විහිදුවා හැරීමෙනි. ඔවුන්ගේ මෝහය නැමැති අන්ධකාරය එයින් දුරු කළේය. වර්තමාන ශ්‍රද්ධාවේ සතුට යමෙක් ලබයි ද ඔහු ඔහුගේ උරුමය ලබා ඇත.

සාමාන්‍ය ජීවිතයක් ගතකරද්දී පවා කෙනෙකුට නිර්මල භූමියෙහි උපත ලැබ, බුදුන්වහන්සේගේ කාලාන්තරයක් පවතින කරුණාව තුළින් ශ්‍රද්ධාව අවදිකර ගතහොත් සාමාන්‍ය ජීවිතයක් ගතකරමින් වුව ද කෙනෙකුට ශ්‍රද්ධ භූමියෙහි උපත ලැබිය හැක.

ඇත්තෙන්ම මේ ලොව ඉපදීම දුෂ්කරය. බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ඇසීම අසීරුය. ශ්‍රද්ධාව අවදිකර ගැනීම ඊට වඩා අසීරුය. එමනිසා සියලුදෙනාම බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ඇසීමට සෑම උත්සාහයක්ම දැරිය යුතුය.

IV

උතුම් වදන්

1. ඔහු මට බැන්ණේය. මට සිනාසුණේය. මට ගැසුවේය. මේ අයුරින් ඔහු සිතයි. එම සිතුවිලි පවතින තුරු ඔහුගේ ක්‍රෝධය පවතියි.

අමනාපසහගත සිතුවිලි සිතෙහි තිබෙනතුරු ක්‍රෝධය අතුරුදහන් නොවේ. අමනාප සිතුවිලි අමතක වූ වහාම ක්‍රෝධය අතුරුදහන් වේ.

වහලක් මනාව සාදා නැත්නම් පිළිසකර කළේ නැත්නම් ගෙය තුළට වතුර කාන්දු වේ. මනාව පුහුණු නොකළ, පාලනය නොකළ සිත තුළට ද එසේම තණ්හාව ඇතුළු වේ.

කම්මැලිකම මරණයට ඇති කෙටි පාරකි. අප්‍රමාදී බව ජීවිතයේ මාර්ගයයි. මෝඩ මිනිස්සු අලස වෙති. නුවණැත්තෝ අප්‍රමාද වෙති.

ඊතල සාදන්නා තම ඊතල ඇද නැතිව සාදන්නට වැයම් කරයි. එසේම නුවණැත්තා සිය සිත ඇද නැතිව තබා ගන්නට වැයම් කරයි.

අවුල් වූ සිත නිතරම ක්‍රියාත්මක වෙයි. එහා මෙහා පනියි. පාලනය කරන්නට අමාරුය. නමුත් නිශ්චල සිත සාමකාමීය. එබැවින් සිත පාලනයට හසුකොට තබා ගැනීම ඥානවන්තය.

මිනිසා පවට යොමු කරන්නේ ඔහුගේම සිතයි. ඔහුගේ සතුරෙකු හෝ විරුද්ධකාරයෙකු නොවේ.

තමා සිත තණ්හාවෙන් ක්‍රෝධයෙන් හා මූළාවෙන් රැකගන්නා තැනැත්තා සදාකාලික සැබෑ සාමය සතුවීන් විඳගනී.

2. තමන් කරන්නේ නැතිව තෙපළන ප්‍රසන්න වචන සුවඳින් තොර මල් වාගේය.

මලක සුවඳ සුළඟට ප්‍රතිවිරුද්ධ දෙසට හමන්නේ නැත. එහෙත් හොඳ මිනිසාගේ හොඳ නම සුළඟට ද ප්‍රතිවිරුද්ධව ලෝකය තුළට ගමන් කරයි.

නින්ද නැති මිනිසාට රාත්‍රිය දිගයි. එසේම විඩාපත් මගියාට ගමන දිගයි. එසේම නිවැරදි දහම නොදන්නාට සසර දිගයි. සංචාරයක යෙදෙන විට තමාට සමාන හිතක් හෝ ඊට වඩා හොඳ හිතක් ඇතියකු සමග යා යුතුය. නමුත් මෝඩයකු සමඟ යනවාට වඩා තනිව යෑම මැනවි.

සංචාරයක යෙදෙන විට සමාන කෙනෙකු නොමැති නම් තනිව ගමන් ගැනීම යෙහෙකි.

වංක හා පවිටු මිතුරා වන මාගයෙකුට වඩා බිය විය යුත්තෙකි. වන මාගයා ඔබේ ඇඟ තුවාල කරනු ඇත. නමුත් පවිටු මිතුරා ඔබේ සිත තුවාල කරනු ඇත.

මිනිසෙකුට තමාගේ සිත පාලනය කරගත නොහැකි වනතුරු “මේ මාගේ පුතා-මේ මාගේ වස්තුව” යනාදී සිතුවිලිවලින් සතුටක් ලබන්නේ කෙසේ ද? අණුවන මිනිසා මෙවැනි සිතුවිලිවලින් සතුටට පත්වෙයි.

තමා මෝඩයකු බව දැනගෙන සිටීම මෝඩයකු වී තමා ඥානවන්තයැයි සිතා සිටීමට වඩා හොඳයි.

හැන්දට එහි ඇති ආහාරවල රස නොදැනේ. එමෙන්ම අනුවණ තැනැත්තා මුනිවරයෙකු ඇසුරු කළත් ඔහුගේ නුවණ අවබෝධ කර නොගනී.

අලුත් කිරි මිදෙන්නට ප්‍රමාද වේ. එසේම පවිටු ක්‍රියාවලට ඉක්මනින්ම විපාක ලැබෙන්නේ නැත. පවිටු ක්‍රියා අළු යට සැඟවී ඇති ගිනි පුපුරක් මෙන් පැවතී අවසානයේ දී විශාල ගින්නක් ඇති කරයි.

මිනිසෙකු වරප්‍රසාද, උසස්වීම්, ලාභ, බුහුමන්වලට ආශාකරන්නට තරම් මෝඩ වෙයි. එහෙත් ඒවායින් කිසිකලෙක ඔහුට සතුටක් නොලැබෙයි. ඒ වෙනුවට වේදනාව ගෙන එනු ඇත.

වැරදි හා දුර්වලතා පෙන්වා දී පවිකම්වලට තරවටු කරන හොඳ මිතුරාට සැඟවුණ නිධානයක රහස හෙළි කරන්නකුට මෙන් ගරු කළ යුතුය.

3. තමාට හොඳ උපදෙස් ලැබෙන විට සතුටට පත්වන මිනිසා සුවසේ නිදයි. මක්නිසා ද ඔහුගේ සිත ඒවායින් පිරිසිදු වන බැවිනි.

වඩුවෙක් පරාල කෙලින් සෑදීමට තැත් කරයි. දුනුවායා දුනු සමබරව සෑදීමට තැත් කරයි. වතුර යවන්නා ජලය මනාව ගලායන ලෙස හාරයි. එසේම නුවණැති මිනිසා තම සිත මනාව හා සත්‍ය ලෙස ක්‍රියාකරවනු වස් පාලනය කරන්නට තැත් කරයි.

මහ කන්දක් සුළඟින් නොසෙල්වේ. එසේම නුවණැති මිනිසකුගේ සිත නින්දාවෙන් හෝ ප්‍රසංශාවෙන් නොසෙල්වේ.

තමාම ජය ගැනීම යුද්ධයක දී දහසක් දෙනා ජය ගැනීමට වඩා හොඳයි.

එක දවසක් ජීවත්වී යහපත් ධර්මයක් ඇසීම එවැන්නක් නොදැන සියයක් අවුරුදු ජීවත් වෙනවාට වඩා හොඳයි.

තමාට ගරු කරන්නන් නිරතුරු අවධානයෙන් සිටීම අවශ්‍යයයි. නැත්නම් පවිටු ආශාවලට යටත්වීමට සිදුවිය හැකිය. අඩුම වශයෙන් ජීවිතයේ එක් වරක්වත් තරුණ වියේ දී, මැදිවියේදී හෝ මහළුවියේදී ශ්‍රද්ධාව අවදි කරගත යුතුයි.

ලෝකය සෑම විටම ගිනි ගනී. තණ්හා, ද්වේෂ, මෝහ ගින්නෙන් ගිනි ගනී. හැකි තරම් ඉක්මනින් ඒ අනතුරුවලින් පලා යා යුතුයි.

ලෝකය දිය බුබුලක් වැන්න. එය මකුළුදලක් වැන්න. කිලිටි ජෝගුවක් තුළ ඇති අපිරිසිදු දෙයක් වැන්න. එබැවින් නිරතුරුවම සිතේ නිර්මල බව රැකගත යුතුයි.

4. පව් නොකිරීම, යහපත කිරීම, සිත නිර්මලව තබා ගැනීම, බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මයෙහි සාරයයි.

ඉවසීම ඉතාම අසීරු විනයයි. නමුත් අවසාන ජය ලැබෙන්නේ ඉවසන්නාටමය.

නොරිස්සුම් ගතිය දැනෙන විට එය දුරු කළ යුතුයි. කණගාටුවෙන් පසුවන විට කණගාටුව පහකළ යුතුයි. තණ්හාවෙහි ගැලී සිටින විට තණ්හාව ඉවත් කළ යුතුයි. නිර්මල පරාර්ථකාමී ජීවිතයක් ගත කරන්නට නම් සමාද්ධිමත් භාවය තුළ කිසිවක් තමාගේ යයි නොගිණිය යුතුය.

නිරෝගිවීම මහා ලාභයකි. ලද දෙයින් සතුටට පත්වීම ඉතා විශාල ධනයක් ලැබීමට වඩා මනාය. විශ්වාසවන්තකම මිත්‍රකමේ සත්‍ය වූ ලකුණයි. බුද්ධත්වය ලබා ගැනීම උසස්ම සතුටයි.

යමෙකු තුළ පාපයට අකමැත්තක් තිබේ නම්, යමෙකු වෙත ශාන්තභාවය තිබේ නම්, යමෙකු හොඳ ධර්මයන්ට සවන් දීමෙන් සතුටක් ලබයි නම් මෙවැනි හැඟීම් ඇති යමෙකු ඒවා අගය කරයි නම් ඒවිට ඔහු බියෙන් මිදේ.

ඔබ කැමති දේවල බැඳෙන්නට ඒවා. අකමැති දේ ගැන තද අකමැත්තක් ඇති කර ගන්නට ඒවා. කණගාටුව, බිය හා බැඳීම කෙනෙකුගේ කැමැති අකමැති බව නිසා ඇතිවේ.

5. මළකඩ යකඩයෙන්ම හටගෙන ඒය විනාශ කර දමයි. එසේම පාපය මිනිසාගේ සිතෙහි හටගෙන මිනිසා විනාශකර දමයි.

අවංකව නොකියවන ලද ශුද්ධ ලියවිල්ල ඉක්මනින් දුහුවිල්ලෙන් වැසෙයි. අලුත්වැඩියා කළ යුතු ගෙයක් එසේ නොකළවිට ගරා වැටෙයි. එමෙන්ම අලස මිනිසා ඉක්මනින්ම කෙලෙසීමට පත්වේ.

අපිරිසිදු ක්‍රියා මිනිසා දූෂණය කරයි. ලෝභකම දානය දූෂිත කරයි. එමෙන්ම පවිටු ක්‍රියා මේ ජීවිතය පමණක් නොව ඊළඟට එන ජීවිතය ද දූෂණය කරයි.

නමුත් දූෂිත බවේ ඉතාම භයානක දෙය නම් අවිද්‍යාවයි. අවිද්‍යාව දුරු කරන තුරු මිනිසාට සිය සිත හෝ කය නිර්මල කර ගැනීම බලාපොරොත්තු විය නොහැක.

නිර්ලජ්ජා බවට වැටෙන්නට, කපුටකු මෙන් ගරුසරු නැති හා බිය සැක නැතිවන්නට, කනගාටුවක් නැතිව අනුන්ට හිංසා කරන්නට පහසුයි.

නිහතමානී වන්නට, ගරු කරන්නට හා සැලකිලි දක්වන්නට, සියලු බැඳීම්වලින් මිදෙන්නට, ක්‍රියාවෙන් හා සිතුවිල්ලෙන් පිරිසිදු වන්නට, නුවණැති වන්නට ඇත්තෙන්ම ඉතා අමාරුය.

තමන්ගේ වැරදි පිළිගන්නට අසීරු වුණත් අනුන්ගේ වැරදි පෙන්වා දෙන්නට නම් පහසුය. කල්පනාවෙන් තොරව අනුන්ගේ වැරදි පතුරුවා හරිමින් තමාගේ පව් සඟවන තැනැත්තා තම වැඩිපුර දාදුකැටය සඟවන සුදුකාරයෙක් වැනිය.

අහස කුරුල්ලකුගේ, දුමක හෝ සුලඟක සලකුණක් තබා නොගනී. පවිටු ඉගැන්වීම් බුද්ධත්වය ලබා නොදෙයි. මෙලොව කිසිවක් ස්ථිර නැත. බුද්ධත්වයට පත් සිත කිසිවකින් නොසැලේ.

6. වංශාධිපතියෙකු තම මාලිගයේ දොරටු මුරකර වන්නාක්මෙන් සිත බාහිර සහ අභ්‍යන්තර උවදුරුවලින් රැක ගත යුතුයි. එය මොහොතකටවත් නොසලකා හැරිය යුතු නොවේ.

තමාගේ ස්වාමියා තමාමය. රැකවරණ ලද යුතු ක්ෂේම භූමිය තමාමය. එබැවින් අන් සියල්ලටම මත්තෙන් තමා පාලනය කර ගත යුතුය.

ලොකික බැඳීම් හා විලංගුවලින් මිදී නිදහස ලැබීමේ මුල් පියවරවල් වන්නේ තමාගේ සිත පාලනය කර ගැනීම. සම්පප්‍රලාප නවතා කල්පනාකාරී වීමයි.

සුය්‍යා දිවා කල ආලෝකමත් කරයි. සඳ රාත්‍රිය අලංකාර කරයි. විනය රණවිරුවකුගේ උදාර භාවය දියුණු කරයි. එසේම භාවනාව බුද්ධත්වය සොයන්නා ප්‍රකට කරයි.

ඇස, කණ, නාසය, දිව හා ශරීරය යන පසිඳුරන් රැකවල් කළ නොහැකි තැනැත්තා තම වටපිටාවෙන් කැලඹීමට පත්වෙයි. එවැන්නකු බුද්ධත්වය සඳහා පුහුණුවීමට සුදුසු නැත. පසිඳුරන් නැමැති දොරටු මනාලෙස රැකවල් කර සිත පාලනයේ තබාගත් තැනැත්තාහට සාර්ථක ලෙස බුද්ධත්වය සඳහා පුහුණු විය හැකිය.

7. ස්වකීය රූපි අරුචිකම්වලට වහල්වන තැනැත්තා සිදුවීම්වල අර්ථය නිවැරදිව වටහා ගත නොහැකිව ඒවාට යටත්වෙයි. සම්බන්ධතාවලින් නිදහස් වන තැනැත්තා සිදුවීම් නිවැරදි ලෙස වටහාගන්නා අතර ඔහුට හැම දෙයම නැවුම් හා අර්ථවත් වෙයි.

සන්තෝෂය පසුපස කණගාටුව එයි. කණගාටුව පසුපස සන්තෝෂය එයි. සන්තෝෂයේ හා කණගාටුවේ සහ හොඳ හෝ නරක ක්‍රියාවල වෙනස නොදකිනවිට යමෙක් නිදහස යනු කුමක්දැයි දැනගනී.

අනාගතය ගැන සිතා කරදරවීම හෝ අතීතය ගැන සිතා දුක්වීම හරියට බටලී කපා දමා වියලෙන්ට හැරියා වාගේය.

ශරීරයේ සහ මනසේ නිරෝගීකමේ රහස මෙයයි. අතීතය ගැන නො වැලපීම අනාගතය ගැන කරදර නොවීම හෝ කරදර

බලාපොරොත්තු නොවීම එහෙත් වර්තමානය ඥානවන්තව හා උද්යෝගීමත්ව ගතකිරීම වේ.

අතීතයේ ජීවත් නොවන්න. අනාගතය ගැන සිහින නොදකින්න. සිත වර්තමාන මොහොත කෙරෙහි යොමු කරන්න.

වර්තමානයේ තමාට පැවරෙන යුතුකම් සාර්ථකව හොඳින් ඉටු කිරීම වටී. ඒවා මගහැරීමට හෝ හෙටට කල් දැමීමට වැයම් නොකරන්න. වර්තමානයේ ක්‍රියා කිරීමෙන් කෙනෙකුට හොඳ දවසක් ගත කළ හැකිය.

බුද්ධිය හොඳම මගපෙන්වන්නායි. ශ්‍රද්ධාව හොඳම සගයායි. නූගත් බවේ සහ වේදනාවේ අඳුරින් ගැලවී බුද්ධත්වයේ ආලෝකය ලබන්නට වැයම් කළ යුතුයි.

මිනිසෙකුගේ සිත කය පාලනයට යටත්ව තබා ඇත්නම් ඔහු ඒ පිළිබඳ සදාචාරාත්මක ක්‍රියාවලදී සාක්ෂි සැපයිය යුතුයි. එය ශුද්ධ වූ යුතුකමකි. එකල්හි ශ්‍රද්ධාව ඔහුගේ ධනය වනු ඇත. අවංකකම ඔහුගේ ජීවිතයට මිහිරි රසයක් දෙනු ඇත. ගුණධර්ම රැස්කිරීම ඔහුගේ පුෂ්නිය කායභී වනු ඇත.

ජීවන ගමනේ දී ශ්‍රද්ධාව පෝෂණය වේ. සදාචාර ක්‍රියා රැකවරණය වේ. බුද්ධිය දවලට ආලෝකය වනු ඇත. නිවැරදි සිහිය රාත්‍රියට රැකවරණයක් වනු ඇත. මිනිසකු පිරිසිදු ජීවිතයක් ගත කරයි නම් කිසිවකින් ඔහු විනාශ කළ නොහැක. ඔහු තණ්හාව පරාජය කළේ නම් කිසිවකින් ඔහුගේ නිදහසට සීමාවක් ඇති නොවේ.

සිය පවුල වෙනුවෙන් තමා ගැන අමතක කළ යුතු වේ. සිය ගම්මානය වෙනුවෙන් තම පවුල අමතක කළ යුතු වේ. සිය ජාතිය වෙනුවෙන් ගම අමතක කළ යුතු වේ. බුද්ධත්වය වෙනුවෙන් හැම දෙයම අමතක කළ යුතු වේ.

සියලුදෙයම වෙනස්වන සුළුය. සෑම දෙයම ඇතිවී නැතිවෙයි. ජීවිතයේ සහ මරණයේ දුක පසුකර යන තුරු කෙනෙකුට අසීමිත වූ සාමය ලැබිය නොහැකිය.

ශ්‍රාවක සමාජය

පළමුවෙනි පරිච්ඡේදය

ශ්‍රාවක සමාජයේ යුතුකම්

I

අනගාරික භික්ෂුහු

1. මගේ ශ්‍රාවකයෙකු වීමට කැමති තැනැත්තා සිය පවුල, සාමාජික ජීවිතය හා වස්තුව හා ඇති සියලු රඳා පැවතීම් ගැන ඇති සියලු සම්බන්ධතා අතහැරීමට කැමති විය යුතුය.

ධර්මය වෙනුවෙන් එවැනි සම්බන්ධතා අත්හළ කය හෝ සිත සඳහා බැඳුණු තැනක් නැති තැනැත්තා මගේ ශ්‍රාවකයකු වන අතර ඔහු අනගාරික භික්ෂුවක් ලෙස හඳුන්වනු ලබයි.

මගේ පියවර මතුයෙහි ගමන් කළත්, මගේ ඇඳුම් ඇන්දත් ඔහුගේ සිත තණ්හාවෙන් කැළඹී ඇත්නම් ඔහු මගෙන් බොහෝ ඇතය. ඔහු භික්ෂුවක ලෙස ඇන්දත් ධර්මය නොපිළිගනී නම් ඔහු මා දකින්නේ නැත.

එහෙත් සියලු තණ්හා දුරු සිත නිර්මලව හා සාමකාමීව තබාගන්නේ නම් ඔහු සැතපුම් දහසක් දුර සිටියත් මට ඉතා ළංවේ. ඔහු ධර්මය පිළිගත්තොත් එතුළින් මා දකිනු ඇත.

2. මගේ ශ්‍රාවකයන් වූ අනගාරික භික්ෂූහු, සිව් වැදෑරුම් නියමයන් පිළිපැද ඔවුන්ගේ ජීවිත ඒ මත ගොඩ නැංවිය යුතුය.

පළමුව ඔව්හු ඉවත දමන ලද පරණ ඇඳුම් පෙරවති. දෙවනුව පිඬු සිඟා යාමෙන් සිය ආහාර ලබා ගනිති. තුන්වෙනුව ඔවුන්ගේ නිවහන වන්නේ රෑ වුණ ස්ථානයේ ඇති ගසක් මුල හෝ ගලක් මතය. සතරවනුව ඔව්හු මුත්‍රවලින් සංඝයා විසින් සාදන ලද විශේෂ ඖෂධයක් පමණක් පාවිච්චි කරති.

පාත්‍රය අතින් ගෙන ගෙන්ගෙට යෑම සිඟන ජීවිතයකි. නමුත් සංඝයා එසේ කිරීමට අන්‍යයන් විසින් පොළඹවා නැත. සිදුවීම් නිසා හෝ බලවත් පෙළඹවීමක් නිසා හෝ එසේ කරන්නට බලපෑම් කර නැත. ඔහු එසේ කරන්නේ සිය නිදහස් කැමැත්තෙනි. මක්නිසා ද ශ්‍රද්ධාවන්ත ජීවිතය තමා ජීවිතයේ සියලු මූලාවන්ගෙන් ඇත් කරන බව, සියලු වේදනාවන් මග හරවන බව බුද්ධත්වයට මග පෙන්වන බව ඔහු දන්නා බැවිනි.

අනගාරික භික්ෂුවකගේ ජීවිතය පහසු එකක් නොවේ. ඔහුට සිය සිත තණ්හාවෙන් හා ද්වේෂයෙන් නිදහස් කරගත නොහැකි නම් පසිඳුරන් හෝ සිත පාලනය කරගත නොහැකි නම් ඒ ජීවිතය භාර ගත යුතු නැත.

3. තමා අනගාරික භික්ෂුවක් වශයෙන් විශ්වාස කරන යම් පුද්ගලයෙකුට ඒ ගැන විමසන ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු දීමට පුළුවන් විය යුතුයි. ඔහුට මෙසේ කියන්නට හැකි විය යුතුය. “අනගාරික භික්ෂුවක වීම සඳහා අවශ්‍ය ඕනෑම දෙයක් භාර ගැනීමට මම කැමති වෙමි. මම අවංකව එම අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට වැයම් කරමි. මට දන්දෙන අයට මම කෘතඥවන අතර, යහපත් හා උනන්දුවෙන් යුතු ජීවිතයක් ගත කිරීමෙන් ඔවුන් සතුටු කරන්නට උත්සාහ කරමි.”

අනගාරික භික්ෂුවක් වීම සඳහා පුහුණු විය යුතු විධි කීපයක් වෙයි. තමා අසමත් වනවිට ලජ්ජාවට හා අගෞරවයට සංවේදී විය යුතුය. ඔහුගේ ජීවිතය පිරිසිදුවන්නට නම් ඔහුගේ සිත කය වචනය පිරිසිදුව තබා ගත යුතුයි. සිය පසිඳුරන් නමැති දොරටු රැකවල් කළ යුතුයි. සමහර අහඹු ප්‍රීතී වෙනුවෙන් සිය සිතේ පාලනය නැතිකර නොගත යුතුයි. ඔහු තමා වර්ණනා කරනොගත යුතු අතර අනුන්ට නින්දා නොකළ යුතුය. අධික නින්දට හෝ අලසබවට පුරුදු නොවිය යුතුය.

සැන්දෑයාමේ මඳක් නිශ්චලව හිඳගෙන භාවනායෝගීව පසුවන්නට වේලාවක් තිබිය යුතුය. නින්දට පෙර මඳක් සක්මන් කළ යුතුය. සුවදායක නින්දක් ලබන්නට නම් සිය පාදයන් එකට තබා දකුණු ඇලයට හැරී නිදාගත යුතුවන අතර, අවසාන සිතිවිල්ල විය යුත්තේ පසුදා උදෑසන අවදි විය යුතු වේලාව පිළිබඳවයි. උදේ

පාන්දරිත්ම මදක් නිශ්චල භාවනායෝගීව හිඳ පසුව කෙටි සක්මනක යෙදිය යුතුය.

මුළු දවසම පරීක්ෂාකාරී සිතක් පවත්වා ගත යුතුය. සිත කය පාලනය කොට තණ්හාව, ද්වේෂය, මෝඩකම, නිදිමත, අනවධානය, පසුතැවිල්ල, සැකය සහ සියලු ලෞකික ආශාවන්ට යොමුවන සිතිවිලි මගහැරිය යුතුය.

මෙසේ සිත එකඟ බවෙහි තබාගෙන, විශිෂ්ට ප්‍රඥාව වඩවා ගෙන සම්පූර්ණ බුද්ධත්වය ලබන්නට ඉලක්ක කළ යුතුය.

4. අනගාරික භික්ෂුවක් තමා ගැන අමතක වී තණ්හාව, ද්වේෂය, අමනාපය, ඊර්ෂ්‍යාව, වංචාව, ආත්ම-ප්‍රශංසනය හෝ වංක භාවයට පත්වුවහොත් ඔහු හරියට තුනී රෙදි කඩකින් වසන ලද දෙපැත්තම කැපෙන මුවහත් කඩුවක් ගෙන යන්නකු වගේය.

භික්ෂුවකගේ ඇඳුම් හැඳ පාත්‍රයක් අතින් ගත් පමණින් ඔහු අනගාරික භික්ෂුවක බවට පත් නොවේ. පූජනීය ග්‍රන්ථ ගායනා කිරීමෙන් පමණක් ඔහු අනගාරික භික්ෂුවක් නොවේ. ඔහු පඬයකු මිස අන් කිසිවෙක් නොවෙති.

ඔහුගේ බාහිර පෙනුම භික්ෂුවක මෙන් වුවත් ඔහුට ලෞකික ආශා තුරන් කළ නොහැක. ඔහු අනගාරික භික්ෂුවක් නොවේ. ඔහු සිවුරෙන් සැරසුන කුඩා දරුවෙකුට වඩා වැඩි කෙනෙක් නොවේ.

සිත එකඟ කරගත හැකි පාලනය කරගත හැකි අය, බුද්ධිය රැස්කරගත් අය, ලෞකික ආශා තුරන් කළ අය, එමෙන්ම බුද්ධත්වය ලැබීමට එකම පරමාර්ථය කරගත් අය පමණක්ම සැබෑ අනගාරික භික්ෂුන් ලෙස හැඳින්විය හැකිය.

සැබෑ අනගාරික භික්ෂුව තම ඇඟේ අවසාන ලේ බිත්දුව නැතිවී ගියත්, ඇට කුඩුකර දමනු ලැබුවත් සිය ජයකණුව වන බුද්ධත්වය කරා ළඟාවීමට අධිෂ්ඨානය කර ගනී. එවැනි මිනිසෙක් සෑම උත්සාහයක්ම දරා අවසානයේ සිය ජයකණුව කරා එයි. අනගාරික භික්ෂුවගේ පුණ්‍ය කටයුතු කිරීමේ සිය හැකියාව සාක්ෂි සපයයි.

5. අනගාරික භික්ෂුවකගේ ධර්මදූත මෙහෙය නම් බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මයේ ආලෝකය ඉදිරියට ගෙන යාමයි. ඔහු සෑම දෙනෙකුටම දම් දෙසිය යුතුය. නිදා සිටිනවුන් අවදි කළ යුතුය. වැරදි අදහස් නිවැරදි කළ යුතුය. නිවැරදි දෘෂ්ටියක් ඇතිවීමට මිනිසුන්ට ආධාර කළ යුතුය. තම ජීවිතය පරදුවට තබා ධර්මය පතුරවනු පිණිස සෑමතැනම යා යුතුයි.

අනගාරික භික්ෂුවකගේ ධර්මදාන මෙහෙය පහසු කටයුත්තක් නොවේ. ඒ සඳහා ප්‍රාර්ථනා කරන පුද්ගලයා බුදුන්වහන්සේගේ ඇඳුම් ඇඳ බුදුන්වහන්සේගේ අසුනේ හිඳ බුදුන්වහන්සේගේ කුටියට ඇතුළු විය යුතුය.

බුදුන්වහන්සේගේ ඇඳුම් ඇඳීම යනු නිහතමානී වීම හා ඉවසීම පුහුණු කිරීමයි. බුද්ධාසනයේ හිඳ ගැනීම යනු රූපය අසාර වශයෙන් දැකීම හා බැඳීම්වලින් තොරවීමයි. බුදුන්වහන්සේගේ කුටියට ඇතුළුවීම යන්නෙන් හැඟවෙන්නේ සෑම දෙයම වැළඳගත් බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව හා සෑම කෙනෙකු කෙරෙහිම දයාව දැක්වීමයි.

6. බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ඉගැන්වීමට බලාපොරොත්තු වන අය කරුණු 4 ක් ගැන සැලකිලිමත් විය යුතුය. පළමු වැන්න, ඔවුන් සිය හැසිරීම ගැන සැලකිලිමත් විය යුතුය. දෙවැන්න තමන් අත් අයට ධර්මය කියා දෙනවිට හා හමුවන විට ඔවුන්ගේ වචන තෝරාගැනීම ගැන සැලකිලිමත් විය යුතුය. තුන්වෙනුව ඔවුන්ගේ ධර්මය ඉගැන්වීමේ අරමුණ හා සම්පූර්ණ කර ගැනීමට යන අවසානය ගැන සැලකිය යුතුය. සිව්වෙනුව මහා කරුණාව පිළිබඳ සැලකිලිමත් විය යුතුය.

හොඳ ධර්ම ආචාර්යවරයෙකු වන්නට නම් අනගාරික භික්ෂුව පළමුව තම දෙපා මැනවින් ඉවසීම නමැති බීමෙහි තබාගත යුතුය.

ඔහු නිර්භංකාර විය යුතුය. ඔහු අන්තවාදී හෝ ප්‍රසිද්ධියට ආශා නොවිය යුතුය. සියල්ලෙහි ඇති හිස් බව ගැන නිතර සිතිය යුතුයි. කිසිම දෙයකට නොබැඳිය යුතුය. ඔහු මෙසේ සැලකිලිමත් වන්නේ නම් ඔහුට නිවැරදි ලෙස හැසිරිය හැක.

දෙවනුව ඔහු මිනිසුන් හා අවස්ථාවන් වෙත යෑමේදී පරෙස්සම් විය යුතුයි. පවිටු මෙන්ම බලවත් මිනිසුන් මගහැරිය යුතුය. විරුද්ධ ලිංගිකයන් මගහැරිය යුතුයි. ඔහු මිනිසුන් සම්මුඛ විය යුත්තේ මිත්‍ර ලීලාවෙනි. සැමදෙයම හේතු ප්‍රත්‍යයන් අනුව ඇතිවන බව ඔහු නිතරම මතක තබාගත යුතුය. එම කාරණයෙහි පිහිටා ඔහු අන්‍යන්ට දෝෂාරෝපණ නොකළ යුතුය. ඔවුන්ගේ වැරදි ගැන කථා නොකළ යුතුය. සරල වූ සම්මානයකින් ඔවුන් රඳවා තබා ගත යුතුය.

තුන්වෙනුව ඔහු බුදුන්වහන්සේ සිය ආධ්‍යාතමික පියාණන් ලෙස ද බුද්ධත්වය සඳහා පුහුණුවන අන් අනගාරික හික්ෂුන් තම ගුරුවරුන් සේ ද හැමදෙන පිළිබඳව කරුණාවෙන් බලා සිය මනස සාමකාමීව තබා ගත යුතුය. එවිට ඔහුට සැමදෙනාට සමානව ඉගැන්විය හැකිය.

හතරවෙනුව ඔහු බුදුන්වහන්සේ ද කළ අයුරින් සිය කරුණාව ඉතා ඉහළ මට්ටමකින් විදහා දැක්විය යුතුය. බුද්ධත්වය සෙවීමට නොදන්නා අය වෙතට විශේෂයෙන්ම ඒ කරුණාව ගලායාමට

සැලැස්විය යුතුය. ඔව්හු බුද්ධත්වය සොයන්නාවායි පැතිය යුතුය. උනන්දුව අවදි කිරීමට වැයම් කරමින් එම පැතූම් අනුගමනය කළ යුතුය.

II

ගිහි අනුගාමිකයෝ

1. දූතටම විස්තර කර ඇති පරිදි බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෙකු වීමට නම් තුනුරුවන් ඇදහිය යුතුය. එනම්, බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ යනුයි.

ගිහි අනුගාමිකයකු වන්නට නම් බුදුන්වහන්සේ කෙරෙහි නොසැලෙන ශ්‍රද්ධාවක් තිබිය යුතුයි. ධර්මය ඇදහිය යුතුයි. ඉගෙනගත යුතුයි. සිල් රැකිය යුතුයි. සංඝ සමාජය ආදරයෙන් රැක බලා ගත යුතුයි.

ගිහි අනුගාමිකයන් පන්සිල් රැකේ යුතුයි. ප්‍රාණඝාත නොකිරීම, සොරකම් නොකිරීම, කාමයේ වරදවා නොහැසිරීම, මුසාවාද හා වංචා නොකිරීම, මත්ද්‍රව්‍ය පාවිච්චි නොකිරීම යනුයි.

ගිහි අනුගාමිකයන් තුනුරුවන් ඇදහීම හා සිල් රැකීම තමාට පමණක් තබාගැනීම ප්‍රමාණවත් නැත. ඔවුන්ට හැකි ප්‍රමාණයට

අනුන් ලවා ද විශේෂයෙන්ම ඔවුන්ගේ මිතුරන් හා නෑදෑයන් තුළ බුදුන් දහම් සඟුන් කෙරෙහි නොසැලෙන ශ්‍රද්ධාවක් ඇති කරන්ට වැයම් කරමින් සිල් රැකක විය යුතුය. එවිට බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව ඔවුන් ද බෙදා ගනු ඇත.

ගිහි අනුගාමිකයන් නිරන්තරයෙන් මතක තබා ගත යුතු දෙයක් නම් ඔවුන් තුනුරුවන් අදහන්නේත් පන්සිල් රකින්නේත් අවසානයේ දී ඔවුන්ට බුද්ධත්වය ලබා ගැනීමට හැකිවනු පිණිස බවයි. මේ නිසා ඔවුන් ආශාවන්ගෙන් යුත් ලොවෙහි ජීවත් වුවත් ඒවාට වහල්වීමෙන් වැළකීමට පුරුදු විය යුතුයි.

ගිහි අනුගාමිකයන් තමන්ට කොයි විටක හෝ තම දෙමාපියන් හා පවුල්වලින් වෙන්වීමට සිදුවන බවත්, උපත මරණය සහිත මෙලොවින් වියෝවීමට සිදුවන බවත් නිතරම මතක තබාගත යුතුයි. එමනිසා ඔවුන් මෙලොවෙහි ඇති දෙයට නොබැඳී තම සිත වියෝවීමක් නැති බුද්ධත්වය කෙරෙහි යොමු කළ යුතුය.

2. ගිහි අනුගාමිකයන්ට බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා කෙරෙහි උදෙසාභී අවල ශ්‍රද්ධාවක් පුබුදුවාගන්නට අවශ්‍ය නම් ඔවුන් ඔවුන්ගේ සිත් තුළ අවල තැන්පත් සතුට අවබෝධ කරගත යුතුයි. එම සතුට ඔවුන් හාත්පස බබලමින් ආපසු තමන් දෙසටම පරාවර්තනය වනු ඇත.

මෙම ශ්‍රද්ධාවෙන් යුත් සිත නිර්මලය, මෘදුය. සැමවිටම ඉවසිලිවන්තය. කිසිවිට වාද නොකරයි. අනුන්ට වේදනා ගෙන නොදෙයි. එහෙත් නිතරම බුද්ධ, ධර්ම සහ සංඝ යන තුනුරුවන් පිළිබඳ සිතයි. මෙසේ සතුව ඉබේම ඔවුන් සිත් තුළ පහළ වේ. බුද්ධත්වය සඳහා ආලෝකය හැම තැනම පෙනී යයි.

ඔවුන් ශ්‍රද්ධාව නිසා බුදුන්වහන්සේගේ හද තුළ වෙසෙන බැවින් ඔවුහු ආත්මාරථකාමී සිතිවිල්ලෙන් වැළකෙති. ඔවුන්ගේ වස්තුව කෙරෙහි බැඳීමෙන් වැළකෙති. එබැවින් තමන් විවේචනය කරතැයි බියක් හෝ එදිනෙදා ජීවිතය ගැන තැති ගැන්මක් ඔවුන්ට නොමැත.

ඔවුන් බුදුන්වහන්සේගේ භූමියෙහි උපත ලැබීම ගැන විශ්වාස කරන බැවින් අනාගත මරණය ගැන ඔවුන්ට බියක් නොමැත. සත්‍යය හා ධර්මයේ පූජනීය භාවය ගැන විශ්වාසය තබා සිටින බැවින් ඔවුහු සිය සිතුවිලි නිදහසේ නිර්භයව ප්‍රකාශ කරති.

ඔවුන්ගේ සිත් දයාවෙන් පිරී පවතින බැවින් ඔවුහු හැමදෙනම සමාන ලෙස දකිති. සැමටම සමාන ලෙස සංග්‍රහ කරති. ඔවුන්ගේ සිත් ප්‍රිය අප්‍රිය භාවයෙන් මිදී තිබෙන බැවින් ඕනෑම යහපත් ක්‍රියාවක් කිරීම සඳහා අවශ්‍ය ලෙස ඒ සිත් නිර්මලව සාධාරණව සතුවන් ඇත.

ඔවුන් දුප්පත්ව හෝ පොහොසත්ව විසුවත් එය ඔවුන්ගේ ශ්‍රද්ධාව වැඩිවීමට වෙනසක් ඇති නොකරයි. නිහතමානී බව රැක ගත්තොත්, බුද්ධ ධර්මයට ගරු කරත් නම් ක්‍රියාවෙන් හා වචනයෙන් ගැලපේ නම් බුද්ධියෙන් මෙහෙය වනු ලැබේ නම් සිත පර්වතයක් මෙන් නොසෙල්වෙන සුලු නම් ඔවුහු බුද්ධත්වය කරා ඇති මගෙහි නියත දියුණුවක් ලබති.

එසේම ඔවුන්ට දුෂ්කර වාතාවරණයක, නරක හිත් ඇති මිනිසුන් අතර ජීවත්වන්නට සිදුවන්නේ නම්, ඔවුන් වෙත බුදුන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවක් රැඳී ඇත්නම් ඔවුන්ට වඩා යහපත් ක්‍රියා කිරීමට මඟ පෙන්විය හැක.

3. එමනිසා කෙනෙකු මුලින්ම බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ඇසීමට ප්‍රාර්ථනා කළ යුතුයි.

බුද්ධත්වය ලැබීම සඳහා ගිනිගොඩක් මැදින් යා යුතු යැයි යමෙක් ඔහුට කිව්වොත් එසේ කිරීමට ඔහු කැමති විය යුතුයි.

බුදුන්වහන්සේගේ නාමය ඇසීමෙන් සන්තුෂ්ටියක් ලැබේ. එය ගින්නෙන් පිරුණු ලොවක් පසුකර යාමට තරම් වටී.

යමෙක් බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය පිළිපැදීමට කැමැති නම් ආත්මාර්ථකාමී හෝ මුරණ්ඩු නොවිය යුතුය. හැමදෙනා කෙරෙහි සමානව හොඳ සිතක් ඇතිකර ගත යුතුය. ගරු කිරීමට සුදුසු අයට ගරු කළ යුතුයි. සත්කාර සුදුසු අයට සත්කාර කළ යුතුයි. සැමදෙනාටම එකාකාර කරුණාවන්තකමින් සංග්‍රහ කළ යුතුයි.

මෙසේ ගිහි අනුගාමිකයන් පළමුව තම සිත් පුහුණු කළ යුතු අතර, අනුන්ගේ ක්‍රියාවලින් කලබල නො විය යුතුයි. මේ ආකාරයට ඔවුන් බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ලැබ, එය පිළිපැදිය යුතුයි. අන්‍යයන්ට ඊර්ෂ්‍යා නොකර, ඔවුන්ගේ බලපෑම්වලට යටත් නොවී, වෙනත් මාර්ග ගැන නොසිතා එය කළ යුතුය.

බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය විශ්වාස නොකරන අයට පටු ජීවිත දැක්මක් ඇතිවා සේම ඒ නිසා කලබල සිතක් ද ඇත. එහෙත් බුද්ධ ධර්මය අදහන්නෝ සෑම දෙයෙහි පැතිරුණු මහා ප්‍රඥාවක් හා මහා කරුණාවක් අදහති. එම ශ්‍රද්ධාව නිසා ඔවුහු සුලු දෙයින් නොපැකිලෙති.

4. බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය අසා එය අවබෝධකර ගන්නෝ ඔවුන්ගේ ජීවිත අනිත්‍ය බව ද ඔවුන්ගේ ශරීර හුදෙක් වේදනාවල එකතුවක් පමණක් බව ද සියළු පාපයන්ට මූලය බව ද දනිති. එබැවින්, ඔවුහු ඒවාට නොබැඳෙති.

ඒ සමඟම ඔවුහු තම ශරීරය ගැන හොඳ සැලකිල්ලක් දැක්වීමට අත්පසු නොකරති. එසේ කරන්නේ ශාරීරික ව සතුටක් ලබා ගැනීමේ අදහසින් නොවේ. ප්‍රඥාව ලබාගැනීම සඳහා ද අන්‍යයන්ට මග පෙන්වා දෙන ධර්මදූත කායඝීයේ දී ද ශරීරය තාවකාලික වශයෙන් උවමනා වන බැවිනි.

තම ශරීර ගැන යහපත් සැලකිල්ලක් දැක්වූයේ නැත්නම් ඔවුන්ට වැඩිකල් ජීවත් විය නොහැක. ඔවුන් වැඩි කලක් ජීවත් නො වුවහොත් ඔවුන්ට පෞද්ගලිකව ධර්මය පුහුණු කිරීමට හෝ එය අන්‍යයන්ට ලබාදීමට නොහැක.

මිනිසෙකුට ගඟකින් එතෙර වන්නට වුවමනා නම් ඔහු සිය පහුර ගැන ඉතා සැලකිලිමත් විය යුතුය. ඔහුට දුර ගමනක් යන්ට ඇත්නම් සිය අශ්වයා ගැන හොඳට සැලකිලිමත් විය යුතුය. එසේම මිනිසෙකු බුද්ධත්වය සෙවීමට බලාපොරොත්තු වන්නේ නම් තම ශරීරය ගැන හොඳ සැලකිල්ලක් දැක්විය යුතුය.

බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් ඇඳුම් ඇඳිය යුත්තේ අධික උෂ්ණත්වයෙන් හා ශීතලෙන් වැළකීමට හා විලිචසා ගැනීමට මිස අලංකාරය පිණිස නොවේ.

ඔවුන් ආහාර අනුභව කළ යුත්තේ ධර්මය අසා පිළිපැදීම හා එය විස්තර කිරීම සඳහා ශරීරය පෝෂණය කර ගැනීමට මිස හුදු සන්තෝෂය සඳහා නොවේ.

ඔවුන් බුද්ධත්වය නැමැති නිවසෙහි වාසය කළ යුත්තේ ලොකික ආශා නැමැති සොරුන් ගෙන් ආරක්ෂා වීමට හා පවිටු ඉගැන්වීම් නැමැති සැඩ සුළඟින් ආරක්ෂා වීමටය. ඔවුන් නිවස උපයෝගී කරගන්නේ එහි සත්‍ය අරමුණ සඳහා මිස ආත්මාර්ථකාමී ක්‍රියා ප්‍රදර්ශනය කිරීමට හෝ සැඟවීමට හෝ නොවේ.

මෙසේ යම් කෙනෙකුට හැම දෙයකම අගය මැන ඒවා බුද්ධත්වය හා ධර්මය සම්බන්ධයෙන් පමණක් යොදා ගත හැකිවිය යුතුය. ඔහු ඒවා තබා ගැනීමට හෝ ආත්මාර්ථය උදෙසා ඒවාට බැඳීමට නොසිතිය යුතුය. ධර්මය අන්‍යයන්ට ගෙනයාමේ ඵලදායී කාර්යය කිරීමට ඒවායේ සේවය ලබාගත යුතුය.

එමනිසා ඔහු සිය පවුල සමග විසුවත් ඔහුගේ සිත ධර්මයට වාසස්ථානයක් විය යුතුය. ඔහු ඔවුන් ගැන බුද්ධිමත් හා සානුකම්පිත සිතකින් සැලකිලිමත් වෙමින් ඔවුන්ගේ සිත්වල ශ්‍රද්ධාව අවදි කරවනු පිණිස නොයෙත් මං සෙවිය යුතුයි.

5. බුදුන්වහන්සේගේ පිරිසෙහි ගිහි උපාසක උපාසිකාවන් පහත සඳහන් පාඩම් සෑම දිනකම උගත යුතුය. තම දෙමාපියන්ට සැලකිය යුත්තේ කෙසේ ද? තම අඹුදරුවන් සමඟ ජීවත්වන්නේ කෙසේ ද? තමන් පාලනය කර ගන්නේ කෙසේ ද? බුදුන්වහන්සේට සලකන්නේ කෙසේ ද යනුයි.

තම දෙමාපියන්ට උසස්ම අයුරින් සැලකීමට නම් ඔවුන් සකල සත්ව වර්ගයා කෙරෙහිම කරුණාව පැතිරවීම ප්‍රගුණ කිරීමට ඉගන ගත යුතුයි. තම අඹුදරුවන් සමඟ සතුටින් ජීවත්වන්නට නම් ඔවුන් සියලු කාමුක සිතිවිලි හා ආත්මාර්ථ සුබවිහරණවලින් ඇත් විය යුතුය.

පවුල් ජීවිතයේ සංගීතයට සවන් දෙන අතර ධර්මයේ වඩා මිහිරි සංගීතයට සවන් දීමට අමතක නොකළ යුතුය. නිවසේ රැකවරණය ලබන අතරම ඔවුන් නිතරම බුද්ධිමත් මිනිසුන් සියලු දුෂ්චරිතවලින් හා බාධාවලින් මිදීම පහත වඩාත් ආරක්ෂිත රැකවරණයක් වූ භාවනාව ප්‍රගුණ කළ යුතුය.

ගිහියන් දන්දෙන විට සියලු තණ්හා හදවතින් ඉවත් කළ යුතුය. ඔවුන් පිරිස් මැද සිටින විට සිත් බුද්ධිමතුන් ඇසුරෙහි තබාගත යුතුය. ඔවුන් අවාසනාවකට මුහුණ දෙනවිට තම සිත් තැන්පත්ව බාධාවෙන් තොරව තබාගත යුතුය.

ඔවුන් බුදුන්වහන්සේගේ සරණ පතන විට උන් වහන්සේගේ ප්‍රඥාව සොයා යා යුතුය.

ඔවුන් ධර්මයේ සරණ පතන විට ප්‍රඥාවේ සාගරයක් බඳු එහි සත්‍යය සොයා යා යුතුය.

ඔවුන් සංඝයාගේ සරණ පතනවිට ආත්මාර්ථයෙන් බාධා නොවූ එහි සාමකාමී අනුගාමිකත්වය සොයා යා යුතුයි.

ඔවුන් ඇඳුම් අඳින විට නිහතමානී බවේ හා යහපත් බවේ ඇඳුම ද ඇඳීමට අමතක නොකළ යුතුයි.

තමාට විමුක්තිය ලබාගැනීමට අවශ්‍ය නම් සියලු තණ්හා, ද්වේෂ, මෝහ ආදියෙන් සිත් මුදා ගැනීමට සිතිය යුතුයි.

ඔවුන් කඳුකර පාරක පරිශ්‍රමයෙන් ගමනෙහි යෙදී සිටින විට සිතිය යුත්තේ එය තමන් මුලාවෙන් පිරි ලොවින් එහාට ගෙන යෑමට ඇති බුද්ධත්වයට ඇති පාරක් බවය. ඔවුන් පහසු පාරක වඩා පහසුවෙන් ගමන් ගන්නා විට බුද්ධත්වය කරා වඩා හොඳ දියුණුවක් ලැබීමට එහි පහසු තැන් ප්‍රයෝජනයට ගත යුතුයි.

ඔවුන් පාලමක් දකින විට මිනිසුන් එගොඩ කිරීමට ධර්ම පාලමක් තැනීමට පැතිය යුතුයි.

ඔවුන් දුකට පත් මිනිසෙකු හමුවන විට මේ නිති වෙනස්වන ලොව ඇති අමිහිරි ස්වභාවය ගැන වැළපිය යුතුය.

ඔවුන් තණ්හාධික මිනිසකු දකින විට මෙලොව ඇති මූලාවන්ගෙන් මිදී සැබෑ සම්පතින් යුත් බුද්ධත්වය ලබාගන්නට බලවත් වුවමනාවක් ඇතිකර ගත යුතුයි.

ඔවුන් ප්‍රණීත ආහාරයක් දකින විට සිත රැකවල් කළ යුතුයි. නිරස ආහාරයක් දකින කෑදරකම නැවත නොඒවා යි පැතිය යුතුයි.

ගිම්හානයේ තද උණුසුම් කාලයේදී ලෞකික ආශා නමැති ගිත්තෙන් මිදී බුද්ධත්වයේ නැවුම් සිහිලස ලබන්නට පැතිය යුතුය. ශීත සෘතුවේ ඉවසිය නොහැකි සිතල කාලයේදී බුදුන්වහන්සේගේ මහා කරුණාවේ උණුසුම ගැන සිතිය යුතුය.

ආගමික ග්‍රන්ථ ගායනා කරනවිට ඔවුන් ඒවා අමතක නොවීමට අධිෂ්ඨාන කරගත යුතු අතර ඒවා භාවිතයේ යෙදීමට ද තරයේ සිතා ගත යුතුය.

ඔවුන් බුදුන්වහන්සේ ගැන සිහිකරන විට උන් වහන්සේගේ බඳු නෙත් දෙකක් ලැබීමට දැඩි ලෙස පැතිය යුතුය.

රාත්‍රී නිදාගන්නට යනවිට තම කය, වචනය හා සිත නිර්මලව හා ප්‍රබෝධමත්ව තිබේවායි පැතිය යුතුය. ඔවුන් උදෑසන අවදිවන විට ඔවුන්ගේ පළමු පැතීම විය යුත්තේ දවස පුරාම සියලු දෙය තේරුම් ගත හැකි පැහැදිලි සිතක් තිබේවා යි යන්නයි.

6. සියල්ල අසාර බවින් යුක්තය යන්න තේරුම් ගැනීම නිසා බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය පිළිපදින්නෝ මිනිසෙකුගේ ජීවිතයට පිවිසෙන දේවල් සුළුකොට නොතකති. එහෙත් ඒවා එන ස්වරූපයෙන් භාරගනිති. එමෙන්ම ඒවා බුද්ධත්වය සඳහා සුදුසු උපකරණ බවට පත් කර ගැනීමට උත්සාහ දරති.

බුද්ධත්වය සහිත ලොව අර්ථයෙන් හා සාමයෙන් පිරී පවතිද්දී මේ ලොව අර්ථ විරහිත අවුලින් පිරුණු එකකැයි නොසිතිය යුතුය. ඊට වඩා ඔවුන් මේ ලොව හැම කටයුත්තක් තුළින්ම බුද්ධත්වය විඳ ගත යුතුයි.

මිනිසෙකු අවිද්‍යාවෙන් අඳුරු වූ අපිරිසිදු දෑසකින් මේ ලොව දෙස බලන්නේ නම් එය වැරදිවලින් පිරුණු එකක් ලෙස ඔහු

දකියි. එහෙත් ඔහු නිර්මල ප්‍රඥාවෙන් යුතුව මෙලොව දෙස බැලූවොත් ඔහු එය දකින්නේ බුද්ධත්වය සහිත ලෝකය ලෙසයි.

එකක් හොඳ හෝ නරක යනුවෙන් හා අර්ථවත් හෝ අර්ථවත් නැති යනුවෙන් හෝ ලෝක දෙකක් නැත. කාරණය එයයි. සිය වෙනස්ව දකින ගතිය නිසා හුදෙක් ලෝක දෙකක් ඇති ලෙස මිනිස්සු සිතති.

මේ වෙනස්කම් කිරීමිච්චින් ගැලවෙන්නට ඔවුන්ට හැකි නම් බුද්ධියේ ආලෝකයෙන් සිත නිර්මලව තබා ගැනීමට ඔවුන්ට හැකිනම් හැම දෙයෙහිම අර්ථවත් භාවයක් ඇති එක ලොවක් ඔවුන් දකිනු ඇත.

7. බුදුන්වහන්සේ අදහන්නෝ හැම දෙයෙහිම පවත්නා මෙම විශ්වමය ඒකීයත්වයේ නිර්මල භාවය අවබෝධ කර ගනිති. එම මනසෙහි ඔවුන්ට හැමදෙනා පිළිබඳවම කරුණාවක් දැනෙයි. එමෙන්ම සියල්ලනට සේවය කිරීමට නිහතමානී ආකල්පයක් ඔවුන්ට ඇති වේ.

එමනිසා ඔවුන් සිතේ ඇති මානය ඉවත් කොට නිහතමානීකම වඩවා ගත යුතුයි. ආචාරශීලීභාවය හා සේවයට

ලැදිකම ඇති කරගත යුතුයි. ඔවුන්ගේ සිත අපක්ෂපාතී ලෙස සැම දෙයම පෝෂණය කරන පොළොව මෙන් විය යුතුයි. පැමිණිලිවලින් තොරව සේවය ඉටු කරමින් ඉවසිලිමත්ව, උදෙසාගිමත්ව, දුගී මිනිසුන්ට උදව් කිරීමෙන් ඔවුන්ගේ සිත්වල බුද්ධ ධර්මයේ බිජුවට වැපිරීමෙන් උසස්කම සතුව ලබා ගන්නා සිත් අතිකර ගත යුතුය.

මෙසේ දුප්පතුන් කෙරේ කරුණාව ඇති සිත සියලුදෙනාට මවක මෙන් වෙයි. එය සියළු මිනිසුන්ට ගරු කරයි. සියලුදෙනාම ස්වකීය මිතුරන් ලෙස සලකයි. මාපියන්ට මෙන් ඔවුන්ට ගරු කරයි.

එමනිසා දහස් ගණනක් දෙනා බෞද්ධ ගිහි අනුගාමිකයන් කෙරෙහි නරක හා දැඩි හැඟීම් ඇති කර ගත්තත් මහා සාගරයට දැමූ වස බිත්දුවක් මෙන් ඉන් හානියක් ඇති කළ නොහැකිය.

8. සිහිපත් කිරීමේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කිරීමේ හා ස්තූතිවන්ත වීමේ පුරුදුවලින් ගිහි අනුගාමිකයන්ට සතුවක් විඳගත හැකිය. ඔහු තම ශ්‍රද්ධාව බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාවම බව ද එය බුදුන්වහන්සේ විසින් තමන්ට පිරිනමා ඇති බව ද තේරුම් ගනී.

ලෞකික ආශා නැමැති මඩෙහි ශ්‍රද්ධාවේ බිජුවට නොමැතිය. එහෙත් බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව නිසා ශ්‍රද්ධාවේ බිජුවට එහි වැපිරිය හැකිය. ඒවා බුදුන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවක් ඇතිවන තුරු සිත පිරිසිදු කරනු ඇත.

මුලින් කී පරිදි සුවඳැති සඳුන් ගස එරඬු වනයේ නොවැඩේ. එපරිද්දෙන්ම මෝහ හදවතෙහි බුදුන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව නොමැති බිජුවට නොවැඩේ.

එහෙත් සැබැවින්ම සොම්නසේ මල් එහි පිපේ. ඉතින් අපි නිගමනය කළ යුත්තේ මෝහයේ හදවත තුළ මල් හටගන්නා විට ඒවායේ මුල් ඇත්තේ අන් තැනක බවයි. එනම් ඒවායේ මුල් ඇත්තේ බුදුන්වහන්සේගේ හදවතෙහිය.

ගිහි අනුගාමිකයෙක් ආත්මාර්ථකාමී වුවහොත් ඔහු ඊර්ෂ්‍යා, වෛර, අනතුරුදායක භාවයන්ට පත්වේ. මක්නිසා ද යත් ඔහුගේ සිත තණ්හාවෙන්, ද්වේෂයෙන් හා මෝහයෙන් දූෂිත වී ඇති බැවිනි. එහෙත් ඔහු බුදුන්වහන්සේ වෙතට පැමිණියේ නම් මුලින් කී පරිදි විශාල සේවයක් කරයි. ඇත්තෙන්ම එය කිව නොහැකි තරම්ය.

III

සත්‍ය ජීවන මාර්ගයට ප්‍රායෝගික මග පෙන්වීමක්

1. විපත් පැමිණෙන්නේ නැගෙනහිරින් හෝ බටහිරින් යයි සිතීම වැරදිය. ඒවා හටගන්නේ තමාගේම සිතේය. එම නිසා විපත් වැළැක්වීමට බාහිර ලෝකයෙහි රැකවල් යෙදීම මෙන්ම ඇතුළු සිත පාලනයෙන් තොරව තබා ගැනීම අනුවණ කමකි.

සාමාන්‍ය මිනිසුන් අද පවා පිළිපදින එක්තරා පැරණි චාරිත්‍රයක් ඇත. ඔවුහු උදෑසන පිබිදී මුහුණ කට සෝදා ගෙන සය දිසාවට- එනම් නැගෙනහිර, බස්නාහිර, උතුර, දකුණ, උඩ සහ යට- නමස්කාර කරති. මෙසේ කිරීමෙන් ඔවුන් ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ ඒ එක ද දිසාවකින් වත් විපත් නොපැමිණ සාමකාමී දවසක් උදාවේවා යනුවෙනි.

නමුත් බුදුදහමේ මෙය මීට වෙනස් ලෙස ඉගැන්වෙයි. බුදුන්වහන්සේ උගන්වන්නේ සත්‍යයේ සය දිසාවට ගරුකොට නුවණැති සහ ගුණවත් ලෙස හැසිරී එයින් සියලු විපත් දුරුකර ගන්නටයි.

මේ සය දිසාවේ දොරටු රැකවල් කිරීමට මිනිසුන් සතර ආකාර කර්ම ක්ලේශ දුරු කළ යුතුයි. සතර ආකාර පච්ඡිත්ත (සතර අගති) වලින් වැළකිය යුතුයි. වාසස්ථානය සහ ධනය නසන සය ආකාර සිදුරු වැසිය යුතුයි.

සතර ආකාර කර්මක්ලේෂවලින් අදහස් වන්නේ ප්‍රාණඝාතය, සොරකම, කාම මිථ්‍යාවාරය සහ මුසාවාදයයි.

සිව් වැදැරුම් පවිටු සිත නම් තණ්හාව, ද්වේෂය, මෝඩකම සහ භයයි.

ධනය නසන සිදුරු සය නම් මත්පැනට ඇති ආශාව හා මෝඩ ලෙස ක්‍රියා කිරීම, රාත්‍රියේ බොහෝ වේලාවක් නිදිවරමින් සිත නිෂ්ඵල ක්‍රියාවල යෙදවීම, සංගීත නාට්‍ය ආදියෙහි ලොල්වීම, සුදු ක්‍රීඩා කිරීම, පවිටු මිතුරන් ඇසුරු කිරීම සහ තමාට අයත් යුතුකම් පැහැර හැරීමයි.

ඉහත කී සතර ආකාර පවිටු ක්‍රියා අතහැර සිතෙහි පවිටු අවස්ථා හතර නැතිකර නාස්තිය ඇතිකරන සය වැදැරුම් සිදුරු වසා දමන බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවක තෙම සය දිසාවට නමස්කාර කරයි.

මෙම සත්‍යයේ සදිසාවන් හය මොනවා ද? ඒවානම් නැගෙනහිර යනු දෙමාවිසන් හා දරුවන්ගේ දිසාවයි. දකුණ යනු ගුරුවරු සහ ශිෂ්‍යයන්ගේ දිසාවයි. බස්නාහිර යනු සැමියන් හා බිරියන්ගේ දිසාවයි. උතුර යනු පුද්ගලයා සහ ඔහුගේ මිතුරන්ගේ දිසාවයි. යට යනු ස්වාමීන් හා සේවකයන්ගේ දිසාවයි. උඩ යනු බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන්ගේ දිසාවයි.

පළමුව, නැගෙනහිර දිශාව වශයෙන් සලකන දෙමව්පියන් සහ දරුවන් අතරක සම්බන්ධය සැලකීමේ දී, දරුවා විසින් මව්පියන් වෙත යුතුකම් පහක් කළ යුතුය. එනම් ඔවුන්ට සැලකිය යුතුය. (පෝෂණය කළ යුතුය.) ඔවුන්ගේ කටයුතු කළ යුතුය. කුලවංශය රැකිය යුතුය. පවුලේ දායාදය රැකිය යුතුය. මිය ගිය පසු ඔවුන් වෙනුවෙන් පිංදහම් කළ යුතුය.

දෙමව්පියන් විසින් දරුවන් වෙනුවෙන් යුතුකම් පහක් කළ යුතුය. දරුවන් පවින් වැළැක්විය යුතුය. යහපතෙහි යෙදවිය යුතුය. දරුවාට ශිල්ප ශාස්ත්‍ර ඉගැන්විය යුතුය. විවාහයක් කරදිය යුතුය. සුදුසු කාලයේ දී දැවැද්ද පවරා දිය යුතුය. මේ කරුණු අනුගමනය කරන්නේ නම් නැගෙනහිර දිශාව වශයෙන් ගැනෙන දෙමව්පිය දූදරුවන්ගේ සම්බන්ධතාව සාමකාමී සහ ප්‍රීතිමත් වන්නේය.

ඊළඟට ගුරුශිෂ්‍ය සම්බන්ධයේදී ශිෂ්‍යයා ගුරුවරයා එනවිට අසුනින් නැගිටිය යුතුය. ගුරුවරයාට උපස්ථාන කළ යුතුය.

ගුරුවරයාට භොදින් ඇහුම්කම් දිය යුතුය. ගුරුවරයාට තෑගි දීම අත්‍යවශ්‍ය නොකළ යුතුය. ගුරුවරයාගේ ඉගැන්වීම් ගෞරවයෙන් යුතුව ලබාගත යුතුය.

ප්‍රති උපකාර වශයෙන් ගුරුවරයා ශිෂ්‍යයා මැනවින් හික්මවන්නේය. තමා දන්නා සියලු දේ ශිෂ්‍යයාට උගන්වන්නේය. නම්බුනාම සහ ප්‍රතිලාභයන් ලබාගැනීමට ද හැමතනහි ගෞරව ලැබීමට ද ශිෂ්‍යයාට මග පාදා දෙන්නේය. මේ අයුරින් දකුණු දිශාව වශයෙන් ගැනෙන ගුරු ශිෂ්‍ය සම්බන්ධතාව සාමකාමී සහ ප්‍රීතිමත් වන්නේය.

ඊළඟට බටහිර දිශාව වශයෙන් ගැනෙන අඹුසැමි සම්බන්ධතාවයේදී ස්වාමියා බිරිඳට ගෞරවයෙන් කරුණාවෙන් සහ විශ්වාසයෙන් සැලකිය යුතුය. යම් යම් තීරණ ගැනීමට භාරදිය යුතුය. එමෙන්ම ඇයට තෑගි බෝග දිය යුතුය. බිරිඳ ඇයගේ සියලු කටයුතු භොදින් කළ යුතුය. පවුලේ සාමාජිකයින්ගේ අවශ්‍යතා පිළිබඳ යෙදෙන්නේය. ඇය සැමියාට විශ්වාසවන්තියක් වන්නේය. පවුලේ වස්තුව රකින්නේය. පවුලේ කටයුතු භොදින් සිදුකරන්නේය. මේ අයුරින් බටහිර දිශාව වශයෙන් ගැනෙන අඹුසැමි සම්බන්ධතාව සාමකාමී සහ ප්‍රීතිමත් වන්නේය.

ඊළඟට උතුරු දිශාව වශයෙන් සැලකෙන හිතමිතුරු සම්බන්ධයේදී තම මිතුරාගේ අගහිඟකම් සපුරා දිය යුතුය. ඔවුනට

කරුණාවෙන් කථා කළ යුතුය. ඔවුන්ගේ යහපත සඳහා කටයුතු කළ යුතුය. සෑම අවස්ථාවකදීම ඔවුන් පිළිබඳ සැලකිලිමත්වීම සහ අවංකව සැලකිය යුතුය.

මිතුරෝ ප්‍රති උපකාර වශයෙන් සිය මිතුරා වැරදිවලට වැටීමෙන් වලක්වති. ප්‍රමාදයකදී ඔහුගේ ධනය රකිති. ගැටලුවකදී ඔහුට ඇහුම්කම් දෙති. කරදරයකදී පිහිට වෙති. එමෙන්ම අවශ්‍ය විටකදී ඔහුගේ පවුලට උපකාර කරති. මේ අයුරින් උතුරු දිශාව වශයෙන් ගැනෙන මිතුරු සම්බන්ධතාව සාමකාමී සහ ප්‍රීතිමත් වන්නේය.

ඊළඟට යට දිශාව වශයෙන් ගැනෙන ස්වාමී ජේවක සම්බන්ධයේදී ස්වාමියා සිය ජේවකයන් හා කටයුතු කිරීමේදී පහත සඳහන් කරුණු පහ අනුගමනය කළ යුතුය. ජේවකයන්ගේ හැකියාව අනුව කටයුතු පැවරිය යුතුය. හොඳ ආහාර සහ ප්‍රමාණවත් වැටුපක් දිය යුතුය. රසවත් ආහාර ඔවුන් සමඟ බෙදා ගෙන කෑ යුතුය. එමෙන්ම සුදුසු අවස්ථාවල දී නිවාඩු ලබා දිය යුතුය.

ජේවකයා ප්‍රති උපකාර වශයෙන් පහත සඳහන් කරුණු සිහියේ තබාගෙන තම ස්වාමියාට ජේවාව සැපයිය යුතුය. ස්වාමියාට ප්‍රථම උදේ අවදි විය යුතුය. ස්වාමියාට පසුව නින්දට යා යුතුය. සෑම විටම අවංක විය යුතුය. සිය වැඩෙහි දක්ෂ විය යුතුය.

ස්වාමීයාගේ නමට කැලලක් නොකළ යුතුය. මේ අයුරින් යට දිශාව වශයෙන් ගැනෙන ස්වාමී ජේවක සම්බන්ධතාව සාමකාමී සහ ප්‍රීතිමත් වන්නේය.

ඊළඟට උඩ දිශාව වශයෙන් සැලකෙන දහම් දෙසන මහණ බමුණන් පිළිබඳ සම්බන්ධතාවයේදී කායික වාචසික සහ මානසික මහත් වූ ගෞරවයෙන් යුතුව ඔවුන්ට සැලකිය යුතුය. ඔවුන් කරුණාවෙන් පිළිගත යුතුය. ඔවුන්ගේ ඉගැන්වීම්වලට ඇහුම්කම්දී ඒවා අනුගමනය කළ යුතුය. එමෙන්ම ඔවුන්ට අවශ්‍යදේ පූජා කළ යුතුය.

මෙයට ප්‍රතිඋපකාර වශයෙන් මහණ බමුණෝ එම දායකයන් පවින් වළක්වති. යහපතෙහි යොදවති. යහපත් වූ හදවතින්ම කරුණාව දක්වති. ගුණධර්ම උගන්වති. ධර්මය මනාව අවබෝධ කරවති. එමෙන්ම ප්‍රීතිමත් උපතකට මග පෙන්වති. මෙසේ උඩදිශාව වශයෙන් ගැනෙන ආගමික සම්බන්ධතාව සාමකාමී සහ ප්‍රීතිමත් වන්නේය.

සදිසා නමස්කාර කරන මිනිසා එය කළ යුත්තේ බාහිර විපක්වලින් මිදීම පිණිස නොවේ. ඔහු එය කරන්නේ සිය සිත අභ්‍යන්තරයෙන් පැන නගින පවිකම් වැළැක්වීමට ප්‍රවේසම් වීම පිණිසයි.

2. මිනිසා තමා මිත්‍රකම් පවත්වන්නන් අතුරින් ආශ්‍රය කළ යුතු කවුරු ද? ආශ්‍රය නොකළ යුතු කවුරු ද? යන්න හඳුනාගත යුතුය.

සමාගම් නොපැවැත්විය යුතු අය වන්නේ තණ්හාධික, වාචාල, වාටුබස් දොඩවන්නන් හා නාස්ති කරුවන්ය.

සමාගම් පැවැත්විය යුතු අය වන්නේ උපකාර කිරීමට කැමති, සතුට මෙන්ම දුක ද බෙදා ගැනීමට කැමැති, හොඳ අවවාද දෙන සානුකම්පිත හදවතක් ඇති අයයි.

හොඳින් ආශ්‍රය කළ යුතු සැබෑ මිත්‍රයා නිතරම නිවැරදි මගෙහි ඇලී සිටී. මිත්‍රයාගේ යහපත ගැන රහසින් කරදර වෙයි. විපතේ දී ඔහු සනසයි. අවශ්‍ය විටක ඔහුට උදව් කරයි. මිත්‍රයාගේ රහස් රකියි. නිතරම මිත්‍රයාට යහපත් අවවාද දෙයි.

මෙවැනි මිත්‍රයෙකු සොයා ගැනීම පහසු නැත. එමනිසා තමා මෙවැනි මිත්‍රයෙකු වීමට බොහෝ උත්සාහ කළ යුතුය. සුයඨියා මහපොළොව උණුසුම් කරන්නේ යම් සේ ද එසේම හොඳ මිත්‍රයා සිය යහපත් ක්‍රියාවලින් සමාජයේ බබලයි.

3. දෙමාපියන්ගේ අපමණ දයාවට කළගුණ සැලකීම පුතෙකුට කළ නොහැකි දෙයක් වන්ට පුළුවන. පියා දකුණු උරහිසේත්, මව් වම් උරහිසේත් තබාගෙන සියක් අවුරුද්දක් ගමන් කළත් එය නොකළ හැකි වේ.

සියක් අවුරුදු කාලයක් තම දෙමව්පියන්ගේ සිරුරු සුවද විලවුන්වලින් නැවුණත් එය කළ නොහැකිය. ඔවුන් සිංහාසනයක හිඳුවා ලොව ඇති සියලු සුඛෝපභෝගී දේ ඔවුන්ට ලබා දුන්නත් දෙමාපියන්ට ඇති මහා ණයෙන් නිදහස් විය නොහැකිය.

එහෙත් ඔහු දෙමාපියන් බුදුන්වහන්සේ වෙතට යොමුකොට බුද්ධ ධර්මය ඔවුන්ට පහදා දී වැරදි ක්‍රියාවලින් මිදෙන්නට ඔවුන් පොළඹවා නිවැරදි මග අනුගමනය කරවා තණ්හාව දුරු කිරීමට සහ පරිත්‍යාගයෙන් සතුටුවීමට ඔවුන් පුහුණු කළොත් ඔවුන්ට කළගුණ දැක්වීමටත් වඩා වැඩිය.

දෙමව්පියන්ට ගෞරව සම්මාන දක්වන නිවසක් තුළ බුදුන්වහන්සේගේ ආශීර්වාදය පවතියි.

4. පවුල යනු එකිනෙකාගේ සිත් එකිනෙකා හා බැඳෙන ස්ථානයකි. මේ සිත් එකිනෙකාට ආදරය කරන්නේ නම් නිවස මල් උයනක් මෙන් ලස්සන වෙයි. එහෙත් මේ සිත්වලින් සමගිය නැති වුවහොත් එය එම උයනෙහි මහත් විනාශයක් සිදුකළ සැඩසුළඟක් වැන්න.

පවුලක අසමගිය ඇති වුවහොත් අනිත් අයට දොස් නොපවසා තමාගේම සිත විමසා බලා නිවැරදි මගේ යා යුතුය.

5. එක් බොහෝ ශ්‍රද්ධාවන්ත මිනිසෙක් සිටියේය. ඔහු කුඩා කලම පියා මිය ගියේය. ඔහු ඉක්බිති මව සමඟ සතුටින් විසිය. පසුව ඔහු බිරිඳක් විවාහ කර ගත්තේය.

ඔවුහු මුලදී සතුටින් සිටියහ. නමුත් පසුව කිසියම් සුළු වැරදි අවබෝධයක් නිසා බිරිඳ හා නැන්දම්මා අතර අසතුටක් හටගත්තේය. මේ අසතුට දියුණු වී අවසානයේ මව තරුණ යුවල අතහැර තනියෙන් ජීවත්වීමට නික්ම ගියාය.

නැන්දම්මා නික්ම ගියාට පසුව තරුණ යුවලට පුතෙක් ඉපදුණේය. ලේලිය කියූ කට කථාවක් නැන්දම්මාට අසන්ට ලැබුණි. එනම් “මගේ නැන්දම්මා නිතරම මට හිරිහැර කළා. ඇ අප සමඟ ඉන්නාතුරු කිසි යහපතක් සිදුවුණේ නෑ. ඇ ගියා විතරයි අපට මේ සතුටු දායක සිදුවීම වුණා.”

මේ ආරංචියෙන් කෝපයට පත් නැන්දම්මා මෙසේ කීවාය. “තම ස්වාමියාගේ මව ගෙදරින් එලවා දැම්මාට පසුව ගෙදර හොඳ සිදුවීම් වෙනවා නම් ධර්මිෂ්ටකම මේ ලොවින් නැතිවී ගියා විය යුතුය.”

ඉක්බිති මව මෙසේ මුර ගැව්වාය. “දැන් ඉතින් අප මේ ධර්මිෂ්ටකමේ මළගම පැවත්විය යුතුයි.” උමතු ගැහැණියක මෙන් සුසාන භූමියට ගිය ඇය අවමංගලයක් පැවැත්වීමට සූදානම් වූවාය.

මේ බව ඇසූ ඉන්ද්‍ර දෙවියා ඇ ඉදිරිපිට පහළ වී ඇයට කරුණු තේරුම් කරදීමට තැත් කළත් පලක් වූයේ නැත.

එවිට ඉන්ද්‍ර දෙවියා ඇයට මෙසේ කීවේය. “එහෙනම් මම ඒ මවත් දරුවාත් පුළුස්සා දමන්නම්. එතකොට ඔබ තෘප්තිමත් වෙනවා ද?”

එය ඇසූ නැන්දම්මා සිය වරද වටහා ගෙන තම කෝපය ගැන සමාව ඉල්ලුවාය. මවගේ හා දරුවාගේ ජීවිත බේරා දෙන ලෙස ඉන්ද්‍ර දෙවියාගෙන් අයැද සිටියාය. මේ වේලාවේදීම කරුණ බිරිය හා ස්වාමියා මහළු කාන්තාවට තමන්ගෙන් සිදුවූන අසාධාරණය ගැන තේරුම් ගෙන ඇය දැකීමට සුසාන භූමියට පැමිණියහ. ඉන්ද්‍ර දෙවියා ඔවුන් මිත්‍ර කළ අතර ඉක්බිති සැමදෙනම ප්‍රීතිමත් පවුලක් ලෙස කල් යැවූහ. තමන්ම ධර්මිෂ්ට භාවය ඉවත නොදමන්නේ නම් එය තවදුරටත් සදහටම නැති නොවන්නේය.

ධර්මිෂ්ට භාවය ඉඳහිට අතුරුදන් වන බව පෙනී ගියත් එය නැති වී නොයයි. එවැන්නක් පෙනී යන්නේ එය යමෙකුගේ සිත් තුළින් ඉවත්ව යන විටය.

නොපැහෙන සිත් නිතරම විපත් ගෙන දෙයි. ඉතා සුළු වැරදි අවබෝධයක් මහත් විනාශයකට මග පාදාලිය හැකිය. මෙය පවුල් ජීවිතයේදී විශේෂයෙන් සැලකීමට ගත යුතුය.

6. පවුල් ජීවිතයේදී එදිනෙදා වියහියදම් මනා සැලකිල්ලෙන් කළ යුතුය. උත්සාහවන්ත කුහුඹුවන් හා කඩිසර මී මැස්සන් මෙන් පවුලේ සෑම සාමාජිකයෙකුම වෙර වෑයමින් කටයුතු කළ යුතුය. කිසිවකු අන්‍යයකුගේ මහන්සිය ගැන විශ්වාසය තබා නොසිටිය යුතුය. අන්‍යයන්ගේ පරිත්‍යාගයන් බලාපොරොත්තු නොවිය යුතුය.

අනික් අතින් තමන් හරිහම්බ කළ දේ පවා සම්පූර්ණයෙන්ම තමාගේ යැයි නොසැලකිය යුතුයි. ඉන් කොටසක් අන්‍යයන් සමඟ බෙදා ගත යුතුවේ. කොටසක් හදිසියකදී ගැනීමට ඉතිරි කර ගත යුතුයි. කොටසක් ප්‍රජා අවශ්‍යතා සඳහා වෙන් කළ යුතුයි. කොටසක් ආගමික ගුරුවරුන්ගේ ප්‍රයෝජනය සඳහා කැපකළ යුතුය.

මේ ලොව ඇති කිසිදෙයක් හුදෙක්ම තමාගේම යැයි කිව නොහැකි බව නිතර සිහියේ තබාගත යුතුයි. කෙනෙකු වෙතට එන

යම් කිසිවක් තිබේ නම් එය එන්නේ හේතුප්‍රත්‍යයන්ගේ සම්බන්ධය අනුවය. එය තමා වෙත තබාගත හැක්කේ තාවකාලිකවයි. එබැවින්, එය ආත්මාර්ථකාමී ලෙස නොවැදගත් අරමුණු උදෙසා පාවිච්චි නොකළ යුතුය.

7. උදයන රජුගේ බිසවක් වූ සාමාවතී සිවුරු පන්සියයක් ආනන්ද හිමිට පූජා කළ පසු උන්වහන්සේ ඒවා මහත් සතුටින් භාරගත්හ.

මේ බව අසා ආනන්ද හිමියන්ගේ අවංක භාවය ගැන සැක කළ රජතුමා උන්වහන්සේ වෙත ගොස් මේ සිවුරු 500 ට කුමක් කරන්ට යන්නේදැයි උන්වහන්සේගෙන් විමසීය.

ආනන්ද තෙරණුවෝ මෙසේ කීහ. “බොහෝ භික්ෂූන් ඉන්නේ වැරහැලිවලිනි. මම ඔවුන් අතර මේවා බෙදමි.”

“පරණ සිවුරුවලින් ඔබ කුමක් කරන්නේ ද?”

“ඒවායින් අපි ඇඳඇතිරිලි සාදමු”

“පරණ ඇඳ ඇතිරිලිවලින් කුමක් කරන්නේ ද?”

“අපි කොට්ට උර සාදමු.”

“පරණ කොට්ට උරවලින් කුමක් කරන්නේ ද?”

“අපි බිම් කලාල සාදමු.”

“පරණ බිම් කලාලවලින් කුමක් කරන්නේ ද?”

“අපි පාපිස්නා සාදමු”

“පරණ පාපිස්නාවලින් කුමක් කරන්නේ ද?”

“අපි බිම තෙතමාත්තු කරන රෙදිවලට ගනිමු.”

“පරණ තෙත මාත්තු කරන රෙදිවලින් කුමක් කරන්නේ ද?”

“මහරජතුමනි, අපි ඒවා ඉරා මඩෙහි තවරා පංසලේ බිත්තිවල මැටි ගෑමට යොදමු.”

අපට පූජාකරන සෑම ද්‍රව්‍යයක්ම ප්‍රයෝජනවත් වන අයුරින් හොඳ සැලකිල්ලෙන් පාවිච්චි කළ යුතුය. මක්නිසා ද යත් ඒවා අපගේ නොවේ. ඒවා අපට තාවකාලිකව පවරා ඇතිදේය.

8. ස්වාමියා හා භාය්‍යාව අතර සම්බන්ධය ඇතිවී තිබෙන්නේ හුදෙක් ඔවුන්ගේ සැප පහසුව සඳහාම නොවේ. එක් නිවසක් තුළ හුදු ශාරීරික එක්වීමකට වඩා ගැඹුරු වැදගත්කමක් එහි ඇත. ඔවුන් දෙදෙනා සිය ඇසුරෙහි ඇති සමීප බවින් උතුම් දහමෙහි සිය සිත් ප්‍රගුණ කිරීමට එකිනෙකාට උදව් කළ යුතුය.

“හොඳම යුවල” යයි කියනු ලැබූ එක් මහලු යුවලක් වරක් බුදුන්වහන්සේ හමුවට පැමිණ මෙසේ කීහ. “බුදුන්වහන්ස, අප කුඩා කාලයේදීම දැන හැඳිනගෙන විවාහ වුණෙමු. කිසිමදාක සතුව මුවාකරන වලාවක් නොදිටිමු. අපට ඊළඟ ආත්මයේදීත් විවාහ විය හැකිදැයි පවසනු මැනවි.”

එවිට බුදුහු මේ නැණවත් පිළිතුර දුන්හ. “ඔබ දෙන්නාටම එකම ප්‍රමාණයේ ශ්‍රද්ධාවක් තිබේ නම්, සමාන ලෙස ධර්මය ද අසන්නේ නම්, සමාන ලෙස පරිත්‍යාගය ඇත්නම්, සමාන ප්‍රඥාව ද තිබේ නම් ඔබ දෙදෙනා ලබන ආත්මයේ දී ද එම සිත්ම ලබනු ඇත.”

9. බුද්ධත්වය කරා ඇති මගෙහි ස්ත්‍රී පුරුෂ භේදයක් නැත. ගැහැනියක් බුද්ධත්වය පැතීමට තීරණය කළොත් ඇය සත්‍ය මාර්ගයෙහි විරවරිය වන්නේය.

ප්‍රසන්නික රජුගේ දියණිය වූද, අයෝධ්‍යා-රජුගේ බිසව වූ ද මල්ලිකා එවැනි විරවරියක වූවාය. ඇය තුළ ශාන්තිනායකයාණන්ගේ ධර්මය කෙරෙහි මහත් හක්තියක් පැවතුණි. ඇය උන් වහන්සේ ඉදිරියේදී පහත සඳහන් දස විධ ප්‍රතිඥාවන් කළාය.

“බුදුරජාණන්වහන්ස, බුද්ධත්වයට පත්වන තුරු මම උතුම් ශීලය නොබිඳිමි. මට වඩා වයස් වූ අය ඉදිරියේ උඩගු නොවෙමි. කිසිවකු සමග කෝපයට පත් නොවෙමි.

අන් අය හෝ ඔවුන්ගේ වස්තුව ගැන ඊර්ෂ්‍යා නොකරමි. මනසින් හෝ වස්තුවෙන් ආත්මාර්ථකාමී බවට පත් නොවෙමි. මා

ලබන දෙයින් අන් අය සතුටු කිරීමට තැත් කරනු විනා ඒවා මා සඳහා රැස්කර නොගනිමි.

මම හැම දෙනෙකුම ආචාරශීලීව පිළිගනිමි. ඔවුන්ට අවශ්‍ය දෙය දෙමි. ඔවුන්ට කරුණාවන්තව කථා කරමි. ඔවුන් මුහුණපාන දේ ගැන මිස මගේ සැප පහසුව නොසලකමි. පක්ෂපාතී නොවී ඔවුන්ට යහපතක් කිරීමට වැයමි කරමි.

සිරහාරයේ හුදකලාවේ ඉන්නාවිට, අසනීපයෙන් වේදනාවේ ඉන්නා විට ඔවුන්ට සහනයක් දීමට සතුටු කිරීමට වැයමි කරමි. හේතු හා නීති ගැන ඔවුන්ට පහදා දී මම එසේ කරමි.

සතුන් අල්ලා ගනිමින් හෝ ඔවුන්ට නපුරු ලෙස සලකන අය ද සිල් බිඳින අය ද දුටුවිට ඔවුන් දඬුවම් ලැබිය යුතු නම් දඬුවම් කරමි. ඉගැන්විය යුතු නම් උගන්වමි. ඔවුන් කළ ක්‍රියා වෙනස් කිරීමට හෝ ඔවුන්ගේ වැරදි නිවැරදි කිරීමට මට හැකි උපරිම උත්සාහය දරමි.

මම නිවැරදි ධර්මයට ඇහුම්කන් දීමට අමතක නොකරමි. මක්නිසා ද යත් එයට ඇහුම්කන් නොදෙන්නා හාත්පස වෙළාගෙන ඇති සත්‍යයෙන් ඇත්වන බැවිනි. බුද්ධත්වයේ වෙරළට ළංවීමට අසමත් වන බැවිනි.”

දුගී ජනයා මුදවා ගැනීම පිණිස ඇ පහත සඳහන් ප්‍රාර්ථනා තුන කළාය. “මුලින්ම හැමදෙනාම සාමකාමී කරන්ට වැයම් කරමි. මේ ප්‍රාර්ථනාව මා විශ්වාස කරන හැටියට මට කෙබඳු ජීවිතයක් මින් ඉදිරියට ලැබුණත් එය යහපත් බවේ මූලය වී හොඳ ඉගැන්වීමක ප්‍රඥාව කරා ව්‍යාප්ත වනු ඇත.

දෙවනුව මම හොඳ ඉගැන්වීමේ ප්‍රඥාව ලත් පසුව වෙහෙස නොබලා හැමදෙනාටම උගන්වමි.

තුන්වෙනුව මම සත්‍ය ඉගැන්වීම ආරක්ෂා කරමි. මගේ ජීවිතය, ශරීරය හෝ ධනය කැපකර හෝ එය රකිමි.”

පවුල් ජීවිතයක සැබෑ වැදගත්කම වන්නේ බුද්ධත්වය වෙත ඇති මගෙහිලා එමගින් ලැබෙන අන්‍යෝන්‍ය ධෛර්යය හා ආධාරයයි. ගැහැණියක බුද්ධත්වය සෙවීමේ අදහස ඇතිව එම ප්‍රතිඥා හා ප්‍රාර්ථනා ඇති කර ගතහොත් මල්ලිකා වැනිම උසස් බුද්ධ ශ්‍රාවිකාවක් විය හැකිය.

දෙවෙනි පරිච්ඡේදය

බුද්ධ භූමියක් ගොඩ නැගීම

I

ශ්‍රාවක සමාජයේ සමගිය

1. සම්පූර්ණ අඳුරෙහි නිමග්න වූ, නොයෙක් සතුන් සමූහයක් අන්ධ ලෙස රැස්කන පාලු දේශයක් ගැන සිතෙහි මවා ගනිමු.

ස්වභාවයෙන්ම ඔවුන් තැනි ගන්නවා ඇත. රාත්‍රියේදී එකිනෙකා හඳුනා නොගනිමින් ඔබ මොබ දුවනු ඇත. නිතරම එහි පාලුව හා නොසන්සුන්කම පවතිනු ඇත. ඇතතෙක් මෙය සානුකම්පික දර්ශනයකි.

දැන් අපි මෙසේ මවා ගනිමු. හදිසියේම උසස් මිනිසෙකු පන්දමක් ද රැගෙන පෙනී සිටියොත් හැම දෙයම ආලෝකමත් හා පැහැදිලි වනු ඇත.

අඳුරු හුදකලාවේ හුන් ප්‍රාණිහු හදිසියෙන්ම බලවත් අස්වැසිල්ලට පත්වනු ඇත. වටපිට බලා එකිනෙකා හැඳිනගෙන සතුටින් සමාගම් පවත්වනු ඇත.

මෙම “පාළු දේශය” යන්නෙන් අදහස් වන්නේ අවිද්‍යා අන්ධකාරයේ ගැලී පවතින මනුෂ්‍ය ලෝකයයි. සිය සිත්හි ප්‍රඥාලෝකය නොමැතිව සැරිසරන සත්වයෝ හුදකලාවෙන් හා බියෙන් පසුවෙති. ඔවුහු තනිව ඉපදී තනිව මිය යති. තමන් සමග එකට ජීවත්වන මිනිසුන් සමග සාමයෙන් එකමුතුව ඇසුරු කරන්නේ කෙසේදැයි ඔවුහු නොදනිති. ඔවුහු දොමනසිත් හා බියෙන් පසුවෙති.

“පන්දමක් රැගත් උතුම් මිනිසා” යනුවෙන් අදහස් වන්නේ මිනිස් වෙස ගත් බුදුන්වහන්සේය. උන්වහන්සේ ප්‍රඥාවෙන් හා කරුණාවෙන් ලෝකය ආලෝකමත් කරති.

මේ ආලෝකයෙන් මිනිස්සු තමන් ගැන මෙන්ම අන් අය ගැන ද දැන ගනිති. මිනිස් සහෝදරත්වය මෙන්ම සාමකාමී සම්බන්ධතා සමාගමයන් ඇතිකර ගැනීමට සතුටුවෙති.

දහසක් මිනිසුන් සමාජයක ජීවත් වනු ඇත. නමුත් ඔවුන් එකිනෙකා දැන හැඳින එකිනෙකා ගැන අනුකම්පා දක්වන තුරු එය සැබෑ සහෝදරත්වයක් නොවනු ඇත.

සැබෑ සමාජයක් එය ආලෝකමත් කරන ශ්‍රද්ධාවෙන් හා ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වේ. එහි මිනිස්සු එකිනෙකා දැන හඳුනති. විශ්වාස කරති. එහි සමාජමය එකමුතු බවක් පවතියි.

ඇත්තෙන්ම සැබෑ සමාජයක හෝ සංවිධානයක ජීවය හා නියම අර්ථය සමගියයි.

2. සංවිධාන වර්ග තුනක් ඇත. පළමුව බලවත් නායකයන්ගේ බලය, වස්තුව හා ආධිපත්‍යය මත සංවිධාන වන ඒවාය.

දෙවනුව සාමාජිකයන්ගේ පහසුව වෙනුවෙන් සංවිධාන වන ඔවුන්ගේ සතුටට හේතුවන තාක් කල් හා ඔවුන් අරගල නොකරන තුරු පවතින සංවිධානයයි.

තුන්වෙනුව යම් යහපත් ධර්මයක් කේන්ද්‍ර කරගෙන සමගිය එහි ජීවය කරගෙන සංවිධානය වන ඒවාය.

ඇත්තෙන්ම තුන්වෙනුව එනම් අන්තිමට සඳහන් කළ වර්ගය පමණක් සැබෑ සංවිධානයයි. මක්නිසා ද එහි සාමාජිකයෝ එක අධ්‍යාත්මයකින් යුක්ත වෙති. එක්සත් බව හා විවිධ ආකාර

ගුණධර්මයන් එයින් පහළ වෙයි. එවැනි සංවිධානයක එකමුතුකම සන්තුෂ්ටිය හා සතුට පවතී.

බුද්ධත්වය කන්දකට වහින වැස්සක් වැන්න. එහි ජලය කුඩා දියපාරවල්වලට වැටී දිය ඇලවල්වලට ද ඉන්පසුව ගංගාවලට ද අන්තිමේ දී මුහුදට ද ගලා බසී.

උතුම් දේශනා නැමැති වැස්ස මිනිසුන්ගේ තත්ත්වයන් හා අවස්ථාවන් ගැන නොසලකා ඔවුන් මතට සමානව වැටෙයි. එය භාරගන්නා අය කුඩා පිරිස් ලෙසට එකතු වෙති. පසුව සංවිධාන සෑදී සමාජයක් බවට පත්වී බුද්ධත්වය නැමැති මහා මුහුදට පත්වෙති.

මෙම මිනිසුන්ගේ සිත් ජලය හා කිරි මෙන් මිශ්‍ර වෙයි. අවසානයේදී සාමකාමී සහෝදරත්වයක් ලෙස සංවිධානය වෙයි.

මෙසේ සැබෑ ධර්මය පරිපූර්ණ සංවිධානයක මූලික අවශ්‍යතාවය වෙයි. මූලින් කී ලෙස එය ජනයා එකිනෙකා හඳුනාගන්නා එළියයි. එකිනෙකාට ගැලපෙන ලෙස සකස් වන්නේත් ඔවුන්ගේ සිතිවිලිවල රළුපරළු තැන් සුමට කර ගන්නේත් එමගිනි.

මෙසේ බුදුන්වහන්සේගේ පරිපූර්ණ ධර්මය මත සෑදෙන සංවිධානය ශ්‍රාවක සමාජයක් ලෙස හැඳින්විය හැකිය.

ඔවුන් එම ඉගැන්වීම් පිළිපැද ඒ අනුව සිය සිත් පුහුණු කළයුතුය. මෙසේ න්‍යායාත්මකව බලන කල බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවක සමාජයට සියළුදෙනාම අයත් වේ. නමුත් ඇත්තෙන්ම සමාන ශුද්ධාවක් ඇත්තෝම එහි අනුගාමිකයෝ වෙති.

3. බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවක සමාජයෙහි ආකාර දෙකක අනුගාමිකයෝ වෙති. එක් වර්ගයක් නම් ගිහි අනුගාමිකයන්ට ධර්මය උගන්වන අයයි. අනෙක් වර්ගය නම් එම ගුරුවරුන්ට සිව්පසය පූජා කරන අයයි. මේ දෙපිරිස එක්ව ධර්මය නොනැසී පවතින සේ ව්‍යාප්ත කරති.

ශ්‍රාවක සමාජය සම්පූර්ණවීමට නම් එහි සාමාජිකයන් අතර මනා සමගියක් තිබිය යුතුය. ගුරුවරු අනුගාමිකයන්ට උගන්වති. අනුගාමිකයෝ ගුරුවරුන්ට ගරු කරති. මෙසේ ඔවුන් අතර සමගියක් පවතී.

බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවක සමාජයේ සාමාජිකයන් අනෙකුත් සමසභායකයින් සමග එක්ව ජීවත්වන්නට සතුටුවෙමින්

ආධ්‍යාත්මයෙන් එක්කෙනෙකු බවට පත්වීමට උත්සාහ දරමින් සෙනෙහෙබර අනුකම්පාවකින් එකිනෙකා ඇසුරු කළ යුතුය.

4. ශ්‍රාවක සමාජයක් සමගියට යොමු කිරීමට උදව්වන කරුණු 6 ක් ඇත. පළමුව කතාබහේදී විශ්වාසවන්තකමයි. දෙවනුව ක්‍රියාවල විශ්වාසවන්ත හා අනුකම්පාසහගත බවයි.. තුන්වෙනුව ආධ්‍යාත්මයේ විශ්වාසවන්ත හා අනුකම්පා සහගත බවයි. සතරවෙනුව පොදු දේපල සමාන ලෙස බෙදා ගැනීමයි. පස්වෙනුව එකට නිර්මල ශික්ෂාපද පිළිපැදීමයි. සයවෙනුව සියල්ලන්ටම නිවැරදි දෘෂ්ටිත් තිබීමයි.

මේවා අතරින් සයවැනිව කී සියල්ලන්ටම නිවැරදි දෘෂ්ටිත් තිබීම යන්න එහි න්‍යෂ්ටිය බඳුය. අනික් කාරණා පහ එහි වටේ වෙලී ඇත.

ශ්‍රාවක සමාජය සාර්ථක වීමට නම් සත්වැදැරුම් නීති ගොනු දෙකක් ඇත. ඉන් පළමුවැන්න ගොනුවක් ලෙස මෙසේ දැක්විය හැකිය.

(1) ධර්මය ඇසීමට හා සාකච්ඡා කිරීමට ඔවුන් නිතර එකට රැස්විය යුතුයි.

- (2) ඔවුන් එකිනෙකාට ගරු කරමින් නිදහසේ හැසිරිය යුතුයි.
- (3) ඔවුන් ධර්මයට ගෞරවාදර දැක්විය යුතුය. විනයට ගරු කළ යුතුය. ඒවා නොවෙනස්ව තබාගත යුතුය.
- (4) වැඩිහිටි හා ළදරු සාමාජිකයන්ට ආචාරශීලීව සංග්‍රහ කළ යුතුයි.
- (5) ඔවුන් අවංකකම හා ගෞරවය සිය පැවැත්මේ ලක්ෂණයක් කරගත යුතුයි.
- (6) ඔවුන් නිසල තැනක හිඳ සිය සිත පිරිසිදු කරගත යුතුයි. එය තම ප්‍රයෝජනයට ගැනීමට පෙර අන්‍යයන්ට දනය කළ යුතුයි.
- (7) ඔවුන් හැමදෙනාටම ඇල්ම කළ යුතුය. අමුත්තන්ට හෘදයාංගමව සංග්‍රහ කළ යුතුයි. රෝගීන් කරුණාවෙන් සැනසිය යුතුයි.

මේ නීති පිළිපදින ශ්‍රාවකයා කිසි දිනක නොපිරිහෙයි.

දෙවැනි ගොනුව නම්, පෞද්ගලික වශයෙන් එකිනෙකා

- (1) නිර්මල ආධ්‍යාත්මයක් පවත්වා ගත යුතුය. බොහෝ දෙය බලාපොරොත්තු නොවිය යුතුය.
- (2) අවංක බව තබා ගනිමින් තණ්හාව දුරු කළ යුතුය.
- (3) ඉවසිලිමත් විය යුතුය, වාද නොකළ යුතුය.
- (4) සම්පප්‍රලාප නොදොඩා නිහඬව සිටිය යුතුය.
- (5) නීතින්ට යටත්විය යුතු අතර, අහංකාර නොවිය යුතුයි.
- (6) සම මනසක් පවත්වා ගත යුතු අතර, විවිධ ඉගැන්වීම් පිළිනොපැදිය යුතුය.
- (7) එදිනෙදා ජීවිතයේදී පිරිමැස්ම හා සකසුරුවම් සහිත විය යුතුය.

ශ්‍රාවක සමාජයේ සාමාජිකයෝ මේ නීතින් පිළිපදිත් නම් එය කලක් පවතින අතර කිසි දිනක නොපිරිහෙයි.

5. ඉහත සඳහන් පරිදි ශ්‍රාවක සමාජය එහි හරය වශයෙන් සමගිය රැකිය යුතුය. මේ නිසා සමගියක් නොමැති නම් එය ශ්‍රාවක සමාජයක් ලෙස සැලකිය නොහැකිය. සෑම සාමාජිකයෙකුම හේදයකට හේතුවක් ඇති නොවන ලෙසට වගබලා ගත යුතුයි. හේදයක් ඇතිවීමට යත්තේ නම් හැකි ඉක්මනින් එය වලක්වා ගත

යුතුයි. මක්නිසා ද යත් ඕනෑම සංවිධානයක් විනාශ කර දැමීමට එයට හැකි බැවිනි.

ලේ පැල්ලම් ලෙයිත්ම සෝදා ඉවත් කළ නොහැකිය. අමනාපය තවදුරටත් අමනාප දැක්වීමෙන් තුරන් කළ නොහැක. අමනාපය තුරන් කළ හැක්කේ එය අමතක කර දැමීමෙනි.

6. එක් කලෙක දීසිති නමින් යුත් රජෙක් සිටියේය. බ්‍රහ්මදේව්‍ය නම් සටන්කාමී අසල්වැසි රජෙක් මේ රජුගේ දේශය ආක්‍රමණය කළේය. දීසිති රජු තම බිරිඳ හා දරුවා සමඟ කලක් සැඟවී සිටියාට පසුව අල්ලා ගන්නා ලද නමුත් දරුවා වාසනාවට බේරුනි.

කුමාරයා තම පියා බේරා ගැනීමට උත්සාහ කළත් එය ව්‍යර්ථ විය. සිය පියාට මරණ දඬුවම පමුණුවන දිනයේ කුමාරයා ද වෙස්වලාගෙන එම ස්ථානයට ගියත් කුරිරු ඉරණමකට හසුවූ තම පියා මරණ දඬුවම ලබන සැටි, බලා සිටිනු මිස කිසිවක් කළ නොහැකි විය.

පිරිස අතරෙහි තම පුත්‍රයා සිටිනු දුටු පියා තමාටම කියා ගන්නා ලෙස මේ වදන් තෙපලීය. “බොහෝ කල් සොයන්න. කලබල වී ක්‍රියා කරන්න එපා. අමනාපය දුරුකර ගත හැක්කේ එය අමතක කර දැමීමෙන් පමණකි.”

පසුව කුමාරයා දිගුකලක් තිස්සේ පළිගැනීමට මාන බලමින් සිටියේය. අවසානයේ දී ඔහුට බුන්මදක්න රජුගේ මාලිගයේ සේවකයෙකු ලෙසට රැකියාවක් ලැබුණි. ඔහු රජුගේ සිත ද දිනා ගත්තේය.

රජු දඩයමේ ගිය දවසක කුමාරයා පළිගැනීමට අවස්ථාවක් බලා සිටියේය. සිය ස්වාමියා පාළු ප්‍රදේශයකට රැගෙන යාමට කුමාරයාට හැකිවිය. බලවත් විඩාවට පත්ව සිටි රජකුමා කුමාරයාගේ උකුලේ හිස තබා නිදා ගත්තේය. එසේ කළේ කුමාරයා ගැන සම්පූර්ණ විශ්වාසය තබා සිටි බැවිනි.

කුමාරයා සිය කිනිස්ස ඇද එය රජුගේ බෙල්ලට තැබූ මුත් මදක් පැකිලුණේය. තම පියා මරණ මොහොතේදී කියූ වදන් ඔහුගේ සිහියට නැගුණි. නැවත ද උත්සාහ කළත් ඔහුට රජු මැරිය නොහැකි විය. හදිසියේම නින්දෙන් පිබිදුණ රජු දීඝිති රජුගේ පුතා තමා මරන්නට තැත් කරනු සිතෙන් දුටු බව පැවසීය.

මෙහිදී කිනිස්ස අතට ගත් කුමාරයා වහා රජු අල්ලාගෙන එම කුමරා තමා බවත්, තම පියා මැරූ පළිය ගැනීමට කාලය එළඹී ඇති බවත් පැවසීය. එහෙත් ඔහුට මෙය කළ නොහැකි විය. කුමාරයා කිනිස්ස බිම දමා රජු ඉදිරිපිට දණ නැමුවේය.

කුමාරයාගේ මේ කතාව සහ ඔහුගේ පිය රජුගේ අවසන් වචන ඇසූ රජකුමා ඉන් බලවත් කැළඹීමට පත්ව කුමාරයාගෙන් සමාව අයැද සිටියේය. පසුව එම රාජධානිය කුමාරයාට නැවත පවරණ ලදී. මේ රටවල් දෙක අතර දිගු කලක්ම සමගිය පැවැතියේය.

දීඝිති රජුගේ අවසන් වචන වූ “දිගු කලක් සොයන්න එපා” යනු “අමනාපය දිගුකලක් තබා ගන්න එපා” යනුයි. “ඉක්මන් වන්න එපා” යනු “මිත්‍රකම ඉක්මනින් නොකැඩිය යුතුයි” යනුයි.

අමනාපය අමනාපයෙන් තෘප්තිමත් කළ නොහැකිය. එය දුරකළ හැක්කේ අමතක කර දැමීමෙන් පමණි.

නිවැරදි දහමක සමගිය මත පදනම් වූ ශ්‍රාවක සහෝදරත්වයක් තුළ සිටින සෑම සාමාජිකයෙකුම මෙම කතාන්තරයේ සාරය සැමවිට අගය කළ යුතුයි.

බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයින් පමණක් නොව සියලුදෙනාම මේ සාරය අගය කළ යුතුයි. එදිනෙදා ජීවිතයේදී ඊට අනුකූලව ක්‍රියා කළ යුතුයි.

II

බුදුන්වහන්සේගේ භූමිය

1. මින් පෙර ද විස්තර කරන ලද පරිදි ශ්‍රාවක සමාජයක් බුද්ධ ධර්මය පතුරුවා හැරීමේ හා සාමයෙන් ජීවිත්වීමේ සිය යුතුකම අමතක නොකරන්නේ නම්, එය ස්ථිර ලෙස තව තවත් පැතිරී යනු ඇත. එමෙන්ම එහි ඉගැන්වීම් වඩාත් පැතිරී යනු ඇත.

මින් අදහස් වන්නේ තවත් බොහෝ දෙනා බුද්ධත්වය පතන බවයි. එනම් අවිද්‍යාවේ හා කාමයේ යක්ෂයා විසින් මෙහෙයවනු ලබන තණ්හාවේ ද්වේෂයේ හා මෝහයේ පවිටු සේනා පසු බසින බවත් ප්‍රඥාව ආලෝකය ශුද්ධාව හා සන්තුෂ්ටිය අධිපති වන බවත්ය.

යක්ෂයාගේ රාජ්‍යය තණ්හාව අන්ධකාරය අරගල සටන්, කඩු හරඹ, ලේ වැගිරීම් මෙන්ම ඊර්ෂ්‍යාව, අගතිය, වෛරය, රැවටීම, වාටුව, නිවට භාවය, රහස් බව සහ බැනීමවලින් පිරී ඇති තැනකි.

එම රාජ්‍යයට ප්‍රඥාවේ ආලෝකය පතිත වී කරුණාවේ වර්ෂාව වැටී ශුද්ධාව මුල් ඇද ප්‍රීතියේ මල්වල සුවඳ විහිදුවනවා

යැ යි සිතන්න. එවිට යක්ෂයාගේ එම රාජ්‍යය බුදුන්වහන්සේගේ නිර්මල භූමිය බවට හැරෙනු ඇත.

වසන්තය ළඟම එන බව කියන අත්තක පිපුණු මල් කීපයක් හා සිහිල් සුලඟක් මෙන් මිනිසෙකු බුද්ධත්වය ලබන විට තණකොළ ගස් කඳු පන්ති ගංගා හැම දෙයම නව ජීවයකින් පණ ගැසෙන්නට පටන් ගනියි.

මිනිසාගේ සිත පවිත්‍ර වන විට ඔහුගේ වටපිටාව ද පවිත්‍ර වේ.

2. සැබෑ ධර්මය පවතින රටක වාසය කරන හැම කෙනෙකුටම නිර්මල හා නිසල සිතක් ඇත. ඇත්තෙන්ම බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව නිරායාසයෙන්ම හැමදෙනාටම යහපතක් කරයි. උන්වහන්සේගේ ආලෝකමත් අධ්‍යාත්මය ඔවුන්ගේ සිත් තුළින් සියලු කෙලෙස්මල පලවා හරියි.

නිර්මල සිතක් ඉක්මණින්ම ගැඹුරු සිතක් බවට පත් වෙයි. එය ආර්ය මාර්ගයට සරිලන සිතකි. එය දන්දීමට ආසා කරන සිතකි. එය සිල් රැකීමට කැමැති සිතකි. ක්ෂාන්තිවාදී සිතකි. එය උද්යෝගිමත්, ශාන්ත, ප්‍රඥාසම්පන්න, කාරුණික සිතකි. එය මිනිසුන් නිපුණ ලෙස බුද්ධත්වය කරා මෙහෙයවන සිතකි. මෙසේ බුද්ධ භූමිය නිර්මාණය කරනු ලබන්නේය.

අඹුදරුවන් සමඟ වසන ගෙය බුදුන්වහන්සේ වැඩ සිටින නිවසක් බවට පත් වේ. එමෙන්ම සාමාජික විෂමතාවලින් දුක් විඳින රටක් ශෝකීත්වය නමැති ජීවයෙන් පිරුණ පිරිසක් සිටින රටක් බවට පත් වේ.

ලේ පැල්ලම් ඇති රන් මාලිගයක් වුව බුදුන්වහන්සේ රඳන තැනක් නොවේ. එහි ස්වාමියාගේ සිත නිර්මල නම් වහලයේ සිදුරුවලින් හඳුළිය එන පුංචි පැලක් වුව ද බුදුන්වහන්සේ රඳන තැනක් බවට පත් වේ.

බුද්ධ භූමියක් එක් තනි පුද්ගලයෙකුගේ නිර්මල මනසින් ඇරඹුණත් එම තනි නිර්මල සිත ශ්‍රාවක සමාජයක් තුළ සියලු ඥාති සිත් ඒ කරා අදිසි. බුදුන්වහන්සේ කෙරෙහි ඇති ශ්‍රද්ධාව තනි පුද්ගලයකුගෙන් පවුලටත් පවුලෙන් ගමටත් ගමින් නගරයන්ටත් නගරයෙන් පුරවරයන්ටත් පුරවරයන්ගෙන් දේශයන්ටත් අවසානයේ මුළු ලොවටත් පැතිරී යයි.

ඇත්තෙන්ම බුද්ධ භූමිය ගොඩනගන්නේ ධර්මය පැතිරවීමේ විශ්වාසවන්ත භාවය හා උද්‍යෝගිමත් භාවය විසිනි.

3. නිසැකයෙන්ම එක් දෘෂ්ටි කෝණයකින් බැලූකල තණ්හාව අසාධාරණත්වය හා ලේ වැගිරීමෙන් යුක්ත මේ ලොව යකුන්ගේ

ලොවක් ලෙස පෙනෙනු ඇත. එහෙත් මිනිසුන් බුදුන්වහන්සේගේ බුද්ධත්වය විශ්වාස කරනට පටන්ගන්නා විට ලේ කිරි බවට හැරෙනු ඇත. තණ්හාව දයාව බවට පත්වනු ඇත. එකල්හි යක්ෂයාගේ භූමිය බුදුන්වහන්සේගේ නිර්මලත්වයේ භූමිය බවට පත්වනු ඇත.

එක් පුංචි හැන්දකින් මුහුදු හිස් කල නොහැකිය. එහෙත් ආත්ම ගණනාවක් තුළදී හෝ එය කරනට අධිෂ්ඨාන කරගතහොත් අන්ත එවැනි සිතකි බුදුන්වහන්සේගේ බුද්ධභාවය ලබා ගැනීම පිණිස අවශ්‍ය වන්නේ.

බුදුහු අතින් වෙරළේ වැඩ වසන සේක. එනම් තණ්හාවෙන්, ද්වේෂයෙන්, මූලාවෙන්, දුකෙන් හයෙන් තොර උන්වහන්සේගේ බුද්ධත්වය නැමැති ලොවයි. එහි ඇත්තේ ප්‍රඥාවේ ආලෝකය හා කරුණාවේ වර්ෂාව පමණි.

එය සාමයේ භූමියයි. දුක් වේදනාවන්ගෙන් පෙළෙන අයට එය පිහිටකි. ධර්මය පතුරුවන්නන්ට විවේකයක් ගැනීමට ඇති විවේක ස්ථානයකි. එහි අසීමිත ආලෝකය හා සදාකාලික ජීවිතය පවතියි. මේ දෙවිලොව වෙත යන්නෝ මූලාවෙන් පිරි ලොවට ආපසු කිසිදා නොඑති.

ඇත්තෙන්ම සියලු මනුෂ්‍ය වර්ගයාගේ ගමනාන්තය වන මෙම ශුද්ධ භූමියෙහි බුද්ධිය නැමැති මල් සුවදින් සුළඟ සුවදවත් කරන අතරක ශුද්ධ වූ ධර්මය කුරුල්ලන් විසින් ගායනා කරනු ලැබේ.

4. මේ ශුද්ධ වූ භූමිය විවේක සුවයක් ගැනීමට ඇති තැනක් මිස අලස බව ඇති තැනක් නොවේ. එහි සුවදැති මල් යහන් අලස උදාසීන භාවය සඳහා නොව විවේකය හා ප්‍රබෝධමත් වීම උදෙසාය. නැතිවී ගිය බලය නැවත ලබාගෙන ප්‍රබෝධයෙන් යුතුව බුද්ධත්වයෙහි බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මදූත මෙහෙය පවත්වාගෙන යාම උදෙසාය.

බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මදූත මෙහෙය සදාකාලිකය. මිනිසුන් ජීවත්වන තුරු සත්ව ලෝකය පවතිනතුරු ආත්මාර්ථකාමී හා දුෂ්ට සිත් තම ලෝකය හා සිදුවීම් නිර්මාණය කරනතුරු උන්වහන්සේගේ ධර්මදූත මෙහෙය අවසන් වන්නේ නැත.

බුදුන්වහන්සේගේ දරුවෝ අමිත බුදුන්වහන්සේගේ මහත් බලයෙන් ශුද්ධ වූ භූමිය තරණය කළෝ නැවතත් තමන් සිටි තවමත් බැඳීම් පවතින භූමියට ආපසු ඒමට ආශාකළ හැකිය. එහි ඔවුන් බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මදූත මෙහෙයෙහි සිය කොටස ඉටුකරනු ඇත.

කුඩා ඉටිපන්දමක එලියෙන් තවත් ඉටිපන්දමක් ආදී ලෙස එය දල්වා ව්‍යාප්ත කළ හැකිය. එසේම බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාවේ අලෝක එක් සිතකින් තවත් සිතකට අනන්තව ව්‍යාප්ත වේ.

බුදුන්වහන්සේගේ දැරුවෝ උන්වහන්සේගේ කරුණාවේ ජීවය අවබෝධ කරගෙන උන්වහන්සේගේ බුද්ධත්වයේ හා නිර්මලත්වයේ කායඝීය තමන්ගේ දෙයක් බවට කර ගනිති. එය එක් පරම්පරාවකින් තවත් පරම්පරාවකට පතුරුවා බුද්ධ භූමිය සදාකාලිකව පවතින සේ පූජනීය භාවයට පමුණුවති.

III

බුදුන්වහන්සේගේ භූමියේ කීර්තිය ලද්දෝ

1. උදයන රජුගේ බිසවක වූ සාමාවතී බුදුන්වහන්සේට ඉතාමත් කැපවූ තැනැත්තියක වූවාය.

ඈ ජීවත් වූයේ මාලිගයේ ඉතාම ඇතුළත වූ කුටියකය. ඈ ඉන් පිටතට නොගියාය. එහෙත් ඇයගේ සේවිකාව වූ උත්තරාට

ඉතා හොඳ ස්මරණයක් තිබුණි. ඇය එළියට ගොස් බුදුන්වහන්සේගෙන් බණ අසන්නට පුරුදුව සිටියාය.

ආපසු පැමිණ තමන් ඇසූ බණ බිසවට කියන බැවින් බිසව සිය බුද්ධිය හා ශුද්ධාව දියුණු තියුණු කරගත්තාය.

රජුගේ දෙවැනි බිසව පළමු බිසවට ඊර්ෂ්‍යාවෙන් ඇය මරන්නට මාන බලමින් සිටියාය. ඇය රජුට බොරු ගොතා කීවාය. අන්තිමේදී ඇය විශ්වාස කළ රජු තම පළමු බිසව වූ සාමාවතී මරන්නට සිතුවේය.

සාමාවතී බිසව රජු ඉදිරියේ කොතරම් ශාන්ත ලෙස පෙනී සිටියා ද කීවොත් රජුට ඇයව මරන්නට තරම් දැඩි හදවතක් නොතිබුණි. තමාව පාලනය කරගත් රජු ඇයව අවිශ්වාස කිරීම ගැන සමාව අයැද සිටියේය.

දෙවෙනි බිසවගේ ඊර්ෂ්‍යාව තවත් වැඩිවිය. රජු පිටත සිටි විටක සාමාවතී සිටි ඇතුළු මාලිගයට ගිනි තැබීමට ඇ නපුරු මිනිසුන් යැවුවාය. ශාන්තිනායකයාණන් වෙතින් ලත් ජීවය ඇති සාමාවතී ශාන්තව පසුවුවාය. වික්ෂිප්තභාවයට පත්ව සිටි සේවිකාවන් ද තැන්පත් බවට හා ඛෙයිරියට පත් කරමින් කිසිදු

හයකින් තොරව සාමකාමීව මිය ගියාය. උත්තරා ඇ සමගම ගින්නෙන් පිලිස්සී මිය ගියාය.

සාමාවතී බිසව මෙම ක්‍රියයෙන් යුතු තැනැත්තියක් සහ ඇගේ සේවිකාව වූ උත්තරා හොඳ සවන්දෙන්තියක් ලෙස බුදුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවිකාවන් අතුරින් මේ දෙදෙනා ඉතාම උසස් අයුරින් ගෞරව ලබති.

2. බුදුන්වහන්සේගේ මස්සිනා කෙනෙකු වූ ශාක්‍යවංශයේ මහානාම කුමාරයා බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම් කෙරෙහි මහත් ශ්‍රද්ධාවක් ඇති කර ගෙන සිටියේය. එසේම ඔහු බුදුන්වහන්සේගේ ඉතාමත් ශ්‍රද්ධාවන්ත අනුගාමිකයන්ගෙන් කෙනෙක් විය.

මේ කාලයේදී කෝසල රටේ විරුදක නැමැති දරුණු රජෙක් ශාක්‍යවංශය යටත් කර ගත්තේය. මේ රජු හමුවට ගිය මහානාම කුමාරයා සිය රටවාසීන්ගේ ජීවිත ඉල්ලා සිටියත් රජු ඔහුට ඇහුම්කන් නොදුණි. ඉක්බිති ඔහු රජුට මෙවැනි යෝජනාවක් කළේය. තමන් ළඟ ඇති වතුර පොකුණේ ගිලී සිටියදී පලායන සිරකරුවන් පිරිසට පමණක් යෑමට ඉඩදීමටයි.

මෙයට රජතුමා එකඟ විය. එසේ එකඟ වූයේ ඔහුට වතුරේ ගිලී සිටිනට ඉඩ ලැබෙන කාලය ඉතා කෙටි කාලයක් යැයි

සිතාගෙනය. මහානාම කුමරු වතුරේ ගිලෙනවාත් සමගම මාලිගයේ දොරටුව විවෘත විය. මිනිස්සු ආරක්‍ෂාව පතා දිව ගියහ. නමුත් මහානාම කුමාරයා මතු වුණේ නැත. තම හිසකෙස් වතුරේ තිබූ විලෝ මූලක ගැට ගසාගෙන සිය ජීවිතය ජනතාව වෙනුවෙන් පූජා කළේය.

3. උප්පලවණ්ණා නැමැති ප්‍රකට මෙහෙණිය බුදුන්වහන්සේගේ අග්‍ර ශ්‍රාවිකාවක් වූවාය. ඇගේ බුද්ධිය මුගලක් තෙරුන්ගේ බුද්ධිය හා සමකර ඇත. ඇ හැමවිටම අන් මෙහෙණින් වහන්සේලාගේ නායිකාව විය. ඔවුන්ට ඉගැන්වීමෙන් කිසිවිටක විඩාවට පත් නොවූවාය.

දේවදත්ත ඉතා නපුරු කෲර මිනිසෙකු විය. ඔහු අජාසත් රජුගේ සිත දූෂ්‍යකොට බුදුදහමට විරුද්ධ වීමට පෙළඹවීය. එහෙත් පසුව අජාසත් රජු පසුතැවිලි වී දේවදත්ත සමඟ පැවති මිතුදම බිඳදමා බුදුන්වහන්සේගේ යටහත් ශ්‍රාවකයෙක් බවට පත්විය.

එක් අවස්ථාවක රජු දැකීමට විත් ඉඩ නොලැබ මාලිගා දොරටුවෙන් පිටත හුන් දේවදත්තට පිටතට එන උප්පලවණ්ණා මුණ ගැසුණි. මින් කුපිත වූ හෙතෙම ඇට ගසා බලවත් ලෙස තුවාල කළේය.

බලවත් වේදනාවෙන් යුතුව ඇ සිය ආශ්‍රමයට ආ විට අන් මෙහෙණිවරු ඇව සනසන්නට උත්සාහ කළවිට ඇ ඔවුන්ට මෙසේ කීවය. “මෙහෙණිවරුනි, මනුෂ්‍ය ජීවිතය නොවැටහෙන සුළුය. හැමදේම අනිත්‍යය. අනාත්මය. සාමකාමී හා ශාන්ත වන්නේ බුද්ධත්වය සහිත ලොවක් පමණි. ඔබ ඔබේ පුහුණුවෙහි යෙදෙන්න.” ඇ ඉක්බිති ශාන්තව කළුරිය කළාය.

4. බොහෝ දෙදෙනෙකුගේ ජීවිත නැතිකළ අංගුලිමාල නැමැති භයානක දාමරිකයා ශාන්තිනායකයාණන් විසින් මුදවාගන්නා ලදුව උන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන්ගෙන් කෙනෙක් බවට පත්විය.

එක් දිනක් ඔහු නගරයක පිඩුසිඟා වඩිද්දී අතීතයේ ඔහු කළ පවිටු ක්‍රියා නිසා බොහෝ කරදර වේදනා විඳින්නට සිදුවිය.

ගම්වැසියෝ ඔහු වෙතට කඩා පැන දරුණු ලෙස පහර දුන්හ. ඇගෙන් ලේ පෙරාගෙන ශාන්තිනායකයාණන් වෙතට ගිය අංගුලිමාල තෙර උන්වහන්සේගේ පාමුල වැටී තමාගේ පැරණි කෲර ක්‍රියා වෙනුවෙන් මෙසේ වේදනා විඳින්නට අවස්ථාව ලබා දීම ගැන ස්තූති කළේය.

ඔහු මෙසේ කීවේය. “ශාන්තිනායකයාණෙනි, මගේ නම මුලින් “අහිංසක” විය. නමුත් මගේ මෝඩකම නිසා වටිනා ජීවිත

රැසක්ම නැති කළෙමි. හැම එකකුගේම ඇඟිල්ල බැගින් එකතු කළෙමි. එබැවින් මා අංගුලිමාල නමින් හඳුන්වන්නට විය.

“ඉක්බිති ඔබ වහන්සේ තුළින් මම නුවණ ලැබුවෙමි. බුද්ධ, ධර්ම, සංඝ යන තෙරුවනට කැප වූවෙමි. මිනිසෙකුට ගවයකු හෝ අශ්වයකු දක්කන්නට උවමනා වූ විට ඔහු කසයක් හෝ කඹයක් යොදා ගනී. එහෙත් ශාන්තිනායකයාණෙනි, ඔබ වහන්සේ කසය හෝ කඹය යොදා නොගෙන මගේ සිත නිර්මල කළ සේක.

“ශාන්ති නායකයාණෙනි, අද මම මට අයිති දෙයින් පමණක් වේදනාව පමණක් විඳිමි. මම ජීවත්වන්නට ප්‍රාර්ථනා නොකරමි. මිය යන්නට ද ප්‍රාර්ථනා නොකරමි. මම මගේ කාලය එනතුරු පමණක් බලා සිටිමි.”

5. මොග්ගල්ලාන තෙරුන් සහ ශාරිපුත්‍ර තෙරුන් බුදුන්වහන්සේගේ අග්‍රශ්‍රාවක දෙනම වූහ. වෙනත් ආගමික ගුරුවරු බුද්ධ ධර්මයේ පවිත්‍ර ජලය මිනිසුන් අතරත පැතිරෙමින් ඔවුන් බලවත් ආශාවෙන් එය පානය කරනු දැක ඊර්ෂ්‍යාවට පත් වූහ. උන්වහන්සේගේ දහමට විවිධ බාධා පැමිණ වූහ.

එහෙත් ඒ කිසිදු බාධාවකට බුදු බණ පුළුල් සේ පැතිරීයෑම නතර කිරීමට හෝ වැළැක්වීමට නොහැකි විය. වෙනත් ආගම්වල අනුගාමිකයෝ මොග්ගල්ලාන තෙරුන් මරන්නට වෑයම් කළහ.

දෙවරක්ම උන්වහන්සේ බේරී සිටියහ. තුන්වෙනි වතාවේදී බොහෝ මිත්‍යාදෘෂ්ටිකයන් විසින් වටකරනු ලැබ ඔවුන්ගේ පහරවල් ලැබ වැටුණහ.

පසක් කළ බුද්ධත්වය ඇති උන්වහන්සේ ඔවුන්ගේ පහරවල් තැන්පත්ව විඳදරා ගත් සේක. මස් ඉරා දමනු ලැබුවත්, ඇට පොඩිකර දමනු ලැබුවත්, උන් වහන්සේ ශාන්ත ලෙස අවසන් හුස්ම හෙළසේක.

අංගුත්තර නිකාය

(The Book of the Gradual Sayings)

මහණෙනි, බොහෝ දෙවි මිනිසුන්ගේ යහපත, සතුට උදෙසා මෙලොව උපත ලැබූ එක් කෙනෙක් ඇත. එම පුද්ගලයා කවරහු ද? ඒ අරහත් සම්මා සම්බුද්ධ වූ තථාගතයාණෝ එම උතුමාණෝය.

මහණෙනි, එක් පුද්ගලයෙකුගේ ලෝකයේ පහළ වීම දුර්ලභය. ඒ කෙබඳු පුද්ගලයෙක් ද? ඒ අරහත් සම්මා සම්බුද්ධ වූ තථාගතයාණෝ වෙති.

මහණෙනි, ලෝකයේ එක් ආශ්චර්ය පුද්ගලයෙකුගේ ඉපදීම දුර්ලභය. ඒ කවර පුද්ගලයෙකුගේ ද? ඒ අරහත් සම්මා සම්බුද්ධ වූ තථාගතයාණන්ගේය.

මහණෙනි, එක් කෙනෙකුගේ මරණය අත් සියලු දෙනාගේ කම්පාවට හා කනගාටුවට හේතුවේ. ඒ කෙබඳු පුද්ගලයෙකුගේ ද? ඒ අරහත් සම්මා සම්බුද්ධ වූ තථාගතයාණන්ගේය.

මහණෙනි, මෙම ලෝකයට අසම සමච උපන් එකම පුද්ගලයෙක් වෙයි. ඒ කවරහු ද? ඒ අරහත් බව ලත් සම්මා සම්බුද්ධ වූ තථාගතයාණෝ වෙති.

මහණෙනි, එක් පුද්ගලයෙකුගේ ඉපදීම හේතුකොටගෙන මහත් වූ ප්‍රඥාව නැමැති ඇසේ පහළ වීම වේ. මහත් වූ ප්‍රඥාව නැමැති අලෝකයේ පහළ වීම වේ. මහත් වූ ප්‍රඥාව නැමැති දීප්තියේ පහළ වීම වේ. ඒ කවර නම් පුද්ගලයෙකුගේ ද? ඒ අරහත් සම්මාසම්බුද්ධ වූ තථාගතයාණන්ගේය. උන්වහන්සේ ඒ එකම පුද්ගලයා වන සේක.

“බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්”

ග්‍රන්ථය සඳහා

උපයෝගී කර ගත් මූලාශ්‍ර

කෙටි වදන්	DN	-	දීඝ නිකාය
	MN	-	මජ්ඣිම නිකාය
	SN	-	සංයුත්ත නිකාය
	AN	-	අංගුත්තර නිකාය

බුදුන්වහන්සේ

කොටස පිටුව ඡේදය මූලය

1 පරිච්ඡේදය :

I	2	5	නා නා සුත්‍රයෝ
	5	1	AN 3 - 38 සුබ්බමාල සුත්ත
	5	11	MN 3 - 26 අරියපරියෙසන සුත්ත
	6	1	නා නා සුත්‍රයෝ
	7	1	MN 9-85 බෝධිරාජකුමාර සුත්ත
	7	5	නා නා සුත්‍රයෝ
	7	12	සුත්තනිපාත 3-2 පධාන සුත්ත
	7	16	නා නා සුත්‍රයෝ
	8	9	විනය, මහාවග්ග 1
	9	11	DN 16, මහාපරිනිබ්බාන සුත්ත
II	10	15	DN 16, මහාපරිනිබ්බාන සුත්ත
	11	13	පරිනිබ්බාන සුත්ත
	13	10	පරිනිබ්බාන සුත්ත
	13	15	DN 16, මහාපරිනිබ්බාන සුත්ත

2 පරිච්ඡේදය :

I	15	5	අමිතායුර්ධ්‍යාන සහ විමලකීර්ති-නිර්දේශ සූත්‍ර
---	----	---	--

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

	15	9	ශූරංගම සූත්‍රය
	15	13	විමලකීර්ති-නිර්දේශ සහ මහා පරිනිර්වාණ සූත්‍ර
	16	5	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 16
	17	1	මහායාන ජාතකවිත්තභූමි පරීක්ෂා සූත්‍ර
	17	6	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
II	19	11	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 3
	20	11	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 4
	22	1	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 5
III	23	8	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 16

3 පරිච්ඡේදය :

I	26	5	අවකංසක සූත්‍රය 5
	26	8	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	27	10	අවකංසක සූත්‍රය
	27	17	සුවර්ණප්‍රභාසොත්තමරාජ සූත්‍රය 3
II	30	3	අවකංසක සූත්‍රය
	30	8	අවකංසක සූත්‍රය 34, ගණ්ඨව්‍යුහ
	30	12	කුඩා සුධාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය
	30	17	අවකංසක සූත්‍රය
	31	1	SN 35-5
	31	5	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

III	33	3	MN 8-77, මහාසකුළුදායී සුත්ත
	33	7	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	34	11	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	34	21	අවකංසක සූත්‍රය 32
	35	13	සද්ධර්මපුණ්ඩරීක සූත්‍රය 25
	35	18	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	36	9	සද්ධර්මපුණ්ඩරීක සූත්‍රය 2
	36	14	සද්ධර්මපුණ්ඩරීක සූත්‍රය 2

ධර්මය

1 පරිච්ඡේදය :

I	39	5	වීනය, මහාවග්ග 1-6 සහ SN 56-11-12 ධර්මවක්‍ර ප්‍රවර්තන සූත්‍රය
	40	17	ඉතිවුත්තක 103
	41	7	MN 1, සබ්බාසව සුත්ත
	41	15	හතලිස් දෙකකින් යුතු සූත්‍රය 18
	42	7	ශ්‍රීමාලාදේවීසිංහනාද සූත්‍රය
III	44	9	අවකංසක සූත්‍රය 22, දශ භූමික

2 පරිච්ඡේදය :

I	48	6	MN 4-35, වූලසච්චක සුත්ත
	50	8	AN 5-49, රාජමුණ්ඩ සුත්ත
	50	17	AN 4-185, සමණ සුත්ත
	51	1	AN 3-134, උප්පාද සුත්ත

කොටස පිටුව ඡේලිය මූලය

II	51	7	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	51	11	අවතංසක සූත්‍රය
	51	20	අවතංසක සූත්‍රය 16
	52	8	අවතංසක සූත්‍රය 22, දශභූමික
	52	14	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	52	18	AN 4-186, උම්මග්ග සූත්ත
	53	4	ධම්මපද 1, 2, 17, 18
	53	16	SN 2-1-6, කාමද සූත්ත
III	54	7	අවතංසක සූත්‍රය 16
	54	14	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	55	7	MN 3-22, අලගද්දුපම සූත්ත
	56	4	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	56	8	ලංකාවතාර සූත්‍රය
IV	59	3	විනය, මහාවග්ග 1-6
	59	15	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	60	1	SN 35-200, දාරුක්ඛන්ධ සූත්ත
	60	11	ලංකාවතාර සූත්‍රය හා අනෙක් සූත්‍ර
	60	20	MN 2-18, මධුපිණ්ඩික සූත්ත
	61	9	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	62	1	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	63	1	විමලකීර්ති-නිර්දේශ සූත්‍රය
	64	19	අවතංසක සූත්‍රය 34, ගණ්ඩව්‍යුහ
	65	7	ලංකාවතාර සූත්‍රය හා අනික් සූත්‍ර

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

3 පරිච්ඡේදය :

I	66	5	විනය, මහාවග්ග 1-5
	66	20	විනය, චූළවග්ග 5-21
	67	8	ශූරංගම සූත්‍රය
II	72	3	ශූරංගම සූත්‍රය
	74	1	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	74	8	සද්ධර්මපුණධරීක සූත්‍රය 7 සහ ශූරංගම සූත්‍රය
	75	3	අවකංසක සූත්‍රය 32
	75	7	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	75	11	බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රය
	75	11	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
III	76	15	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය

4 පරිච්ඡේදය :

I	81	5	ශ්‍රීමාලාදේවිසිංහනාද සූත්‍රය	
	82	9	AN 2-11	
	82	12	ඉතිචුත්තක 93	
	82	18	විනය, මහාවග්ග	
	83	8	AN 3-68, අඤ්ඤාදිට්ඨික සූත්‍රය	
	83	19	AN 3-34, ආලවක සූත්‍රය	
	84	12	වෛපුලය සූත්‍රය	
	84	16	විනය, මහාවග්ග 1-6 ධර්මවක්‍ර ප්‍රවර්තන සූත්‍රය	
	85	1	MN 2-14, චූළඤ්ඤාදිට්ඨික සූත්‍රය	
	85	18	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය	
	86	16	ඉතිචුත්තක 24	
	II	88	7	MN 6-51, කන්දරක සූත්‍රය

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

	89	3	AN 3 - 130
	89	12	AN 3 - 113
III	90	3	ඉතිවුත්තක 100
	90	18	සංයුක්තරත්නපිටක සූත්‍රය
	91	13	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	92	20	AN 3-62
	93	11	AN 3-35, දේවදූත සූත්ත
	94	13	පෙරිගාථා අට්ඨකථා
IV	95	10	සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය 2 කාණ්ඩය

5 පරිච්ඡේදය :

I	102	5	සුඛාවතීව්‍යුහසූත්‍රය 1 කාණ්ඩය
	106	1	සුඛාවතීව්‍යුහසූත්‍රය 2 කාණ්ඩය
	107	11	අමිතායුර්ධ්‍යාන සූත්‍රය
II	110	11	චුල්ල සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය

පිළිපැදීමේ මග

1 පරිච්ඡේදය :

I	116	5	MN 2, සබ්බාසව සූත්ත
	118	3	MN 3-26 අරියපරියෙසන සූත්ත
	118	15	SN 35-260, ඡපාන සූත්ත
	120	1	සතලිස් දෙවැදෑරුම් සහිත සූත්‍රය 41-2
	122	7	MN 2-19, ද්වේධාවිතක්ක සූත්ත
	123	1	ධම්මපද අට්ඨකථා
II	124	3	AN 3-117
	124	14	MN 3-21, කකචුපම සූත්‍රය
	127	15	MN 3-23, වම්මික සූත්ත

කොටස පිටුව ඡේදය මූලය

	129	4	ජාතක IV - 497, මාතංග ජාතකය
	132	14	සතලිස් දෙවැදෑරුම් සූත්‍රය 9
	133	1	සතලිස් දෙවැදෑරුම් සූත්‍රය 11
	133	13	සතලිස් දෙවැදෑරුම් සූත්‍රය 13
	134	20	AN 2-4, සමචිත්ත සූත්ත
III	135	10	සංයුක්තරත්නපිටක සූත්‍රය
	146	4	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	147	1	සංයුක්තරත්නපිටක සූත්‍රය

2 පරිච්ඡේදය :

I	151	5	MN 7-63, චූළමාලුංකා සූත්තන්ත
	153	8	MN 3-29, මහාසාරොපම සූත්ත
	155	1	මහාමායා සූත්‍රය
	155	12	චේරගාථා අට්ඨකථා
	157	6	MN 3-28, මහාහත්ථිපදොපම සූත්ත
	157	18	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	158	7	අවදානශතක සූත්‍රය
	159	5	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	161	1	පංචවිංශති සාහස්‍රිකාප්‍රඥපාරමිතා සූත්‍රය
	162	9	අවකංසක සූත්‍රය 34 ගණ්ඨව්‍යුහ
II	164	9	AN 3-88

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

	165	10	AN 3-81
	166	1	AN 3-82
	166	13	පරිනිබ්බාන සුත්ත 2 කාණ්ඩය
	167	13	MN 14-141, සච්චවිහංග සුත්ත
	168	15	පරිනිබ්බාන සුත්ත දෙවෙනි කාණ්ඩය
	169	7	AN 5-16, බල සුත්ත
	169	13	අවකංසක සූත්‍රය 6
	170	10	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	171	1	සංයුක්තරත්නපිටක සූත්‍රය
	171	16	සුවර්ණප්‍රභාස සූත්‍රය 26
	172	8	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	173	10	ඵරගාථා අට්ඨකථා
	174	3	ජාතක 55, පංචාවුධ ජාතකය
	175	6	ඉතිවුත්තක 39 සහ 40
	175	12	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	175	15	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	175	18	AN 5-12
	176	3	පරිනිබ්බාන සුත්ත
	176	15	ශුරංගම සූත්‍රය
III	177	15	SN 55-21 සහ 22 මහානාම සුත්ත
	178	10	AN 5-32, චුන්දී සුත්ත
	178	16	විමලකීර්තිනිර්දේශ සූත්‍රය
	179	5	ශුරංගම සූත්‍රය
	179	9	සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය 2 කාණ්ඩය
	180	1	SN 1-4-6
	180	2	අවකංසක සූත්‍රය 33

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

	180	19	අවකංඝක සූත්‍රය 24
	181	9	සුවර්ණප්‍රභාස සූත්‍රය 4
	181	18	අමිතායුර්ධ්‍යාන සූත්‍රය
	181	20	සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය
	182	5	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	183	1	MN 2-16, වෙතොබ්ල සුත්ත
	183	16	සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය දෙවෙනි කාණ්ඩය
IV	184	12	ධම්මපදය
	192	1	SN 1-4-6
	192	12	AN
	192	17	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය

ශ්‍රාවක සමාජය

1 පරිච්ඡේදය :

I	194	5	ඉතිවුත්තක 100 සහ MN 1-3 ධම්මදායාද සුත්ත
	194	8	ඉතිවුත්තක 92
	195	4	විනය, මහාවග්ග 1-30
	196	1	MN 4-39, මහා අස්සපුර සුත්ත
	197	5	MN 4-40, චූළ අස්සපුර සුත්ත
	198	8	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 19
	198	14	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 19
	199	5	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 14
II	200	19	SN 55-37, මහානාම සුත්ත
	201	7	AN 3-75
	201	13	SN 55-37, මහානාම සුත්ත
	202	1	SN 55-54, ගිලායන සුත්ත

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

202	6	අවකංසක සූත්‍රය 22
203	19	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
207	3	අවකංසක සූත්‍රය 7
210	5	මහාමායා සූත්‍රය
211	8	අවකංසක සූත්‍රය 21
212	7	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
214	1	DN 31, සිගාලොවාද සුත්ත
220	16	AN 2-4, සමචිත්ත සුත්ත
221	11	AN 3-31
222	1	ජාතක 417 කච්චානි ජාතකය
224	4	DN 31, සිගාලොවාද සුත්ත
224	15	ධම්මපද අට්ඨකථා 1
226	7	(බුරුම අටුවා)
227	3	ශ්‍රීමාලදේවීසිංහනාද සූත්‍රය

2 පරිච්ඡේදය :

I	230	5	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	232	6	AN 3-118, සොචෙය්‍යන සුත්ත
	234	7	SN
	235	1	වීනය, මහාවග්ග 10-1 සහ 2
	235	10	DN 16, මහාපරිනිර්වාණ සුත්ත
	237	13	වීනය, මහාවග්ග 10-1 සහ 2
	II	241	3
242		3	චූඡන්-කෙයා සූත්‍රය
242		8	විමලකීර්ති-නිර්දේශ සූත්‍රය
243		14	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
244		15	චුල්ල සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

	245	4	සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය
	246	1	විමලකීර්ති-නිර්දේශ සූත්‍රය
III	246	12	ධම්මපද අට්ඨකථා 1
	247	3	AN 34-2
	248	3	ධම්මපද අට්ඨකථා 1
	249	1	AN 5-1
	249	5	සර්වාස්තිවාද සංඝවේදක වස්තු 10
	250	1	MN 9-86, අංගුලිමාල සුත්ත
	251	7	AN 26

උප ග්‍රන්ථය

බුදු දහමේ ඉතිහාසය කෙටියෙන්

- ඉන්දියාවෙන් ජපානය දක්වා බුදු දහමේ පැතිරීම -

1. ඉන්දියාව

“ආසියාවේ අලෝකය” ඉන්දියාවේ මධ්‍ය ප්‍රදේශයේ දීප්තිමත්ව බැබළූ විට, නැතහොත් වෙනත් වචනවලින් කිවහොත් මහා ප්‍රඥාවේ හා මහා කරුණාවේ උල්පත එහි පිටාර ගැලූ විට මිනිස් ආධ්‍යාත්මික ඉතිහාසයේ අතිමහත් යුගකාරක සිද්ධීන්ගෙන් එකක් සනිටුහන් කරනු ලැබීය. ආසියාවේ අලෝකය කාලයාගේ ඇවෑමෙන් ශතවර්ෂ ගණනාවක් තිස්සේ අද දක්වාම මිනිස් මනස පොහොසත් කරමින් ඇත.

ගෞතම බුදුන්වහන්සේ පසුකාලීන බෞද්ධ අනුගාමිකයන් විසින් ශාක්‍යමුනි නැතහොත් ශාක්‍යවංශයේ මුනිවරයා නමින් හඳුන්වනු ලැබූහ. ගෞතම බුදුන්වහන්සේ ගිහිගෙය අතහැර දමා පැවිද්දෙකු වී දකුණු දිසාව දෙසට පා නගන්නේ මගධයට පැමිණියහ. එහි බෝ ගසක් යටදී උන්වහන්සේ බුද්ධත්වයට පත්වුණේ ක්‍රි.පූ. 6 වැනි සියවසේ මැද භාගයේදී බව විශ්වාස කරති. මෙතැන් පටන් එතුමාණෝ අපරිමිත උට්ඨාන වීර්යයෙන් යුතුව දීර්ඝ වූ හතළිස් පස් වසරක් එනම් උන්වහන්සේගේ මහා පරිනිර්වාණය තෙක් ප්‍රඥාවේ සහ කරුණාවේ දහම දේශනා කළහ. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් මධ්‍යම ඉන්දියාවේ රාජධානිවල හා

විවිධ ජනකොටස්වල විශාල බෞද්ධ පිරිසක් ස්ථිර ලෙස නොකඩවා පහළ විය.

මෞර්ය රාජධානියේ තෙවැනි පාලකයා වූ අශෝක රජුගේ යුගයේදී (ක්‍රි.පූ. 268 - 232) ගෞතම බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම මුළු ඉන්දියාව තුළම පැතිරී එම රටේ සීමාවන් ඉක්මවා වෙනත් රටවල්වලට පතුරුවා හරින ලදී.

මෞර්ය රාජධානිය ඉන්දියාවේ ප්‍රථම ඒකාබද්ධ රාජධානිය යි. එහි ප්‍රථම පාලකයා වූ චන්ද්‍රගුප්ත (ක්‍රි.පූ. 316-293 දක්වා හෝ ඒ ආසන්න කාලය) රජුගේ කාලයේදී මෙම රාජ්‍යය උතුරින් හිමාලය කඳුකරයෙන් ද නැගෙනහිරින් බෙංගාල බොක්ක දක්වා ද බටහිරින් හින්දුකුෂ් කඳුවැටිය දක්වා ද දකුණින් චින්ද්‍යා කඳුකරයත් ඉක්මවා ව්‍යාප්ත වී තිබුණේය. අශෝක රජතුමා මෙම රාජධානිය කාලිංග සහ අනිකුත් රජුන් පරදවා ඩෙකැන් සානුව දක්වා ව්‍යාප්ත කළේය.

මේ රජතුමා ස්වභාවයෙන්ම බොහෝ දරුණු බව කියනු ලැබේ. ඔහුගේ රටවැසියෝ චණ්ඩාශෝක නමින් (දරුණු අශෝක) ඔහු හැඳින්වූහ. නමුත් ඔහුගේ චරිතය සම්පූර්ණයෙන්ම කාලිංග යුද්ධයේදී වූ විනාශය දැකීමෙන් පසු වෙනස් වූ බැව් කියැවේ. ඔහු ප්‍රඥාවේ සහ කරුණාවේ දහමෙහි උද්යෝගිමත් භක්තිකයෙක් විය. ඉන්පසු ඔහු බෞද්ධයෙකු වශයෙන් බොහෝ දේ කළ අතර එයින් පහත සඳහන් කාර්යභාරයන් දෙක අතිශයින් අවධානයට ලක් වේ.

පළමුවැන්න නම් බොහෝ ස්ථානවල ඔහුගේ අණන් පිහිටුවන ලද අශෝක ශිලා ලිපි හෝ ගල් කණුවල හෝ හොඳින් මදින ලද පර්වත බිත්තිවල බුදුදහම පදනම් කරගෙන කොටන ලද පාලනමය සංකල්පයන්ය. මේ අයුරින් බුදුදහම ඔහු ප්‍රචාරය කළේය. දෙවැන්න නම් ප්‍රඥාවේ සහ කරුණාවේ දහම ගෙනයමින් ඔහුගේ රාජ්‍යයෙන් පිට සියලු දිශාවන්හි පිහිටි දේශයන්ට ධර්ම දැනයන් පිටත් කර යැවීමයි. විශේෂයෙන් වැදගත් වන කරුණක් වන්නේ සිරියාව, ඊජිප්තුව, කයිරනය, මැසඩෝනියාව සහ එපෙයිරෝසය වැනි ඇත බටහිර ලෝකයේ රටවලට බුදුදහම ප්‍රචාරය කරමින් සමහර ධර්මදූත කණ්ඩායම් යැවීමයි. එපමණක් නොව තාමුපර්ණි හෙවත් ශ්‍රී ලංකාවට යවන ලද ධර්මදූතයාණන් වූ මහේන්ද්‍ර (පාලි භාෂාවෙන් මහින්ද) ප්‍රධාන පිරිස එම මනරම් ලංකාද්වීපයෙහි (පාලි, ලංකාදීප) උතුම් දහම පිහිටුවීමට සමර්ථ වූහ. මේ අයුරින් එම දිවයිනේ බුදුදහමේ සාර්ථක ව්‍යාප්තිය සඳහා ආරම්භක ස්ථානය පිහිටුවනු ලැබීය.

2. මහායාන බුදුදහමේ නැඟීම

“නැගෙනහිර දිග් භාගයට බුදුදහමේ ගමන් කිරීම” පිළිබඳ නිතරම පසුකාලීන බෞද්ධයෝ කථා කළහ. නමුත් ක්‍රි. පූ. ශත වර්ෂවලදී බුදුදහමේ මුහුණත බටහිර ලෝකය දෙසට යොමු වී තිබුණේය. ක්‍රි. වර්ෂය ආරම්භ වූ කාලයේදී පමණ බුදුදහමේ මේ “මුහුණත” නැගෙනහිර දිග්භාගයට යොමුවීමට පටන් ගත්තේය. කෙසේ වෙතත් මෙය ගැන කථා කිරීමට ප්‍රථම බුදුදහම තුළ ඇති

වෙමින් තිබූ මහා වෙනස ගැන කථා කළ යුතුය. මේ වෙනස අත් කිසිවක් නොව කාලීන දහම තුළ කැපී පෙනෙන අංගයක් ලෙස ශක්තිමත්ව මුල් ඇද ගනිමින් තිබූ මහායාන බුදුදහම නමින් ප්‍රකට “නව රැල්ල” යි.

මෙබඳු “නව රැල්ල” ක් කවදා කෙසේ කවුරුන් විසින් පටන් ගන්නා ලද්දේ ද? මෙම ප්‍රශ්නවලට තවම කිසිවෙකු නියම පිළිතුරු දීමට සමත් වී නැත. අප දන්නා සියල්ල නම්, පළමුව, මෙම නැඹුරුව ගෙනෙන්නට ඇත්තේ මහා සාංඝික නිකායේ ඊනියා විඥානවාදී කොටසෙහි වූ එකල සිටි ප්‍රගතිශීලී භික්ෂූන්වහන්සේලා විසින් විය යුතු බවයි. දෙවැනි කරුණ වන්නේ, මහායාන ග්‍රන්ථයන්හි එන සමහර වැදගත් මූලික කරුණු ක්‍රි.පූ. එක්වැනි හෝ දෙවැනි සියවස්වල පටන් ක්‍රි.ව. පළමුවැනි සියවස දක්වා කාලයේදී විද්‍යමාන වූ බවයි. එමෙන්ම මහායාන ග්‍රන්ථයන්ගේ අනුබලය ලැබ නාගර්ජුනයන්ගේ විශිෂ්ට චින්තනය වර්ධනය වූ විට මහායාන බුදුදහම ආගමික ඉතිහාස වේදිකාවේ ඉදිරිපසින්ම දීප්තිමත්ව විද්‍යමාන විය.

බුදු දහමේ දීර්ඝ ඉතිහාසය තුළ මහායාන බුදුදහම විසින් කරනු ලැබූ කාර්යභාරය අතිමහත්ය. අද චීනය සහ ජපානය පිළිබඳ සැලකීමේදී ඔවුන්ගේ ඉතිහාසය තුළ බුදුදහම මහායාන ඉගැන්වීම්වල බලපෑම යටතේ වර්ධනය වී ඇත. මෙය අමුතු දෙයක් වශයෙන් නොපෙනෙන්නේ මේ වනවිටත් බහුජනයාගේ

විමුක්තිය සඳහා සාර්ථක ලෙස සංවර්ධන වූ නව පරමාදර්ශයක් තිබීමයි. මෙම පරමාදර්ශය ප්‍රගුණ කිරීමට බෝධිසත්වවරුන්ගේ ස්වරූපයෙන් ජීවමාන ශාන්තුවරයන් දැකීමයි. මේ හැර ඔවුන්ට සහාය වීමට මහායාන චින්තකයන් විසින් ආධ්‍යාත්මික විද්‍යා හෝ මනෝවිද්‍යා ක්‍ෂේත්‍රයන්හි සිදුකරන ලද බුද්ධිමය ප්‍රතිඵලයන් සත්‍ය වශයෙන්ම විශිෂ්ටය. මේ අයුරින් එක අතකින් එය ගෞතම බුදුන්වහන්සේගේ දහම සමග බැඳී තිබුණත් ප්‍රඥාවේ සහ කරුණාවේ බොහෝ නව පැතිකඩ එයට එක්කොට ඇත. මේ නව එකතු කිරීම් සමග උද්යෝගයෙන් සහ ශක්තියෙන් පිරී ගිය බුදුදහම මහා ගංගාවක වේගවත් ජලධාරාවක් මෙන් නැගෙනහිර දේශයන් සාරවත් කළේය.

3. මධ්‍ය ආසියාව

චීනය මුළින්ම බුදුදහම පිළිබඳ දැන ගත්තේ මධ්‍ය ආසියාතික රටවල් මගිනි. එබැවින් බුදුදහම ඉන්දියාවෙන් චීනයට පැතිර යෑම ගැන කථා කරද්දී සේද මාවත පිළිබඳ කථා කළ යුතු වේ. මධ්‍යම ආසියාවේ අසීමිත ප්‍රාන්තයන් ඔස්සේ ගමන්ගත් මෙම මාවත නැගෙනහිර හා බටහිර සම්බන්ධ කළේය. හන් වංශික වූ නම් රජතුමාගේ කාලයේ (ක්‍රි.පූ. 140 - 87) මෙම වෙළඳ මාවත විවෘත වූයේය. ඒ අවධියේදී හන් රාජධානිය ඇත බටහිර දිග් භාගය තෙක් එනම්, ආර්ඝන, සොග්ඩ්ආනා, තුබරා සහ පර්තියා යන රටවල් දක්වා පැතිර ගියේය. මහා අලෙක්සැන්ඩර් රජතුමා විසින් පළමුවෙන් පොළඹවනු ලැබූ වාණිජත්වයේ ජීවය තවමත් එහි

ක්‍රියාත්මකය. මෙම රාජධානි ඔස්සේ ගමන්ගත් මෙම මාර්ගය වඩාත් වැදගත් වූයේ සේද (silk) පිළිබඳවය. ඒ නිසා එය “සේද මාවත” නම් විය. ක්‍රිස්තු වර්ෂය පටන් ගන්නට වික කලකට පෙර හෝ පසු කාලයක සිට ඉන්දියාව සහ චීනය සිය සංස්කෘතික සම්බන්ධතා ප්‍රථමයෙන් මෙම වෙළඳ මාර්ගය ඔස්සේ ආරම්භ කළේය. මෙලෙස බුද්ධාගම ප්‍රචාරය කිරීමට ද මෙම මාවත එලෙස පිහිට වූ බැව් කිව හැක.

4. චීනය

චීන බෞද්ධ ඉතිහාසය පටන් ගන්නේ ඔවුන් බෞද්ධ මූලග්‍රන්ථ පිළිගෙන ඒවා පරිවර්තනය කළ දා පටන්ය. පුරාණයේ පටන් ඉතා පැරණිම ග්‍රන්ථය වන්නේ “ස්සු-ෂිත් ඵර්-වන්-චින්” (බුදුන්වහන්සේ විසින් දේශිත සතළිස් දෙවැදෑරුම් සූත්‍ර) මෙය කාශ්‍යපමාතංග සහ අන් අය විසින් කරන ලද පරිවර්තනයකි. සිං පිං යුගයේ (ක්‍රි.ව. 58-76) කරන ලද මෙය නැගෙනහිර හන් පරපුරේ මිං රජතුමාගේ අවධියේ යැයි කියැවෙන නමුත් අද එය සැකසහිත ජනප්‍රවාදයක් වශයෙන් පිළිගැනේ. අද සනාථ කරන ලද අදහස වන්නේ මෙම පරිවර්තනය ක්‍රි.ව. 148 සිට 171 පමණ කාලයේදී ලො-යංග් හිදී අන්-ෂිත්-කාවො විසින් කරන ලද බවයි. මේ කාලයේ පටන් උතුරු සුං රාජවංශය (ක්‍රි.ව. 960-1129) දක්වා අවුරුදු දහසක පමණ කාලයක් මෙම පරිවර්තන කටයුතු දිගටම පැවතුණි.

මුල් අවුරුදුවලදී මූලග්‍රන්ථ හඳුන්වාදීම හා ඒවායේ පරිවර්තන කටයුතුවල නියැලී සිටියවුන් අතර කේන්ද්‍රීය පුද්ගලයන් වූයේ බොහෝ කොට මධ්‍ය ආසියාතික දේශයන්හි භික්ෂූන්ය. උදාහරණයක් වශයෙන් ඉහතින් සඳහන් කළ අං-ෂිහ් කාමී පාතියාවෙන් පැමිණි කෙනෙකි. ක්-අං-සෙං-ක්අයි සමර්කන්ඩ්වලින් ලෝ-යංවලට 3 වන ශත වර්ෂයේ පමණ පැමිණි “සුධාවතීව්‍යුහ” (අපරිමිත ජීවිතය පිළිබඳ ග්‍රන්ථය) පරිවර්තනය කළේය. තව ද “සද්ධර්ම පුණ්ඩරීක”යෙහි පරිවර්තකයා වශයෙන් ප්‍රකට වූ-fපා-හු නැතහොත් ධර්මරක්ෂ, තුධාර පලාතෙන් පැමිණි ලෝ-යං හි තුන්වන ශත වර්ෂයේ පසු භාගයේ සිට හතරවන ශත වර්ෂයේ පෙර භාගය දක්වා වාසය කළේය. කුමාරජීව කුවාවලින් පැමිණෙන විට එනම් පස්වන ශත වර්ෂයේ පෙර භාගයේ දී පමණ චීනයේ පරිවර්තන කටයුතු උපරිම තත්ත්වයෙන් පැවතියේය.

ඒ යුගයේ සිට භික්ෂූහු චීනයේ සිට ඉන්දියාවට සංස්කෘත ඉගැනීම පිණිස යෑම ආරම්භ කළහ. මෙම භික්ෂූන්ගේ ප්‍රමුඛයා වශයෙන් fපාතියන් (ක්‍රි.ව. 339-420?) සැලකේ. 339 දී ඔහු වං-අංවලින් ඉන්දියාවට පැමිණි අවුරුදු 15 කට පසුව නැවත චීනයට පැමිණියේය. ඉන්දියාවට පැමිණි මෙම භික්ෂූන් අතර අතිශය වැදගත් පුද්ගලයා වන්නේ සුඅං-වුඅං (ක්‍රි.ව. 602 - 664) ය. ඔහු 627 දී ඉන්දියාවට ඒමට පිටත්ව 645 දී නැවත චීනයට පැමිණියේය. එනම් අවුරුදු 19කට පසුවයි. තව ද ඉ-චිං (ක්‍රි.ව. 635-713) (ඉ-චිං නම් ග්‍රන්ථය සමඟ වරදවා තේරුම් නොගනු මැනවි) ඉන්දියාවට

මුහුදෙන් ඒමට 671 දී පිටත් වී නැවෙන් තම රටට ඒ මගින්ම අවුරුදු 25 කට පසුව ආපසු පැමිණියේය.

මෙම හික්සුන් වහන්සේලා සංස්කෘත භාෂාව ඉගෙන ගැනීම පිණිස තම තමන්ම ඉන්දියාවට පැමිණ ඔවුන් තෝරා ගන්නා ලද ග්‍රන්ථ විනයට ගෙන ආහ. ඔවුහු ග්‍රන්ථ පරිවර්තනයේ ප්‍රමුඛ කාර්යභාරයක් කළහ. සුදං-වුදං පෙත්වු භාෂා නිපුණත්වය අතිශයින්ම කැපී පෙනේ. ඔහුගේ දෛර්ය සම්පන්න ක්‍රියා තුළින් විනයේ මූලග්‍රන්ථ පරිවර්තනය තවත් උච්චස්ථානයකට ළඟා විය. පෙර කුමාරජීව නියෝජනය කරන අය විසින් කරන ලද ග්‍රන්ථ “පැරණි පරිවර්තන” යැයි ද සුදං-වුදං සහ පසුකාලීන පරිවර්තකයන් විසින් කරන ලද ග්‍රන්ථ “නව පරිවර්තන” වශයෙන් ද පසුකාලීන බෞද්ධ උගත්හු හඳුන්වති.

ඔවුන් සංස්කෘතයෙන් පරිවර්තනය කරන ලද මෙම අතිමහත් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාව පදනම් කරගෙන මෙම උගතුන්ගේ චින්තන නැඹුරුව හා ආගමික ක්‍රියාකාරකම් ක්‍රමයෙන් එහෙත් ශක්තිමත් ලෙස වීන ජාතිකත්වය (Sinicism) වෙත හැරුණේය. හුදු වාර්ගික ස්වභාවය, අවශ්‍යතා හා විශ්වාසයන් මතු විය. මුල් වකවානුවල සිටි හික්සුන් වහන්සේලා ඔවුන්ගේ සිත් ආධ්‍යාත්මික වශයෙන් විශේෂයෙන් ප්‍රඥා සූත්‍රයන්හි එන “ශුන්‍යතාව” දෙසට යොමු කිරීම මෙම ප්‍රවණතාව පෙන්නුම් කරයි. පසුව ඔවුහු කුඩා වාහනය හෙවත් භීතියානය ඉවත දමා මහා වාහනය හෙවත් මහායානය

වෙත ඔවුන්ගේ මුළු අවධානයම යොමු කළහ. එපමණක් නොව මෙම ප්‍රවණතාව තෙත්දිය නිකායේ ක්‍රමයෙන් ප්‍රකට විය. මෙහි උච්චස්ථානයට ළඟා වීම ද්‍රැසෙන් (Zen) නිකායේ පහළ විමෝන් යැයි කිව හැක.

සයවන ශත වර්ෂයේ පසු අර්ධයේදී තෙත්දිය නිකාය චීනයේ සම්පූර්ණ බවට පත්කරවන්නේ තෙත්දිය දයිෂි චින්-ඉ (ක්‍රි.ව. 538-597) තුමාය. එතුමා එහි තුන්වන නායකයා විය. ඔහු බෞද්ධ චින්තනයේ එන විශිෂ්ටතම පුද්ගලයන්ගෙන් කෙනෙකි. මොහු විසින් පිළියෙල කරන ලද පංච යුග සහ අෂ්ට ධර්ම බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා පිළිබඳ විචාරාත්මක වර්ගීකරණයෙකි. මෙය චීනයේ සහ ජපානයේ බුදුදහම කෙරෙහි බොහෝ කාලයක් විශාල බලපෑමක් කළේය.

චීනයට විවිධ සූත්‍ර ඒවායේ ආරම්භක කාලවකවානු පිළිබඳ නොසලකා ගෙන එන ලද බවත්, ඒවා එන අයුරින් පරිවර්තනය කරන ලද බවත් ඒ පිළිබඳ කරන ලද සමාලෝචනයක් පෙන්වුම් කරයි. මේ සූත්‍ර අතිමහත් සංඛ්‍යාව ඉදිරියේ ගැටලුව වන්නේ ඒවායේ උපත සහ ඇගයීම් තේරුම් ගන්නේ කෙසේ ද යන්නයි. බුදුදහම සමස්තයක් වශයෙන් අගය කළ යුතු වූ අතර, එය තමන්ගේම අවබෝධයෙන් කෙසේ තහවුරු කරන්නේ ද යන්න පෙන්විය යුතු විය. සූත්‍රයන් ඇගයීමේදී සියල්ලට පළමු චීන චින්තනයේ ප්‍රවණතාවය වැදගත් වේ. සියල්ලට වඩා, චින්-ඉ

තුමාගේ ක්‍රමය වඩා ක්‍රමානුකූල වූ අතර, මේ නිසාම එය ප්‍රශස්ත අයුරින් පොළඹවන සුළු එකක් විය. නමුත් නවීන බෞද්ධ පර්යේෂණ කටයුතු ඇතිවීමත් සමග එබඳු ප්‍රබල වූ බලපෑම ද අවසානයට ළඟා විය.

චීනයේ බුදුදහමේ ඉතිහාසය තුළ “අවසානයට පැමිණි නිකාය” ද්‍රෝණි නිකාය වේ. විදේශිකයෙකු වූ “ශ්‍රමණ” නැමැත්තා එහි ආරම්භකයා වශයෙන් හඳුන්වනු ලබන අතර නැතහොත් බෝධිධර්ම (ක්‍රි.ව. 528) වශයෙන් පිළිගැනේ. නමුත් ඔහු විසින් වපුරන ලද බීජයේ ප්‍රභාමත් පුෂ්පයන් හටගත්තේ එම පරම්පරාවේ හයවැනි නායකයා වූ හුඉ-නෙන්ග් (ක්‍රි.ව. 638-713) තුමාගේ කාලයෙන් පසුවය. අටවැනි ශතවර්ෂයෙන් පසුව චීනයේ ද්‍රෝණි (Zen) දහමේ සෞභාග්‍යය ශතවර්ෂ ගණනාවක්ම ඇති කරමින් එම නිකායේ බොහෝ දැක්ම හිමිවරුන් පෙළක්ම බිහි කළේය.

චීන මිනිසුන්ගේ සිත් තුළට තදින් මුල් බැස ගිය බුදුදහමේ නව චින්තන ක්‍රමයක් තිබූ බව දැකිය හැකිය. එය අත් කිසිවක් නොව චීන චින්තන ක්‍රමයෙන් වර්ණවත් කරන ලද බුදුදහමකි. නමුත් ගෞතම බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා ප්‍රවාහය එකතු කරන ලද මෙම නව ජලධාරාවක් සමග වඩාත් විශාල ගංගාවක් බවට වර්ධනය විය. එය නැගෙනහිර දේශයන් සරුසාරවත් කළේය.

5. ජපානය

ජපානයේ බෞද්ධ ඉතිහාස ආරම්භ වූයේ 6 වෙනි ශත වර්ෂයේ දීය. ක්‍රි.ව. 538 දී පෞක්චේ (නොහොත් කුදර, කොරියාව) රජු බුදු පිළිමයක් සහ සූත්‍ර ග්‍රන්ථයක් කින් මෙලු අධිරාජ්‍යයාගේ රාජසභාවට තැගි දීමට සිය දූතයෙකු යැවීය. ප්‍රථමයෙන්ම මෙරටට බුදුදහම හඳුන්වාදීම මෙයින් සලකුණු කරයි. මේ නිසා අද ජපානයේ බුදුදහමේ ඉතිහාසය වර්ෂ 1400 කට වඩා වැඩිය.

මෙම දීර්ඝ ඉතිහාසයේ අපට ජපන් බුදුදහම පිළිබඳ කේන්ද්‍ර තුනකින් කල්පනා කළ හැකිය. පළමුවැන්න දළ වශයෙන් 7 වැනි 8 වැනි සියවස්වල තිබූ බුදු දහමයි. මෙය භෞතික වශයෙන් පෙන්වීමට අපට මේ කාලයේදී ගොඩනගන ලද හෝරූජ් පන්සල (ක්‍රි.ව. 607) සහ තෝදයිජ් පන්සල (ක්‍රි.ව. 752) පෙන්වා දිය හැකිය. මෙම කාලය දෙස පසුපස හැරී බැලීමේදී නොතකා හැරිය නොහැකි එක කරුණක් නම් මේ කාලයේ මුළු ආසියාවේම අසාමාන්‍ය ලෙස නැගෙමින් ආ සංස්කෘතික ප්‍රවාහයයි. මේ වනවිට බටහිර ශිෂ්ටාචාරය තද අඳුරෙහි ගැලී තිබුණේය. නැගෙනහිර විස්මයජනක ක්‍රියාකාරී සහ විශිෂ්ට ව්‍යාපාරයක් වර්ධනය කරමින් තිබුණි. චීනයේ, මධ්‍යාසියාවේ, ඉන්දියාවේ සහ දකුණු මුහුදු දේශයන්හි බුද්ධිමය, ආගමික සහ කලා ක්ෂේත්‍ර ශක්තිමත් ලෙස ඉදිරියට යමින් තිබුණි. මේ ව්‍යාපාරය සමග එක්වී බුදුදහම එහි මානවීය දයාවේ මහා ප්‍රවාහයෙන් නැගෙනහිර ලෝකය නඟවමින් සිටියේය. මාහැඟි හෝරූජ් සහ විශිෂ්ට තෝදූජ් ගොඩනැගීම තුළින් ද මෙම සිද්ධීන් හා සම්බන්ධව පැමිණ ඇති වර්ණවත්

ආගමික සහ කලා ක්‍රියාකාරකම්වලින් ද ශාක්‍ෂි දරන්නේ මෙම නව ජපන් සංස්කෘතික ව්‍යාපාරය මුළු මහත් ආසියාවම වසාගත් පොදු සංස්කෘතික ප්‍රවාහයේ ඇත පෙරදිග අන්තයේදීත් මෙම උරාගැනීම පෙන්වා දෙන බවයි.

බොහෝ කාලයක් අශිෂ්ට රාජ්‍යයක් හැටියට තිබුණු මෙම රටේ මිනිස්සු දැන් මහා සංස්කෘතික දිය දහරක් තුළ ස්නානය කරති. හදිසියේම ශිෂ්ටාචාරයේ පුෂ්පය විකසිත විය. ඒ ශතවර්ෂවලදී වාසනාව ජපානයට අනුග්‍රහ දැක්වූ අයුරැයි ඒ. එසේම මේ සංස්කෘතියේ නැගීම සඳහා වගකිවයුතු ප්‍රධාන නායකයා වෙනෙකෙකු නොව බුදුදහමයි. එකල බෞද්ධ පන්සල් වැදගත් සමාජ මධ්‍යස්ථාන බවට පත්විය. එමෙන්ම හික්සුන්වහන්සේලා නව අධ්‍යාපනයේ නියමුවෝ වූහ. හුදු ආගමකට වඩා පෘථුල මෙන්ම විශාල සංස්කෘතියක් එහි වර්ධනය විය. මෙය මෙම රටෙහි ප්‍රථමයෙන්ම රෝපණය කරන ලද බුදුදහමේ සත්‍ය තත්ත්වයයි.

9 වෙනි ශතවර්ෂයේදී සඉචෝ (දෙන්ගොයා දඉෂි, 767-822) සහ කුකඉ (කෝබො දඉෂි, 774-835) යන ශ්‍රේෂ්ඨ හික්සුන්වහන්සේලා දෙනම දර්ශන තලයෙහි පෙනී සිටියහ. ඔවුහු හෙඉඅන්- බුදුදහම නමින් සාමාන්‍යයෙන් එකටම හඳුන්වනු ලබන බෞද්ධ නිකායන් දෙකක් ආරම්භ කළහ. මෙය මුළුමනින්ම ජපන් බුදුදහමේ පිහිටුවීම විය. ඔවුහු බුදුදහමේ මූලික ආකල්පය හා

ක්‍රියාමාර්ගය ග්‍රහණය කොටගෙන පිළිවෙලින් හිඵ්ඉ සහ කෝය කඳුමුදුන්හි ප්‍රධාන ආරාමයන් පිහිටවුහ. ඔවුන්ගේ ඒවා පිහිටුවීමෙන් වර්ෂ 300 කාලය තුළදී එනම් කමාකුරා යුගය දක්වා මේ ගුප්ත නිකායන් එනම් තෙන්දඉ සහ ඡින්ගොන් ප්‍රධාන වශයෙන් වංශවතුන් අතර හා රාජසභාවේ සමාද්ධිමත්ව තිබුණේය.

දෙවැනි කේන්ද්‍රය දොළොස්වැනි හා දහතුන්වැනි සියවස්වල බුදුදහම මත තැබිය හැකිය. ඒ කාලයේදී හෝහෙන් (ක්‍රි.ව. 1133-1212), ඡින්රන් (ක්‍රි.ව. 1173-1262), දොගෙන් (ක්‍රි.ව. 1200-1253) සහ නිවිරෙන් (ක්‍රි.ව. 1222-1232) වැනි ශ්‍රේෂ්ඨ භික්ෂූන් වහන්සේලා පහළ වූහ. අප ජපානයේ බුදුදහම ගැන කථා කරන විට මෙම ශ්‍රේෂ්ඨ භික්ෂූන් වහන්සේලාගේ නම් සඳහන් නොකොට එය කළ නොහැකිය. අප කථා කරන සියවස් පමණක් මෙබඳු විශිෂ්ට පුද්ගලයින් නිර්මාණය කළේ ඇයි? එයට හේතුව එකල ඒ සියලුදෙනාම එක් පොදු ප්‍රශ්නයකට මුහුණ පෑමයි. එසේනම් මෙම පොදු ප්‍රශ්නය කුමක් වී ද? සමහර විට එසේ වන්නට ඇත්තේ බුදුදහම පිළිගන්නා ලද නමුත් එය ජපානයටම ආවේණික වුවක් ලෙස පිළිගැනීමයි.

මෙය “ඇයි? ඒ කාලයට බොහෝ කලකට පෙර බුදු දහම මෙරටට හඳුන්වා දෙන ලද බව සත්‍යයක් නොවේ ද?” යන ප්‍රශ්නය නගනු ඇත. ඓතිහාසිකව එය එසේය. නමුත් මෙයත් සත්‍යයකි. එනම් මෙරට මිනිසුන්ට ආනයනය කරන ලද දහම ප්‍රමාණවත්

අයුරින් අවබෝධ කර ගැනීමට හා එය මුළුමනින්ම ඔවුන්ගේම දෙයක් ලෙස ප්‍රතිනිර්මාණය කර ගැනීමට අවුරුදු සිය ගණනක් අවශ්‍ය වූ බවයි. කෙටියෙන් කියතොත්, මෙරට බුදුදහම පිළිගැනීමට උත්සාහය ආරම්භ වූණේ 7 වැනි සහ 8 වැනි සියවස්වලදීය. මේ උත්සාහයන්ගේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් 12 වැනි 13 වැනි සියවස්වල බෞද්ධයන් තුළින් බුදුදහම මල් එල හට ගත්තේය.

මිත්පසුව ජපන් බුදුදහම ඒ ප්‍රධාන හික්‍ෂුන් වහන්සේලා විසින් ගොඩනගන ලද අත්තිවාරම මත අද දක්වාම එහි කටයුතු පවත්වාගෙන යයි. එම ශ්‍රේෂ්ඨ පුද්ගලයන් පහළ වූ කාලයේ සිට ජපන් බුදුදහමේ ඉතිහාසය තුළ ඒ පහළ වූ ප්‍රතිභාව නැවත පහළ වූයේ නැත. කෙසේ වෙතත්, වර්තමාන කතුවරයාට පෙනෙන ආකාරයට අපේ අවධානය ඇදගත් තවත් දෙයක් ඇත. එනම් මුල් බුදුදහම පිළිබඳ කරන ලද අපගේ නූතන යුගයේ පර්යේෂණවල ඵලයන්ය.

බුදුදහමේ ප්‍රථම පිළිගැනීමේ කාලයේ පටන්ම චීන බුදුදහමේ බලපෑම මත ජපානයේ මුළු බුදුදහමම වාගේ මහායාන බුදුදහම විය. විශේෂයෙන් 12 වැනි සහ 13 වැනි සියවස්වල පහළ වූ ශ්‍රේෂ්ඨ ආචාර්යවරුන්ගෙන් පසු මහායාන ඉගැන්වීම් එහි කේන්ද්‍රය වශයෙන් නිකාය නිර්මාතෘන් සමග ප්‍රධාන ප්‍රවාහය සකස් කළේය. මෙම අදහස අද දක්වාම පවතී. ජපානයේ බුදුදහමේ ඉතිහාසය තුළ මුල් බුදුසමය හැදෑරීම ආරම්භ වූයේ මධ්‍ය මෙඉජ් යුගයෙන්

පසුවයි. නිකායන්හි ආදී කර්තෘන්ට අමතරව බුදුදහමේ නිර්මාතෘවරයෙකු ද සිටින බව අමතක කිරීමට නැමියාවක් ඇති අය ඉදිරියේ ගෞතම බුදුන්වහන්සේගේ රූපය දැඩි ලෙස නැවත පහළ විය. එමෙන්ම මහායාන දහම හැර අන් කිසිවක් පිළිබඳ සැලකිල්ලක් නොදැක්වූ අයට ක්‍රමානුකූල බෞද්ධ දර්ශනයක් ඇති බව එය සරලව පැහැදිලි කළේය. මෙම තත්ත්වයන් ශාස්ත්‍රීය අධ්‍යයන ක්ෂේත්‍රය තුළ තවමත් පවතී. නමුත් පොදු ජනයා අතරත ආගමික උද්යෝගයක් පුබුදුවන්නට තරම් ඒවා තවමත් ප්‍රමාණවත් ලෙස ශක්තිමත් නැත. නමුත් බුදුදහම පිළිබඳ මෙරට මිනිසුන්ගේ දැනුම හැරෙන ආකාරයක් පෙන්නුම් කෙරෙන බව පෙනේ. කතුවරයා මෙය ඉහතින් සඳහන් කරන ලද කේන්ද්‍රයන් අතරත තුන්වැනි හෝ අවසාන කේන්ද්‍රය බව සලකුණු කිරීමට කැමතිය.

බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්වල පැතිරීම

ශාකාමුනිනිද්‍රයන් වහන්සේ උන්වහන්සේගේ ජීවිතයේ හතළිස් පස් අවුරුද්දක් දේශනා කරන ලද දහම මත ගොඩනැගුණු දහමකි බුදු දහම. එමනිසා උන්වහන්සේ සිය දේශනාවලදී පාවිච්චි කරන ලද වචනවලට මෙම දහම තුළ පරම බලය ඇත. එමෙන්ම 84,000 තරම් දොරටු තිබුණත්, නිකායන් විශාල සංඛ්‍යාවක් තිබුණත් ඒ සියල්ල ශාකාමුනිවරයන්ගේ සුද්ධ ග්‍රන්ථයන්ට සම්බන්ධය. බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා සංග්‍රහ කොට ඇති එම ග්‍රන්ථ

ඉස්සඹුකොයා නැතහොත් දඹුසො(Z)කොයා - එනම් පූජනීය ග්‍රන්ථයන්ගේ පූර්ණ එකතුව යන නමින් හඳුන්වනු ලැබේ.

මිනිසුන්ගේ සමානත්වය ශාකාමුනිවරයාණෝ දැඩි ලෙස අවධාරණය කළහ. උන්වහන්සේ සිය ඉගැන්වීම් එදිනෙදා පාවිච්චි කරනු ලබන වාමි හා සරළ වචනවලින් සියලු දෙනාට පූර්ණ වශයෙන් අවබෝධ කරගත හැකි අයුරින් දෙසූහ. උන්වහන්සේ සිය දේශනා බොහෝ මිනිසුන්ගේ හිතසුව පිණිස උන්වහන්සේගේ පරිනිර්වාණය දක්වාම දිගටම පැවැත්වූහ. උන්වහන්සේගේ පිරිනිවීම අසූවියේදී සිදු විය.

ශාකාමුනිවරයාණන්ගේ පරිනිර්වාණයෙන් පසු උන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයෝ ඔවුන් ඇසූ ක්‍රමයට අනුව දහම දෙසූහ. කෙසේ වෙතත්, දහම පතුරුවා හැරීමේදී හා නැවත කීමේදී සිසුන්ගේ පැත්තෙන් ඔවුන් ඇසූ දේ ගැන ඔවුන් සිතූ ආකාරය හෝ එය තේරුම්ගත් ආකාරය මත ඇති වූ නොදැන වූ වැරදි නිසා සමහර වෙනස්කම් බොහෝ දුරට ඇතිවිය හැකිය. එමෙන්ම, එසේ වුවත්, ශාකාමුනිවරයාණන්ගේ වචන කෙටියෙන් හා නිවැරදිව හැමවිට ප්‍රචාරය කළ යුතු වූ අතර, සියලු මිනිසුන්ට වෙනසකින් තොරව ධර්මය ඇසීමේ අවස්ථා ප්‍රදානය කළ යුතුය. එබැවින් ස්ථවිර භික්ෂූන් වහන්සේලාගෙන් බොහෝ දෙනෙක් එකිනෙකා ශ්‍රවණය කරන ලදැයි සිතූ දේ අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් සජ්ඣායනා කරමින් බුද්ධ වචන හා දේශනා පිළිවෙලකට සකස් කිරීමට හා

තහවුරු කරගැනීමට එකතු වූහ. ඔවුහු ඔවුන්ගේ සාකච්ඡා සඳහා බොහෝ මාස ගණනක් ගත කළහ. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් බිහි වූ ග්‍රන්ථ කෙත්සුපු හෙවත් වර්ගීකරණය නමින් ප්‍රකටය. ශ්‍රේෂ්ඨ ආචාර්යවරයා විසින්ම කියන ලද වචන ප්‍රචාරය සඳහා ඔවුන් කෙතරම් ශ්‍රද්ධාවකින් සහ ඕනෑකමකින් උත්සාහ කළා ද යන්න මෙයින් පෙනේ.

මේ අයුරින් පිළියෙල කරන ලද දේශනා ලිඛිතව දැන් පැමිණ ඇත. ලිඛිත ස්වරූපයෙන් වාර්තා කරන ලද දේශනාවන්ට පසු කාලයේදී උගත් හික්කුන් විසින් කරන ලද විස්තර සහ අර්ථකථන එකතු කරන ලදී. මේවා රොන් හෙවත් අටුවා (විවාර) නමින් ප්‍රකට විය. බුදුන්වහන්සේගේම දේශනා, පසුකාලීනව එක් කරන ලද විස්තර විවාරයන් සහ බෞද්ධ විනය යන මේ සියල්ල සන්(ZO)සොකෙයා (බෞද්ධ ග්‍රන්ථයන්ගේ ත්‍රිපිට කොටස්) නැතහොත් සංස්කෘත භාෂාවෙන් ත්‍රිපිටක නමින් හඳුන්වනු ලැබීය.

“සන්(ZO)සොකෙයා නොහොත් ත්‍රිපිටකයට “කෙයා(ZO)සො, රිත්සු(ZO)සො සහ රොන්(ZO)සො” ඇතුළත් වේ. “(ZO)සො” යනු පැස හෝ භාෂනය යන අරුත් ගෙන දේ. “කෙයා” බෞද්ධ ග්‍රන්ථ යන අදහස ගෙන දෙන අතර “රිත්සු” බෞද්ධ සංඝයාගේ විනය ශික්ෂා යන අරුත දෙන අතර “රොන්” යනු ඵෙරවරුන්ගේ අර්ථකථනයන්ය. සියලුම නිකායන්ට වාගේ ඔවුන්ගේම මූල ග්‍රන්ථ (සංස්කෘත:ත්‍රිපිටක, පාලි:තිපිටක) පවත්වාගෙන ආවත් පරිපූර්ණ

වශයෙන් ඉතිරි වී ඇති පිටපත වන්නේ ටෙරවාදීන්ට අයත් පාලි තිපිටකයයි. දකුණු සහ අග්නිදිග ආසියාතික බෞද්ධ රාජ්‍යයන් තුළ පොදු ලිඛිත මූලාශ්‍රයක් වශයෙන් මෙම පාලි තිපිටකය වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටුකරයි.

සම්ප්‍රදායට අනුව බුද්ධාගම චීනයට හඳුන්වා දෙන ලද්දේ යැයි කියන්නේ ක්‍රි.ව. 67 දීය. එනම් පසුව සඳහන් කළ නැගෙනහිර හන් රාජ පරම්පරාවේ (ක්‍රි.ව. 25-220) මින්ග් රජුගේ කාලයේදීය. නමුත් ඇත්තෙන්ම බෞද්ධ ග්‍රන්ථ හඳුන්වා දෙනු ලැබුවේ චීනයේදී (ක්‍රි.ව. 151) පරිවර්තනය කරනු ලැබුවේ වර්ෂ 84 කට පසුව එම පරම්පරාවේම හුඅන් රජු විසිනි. මේ වන විට ඉන්දියාවේ මහායාන බුදුදහම පිහිටා තිබූ බැවින් මුල් බුදුදහම සහ මහායාන බුදුදහම යන දෙකෙහිම මූලග්‍රන්ථ විශේෂයකින් තොරව චීනයට රැගෙන යන ලදී. එතැන් පටන් අවුරුදු 1700 කට වැඩි කාල පරිච්ඡේදයක් මූලග්‍රන්ථ චීන භාෂාවට පරිවර්තනය කිරීමේ උත්සාහය දිගටම පැවතුණි. මේ අයුරින් පරිවර්තන ග්‍රන්ථ සහ වෙළුම් ප්‍රමාණය වන්නේ වෙළුම් 5586 කින් ග්‍රන්ථ 1440 සංඛ්‍යාවකි. මෙම පරිවර්තන ග්‍රන්ථයන් සංරක්ෂණය කර ගැනීම සඳහා උත්සාහයන් දරන ලද්දේ මුල්කාලීන වෙලු රාජ පරම්පරාව තරම් ඇත කාලයේදීය. නමුත් ඒවායේ මුද්‍රණයන් ආරම්භ කරන ලද්දේ උතුරුදිග සුන්ග් රාජ පරම්පරාවේ කාලයේදී පමණය. කෙසේ වෙතත් මේ කාලයේ පමණ සිට චීනයේ මහතොරවරුන්ගේ කෘති බෞද්ධ ග්‍රන්ථ තුළට එකතු වන්නට වූ නිසා මේ ග්‍රන්ථවලට ත්‍රිපිටක යැයි කීම දැන් සුදුසු නොවේ. සුඵල යුගය පැමිණි විට ඉස්සලකොට්‍යා නැතහොත්

සියලු පූජනීය ග්‍රන්ථයන්ගේ සම්පූර්ණ එකතුව යන නම ග්‍රන්ථයන්ට දෙන ලදී. තන්ග් යුගයේදී දඹ(2)සොකොයා නැතහොත් සියළු බෞද්ධ ග්‍රන්ථයන්ගේ විනය සහ ශාස්ත්‍රීය නිබන්ධයන්ගේ එකතුව යන නව නාමයකින් ඒවා හඳුන්වනු ලැබීය.

ක්‍රි.ව. හත්වන සියවසේ පමණ විබැටි රටට බුද්ධාගම හඳුන්වා දෙන ලද්දේය. ක්‍රි.ව. 9 වෙනි හා 11 වෙනි ශත වර්ෂ තුළ අවුරුදු 150 ක් පමණ කාලයක් බෞද්ධ මූලග්‍රන්ථ පරිවර්තනය කිරීමේ උත්සාහයන් දිගටම පැවතුණේය. මේ කාලය වනවිට ඒ සියල්ලම වාගේ පරිවර්තනය කොට තිබුණි.

පූජනීය ග්‍රන්ථ කොරියානු, ජපන්, සිංහල, කාම්බෝජ, තුර්කි සහ සියලුම ප්‍රාචීන භාෂාවන්ට පමණක් නොව ලතින්, ප්‍රංශ, ඉංග්‍රීසි, ජර්මන් සහ ඉතාලි භාෂාවන්ට ද පරිවර්තනය වී ඇති බව දැකීමෙන් බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්වල ආශීර්වාදය දැන් ලෝකයේ සියලු දිශාවන්ට පැතිරී ඇතැයි බිය නැතිව කිව හැකිය.

නමුත් මෙම පරිවර්තනයන්ගේ ගුණාත්මක පැත්තෙන් සලකා බලන කළ සහ අවුරුදු දෙදහසකට වැඩි කාලයක් තුළ බුදුදහමේ ඓතිහාසික සංවර්ධනය හා ආරම්භය දස දහසකට අධික පොත් පරිවර්තනය සමඟ ද ඇත්ත වශයෙන්ම ශාක්‍යමුනිවරයාණන්ගේ සත්‍ය වචනය දැන ගැනීම තවමත් දුෂ්කර කාරියක් බව පෙනේ. එය

“දඹුල්ල(20)සංස්ථා” වලින් ද තේරුම් ගැනීමට අපහසුයි. එබැවින් “දඹුල්ල(20)සංස්ථා” වල එන ප්‍රධාන කාරණා තෝරා බේරා ගෙන ඒවා කෙනෙකුගේ ආගමික විශ්වාසයේ පදනම ලෙස තබා ගත යුතුය.

බුදු දහමේ පරමාධිකාරය වන්නේ ශාක්‍යමුනිවරයාණන් විසින් ප්‍රකාශිත වචනයයි. එමනිසා බුදුදහමේ ඉගැන්වීම් අපගේ ඵදිනෙදා ජීවිතයේ යථාර්ථයන් හා සම්බන්ධ ඒවා හා බැඳුණු ධර්මයක් විය යුතුය. එසේ නොමැති නම් මිනිස් මනසේ ඇතුළත්තයේ සිටම බුදුදහම විශ්වාස කිරීම සඳහා එය ප්‍රබෝධමත් කිරීමට අසමර්ථ වනු ඇත. මේ අර්ථයෙන්, බුදුදහම අපේම දෙයක් කරගැනීම සඳහා අප දිනපතා ජීවිතයේ භාවිතා කරන වචන සරල හා වාචි වීම, මැදිහත් බව, සියල්ල නියෝජනයෙහි ප්‍රමාණවත් වීම සහ නිවැරදි හා සුපුරුදු වීම යෝග්‍ය වේ.

මෙම පොත ද ඉහත සඳහන් කාරණා යටතේ අවුරුදු දෙදහසකට වැඩි කාලයක ඉතිහාසයක් ඇති “දඹුල්ල(20)සංස්ථා” ධර්මය උරුම කරගනිමින් ලියැවී ඇත. ඇත්තෙන්ම මෙම ප්‍රකාශනය එහි අන්තර්ගත සියල්ලෙන් සම්පූර්ණ යැයි ගත නොහැක. බුදුන්වහන්සේගේ වචන ඒවායේ අර්ථයෙන් අසීමිත ලෙස ගැඹුරුය. කෙනෙකුට පහසුවෙන් අගය කළ නොහැකි තරම් උන්වහන්සේගේ ගුණ අසීමිතය.

එබැවින්, අපේ අවංක පැතුම වන්නේ මෙම ග්‍රන්ථය ද අදහස් කළ පරිදි අනාගතයේදී වඩාත් සත්‍යවාදී හා අගනා ග්‍රන්ථයක් වශයෙන් එහි ඉදිරි සංස්කරණවලින් එළිදැකීමයි.

“බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ ඉතිහාසය

මෙම බෞද්ධ ග්‍රන්ථයට පදනම් වී ඇත්තේ පූජ්‍ය මුඛ්‍ය කිද්දු හිමියන්ගේ ප්‍රධානත්වයෙන් අලුතෙන් පරිවර්තනය කරන ලද බෞද්ධ ග්‍රන්ථ ප්‍රචාරය කිරීමේ සංගමය මගින් සම්පාදිතව හා සංශෝධිතව වර්ෂ 1925 ජූලි මස පළකරන ලද අලුතෙන් පරිවර්තනය කරන ලද බෞද්ධ ග්‍රන්ථයෙහි මුල් ජපන් සංස්කරණයයි. මෙම පළමු ජපන් සංස්කරණය ඉගැනු යමබේ සහ විසෙන් අකනුම යන මහාචාර්යවරුන් තවත් ජපානයේ බොහෝ බෞද්ධ උගතුන්ගේ සහයෝගයෙන් සංස්කරණය කොට අවුරුදු පහක තරම් කාලයකින් මුද්‍රණය කරන ලදී.

ජෝව යුගයේදී (1926-....), සංගමය මගින් බෞද්ධ ග්‍රන්ථයන්ගේ ජනප්‍රිය සංස්කරණය නමින් ජපන් භාෂාවෙන් ප්‍රකාශයට පත් කොට ජපානය පුරාම පෘථුල ලෙස බෙදා හැරියේය.

1934 ජූලි මාසයේ “පැන්-පැසිපික් කරුණ බෞද්ධ සංගමයේ” සාකච්ඡා සම්මේලනය ජපානයේ දී පවත්වන විට සමස්ත ජපන් කරුණ සම්මේලනය වී. ගොඩ්ඩාඩි මහතාගේ සහයෝගයෙන් එම සම්මේලනයේ එක කටයුත්තක් හැටියට ඉහත සඳහන් “බෞද්ධ ග්‍රන්ථයේ ජනප්‍රිය සංස්කරණය” ග්‍රන්ථයේ ඉංග්‍රීසි පරිවර්තනය වන “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” යන ග්‍රන්ථය ප්‍රකාශයට පත් කළේය. 1962 දී ඇමෙරිකාවට බුද්ධාගම හඳුන්වා දීමේ 70 වසරක් අනුස්මරණය කිරීමේ අවස්ථාවේදී මිතුතොයො සමාගමේ නිර්මාතෘ යෙහන් නුමතා මහතා “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ ඉංග්‍රීසි සංස්කරණයක් තමා විසින්ම ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී.

නුමතා මහතා වර්ෂ 1965 දී බෞද්ධ ප්‍රවර්ධන පදනම තෝකියෝ නගරයේ ආරම්භ කරන විට පදනමේ එක කටයුත්තක් වශයෙන් මෙම ඉංග්‍රීසි ග්‍රන්ථය ලෝකය පුරාම ජනප්‍රිය කරවීමට සැලසුම් කරන ලදී.

මෙම සැලසුම ඉෂ්ට කරගැනීම සඳහා 1966 දී මෙම “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථය සංස්කරණය සඳහා කමිටුවක් පත් කරන ලදී. මෙම කමිටුවේ සාමාජිකයෝ කසුයොෂි කිනො, ඡුයු කනමක, සෙන්තෝ ඉෂිගම්, ෂින්කෝ සයෙකි, කෝදෝ මත්සුනම්, ජෝජුන් බන්දෝ, සහ තකෙම් තකසෙ යන මහාචාර්යවරු වූහ. මහාචාර්ය ටුම්ම මසුකනි, එන්. ඒ. වැඩ්ඩෙල් සහ තොෂිසුකෙ ෂිමිසු යන අයත් මෙහි සංස්කරණ කටයුතුවලට සහභාගි වූහ. මේ අයුරින් ඉංග්‍රීසි-ජපන් බසින් රචිත

බුදුන්වහන්සේගේ ඉගන්වීම් ග්‍රන්ථය අළුත් මුහුණුවරකින් පළකරන ලදී.

1972 දී ඡූශ්‍රී සිංහල කතෘ, සෙන්තෝ ඉංග්‍රීසි, ඡූශ්‍රී හනයම, ක්වන්සෙයි තමුරා, සහ තකෙම් තකසෙ යන මහාචාර්යවරු සමඟ මුද්‍රණ වැරදි නිවැරදි කර ග්‍රන්ථය නැවත ප්‍රතිසම්පාදනය කරන ලදී.

නැවත 1974 දී ඉංග්‍රීසි පිටපතෙහි නුසුදුසු හා නොගැලපෙන වදන් නිදොස් කොට රිවර්ඩ් ආර්. ස්ටෙයිනර් මහතාගේ මගපෙන්වීම යටතේ එය ඡූශ්‍රී ඛන්දෝ, කෝදෝ මන්සුනම්, ඡින්කෝ සයෙකි, ක්වන්සෙයි තමුරා, දෝශ්‍රී තොකුනගා සහ ඡූශ්‍රී හනයමා (ප්‍රධාන කර්තෘ) යන මහාචාර්යවරුන් නැවත ග්‍රන්ථය සංස්කරණය කරන ලදී. 1978 හා 1980 දී ඡින්රොකු ඉනොඋඵ මහතා විසින් යෝජිත මාතෘකා කිහිපයක් සාකච්ඡා කිරීමට රැස්වූ ඉහත සඳහන් කර්තෘ මණ්ඩලය සහ ඡිගෙමි කමත සහ යසුඅකි නර යන මහාචාර්යවරුන් එක්වී නැවත ග්‍රන්ථය ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලදී. මෙලෙස ඉංග්‍රීසි-ජපන් “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ අද සංස්කරණය මේ තත්වයේ පවතින්නේ ඔවුන්ගේ කැපවීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි.

1980 දී මෙම ග්‍රන්ථය දැනට ඇති ඉංග්‍රීසි, ප්‍රංශ, පෘතුගීසි හා ස්පාඤ්ඤ යන භාෂා හතරට පමණක් නොව අන් භාෂාවලට ද පරිවර්තනය කිරීමේ කාලය එලඹ ඇතැයි තීරණය විය. ඒ නිසා

නැවත බෞද්ධ ප්‍රවර්ධන පදනම ස්ටේෂනරි මහතාගෙන් ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් රචිත ග්‍රන්ථය වඩාත් ඔපමට්ටම් සහ ඔපවත් කරන ලෙස ඉල්ලා සිටියේය. ඒ අනුසාරයෙන් ජර්මන්, ඉතාලි, ග්‍රීක, චීන, ඕලන්ද් හා තවත් බොහෝ භාෂාවන්වලට ග්‍රන්ථය පරිවර්තනය කිරීමට හැකිවනු ඇත.

නැවත 1981 දී ග්‍රන්ථය තව තවත් කියැවීමට රුචිකත්වය ඇති කිරීම වස් අපි ජපානයේ හා ඇමරිකාවේ ජ්‍යෙෂ්ඨ පාඨශාලාඥය සිසුන් කීප දෙනෙකුගෙන් මෙය කියවා බලන ලෙසට ඉල්ලා සිටියෙමු. සංස්කාරක මණ්ඩලය මෙම සිසුන් සමඟ කරන ලද සාකච්ඡාවකින් පසු නැවත ග්‍රන්ථය සංස්කරණය කරන ලදී.

1978 දී ෂිගෙමි කමත සහ යසුඅකි නරා යන මහාචාර්යවරු කමිටුවට සම්බන්ධ වූහ. ඉන්පසු වර්ෂ 2000 දී සෙන්තො ඉෂිගමි, යසුඅකි නරා, කෝදෙ, මත්සුනමි, ෂෝජුන් බන්දෙ, කෙනත් තනක, ෂෝගො වතනබෙ, යොෂියසු යොනෙසව සහ සෙන්ගකු මයෙද (වැඩ බලන ප්‍රධාන කර්තෘ වශයෙන්) යන මහාචාර්යවරුන්ගේ සහභාගිත්වයෙන් ග්‍රන්ථ සම්පාදනය ප්‍රතිසංවිධානය කරන ලදී.

2004 දෙසැම්බර්

මෙම ග්‍රන්ථය සිංහල බසට පරිවර්තනය කරනු ලැබුවේ සිංහල එකම ලේඛක තෝකියෝ භාෂා විශ්වවිද්‍යාලයේ මහාචාර්ය

තදූෂි නොගුචි මහතා සහ එම විශ්වවිද්‍යාලයේ මහාචාරිනී ඉන්ද්‍රානි නොගුචි මහත්මිය විසිනි.

බුකොර් දෙන්දෝ කොර්කයි මගින් මෙම ග්‍රන්ථය නැවත සංස්කරණය කිරීමට කරන ලද ඉල්ලීමකට අනුව එය හැකි පමණින් සංස්කරණය කරන ලද්දේ ශ්‍රී ලංකාවේ, මාතර, රුහුණ විශ්වවිද්‍යාලයේ පාලි හා බෞද්ධ අධ්‍යයනාංශයේ මහාචාර්ය මැදගම නන්දවංස හිමියන් විසිනි. 2014 වර්ෂයේදී මෙම සංස්කරණය කරන ලදී.

“බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ සූචිය

	මනුෂ්‍ය ජීවිතය	පිටුව	පේලිය
මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ තේරුම		5	12
මේ ලෝකයේ යථා තත්ත්වය		114	9
පරමාදර්ශී ජීවන මග		275	6
ජීවිතයේ වැරදි දෘෂ්ටීන්		52	11
ජීවිතය පිළිබඳ නිවැරදි අදහස්		48	3
අගතිගාමී ජීවිතය		67	5
මූලාච්චන් සඳහා (උපමා කථාවක්)		148	13
මිනිසාගේ ජීවිතය (උපමා කථාවක්)		106	17
කෙනෙක් සිය ජීවිතය තෘෂ්ණාවෙන් හා කාමාශාවෙන් ගෙවයි නම් (උපමා කථාවක්)		106	3
මහළු ලෙඩ සහ මැරුණු අය උගන්වන්නේ කුමක් ද? (කථාන්තරයක්)		110	9
මරණය නොවැළැක්විය හැකි දෙයකි (කථාන්තරයක්)		111	17
මෙම ලෝකයේ කිසිවෙකුට සම්පූර්ණ කළ නොහැකි පංචවිධ දෑ		56	15
මේ ලෝකයේ සත්‍ය සතර		57	8
අවිද්‍යාව හා බුද්ධත්වය යන දෙකම මනසෙහි උපදී		58	3
සාමාන්‍ය මිනිසෙකුට සම්පූර්ණ කිරීමට අපහසු එහෙත් වැදගත් විසිවැදැරුම් දේ		155	5

විශ්වාසය	පිටුව	පේළිය
විශ්වාසය ගින්දරකි	206	11
විශ්වාසයට වැදගත් පැති 3 ක් ඇත	208	6
විශ්වාසය මනසට හා ඇසට පැහැදිලි දෙයකි	209	17
අවංක සිතේ විශ්වාසය උද්දීපනය වේ	208	17
මිනිසාට සත්‍ය දැකීම දුෂ්කර දෙයකි. එය අන්ධයකු අලියාගේ ශරීරය අල්ලා විස්තර කිරීමට යනු වැනිය (උපමා කථාවකි)	88	1
බුද්ධ ස්වභාවය පවතින්නේ කොතැනද යන්න බුදුදුහමේ සත්‍ය ඉගැන්වීම්වලින් පෙන්වා දීම (උපමා කථාවකි)	91	8
බුද්ධ ස්වභාවය තෘෂ්ණා ආශාවන්ගෙන් සැඟවී ඇත. (උපමා කථාවකි)	86	5
අවිශ්වාසය ශුද්ධාවට බාධා පමුණුවයි	210	7
බුදුන්වහන්සේ ලෝකයාගේ පියාණෝ වන්නාසේම මිනිස් සංහතිය උන්වහන්සේගේ දරුවෝ වෙති	39	19
බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රඥාව මහා සාගරය මෙන් පෘථුලය, ගැඹුරුය	38	6
බුදුන්වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මය මහා කරුණාවෙන් පිරී පවතී	15	5
බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව සදාකාලිකයි	16	6
බුදුන්වහන්සේට කායික ශරීරයක් නොමැත	14	9

බුදුන්වහන්සේ මුළු ජීවිත කාලය තුළම		
දේශනා කළ සේක	24	1
බුදුන්වහන්සේ ජීවිතයේ සහ මරණයේ		
ප්‍රබන්ධය මිනිසුන් පෙළඹවීමට		
යොදාගත්හ	24	1
බුදුන්වහන්සේ වෘත්තාන්ත මාර්ගයෙන් මිනිසුන්		
ඔවුන්ගේ දුකින් මුදා ගන්නා සේක	20	8
බුදුන්වහන්සේ වෘත්තාන්ත මාර්ගයෙන්		
මිනිසුන් ඔවුන්ගේ දුකින්		
මුදා ගන්නා සේක	21	3
බුද්ධත්වයේ ලෝකය	277	8
බුද්ධ, ධර්ම, සංඝ රත්නය සරණ යෑම	205	1
සිල් රැකීමේ ක්‍රමයන් හැදෑරීම,		
සිතේ එකඟ බව පුහුණු කිරීම හා		
ඥානවන්තව ක්‍රියා කිරීම	188	3
ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය	191	11
නිර්වාණය අත්පත් කර ගැනීමේ මාර්ග ගය	194	3
සතර නිවැරදි අනුගමනයන්	193	11
සැලකිය යුතු සතර වැදගත් කරුණු	193	4
නිර්වාණය අවබෝධ කර ගැනීමට		
ඇති පස්වැදෑරුම් බල	193	17
සතර වැදෑරුම් අප්පමඤ්ඤ	197	1
සත්‍ය සතර වටහා ගන්නා අය	46	1
මිනිසාගේ මරණය හා ජීවිතයේ		
අස්ථිර බව	13	13

අමිත බුදුන්වහන්සේගේ නම ගායනා කරන්නවුන් උන්වහන්සේගේ සුපිරිසිදු භවනේ උපත ලබති	.....	134	4
තමාටම ආලෝකයක් වන්න, තමාට පිහිට තමාමය.	.....	11	4

මානසික අභ්‍යාසයන්

කෙනෙකු තමාට ඉතාම අවශ්‍ය දෑ කුමක්ද යන්න වටහා ගත යුතුයි. (දෘෂ්ටාන්තයක්)	.....	173	12
ඔබගේ පළමු පියවර ගැන ප්‍රවේසම් වන්න	.....	155	1
ඔබ සොයන දේ අමතක නොකරන්න (දෘෂ්ටාන්තයක්)	.....	175	11
යමක සඵලභාවය ලබා ගැනීම පිණිස කෙනෙකු දුෂ්කර ක්‍රියා කළ යුතුයි (කථාන්තරයකි)	.....	182	6
නැවත නැවත වන පරාජය වීම් තුළ ද තමාම ශක්තිමත් වන්න (කථාන්තරයකි)	.....	199	1
අසතුටුදායක අවස්ථාවලදීත් සිත වංචල නොකර ගැනීම (කථාන්තරයකි)	.....	145	7
ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය වටහාගෙන එහි යන්තෝ ආලෝකයක් රැගෙන අඳුරට යන්නවුන් සේය	.....	47	1
කොතැනකට ගියත් එතැන ජීවිතය පිළිබඳ පාඩම් ඇත. (කථාන්තරයකි)	.....	185	17

මිනිස් සංහතිය තම තමන්ගේ සිත් සතන්

පොළඹවන දෙසට ගමන් කරයි	142	14
දහමේ අදහස සිය සිත පාලනය කිරීමයි	12	6
ප්‍රථමයෙන්ම ඔබේ සිත පාලනය		
කර ගන්න.	247	3
ඔබ ඔබේ සිත පාලනය කරගන්නේ නම්	142	18
සිතේ නා නා තත්ත්වයන්		
(උපමා කථාවකි)	138	17
සිත ආත්මීය පුද්ගලත්වය නොදරයි	55	1
ඔබගේ සිතට ඔබ පාලනය කිරීමට		
ඉඩ නොදෙන්න	11	8
ඔබ සිත ජයගන්න	177	16
ඔබ සිතෙහි ඔබ ස්වාමියා වන්න	12	12
කයින්, වචනයෙන් හා සිතින් සියලු		
වැරදි උපදී	102	7
සිත හා වචනයේ ශෝකි සම්බන්ධතාවය	146	16
මේ කය ණයට ගත් දෙයක් මිස අන්		
කිසිවක් නොවේ. (කථාන්තරයකි)	166	11
මේ කය අපිරිසිදු දැවලින් ගහණ දෙයකි	152	13
කිසිවකට ගිජු නොකරන්න	11	8
සිත, කය, වචනය සුපිරිසිදුව තබාගන්න	144	11
අපක්ෂපාතීව ධෛර්යයෙන් වැඩ කටයුතු		
කළ යුතුය. (කථාන්තරයකි)	198	3

මානුෂික දුක්විදීම	පිටුව	පේලිය
මිනිස් දුක් තණහාවෙන් බැඳුණු		
මනසින් උපදී	50	3
දුකින් මිදී සිටීමට නම්	14	1
මූලාව හා අවිද්‍යාව නිවන්		
අත්පත් කර ගැනීමට මග පාදයි	70	1
දුකින් මිදෙන්නේ කෙසේ ද?	136	5
රාග ගින්න මැඩලා එයින් මිදුණුවට නිවන්		
අත්පත් කර ගැනීමේ හැකියාව ලබා		
ගැනීම	164	20
තෘෂ්ණාව අවිද්‍යාවේ මූලික හේතුවයි	100	16
අධික තෘෂ්ණාව මල්ගොමු අතරේ සැඟවී		
සිටින සර්පයෙකු ලෙස සිතන්න	100	20
ගිනිගෙන ඇවිලෙන ගෙට		
ඇලීමක් නොමැත. (උපමා කථාවකි)	20	18
අකුසල මූලයන් කෙරෙහි දැක්වෙන		
අධික තෘෂ්ණාව	138	10
මේ ලෝකය ඇවිලෙන ගින්නකි	97	7
ප්‍රසිද්ධිය හා ගෞරවය පසුපස මිනිසුන්		
එළවන්නේ නම් එය ඔවුන්		
දවාගන්නවා වැනිය	140	1
මිනිසා ධනය හා අධික තෘෂ්ණාව පසුපස		
එළවන්නේ නම් හේ තමන්ම විනාශ		
කර ගන්නේය	140	7

බුද්ධිමතුන් හා අඥානයන් තම තමන්ගේ මූලික ස්වභාවයන් අනුව වෙනස් වේ	.....	156	10
අඥාන මිනිසුන්ට තමන්ගේ වැරදි ගැන දැනුමක් නොමැත (උපමා කථාවකි)	.....	164	1
අඥාන මිනිස්සු අන් අයගේ ලැබීමේ ප්‍රතිඵල දැක ඊර්ෂ්‍යා කරති. (උපමා කතාවකි).	.....	164	5
අඥාන මිනිසුන් ක්‍රියා කිරීමට පෙළඹෙන අයුරු (උපමා කථාවකි)	.....	170	10

එදිනෙදා ජීවිතය

දන් දී ඒ ගැන අමතක කරන්න	.....	195	6
ධනයෙන් තොරව සත් වැදෑරුම් දන් දීම	.....	195	13
ධනය ඉපැයීමේ මග (කථාන්තරයකි)	.....	169	1
සතුට ලබන ආකාරය	.....	154	13
තමා ලබාගත් කරුණාව කිසිදා අමතක නොකිරීම (කථාන්තරයකි)	.....	161	13
මිනිස් වර්තයේ විවිධතාවන්	.....	105	1
අභාග්‍ය නිතරම පළිගැනීමේ කැමැත්ත ඇති අය පසුපස එළවයි	.....	154	1
අමනාප සහගත හැඟීම් යටපත් කරන ක්‍රමයක් (කථාන්තරයකි)	.....	271	6
අනුන්ගේ විවේචනාවලින් නොසන්සුන් නොවන්න (කථාන්තරයකි)	.....	143	11
ඔබ වස්ත්‍ර, කෑම හෝ නිවෙස් සඳහා ජීවත් නොවේ.	.....	239	1

සූචිය

	පිටුව	පේලිය
කැම හා වස්ත්‍ර සුබෝපභෝගී බව		
සඳහා නොවේ	137	5
කැම ගන්නා විට අප සිතිය යුතු දෑ	242	8
ආඥම් පැළඳුම් අදින විට අප සිතිය යුතු දෑ	241	7
නිදාගන්න යන විට අප සිතිය යුතු දෑ	243	3
උෂ්ණ සහ ශීතල අවස්ථාවලදී		
අප සිතිය යුතු දෑ	242	10
ඔබගේ ඵදිනෙදා ජීවිතය තුළ		
සිතිය යුතු දෑ	240	11

මුදල් පරිහරණය

බඩු බාහිරදිය ක්‍රමානුකූලව භාවිතා		
කළ යුතුයි. (කථාන්තරයකි)	258	5
කිසිම වස්තුවක් සදාකාලිකවම		
තමන් සතු නොවේ	257	12
තමන් වෙනුවෙන්ම කෙනෙකු ධනය		
තැන්පත් කර තිබිය යුතු නොවේ	260	17
ධනය රැස් කළ යුත්තේ කෙසේ ද?		
(කථාන්තරයකි)	169	1

පවුල් ජීවිතය

පවුල වනාහි පවුලේ සාමාජිකයන්ගේ සිත්		
එකිනෙකා සමග එකතුවන තැනකි	254	16
පවුල් ජීවිතය විනාශ කරන දෑ	248	9

කෙනෙකු සිය දෙමව්පියන්ට ඇති මහා ණය		
නැවත ගෙවන මග	254	9
දරුවන් සිය දෙමව්පියන්ට සලකන		
යහපත් මග	249	7
අඹුසැමියන් අතරත යහපත් මග	250	10
අඹුසැමියන් අතර සමාන විශ්වාසයක්		
තිබිය යුතුය (කථාන්තරයකි)	259	16

අනගාරික මහණුන් සඳහා මාර්ගය

කෙනෙකු සිවුරු පොරවා ගත් පමණින්		
හා සූත්‍ර සප්තකයනය කරන පමණින්		
හිඤ්චක නොවේ	229	13
අනගාරික හිඤ්චු සිය පන්සල් හා		
එහි වස්තුවලට හිමිකරුවෝ නොවෙන	226	5
අන්සතු වස්තුවට ආශාකරන්නන් නියම		
හිඤ්චු නොවෙති	226	11
අනගාරික හිඤ්චුන්		
ගත කළ යුතු නියම ජීවිතය	228	9

සමාජ ජීවිතය

සමාජ ජීවිතයේ තේරුම	265	1
මෙලොව සමාජයන්ගේ යථා තත්ත්වය	144	9
ත්‍රිවිධාකාර සංවිධාන	265	6
සත්‍ය සමාජ ජීවිතය	265	13
අඳුර අලෝකවත් කරන මහා අලෝකය	263	11
මිනිස් සම්බන්ධතාවන්හි සමගිතාවය	266	11

	පිටුව	පේළිය
සමාජ සංවිධාන සමගියට යොමු කිරීමට		
ආධාරවන දෑ	268	3
ශ්‍රාවක සමාජයේ පරමාදර්ශය	267	1
බෞද්ධයන්ගේ සමාජ පරමාදර්ශය	276	15
ස්වාභාවික නීතියට බාධා කරන්නෝ		
විනාශයට පත්වෙති (උපමා කථාවකි)	162	17
ඊර්ෂ්‍යාවෙන් අන් අය සමග		
ආරවුල් කරන්නෝ විනාශයට පත්වෙති		
(උපමා කථාවකි)	162	17
වයස්ගත අයට ගෞරව දක්වන්න		
(කථාන්තරයකි)	157	3
ගුරුවරයෙකු සිය ගෝලයකු කෙරෙහි ද		
ගෝලයකු ගුරුවරයකු කෙරෙහි ද කෙසේ		
සම්බන්ධතා තිබිය යුතු ද?	249	19
මිත්‍රත්වය සඳහා නීති	250	19
හොඳ යහළුවන් තෝරා ගන්නේ		
කෙසේ ද?	253	1
ස්වාමි සේවක සම්බන්ධතාවය කෙසේ		
තිබිය යුතු ද?	251	10
අපරාධකරුවන් වෙත දක්වන ආකල්ප	261	7
ධර්මය ඉගැන්වීමට අදහස් කරන්නවුන්		
සැලකිය යුතු කාරණා	231	11

සංස්කෘත ගැටපද විවරණය

අනාත්මන් (ආත්මයක් නැති බව)

මෙය බුදුදහමේ මූලික කරුණුවලින් එකකි. මෙලොව සෑම පවත්නා දේවල හා සංසිද්ධිවල අවසාන වශයෙන් විද්‍යමාන සත්‍ය භාවයක් නොමැත. බුදුදහමට එය සාමාන්‍ය දෙයක් වන්නේ පවත්නා සියල්ලෙහි අනිත්‍යතාව බුදුදහම අවධාරණය කරන බැවිනි. එබඳු අනිත්‍ය වූවක් තුළ සදාතනික දෙයක් තිබිය නොහැකිය. අනාත්ම වචනය ආත්මයක් නැත යනුවෙන් ද පරිවර්තනය කෙරේ.

අනිත්‍ය (අස්ථිර භාවය හෝ නිත්‍යනොවන බව)

බුදුදහමේ තවත් මූලික කරුණකි. මෙලොව පවත්නා සෑම දෑ හා සංසිද්ධීන් වෙනස් වේ. එක් මොහොතක්වත් ඒ ආකාරයෙන් නොපවතී. අනාගතයේ කිසියම් දිනක සියල්ල මරණයට හෝ විනාශයට පත් වන්නේය. එබඳු භව්‍යතාවයක් දුකෙහි නියමම හේතුව වේ. කෙසේ වෙතත් මෙම සංකල්පය සර්ව අගුභවාදී හෝ නාස්තිකවාදී දෘෂ්ටිකෝණයකින් පමණක් අර්ථකථනය කළ යුතු නොවේ. හේතුව දියුණුව හා ප්‍රතිඋත්පාදනය යන දෙකම මෙම නිරන්තර වෙනස්වීමේ ප්‍රකාශනයක් වීමයි.

බෝධිසත්ව (බුදුබව අත්පත් කරගැනීමට වෙර දරන්නා)

මුලදී මෙම වචනය ගෞතම සිද්ධාර්ථයාණන් බුදුබව ලබාගැනීමට පෙර උන්වහන්සේ හැඳින්වීමට යෙදුණි. මහායාන බුද්ධාගම නැගී ඒමෙන් පසු බුදුබව අත්පත් කරගැනීමට වෙර දරන සෑමදෙනාටම මෙම නාමය යෙදේ. අවසානයේදී ඔවුන්

ද බුද්ධත්වය සඳහා වෙර දරමින් ඔවුන්ගේ මහා කරුණාවෙන් අන්‍යයන් බුදුබව සඳහා යොමු කරවීමට උත්සාහ දරණ අයට ද සංකේතාත්මකව බෝධිසත්වයන් වහන්සේලා වශයෙන් පුද්ගලාරෝපණය කොට ඇත. අවලෝකිතේශ්වර (ක්වන්තොන්), ක්ෂිතිගර්භ (ජ්‍යො), මඤ්ජුශ්‍රී (මොන්-ජු) යන අය ඒ අතර සිටින ප්‍රකට කීපදෙනෙකි.

බුද්ධ (බුද්ධත්වය අවබෝධ කරගත් තැනැත්තා)

මූලදී ගෞතම සිද්ධාර්ථ (ශාක‍්‍යමුනි) බුදුදහමේ ජිනාවරයා මෙම නමින් හඳුන්වනු ලැබීය. එතුමා තිස්පත් විශේදී බුදුබව අත්පත් කර ගත්තේ 2500 වසරකට පෙර ඉන්දියාවේදීය. සියළු බෞද්ධයන්ගේ ඔවුන් විවිධ නිකායන්වලට අයත් වුව ද අවසාන ඵල්ලය බුදුබව අත්පත් කරගැනීමයි. මෙම තත්ත්වයට පැමිණෙන මාර්ගයේ ඇති විවිධත්වයන් නිසා බුදුදහම විවිධ නිකායන්ට හා කොටස්වලට බෙදී ඇත. මහායාන බුද්ධාගම ඓතිහාසික ශාක‍්‍යමුනිවරයාණන්ට අමතරව අමිතාහ (අමීද) මහාවෛරොචන (දඉනිවි) වෛසජ්‍යගුරු (යකුෂි) ආදී බොහෝ බුදුවරු බුදුදහමේ සලකුණු ලෙස පිළිගනී. ජපානයේ සුඛාවතී බුදුදහමේ එන සංකල්පවල බලපෑමෙන් කෙනෙකු සුඛාවතියෙහි ඉපදීමෙන් පසු බුදුවන්නේය. මරණයට පත්වන සියල්ලෝම “බුදුවරු” වශයෙන් නොහොත් ජපන් බසින් “හොතොකෙ” යනුවෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

ධර්ම (සත්‍ය ඉගැන්වීම)

මෙය සත්‍ය අවබෝධ කරගත් තැනැත්තා එනම් බුදුන්වහන්සේ විසින් ඉගැන්වූ ධර්මය වේ. දේශනාවන් ක්‍රිවිධාකාරව වර්ග කොට ඇත. සූත්‍ර (බුදුන්වහන්සේ විසින්ම දේශිත දහම), විනය (බුදුන්වහන්සේ විසින් දේශිත විනය) සහ අභිධම්ම (සූත්‍ර, විනය පිළිබඳ පසු කාලයකදී භික්ෂූන් විසින් කරන ලද විවරණ). මෙම අංග තුන ක්‍රිපිටකය නමින් හැඳින්වේ. බුද්ධාගමේ ක්‍රිවිධ රත්නයන් තුළ ධර්මය එක් රත්නයකි.

කර්මන් (ක්‍රියා)

සාමාන්‍යයෙන් මෙහි මුල් තේරුම “ක්‍රියාව” යන්න වුවත් එය හේතුවල ධර්මයට සම්බන්ධතාවයක් ඇතිව කෙනෙකුගේ පෙර ආත්මයේදී කරන ලද කුසල හෝ අකුසල ධර්මයන්ගේ ඵල විපාක අනුව ප්‍රතිඵල දැක්වීම ද මෙයින් අදහස් කෙරේ. අපගේ සෑම ක්‍රියාවක්ම ඵල ක්‍රියාව මත හොඳ හෝ නරක, දුක හෝ සැප වශයෙන් ප්‍රතිඵල ලබාදෙයි. එමෙන්ම එයට අපගේ අනාගතයට බලපාන ශක්තියක් ද ඇත. මෙය කෙනෙකුගේ කර්මය වශයෙන් සලකයි. හොඳ ක්‍රියාවක් නැවත නැවත කරනු ලැබුවහොත් හොඳ එකතු වනු ඇති අතර, එහි බලවත් ශක්තිය අනාගතයේදී යහපත් බලපෑමක් වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වන බව විශ්වාස කරනු ලැබේ. මෙම කර්ම සංකල්පය තුළ කර්මයෝ තිවැදැරුම් වේ. එනම් කායික, මානසික හා වාචික වේ.

මහායාන (විශාල වාහනය)

බෞද්ධ ඉතිහාසය තුළ ප්‍රධාන චින්තන ධාරා දෙකක් ඇති විය. එනම් මහායානය හා ථෙරවාදය (නොහොක් හීනයාන) වේ. මහායාන බුද්ධාගම ටිබෙටය, චීනය, කොරියාව, ජපානය ආදී රටවල පැතිර ගිය අතර, ථෙරවාදය මියන්මාරය, ශ්‍රී ලංකාව (ලංකාව), තායිලන්තය යනාදී රටවල පැතුරුණි. “විශාල වාහනය” යන පදයෙහි අර්ථය නම් මෙම දහම මෙලොව උපතින් හා මරණයෙන් දුක්විඳින ජනතාව විශේෂයකින් තොරව පිළිගෙන ඔවුන් සියලු දෙනාම බුද්ධත්වය කරා පමුණුවන බවයි.

නිර්වාණ (පූර්ණ නිවුන බව)

මෙහි වචනාර්ථය “නිවීම” යන්නය. මෙය නිවැරදි ප්‍රඥාව මත පදනම්ව කරනු ලබන භාවනා හා පුරුදු පුහුණු තුළින් මිනිස් සිතේ ඇති සියලු කෙලෙස් නසන අවස්ථාවකි. මෙම තත්ත්වයට පත්වූ අය බුදුවරු යැයි කියනු ලැබේ. වයස 35 දී ගෞතම බුදුන්වහන්සේ මෙම තත්ත්වයට පැමිණි සේක. කෙසේ වෙතත් එතුමාණෝ මරණයෙන් පසු මෙබඳු පූර්ණ නිවුණු බවට පත් වූ බව පැවසෙන අතර මනුෂ්‍ය ශරීරය දැරූ තාක් මිනිස් ක්ලේශයන්ගේ කුඩා අණු ඉතිරිව තිබෙනු ඇතැයි විශ්වාස කරන නිසාය.

පාලි (භාෂාවකි)

ථෙරවාද බුදුදහමෙහි භාවිත වේ. ඉපැරණිම බෞද්ධ ග්‍රන්ථ මෙම බසින් රචිත යැයි විශ්වාස කරනු ලැබේ. මෙය සංස්කෘත භාෂාවේ උප භාෂාවක් වන ප්‍රාකෘතයක් නිසා පාලි හා සංස්කෘත භාෂා අතර ලොකු වෙනසක් නොමැත. සංස්කෘත බසින් ධර්ම, පාලි බසින් ධම්ම වේ. නිර්වාණ සංස්කෘත බසින් ද නිබ්බාන පාලි බසින් ද වේ. (සංස්කෘත යන්න බලන්න).

පාරමිතා (එගොඩට තරණය කිරීම)

“එගොඩට තරණය කිරීම” යනු විවිධ බෞද්ධ හික්මීම් අනුගමනය කිරීමෙන් බුදුන්ගේ දේශයට ළඟා වීම යනු එහි අර්ථයයි. සාමාන්‍යයෙන් කෙනෙකුට උපත සහ මරණය සහිත මෙම ලෝකය තරණය කොට බුද්ධත්වය නමැති ලෝකයට මං සලසන්නේ පහත සඳහන් හය වැදැරුම් ප්‍රායෝගික හික්මීම යැයි සලකනු ලැබේ. ඒවානම් දානය, සීලය, ඤාණය, චීරය, සමාධිය සහ නිවැරදි තීරණය (ප්‍රඥාව) යි. වසන්තයේ හා සරත් සෘතුවල යෙදෙන සාම්ප්‍රදායික ජපන් බසින් එන “හිගන්” සති මෙම බෞද්ධ සංකල්පයන් පැමිණ ඇත.

ප්‍රඥා (නැණවත් බව)

පාරමිතා හයෙන් එකකි. කෙනෙකුගේ ජීවිතය වැරදි ක්‍රියාවලින් තොරව තේරුම් ගැනීමට හා වැරදි, නිවැරදි දේ අතර වෙනස තේරුම් ගැනීම පිණිස මං සලසන මානසික ක්‍රියාවකි.

මෙය මනාව ලබාගත් තැනැත්තා බුද්ධ යැයි කියති. එබැවින් මෙය සාමාන්‍ය මිනිසාගේ බුද්ධියට වඩා ඉතාමත්ම තියුණු ප්‍රබුද්ධ අවබෝධයකි.

සංඝ (බෞද්ධ සමාජය)

මෙය හික්බු, හික්බුණි, උපාසක, උපාසිකා යන පිරිසෙන් සමන්විතය. පෙර යුගවලදී මෙහිලා ගැනුනේ ගෘහවාස නොවූ හික්ඞුන් හා මෙහෙණින් ය. පසුව මහායානය නැගී සිටි විට බෝධිසත්ව තත්ත්වයට එළඹීම පිණිස අරමුණු කරගත් අය ගිහි පැවිදි දෙපිරිසම වෙනසකින් තොරව සංඝ සමාජයට සම්බන්ධ විය. මෙය බුදු දහමේ ත්‍රිවිධ රත්නයන්ගෙන් එකකි.

සංස්කෘත (භාෂාවකි)

ඉපැරණි ඉන්දියාවේ සම්භාව්‍ය ශාස්ත්‍රීය භාෂාවයි. මෙය ඉන්දු යුරෝපීය භාෂා පවුල්වලින් එකකි. මෙය වෛදික හා ලෞකික සංස්කෘත වශයෙන් බෙදා ඇත. මහායාන සම්ප්‍රදායේ මූලග්‍රන්ථ මෙම භාෂාවෙන් ලියැවී ඇත. එය බෞද්ධ දෙමුහුන් සංස්කෘත භාෂාව යැයි කියැවේ.

සංසාර (නැවත ඉපදීම)

අතීතයෙන් වර්තමානයටත් එතැනින් අනාගතයටත් ඉපදීම සහ මරණයේ ඇති නිරන්තර පැවැත්ම වේ. මෙය හය වැදෑරුම් වූ

භවයන් අතරක ක්‍රියාත්මක වේ. එනම් අපාය, බඩගින්නේ පෙළෙන භූතයන් ඇති භවය (ජේත), තිරිසන්, අසුර නොහොත් සටන්කාමී භූතයන් ඇති භවය, මනුෂ්‍ය ලෝකය සහ දිව්‍යලෝකයයි. ඉන්ද්‍ර දේණය අත්පත් නොකළ කෙනෙකුට මෙම සංසාර චක්‍රයෙන් මිදී සිටීමට නොහැකිය. මෙයින් මිදුණු අය බුදුවරු යැයි කියැවේ.

ශුන්‍යතා (අසාර බව)

කිසිවකට හරයක් හෝ ස්ථිර බවක් නැත යන සංකල්පයයි. මෙය බුදුදහමේ එන මූලික කරුණුවලින් එකකි. හේතුවල ධර්මය උඩ සෑම දෙයක්ම රැඳී පවතින බැවින් හරයක් වශයෙන් ස්ථිර වූ ආත්මයක් තිබිය නොහැක. නමුත් කෙනෙකු මෙහිදී මෙම සංකල්පයට එනම් ආත්මයක් ඇත් ද නැත් ද යන්නට නොඇලිය යුතුය. මනුෂ්‍ය හෝ අමනුෂ්‍ය යන සියල්ලෝම සාපේක්ෂව සිටිති. එබැවින් එක් මතයකට සංකල්පයකට හෝ දෘෂ්ටියකට එය එකම සත්‍යයැ යි ඇලී සිටීම මුළාවකි. මහායාන බුද්ධාගමේ ප්‍රඥා සූත්‍රයන්ගේ මූලික යටි අදහස නම් මෙයයි.

සූත්‍ර (ධර්ම ග්‍රන්ථ)

බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම් පිළිබඳ වාර්තාවන්ය. මෙම වචනයේ මුල් අරුත “නූල” යන්නයි. එය ආගමික නැතහොත් විද්‍යා ඉගැන්වීම් විශාල ප්‍රමාණයක් සම්බන්ධ කරන ලද සංග්‍රහයක් යන්න හඟවයි. මෙය ත්‍රිපිටකයේ එක් පිටකයකි.

ථෙරවාද (තෙරුන් වහන්සේලාගේ දහම)

දකුණු දිග බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය සාමාන්‍යයෙන් මෙම නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. “ථෙර” යනු වැඩිහිටි යන අරුත් ගෙන දේ. මෙය තෙරුන් වහන්සේලාගේ නිකාය වශයෙන් ද ඓතිහාසික වශයෙන් සම්ප්‍රදාය ගරු කරන වැඩිහිටි භික්ෂු සමූහයකි. ඔවුහු දැඩි විනයධාරී වූහ. විනය ලිහිල්ව සැලකූ භික්ෂූන්ට (එනම් මහායාන වශයෙන් පසුකාලයක දී වර්ධනය වුණු උතුරුදිග සම්ප්‍රදායට) ප්‍රතිපක්ෂ වූහ. මෙලෙස භික්ෂු සමාජයේ විරුද්ධ මත නැඹුරුවක් බුදුන්වහන්සේගේ පරිනිර්වාණයෙන් ශතවර්ෂ කිහිපයකට පසු එනම් ප්‍රගතිශීලී භික්ෂුවක් වූ මහාදේව හිමියන් කරුණු පහක් මත විනය පිළිබඳ නිදහස් අර්ථ කථනයන්ට යොමුවීමෙන් ඇති වූ බව පෙනේ. මෙම සිද්ධිය ථෙරවාද හා මහාසාංහික වශයෙන් භික්ෂු සමාජය දෙකට වීමට හේතු වූ අතර, මෙය පසුකාලීනව මහායානය බිහිවීමට බලපෑ ප්‍රධාන මූලයයි.

ත්‍රිපිටක (ත්‍රිවිධ භාෂන)

බෞද්ධ මූල ග්‍රන්ථයන්ගේ එනම් ධර්මයේ තුන් වැදෑරුම් අංශයක් මෙයින් අදහස් කෙරේ. ඒවා බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම් ඇතුළත් සූත්‍ර, ශික්ෂණය හා සම්බන්ධ විනය, හා ධර්මය සහ විනය පිළිබඳ ධර්මයේ ගැඹුරු අර්ථකථන ඇතුළත් අභිධර්මය ද වේ. පසු කාලයකදී චීන හා ජපන් උගත් භික්ෂූන් විසින් රචිත ලේඛන ද බෞද්ධ මූලග්‍රන්ථවලට ඇතුළත් කරන ලදී. (ධර්ම බලන්න)

බෞද්ධ ප්‍රචර්ධන පදනම හා “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථය බෙදා හැරීම

බෞද්ධ ප්‍රචර්ධන පදනම ගැන විස්තර කිරීමේ දී ව්‍යාපාරිකයෙකු පිළිබඳ කථා කළ යුතුය. මොහු මිතුරන්ගේ නිෂ්පාදන ආයතනයේ නිර්මාතෘ යෙහාන් ක්‍රමතා මහතාය.

හෙතෙම 1934 දී නිවැරදි මිනුම් උපකරණ නිෂ්පාදනය සඳහා ආයතනයක් පිහිටවුවේය. ඔහුගේ දැඩි විශ්වාසය වූයේ ආයතනයක සාර්ථකත්වය රඳා පවතින්නේ ස්වර්ගය, පොළොව සහ මිනිසා අතර පවත්නා වූ සාමකාමී සම්බන්ධතාව මත බවයි. එමෙන්ම මිනිස් මනසේ පූර්ණත්වය ළඟා කරගත හැක්කේ ප්‍රඥාවේ, කරුණාවේ සහ චීර්යයේ සමබර සම්බන්ධතාව මත පමණක් බවයි. මිනුම් උපකරණ නිෂ්පාදනයේ තාක්ෂණික සංවර්ධනය සඳහා ද එමෙන්ම මිනිස් මනසේ සංවර්ධනය සඳහා ද ඔහු මෙම විශ්වාසය යටතේ ඔහුට හැකි සියලුම දේ කරමින් සිටියි.

එතුමාගේ විශ්වාසය ලෝකයේ සාමය ඇති කළ හැක්කේ මිනිස් මනසේ පිරිපුන් බව මත පමණක් බවයි. බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ඒ අරමුණ සඳහායි. එබැවින් ඔහුගේ ආයතනය පවත්වාගෙන යමින් එමෙන්ම එහි ආරම්භයේ සිටම ඔහු බෞද්ධ සංගීතය ප්‍රචාරය කිරීම සහ නවීකරණය කිරීමත් බුදුන්වහන්සේගේ පින්තූර හා දේශනා ව්‍යාප්ත කිරීමටත් උනන්දුවෙන් උත්සාහ දරමින් සිටියි.

1965 දෙසැම්බර් මාසයේ ඔහුගේ පුද්ගලික ආධාරවලින් බුදුදහම ප්‍රචාරය කිරීම සඳහා ද එමෙන්ම ලෝක සාමයට ආධාරයක් වීමට ද පදනමක් පිහිටුවීය. මේ අයුරින් බෞද්ධ ප්‍රචාරිත පදනම පොදු සංවිධානයක් ලෙස ආරම්භ කරන ලදී.

ලොව දස අත බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ප්‍රචාරය කිරීමෙන් සෑම කෙනෙකුටම එයින් ප්‍රයෝජනයක් ලැබිය හැකි වන අතර, උන් වහන්සේගේ මහා ප්‍රඥාවේ සහ මහා කරුණාවේ ආලෝකය ලබා ගත හැකිය. මේ සඳහා කුමක් කරමින් සිටින්නේ ද? මෙම බෞද්ධ ප්‍රචාරිත පදනමේ කාර්ය භාරය වන්නේ එහි නිර්මාතෘවරයාගේ කැමැත්තට අනුගතව මෙම ගැටලුවට විසඳුම් සෙවීමයි.

කෙටියෙන් සඳහන් කරන්නේ නම් මෙම බෞද්ධ ප්‍රචාරිත පදනම බුදුන්වහන්සේගේ දහම ප්‍රචාරය කිරීම සඳහා හැකි සෑම උත්සාහයක්ම ඉතා උනන්දුවෙන් සහ උද්යෝගයෙන් යුතුව ගන්නා බවයි.

“බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” යන මෙම ග්‍රන්ථය මෙම රටේ ආගම පිළිබඳ ඉතිහාසය සලකා බැලීමේදී බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම් යැයි ග්‍රන්ථයක් වශයෙන් කිව හැකි කිසිවක් අප අපගේ බෞද්ධ සංස්කෘතිය සැමවිට මහත් ආඩම්බරයෙන් සැලකුවත් ජපන් ක්‍රමය අනුව ලියැවී නොතිබීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් බිහිවූවකි.

මෙම ග්‍රන්ථය කියවන්නාවූ සෑම දෙනාට එය “ආධ්‍යාත්මික ආභාරයක්” වනු ඇත. මෙය සකස් කර ඇත්තේ ආධ්‍යාත්මික සජීවී අලෝකයත් සමග ඕනෑම කෙනෙකුට සිය ලියන මේසයේ හෝ අතේ හෝ ඕනෑම තැනක ගෙන යා හැකි, කැමති විට පාවිච්චි කළ හැකි පරිදිය.

“බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ මෙම සංස්කරණය තවම අප සිතන තරම් අංග සම්පූර්ණ නොවුණත් බොහෝ දෙනෙකුගේ කැපවීම සහ උත්සාහය නිසා නිවැරදි, කියවීමට පහසු, එමෙන්ම වගකිව යුතු වූ, බුදුදහම පිළිබඳ හැඳින්වීමක් වශයෙන් ද ප්‍රායෝගික මග පෙන්වීමක් සහ ප්‍රබෝධයේ සහ සත්‍යයේ නිති උල්පතක් වශයෙන් ද නූතන මිනිසුන්ගේ අවශ්‍යතාවක් සම්පූර්ණ කරමින් එය දීර්ඝ ගමනක් පැමිණ ඇත.

හැකි තරම් නිවෙස්වල මෙම ග්‍රන්ථය තිබෙන, හැකි තරම් මිනිස් ප්‍රජාව ශ්‍රේෂ්ඨ ආචාර්යවරයාණන්ගේ ආලෝකයෙන් නැහැවෙන, ප්‍රීතිමත් වන දිනය ඉක්මනින් එළඹේවායි යනු බෞද්ධ ප්‍රවර්ධන පදනමේ එකම පැතුමයි.

මෙය කියවන්නන්ගේ විචාරයන් නිති බලාපොරොත්තු වෙමු. ඕනෑම විටකදී ඔබගේ අදහස් බෞද්ධ ප්‍රවර්ධන පදනමට එවීමට කාරුණික වන්න.